BURUNÖREN KÖYÜ BELGESELİ

Haydar ERDOĞAN

2020

Haydar Erdoğan

BURUNÖREN KÖYÜ BELGESELİ

Hamed Uşağı : Göçer Ali Oğulları (Emir Ali Uşağı (Mahmutlar)) - Albazoğlu Süleyman – Musa Kağ - Maça Oğulları - Urumlu Ali (Mayıllar) –
Topal Oğulları
Hamdi Oğulları
Kethüda Oğulları (Ağcalı(u) Kabilesi)
ve
Diğerleri

Yazar : Haydar ERDOĞAN

2016

Her hakkı mahfuzdur.

Her hakkı mahfuzdur. Bu kitabın hiçbir bölümü, metin kısmı, belgeler ve fotoğrafları yazarın yazılı izni olmaksızın mekanik veya elektronik metotlarla veya ileride icat edilecek başka sistemlerle hiçbir şekilde iktibas edilemez. Yeniden satış amacıyla fotokopi de dahil olmak üzere hiçbir sistemle çoğaltılamaz. Dergi, gazete, radyo veya TV'ler yapacakları alıntılardan, sadece kaynak göstermek şartıyla yararlanabilirler.

All rights reserved. No part of this publication may be tarnsmitted in any form or by any means,electronic or mechanical, including photocopy,recording,or any information stroge and retrieval system now known or to be invented,without permission in writing from the writer,except by a reviewer who wishes to quete brief passages for inclusion in a magazine, newspaper, or broadcast.

Haydar ERDOĞAN
Antalya - 2015

KISALTMALAR

b. : Bazar
bk. : Bakınız
c. : Cami
çf. : Çiftlik
çr. : Çayır / Çayırlık
k. : Karye
kl. : Kal'a
krş. : Karşılaştırınız
kz. : Kaza
l. : Liva
m. : Mahalle
md. : Mescit
ms. : Medrese
mz. : Mezra
n. : Nahiye
ot. : Oklak
vt. : Vilayet
y. : Yaylak
zm. : Zemin
zv. : Zaviye
BOA : Başbakanlık Osmanlı Arşivi
MAD : Maliyeden Müdevver Defter
TD : Tahrir Defteri
TK : Tapu Kadastro
KKA : Kuyüd-i Kadime Arşivi

Avarız : آواريز : Savaş sebebiyle geçici olarak alınan vergi.
Bennak :بنناك : Evli ve ayrı bir ev sahibi olan.
Cabş bennak : جابش بنناك : Toprağı olmayanlar - (Kara bennak)
Mu'af : مواف : Bağışlanmış. Vergiden muaf tutulmuş.
Mücerrad = موجررد : Evlenme yaşına gelmiş çalışabilir durumda.
Mukataa : موكاتاا : Ekilen toprak için verilen /alınan vergi.
Rüsum : روسوم :Vergiler
Tekâlif : تكاليف :Vergiler
Tımar : طيمار : Vergisi alınacak arazi.
Zeamet : ظامت :Vergi vermekle mükellef olan kişi.

BAŞLARKEN

"Geleneklerimizden dolayı herkes bilir kim olduğunu„
(Damdaki Kemancı)

İnsanoğlunun kendi, kimliğini araması günümüzün bir olgusu ama bu bana geçici bir modaya benzemiyor gibi geldi. Çünkü teknolojik gelişmeler hızla devam ettikçe, toplumların yaşam ve kültürlerinin değiştiğini görüp insanlar merakla bu sorunla uğraşacak gibi görünüyor. Çağdaş, düşünen insan artık kimliğini arıyor. Çünkü kendisine verilen, dayatılan kimlik kartlarına razı değil. Kendi kimliğini ya da (ne'liğini) aramak, bulmak; kendi seçtiğini kullanarak açıkça "Ben şuyum, ya da değilim„ demek özgürlüğüne kavuşmak istiyor.

Aslında bireyler ve toplumlar kendi tarihlerini biliyor, benimsiyorlarsa mantık açısından, kimlik arayışı veya sorunu olmaması gerekir. Ancak, toplumun tarihi ya da tarihleri yazılmamış, yazılanlarda okunamıyorsa; okunanlar anlaşılmıyor ya da benimsenmiyor sa orada talihsiz bir durum var demektir. Çünkü nerede tarihsizlik (*tarihte belirsizlik*) varsa, orada bilinmeyenleri arama çabası; kimlik sorunu var demektir. Bu belirsizliği gidermek için günlük hayatta insanlar, insan ve toplumları daha yakından tanımak için aile dışındaki toplulukların sık sık, **"Kimsiniz, kimlerdensiniz „ gibi** bu tür sorularıyla karşılaşırlar.

Genellikle kırsal bölgelerde ve eski yaşam biçiminin hakimiyetini sürdüğü yerleşim yerlerinde yaşayan insanların bu gibi sorulara verdiği cevaplar, bugünküne göre daha değişiktir. Çünkü onlar gerçek Türk adet gelenek ve kültürünü bugün hala yaşatmaktalar. Eski Türkler günümüze kadar Göktürk, Uygur, Oğuz ve kıyı gibi kabile ve boy adıyla anılmaktaydılar ve kişinin ırkı, yurdu ve dili (*lehçesi, ağzı*) onların bir kimlik simgeleriydi. Mesela;

- İmanlı Avşarlarından, Bucak Avşar aşiretine mensup, Hamed Hasan'ın torunuyum. (*Bu tanım daha çok Avşar ve Türkmenlerde ağırlıkla kullanılan kimlik tanımlardır.*)
- Kara Develi cemaatine mensup Tülek oğullarından Halil'im (gibi tanımlar, kimlik bildirimleri Türkmen, Avşar ve Yörüklerde daha çok kullanılır.)
- Ali Beylü (Kızıllı) taifesinden Topal Oğullarındanım gibi tanımlar ise; (kimlik bildirimi) genellikle Yörüklerde ve Bucak Avşar'larında sıkça kullanılan kimlik tanımlarıdır.

Halbuki bugün bu gibi sorulara kişi ve grupların verdiği yanıtlar, kültüre, toplum yapısına ve dünya görüşüne bağlıdır. Sözü edilen insan ve toplumlara ait kimlikleri başlıca dört başlık altında toplayabiliriz. Bunlar sırasıyla;

1 - Bireysel Kimlikler :

Kişiyi bir başkasından ayırt edebilmek için çeşitli resmi makamlarca verilen kimliklerdir. Bu kimliklerde kimin oğlu, kimin kızı, doğum yeri ve doğum tarihi gibi kısa öz bilgilerden oluşur ve bireyin kimliğini belirtir. Ne yazık ki ülkemizde bireyler için düzenlenen bu kimlikler Cumhuriyetin ilânından sonra ancak verilebilmiştir. Bu düzenlemelerde genellikle askere alınmaları kolaylaştırmak için yapılmıştır. Bireylerin nüfus kayıtları ise ancak (1266) - 1850'li yıllardan sonra nüfus dairelerince düzenli olarak kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlarda Ahmet oğlu Ahmet, Mehmet oğlu Mehmet gibi birbirine benzeyen, kimin kim olduğu anlaşılmayan kayıtlardır. Ondan öncesine ulaşmak ise ancak yaşlılardan dinlenecek duyumlarla mümkün olmaktır.

Günümüzde o kadar yaşlı bir kimsenin olamayacağını düşünürsek yukarıda sözü edilen belirsizlik hemen kendini gösterir. Halbuki Türklerde yedi ceddini saymak bir gelenek halini almış, yedi göbekten ataları; büyüğünden küçüğüne, kadınından kızına, herkesin hafızasında, ezberindeydi. Çünkü yazılı kayıt altına alma işini bu okuma-yazma oranı sıfır olan insanların yapması olanaksızdı. Buna karşın günümüzde bireysel kimliklerin tespiti için nüfus

dairelerince bilgisayar destekli istenildiğinde Türkiye'nin her tarafında istenilen dakikada bilgi edinme imkanları sağlayan bilgi ağlarıyla donatılmıştır.

2 - Kurumsal Kimlikler :

Bu kimlik gurubu kişilerin üyesi bulunduğu, kurum, kuruluş, dernek, cemiyet, kulüp okullar ile mesleki ilişkilerini gösteren kişisel bilgileri kapsamına alır. Bu tanımlarda da filan kuruluşun başkanı veya şu cemiyetin üyesi gibi bir den fazla bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları kurum ve kuruluşların adı ile filan okulun mezunuyum diye tahsil ve meslek tanımını da beraberinde yapan kimlik gurubudur. Ne acıdır ki, ülkemizde 1960 yıllarına kadar bu kimlik gurubuna mensup çok az sayıda hatırı sayılır durumda olan insan vardı ve okuma yazma oranının düşük olduğu o yıllarda bu şahıs ve kuruluşlar çok itibar görmekteydi.

3 - Ulusal / Kültürel Kimlikler :

Bulunduğumuz nüfus dairelerince düzenlenen nüfus kayıtlarına göre düzenlenmiş, yurtdışına çıkarken aldığımız ülkemizi ve o ülkenin bir vatandaşı olduğumuzu belirten bireysel ve kişisel kimliklerimizi içine alan (içeren) pasaport ise bir ulusal kimliktir. Aynı zamanda ulusal kimlik, bireysel ve kişisel kimliğin bir resmi belgesidir. Santayana'nın dediği gibi "Ulusal kimliğimiz kadınlarla ilişkilerimize benzer: Onurla değiştirilemeyecek kadar içimize sinmiştir; değiştirmeye değmeyecek kadarda rastlantıdır".)

4 - Tarihi Kimlik :

Bu kimlik gurubunda ırk, ulus, millet, boy, soy ve sülâle gibi insan topluluklarının var oluşundan başlayarak, yakın tarihe kadar geçirdiği bütün oluşum ve evreleri içine alıp yer, zaman ve tarih bildiren kimlik gurubudur.

"Genellikle insanların merak edip, üzerinde ısrarla durdukları bu kimlik gurubudur. Kesinlikle başka amaç gütmeden benimde ilgi duyduğumda işte bu kimliktir. Bu nedenle boş zamanlarımı kahve köşesinde veya başka lüzumsuz işler yaparak boşa geçirmektense Burunören köyünü ilk inşa eden kabilelerin kimler, hangi Türk boyundan olduğu ve yaşadıkları yurtlar gibi daha birçok yazılmayan, duyulmayan konular hakkında bilgiler edinip bu bilgileri bir kitap içerisinde toplayarak, bugünkü merak edenlere ve geriden gelecek nesillere Burunören köyünün gerçek belgeseliyle beraber, kısa öz Türk tarihini de Burunörenlilere sunmak istedim. On beş yılı aşkın bir süre içerisinde ancak hazırlayabildiğim bu kitabımdaki konularda ne kadar başarılı oldum bunu bilemiyorum, bunun cevabını okurlar verecek ama örnek bir çalışma olduğunu düşündüğümü söylemek istiyorum,,

Bir ülkedeki resmi okul kitapları ve tarihleri, o ülkenin (*devletin*) koruyucuları tarafından yazılıyor ya da yazdırılıyorsa o ülke de yaşayan insanların ileride bir kimlik arayışı içine gireceği kaçınılmaz bir gerçektir. Çünkü benliğini, soyunu, sülâlesini, kavim ve milletinin kim olduğu hakkında kendini tatmin edecek bir cevap alamaması durumunda bireyler çok doğaldır ki kendilerinden saklanan bir şeylerin olduğundan şüphelenip başka bir arayış içine gireceklerdir. Devletin bilinçli olarak bir şeyleri korumak adına gerçekleri vatandaşlarından ve gelecek neslinden saklayan sözde tarih derslerini zoraki okutmuş olsa da zamanla itibarını kayıp edeceği pek tabi ki kaçınılmaz bir şeydir.

Okutulmaya ilkokullarda başlatılan tarih derslerimizde Türklerin ve Osmanlıların yaptıkları savaşlarda üstün geldiklerinden övgüyle bahsedilir ve bizlerde okuyup (*bize okutulur*) o milletin bir ferdi-fertleri olarak ondan onur duyarız. Okullarda öğretilen bu tarih dersleri üzerine öğrenciler doğruluğu veya yanlışlığı konusunda bir tartışma yapamayacakları gibi; ilgisiz kalmalarının cezası ise alacağı kırık not ile geleceğinin yok olmasıdır.

Tıpkı 600 yıl 3 kıtaya hükmeden Osmanlı İmparatorluğunun kendi ülkesine neden tek bir çivi bile çakmadığını veya çakmak istemediğin, aklına getirip düşündüğü gibi. Tabi ki o ülkenin, o milletin bir ferdi - vatandaşı olarak aklına takılan bilinmeyen veya kendinden

saklanmak istenen kendi tarihini sorgulaması gerekecektir. Sokrates "sorgulanmayan hayat yaşamayı değmez"[1] diye ne güzel bir söz söylemiş. Sokrates bu sözünü her ne kadar hayat için söylemişse de insanın kendi günlük yaşantısı dahi yetişip gelen nesillere göre, geleceğin bir tarihidir. İşte bu güzel söze bakarak sorgulanmayan tarih, tarih sayılmaz demek yerinde olur. Çünkü geçmiş tarihinden ders almayan bir milletin geleceğinin aydınlık olacağına şüpheyle bakmak lazım.

Bir tarih yazıp yurt edindiği Anadolu toprakları üzerinde 600 yıl kendi ülkesinde neden, ne için? dışlandıklarını merak edip öğrenmeyi her Türk'üm diyen kişi bugün düşün çağında araştırıp artık gerçekleri bulmayı ve görmeyi istiyor. Bu insanlar Diyarı Rum'da yani Osmanlı İmparatorluk sınırları içerisindeki Anadolu'da diğer din ve inançlara mensup millet-lere, halklara Osmanlı'nın ne kadar şefkatli ne kadar hoşgörülü davrandığı masallarını mecliste ve nutuk meydanlarında devlet yöneticilerimizden, okullarda öğretmen ve Profesörlerimizden ve evlerimizde Televizyon, Radyo gibi iletişim araçlarından aynı plağın tekrarını dinler gibi sıkılarak dinlemek istemiyor. Çünkü o kadar hoş görülü Osmanlı'nın ülke içerisinde bir oraya, bir buraya göç etmek mecburiyetinde bıraktığı atalarından neden o hoş görüsünü esirgediğini çok iyi bildiği için. Bu konuyla ilgili günümüzün araştırmacı yazarlarından C. Şener[2] "***Osmanlılar Hristiyan ya da Musevi milletine gösterdiği hoş görüyü, Anadolu Türkmen'inden, Türkünden - Alevi'sinden esirgemişti*** „ demektedir.

XVI. yüzyıllarının başlarında Osmanlı ülkesi sınırları içerisinde çalışmaya başlayan matbaalar Hristiyan ya da Musevi milletlerine ödün olarak müsaade edilmişken; Şeyhül-İslâm'lar tarafından verilen fetvalarla Müslüman Türk'ler bu "**gâvur icadı**„ n verebileceği olası zararlarından korumuşlardı.

Osmanlı'lar nasıl korumasınlar ki? yoksa Türk'ler (***Türkmen - Yörük - Varsak – Tahtacı - Varsak –Barak ve Avşar'lar***) oturup kendi yazılı tarihlerini kendileri kendi dillerinde Türkçe olarak o zamanlar yazmaya başlayacaklardı; fakat onların Saraydaki işlev ve görevleri sona erecek veya sarayda saygınlıklarını yitireceklerdi. Buna engel olmanın tek çaresi vardı o da insan ve toplumlarının geleceğiyle ilgili çağdaş gelişim araç ve gereçlerini ortadan kaldırarak çeşitli bahanelerle onlardan uzak tutmaktı. Öyle de oldu. Sözde İstanbul'u almakla yeni bir çağ açtığını söyleyen Osmanlı, açılan yeni çağın ülkesinin geleceği için yararlı olacak bütün yenilikleri ortadan kaldırıp yeniliklere sınırlarını kapattı. Bunu da yeterli bulmayıp Avrupa ve dünyadaki gelişen son icatlardan, başta matbaa gibi yeniliklerden faydalanamadığı gibi kullandığı savaş silahlarını düşmanların silâh gücünün üzerine çıkartıp yeni silahlarda geliştiremediler. (***Nede olsa onlar gavur icadıydı***.)

Sarayda dışarıdan getirilen genç kız ve körpe oğlanlarla haremde yapılan partilerinden başka bir şey düşünemeyen Padişahların bu hareketlerini meşru sayan, hatta ipleri ellerinde tutmak için bizzat kendileri tertipleyen Saraydaki Hristiyan asıllı Hırvat, Arnavut, Rum ve Sırp yaltakçılar; Anadolu'daki bu düzene artık dur diyen Türk'leri kurdukları şeriat mahkemelerinde İslâm yasalarına göre; bayağı adil olarak yargılıyorlardı. (*Katlediyorlardı.)*

Osmanlı Sarayında ki bu görevleri yerine getiren icraatçı kesime din bilgini denilmekte ve din bilginleri alim anlamına gelmekteydi. Alim denilen kişiler imparatorluk sınırları içerisinde açılan ve ağırlıklı olarak, (*Enderun mekteplerinin tam tersi*) İslâm dininin öğretildiği Medreselerde yetişmekteydi. Medreseden yetişen ve dünyada olup bitenlerden habersiz olan bu ulema sınıfı (*sözde alimler, bilginler*), her türlü yenileşme girişimlerine; devamlı din, şeriat, İslâm adına karşı çıkmaktaydılar. Bir savaş sonrası bu ulema ve bilgin denilen kişilerden oluşan Rumeli Kazaskeri, antlaşmanın yapılması için gidilecek "**Prusya'nın"** harita

[1] (Sokrates 9 Savunma : 38 a)

[2] *C. Şener* (*)" Osmanlılar Hristiyan ya da Musevi milletine gösterdiği hoşgörüyü, Anadolu Türkmen'inden, Türkünden – Alevi'sinden esirgemişti."

üzerinde nerede olduğunu dahi bilmiyordu. İşte aynı bu kesim işlerine gelmediği zamanlarda her seferinde; saraya atanacak Avrupa standartlarına uygun öğrenim görmüş Enderun Mektebi mezunlarını saraya sokmamak için her çareye baş vurup halkı kışkırtarak "**Biz Şeriat isterüz, mekteplü istemezük** „ diye basıyorlardı feryadı.

Saraya hakim olan ecnebi asıllı Türklükle hiç bir ilgisi olmayan bu kişilerin yüzünden Avrupalıların Türk olarak gördüğü fakat Türklerden nefret eden Osmanlı devleti kendisini bu bataklıktan kurtarıp bir türlü yenileyememesi yüzünden giderek daralan İmparatorluk sınırları içinde yaşamakta olan halk için, Elen tarihçisi Svonoros'un[3] (*) dediği gibi "Türkler kendi ülkelerinde, yoksul, ikinci sınıf vatandaş durumuna düştü".

Osmanlı, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında sarayın giderlerini karşılamak için sefer üstüne sefer yapıp, getirdikleri savaş ganimetlerini sarayda ecnebi kadın ve erkeklerle yiyip bitirirken, Anadolu topraklarındaki egemenliğine son verdiği Selçuklu Türklerinin yaptığı, han, cami, medrese, köprü gibi eserlerden başka en ufak bir çivi dahi çakıp hizmet götürmedi.

Savaşlara katılan Türklere verilmeyen savaş ganimetlerinin tabana yani fakir halka ulaşmaması, ulaşabilenlerinde sadece miri arazilerden yani topraklardan faydalanabilmesi gibi şartlandırılması dolayısıyla fakirlik, fukaralık ve açlıktan, yaşayamaz hale gelmiş, kursaklarına bir lokması nasip olmayan kendi halkı; başlarına zülüm olarak gördüğü saraya karşı durmadan isyan etmekteydi.[4]) İşte bu isyanları bastırmak için yaptığı Türkmen katliamları ile tanınan Hırvat asıllı kuyucu Murat Paşa (*Antalya, Alanya ve Ege yöresinde binlerce Yörük Türkmen'i Alevi oldukları için kuyulara doldurarak katleden ve karşılığında adına kurduğu Vakıf ile Antalya'yı üzerine tapu ettiren Murat Paşa*), Nasuh Paşa ve Zaganos Paşalara, kimini canlı canlı kuyulara gömdürmüş, yüzlerce insanı öldürüp pek çok köy, kasaba ve kenti saltanatları için yerle bir ettirmiştir.

Şalvarı şaltak Osmanlı
Eyeri kaltak Osmanlı
Ekende yok biçende yok (Ekerken de biçerken de yok)
Yemede ortak Osmanlı

Anadolu Türkmen ve Yörükleri arasında hala söylenen yukarıdaki dörtlükte halkın, yanında olmayan, hizmet götürmeden onlardan vergi isteyen, karşılığında Türk düşmanı Arapların ağzı ile Anadolu Türkü'ne (***Yörük- Türkmen, Varsak, Avşar, Tahtacılara***) "Etrak- ı bi-idrak "yani anlayışsız Türkler gibi onları aşağılayıcı sözler kullanarak aşağılayan Osmanlı devletine karşı aşağılanan Türklerin sitemini açıkça ortaya koymaktadır. Aynı konu üzerinde duran ünlü yazarlarımızdan[5] Yakup Kadri Karaosmanoğlu (*) Yaban adlı eserinde de:

Bir ruhu vardı, nüfus edemedin;
Bir kafası vardı aydınlatamadın;
Bir vücudu vardı, besleyemedin;
Üstünde yaşadığı toprağı işletemedin;
Ne ektin ki ne biçtin? sana ıstırap
veren bu şey (durum), senin kendi eserindir !

diyerek, kendi milletine hiçbir şey veremeyen Osmanlı'ya sitemini dile getirmektedir. (*Bu sitemler ne yazık ki günümüzde de geçerlidir.*)

Diğer taraftan millet olarak girdiğimiz savaşlarda aldığımız yenilgilerden her nedense hiç bahsedilmez. Bu tarih ve kültürü yanıltma bir bizde değil, diğer milletlerin okutulan

[3] Sovonoros, "Türkler kendi ülkelerinde, yoksul, ikinci sınıf vatandaş durumuna düştü.

[4] (Bk. Kitabın Anadolu'daki toplumsal olaylar bölümü. (*)

[5] Bak. Yaban, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yaban.

tarih derslerinde hep şanlı, kahraman millet olduklarından bahseder. Bakın bu konu ile ilgili olarak Alman tarihçi Herbert Buttenfeld okullarda öğretilen tarih dersleri için [6]:

"*Övünme, gurur ve küstahlık getirdi. Herkes haksız, sadece biz haklıyız inancını besledi. Öğrendiklerimizin çoğunu unutmaktan başka çare yok,, derken doğruluğuna kuşku ile bakan Fransız tarihçi Claude Cahen[7] bu konu ile ilgili haklı olarak "Gerçek ve güvenilir bir Türk tarihi (ne yazık ki) hala yazılmış değildir"* demektedir.

Osmanlı'da hiç şüphesiz tarih yazanlarda vardı; ama onların tarih eğitimi ve bilinci yoktu. Onlar daha çok Allah'ın iradesiyle gerçekleşen yaratılış tarihini çocuklara masal anlatır gibi yorumlayıp yazmışlardır. Osmanlı devletinin tanrı iradesiyle kurulduğunu Şeyh Edebali'nin damadı Osman Gazi'nin rüyasının yorumlamasından esinlenerek yorumlayıp kaleme almışlardır. Tarihimizde din ve inançların ağır bastığı tarihi bilgiler olarak bildiğimiz başka yaratılış, ulus oluş destan örnekleri vardır.

Osmanlı Devletinin yıkılmasından sonra T. C kurulduğu yıllarda, Türk halkının okuyabileceği, herkes için yazılmış, kültür tarihleri ne yazık ki yoktu; çünkü Türk düşmanı Osmanlı, tarihini yazıp, arşivini yapacak kendi milletine eğitim vermemiş, Saray beslemelerine yazdırdığı tek - tük eserleri okuya bilenlerin sayısı oldukça azdı. Bugün yazılanlarda ise kültür tarihi istenilen, arzu edilen ölçülerin oldukça altındadır. (*Çağdaş, tarafsız araştırmacı ve yazarların eserleri hariç*.)

Her uygarlık, zirveye ulaştığı veya uygarlığının sonuna yaklaşıp yıkılmaya başladığı zaman, kaygılanıp; öz kaynaklarını araştırarak başarılarının sırlarını veya çöküş nedenlerini merak eder. Nerelerde hata yaptıklarını anlama ihtiyacını duyar. Osmanlı İmparatorluğunda bu arayışın örneklerine İstanbul'un alınmasıyla yeni bir devir açtığını söyleyen Fatih Sultan Mehmet'in saltanat günlerinin en parlak döneminde rastlanmaktadır. Bu dönemde İmparatorluk bir kimlik arayışı içine girmiş ve bu arayış Osmanlı'nın Tanzimat döneminde yani yıkılmaya başladığı yıllarda da görülmüştür.

Türk'leri "Osmanlı boyunduruğundan kurtulan son millet,, olarak tanımlayan tarihçi Bernard Lewis'in dediği gibi Osmanlı'nın Türklüğünü gider-ayak hatırlaması ne Osmanlı'ya ne de Türk'e bir yarar sağlamamış Osmanlı'da ilk kimlik araştırmaları da böyle başlamış ve kendi kökenlerini arayan Osmanlı, yüzyıllardır Osmanlı kimliğinde veya gölgesinde yaşayan göçebe Türkün varlığını da böylece keşfetmiştir. Binlerce yıl sonra tarihçilerimizin 1995 yılında Moğolistan'daki Orhon düzlüğünde atalarının mezar taşlarını aramaya başlaması çok geçte olsa olumlu bir gelişmedir. Hani meşhur bir ata sözümüz vardır ya.. Türkün aklı sonradan başına gelir diye.

Cumhuriyetin ilânından sonra kurulan Türk Tarihini araştırmak için kurulan Türk Tarih Kurumu bünyesinde bir sürü elaman istihdam etmesine rağmen ne yazık ki Osmanlı Devletinden kalan ve bugün Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü arşivlerde 2.5 Milyon belgeden söz edilirken eski Türkçe denilen fakat hiç bir Türk'ün anlamadığı Arap harfleri ile farsça ve Arapça karışımı olan Osmanlıca olarak kaleme alınan bu vesika ve belgelerdeki ihtiyaç duyulan ve merak edilen bilgileri, (*Çok az eserden hariç*.) birkaç yıl öncesine kadar tercüme ederek derleyip bu millete sunmamıştır.

İşte bu nedenle Türkiye genelinde bilhassa Akademik çevrelerden birçok kişi ve kuruluş bu konu ile ilgilenmeye başladılar. Çok sayıda yazar, araştırmacı ve tarihçi Türkiye'deki arşivlerden ve dünyada yayımlanmış genellikle, Çinli, Farslı, Arap ve Avrupalı yazarların eserlerinden faydalanarak geçmiş tarihimizi, günahıyla, sevabıyla, yanlışıyla, doğrusuyla

---

[6] Herbert Buttenfeld, Övünme, gurur ve küstahlık getirdi. Herkes haksız, sadece biz haklıyız inancını besledi. Öğrendiklerimizin çoğunu unutmaktan başka çare yok „.

[7] *Claude Cahen, "Gerçek ve güvenilir bir Türk tarihi (ne yazık ki) hala yazılmış değildir.*

objektif olarak ortaya koydular. Bu insanlara teşekkür etmek gerekiyor. Çünkü onlar bu kıymetli eserleriyle geçmiş tarih ve kültürümüzü bugüne aktarmakla geleceğe ışık tutmaktadırlar.

"Bu kitabı hazırlarken bazı arşivlerin haricinde hiç şüphesiz benimde bütün konular hakkında baş vurup bilgi edindiğim konulara tarafsız ve objektif olarak çarpıtmadan değinen tarafsız araştırmacıların kitapları olmuştur„.

Yukarıdaki tarihi yargılayan kimlik arayışları ile küçük toplumlardaki insanların bireysel arayış nedenleri de yönetim hatalarından doğan zararlar ve ezilen insanların ezilmesinin konu edilmesi söz konusu değilse de üç aşağı, beş yukarı hemen hemen aynıdır. Bundan üç yüz elli yıl önce birkaç çadırla gelip Burunören köyünün temelini atan kimselerin kimlikleri, yaşamları ve bu zaman içerisinde çeşitli nedenler le azalıp çoğalmaları da benim bireysel olarak merak ettiğim konular arasındadır. Geçmiş tarihini duyumlara dayanarak öğrenmeye çalışan Burunören köyünde yaşayan insanlara; atalarının kim? olduklarını, nerelerde yaşadıktan sonra, göç edip en son bu topraklara nasıl gelip yerleştikleri gibi üzerleri kapalı kalan inancımız üzerimizdeki etkileri gibi sorulara cevap olabilecek daha birçok konulara da çeşitli başlıklar altında sırası geldikçe değinmeye çalıştım.

Peki neden böyle bir araştırmaya karar verdim?

Bunun çeşitli nedenleri var tabii ki. Yaşamım boyunca son atmış yıl içerisinde Burunören köyünde doğup yaşamış ve bugün aramızda olmayan çok insan tanırım. Artık onlar yoklar ama bugün onların oğulları, kızları ve torunları var. Benim zaman zaman gözümün önünden geçen zaman şeridi hiç şüphem yok ki onların torunlarının gözlerinin önünden de geçecek. Onları hep hayal edecekler onların anılarını neden yaşatamadıkları içinde kendi içlerinde bir eksiklik duyacak ve kendilerini suçlayacaklar. Neden şunu yapmadım, yapmadık? neden bunu yapmadım, yapmadık veya neden bir resmini bile bulun duramadım diye pişmanlık duyacaklar. Ölmüş insanlar için bunlar çok geç sayılır. Çünkü onlar geçmişleri ile ilgili hiçbir şeyi söyleyemezler. Bu aşamadan sonra onları yaşatmak ancak onların eski anılarını tazelemekle mümkün olacaktır

Burunören'de 1992 yılında 80 yaşında iken yaşama veda eden rahmetli Veli Şahin (*Veli Ağa*) gerek yakın Türk tarihi gerekse Burunören köyünün kuruluş tarihi ile ilgili kendi çocukluğundan beri kendisinden çok eski yaşlılardan öğrendiği bilgileri, öldüğü yıllara kadar hafızasında saklamıştı. Bu konuda her kim bir şey sorarsa cevaplardı. Fakat her neden se onun bu bilgilerinden hiç kimse faydalanma ihtiyacını duymadı. Hatta onun geçmişte vuku bulan bazı konuları anlatması, şaka ile karışık bazı kimseler tarafından, kendiler bilmedikleri için uydurma şeyler olarak nitelendirildi. Bence rahmetlinin Burunören köyü hakkında ki o bilgilerinden faydalanamamak gerçekten en büyük eksikliğimiz olmuştur.

Başta Atalarımız ve dedelerimizle ilgili gelmiş geçmiş hemen her konuda Burunören köylüsü ve yakın aşiret olarak saydığımız köylerde yaşayan herkesin ilgisini çekecek en çok merak ettiği ve gelecek yıllarda gerek Burunören köyünde doğan gerekse dışarıda doğup kendini Burunören'li olarak hisseden herkesin merak edeceği konularda onlara öğrenmek istedikleri konularda yardımcı olmak için dedelerinin soyağaçları ve yaşamları ile ilgili kısa bilgileri fotoğrafları ile kitaba ek olarak koydum.

Almanya ve çeşitli Avrupa ülkelerinde yaşayan insanların birinci kuşaktan sonrakiler doğup yaşadıkları köylerini ekonomik nedenlerle terk ettikten sonra bilhassa 1960'lı yılların ilk yarısından sonra Türkiye genelinde maddi durumu iyi olmayanlarla şehirlerde yaşayıp işsiz olanlar; iş bulup çalışmak, çok para kazanıp birikimleriyle bir işyeri açıp, hayatlarını kurtarmak hayalleri ile doğduğu köyü Burunören'i terk edip çeşitli ülkelere gittiler. Aradan yıllar geçti, bu insanlar hayal ettikleri her şeyin sahibi oldular, biraz birikimi yaptılar fakat Türkiye'deki siyasi ve ekonomik istikrarsızlıktan dolayı Burunören'e dönüp hayal ettikleri o eski yaşamlarına bir türlü geri kavuşamadılar.

Çünkü, köye dönüşü gayri mümkün olarak gören bu insanlar, yaşadıkları ülkelere karısını ve çocuklarını da götürmek mecburiyetinde kaldılar. Götürdükleri o çocuklar oralarda büyüdü, meslek sahibi olup evlendiler. Hatta onların çocukları da oldu. Onlarda işçi olup; başladılar, babası, dedesi gibi el işlerinde çalışmaya. Yaşlı birinci kuşaktan olan insanlar önce para biriktirip köylerinde iyi bir ev yapmak, tarla, bahçe satın almak, birde traktör satın alarak rençberlik yapmak hayallerini kurarken, çocuklarını bir iş sahibi yapmadan geri dönmekte olmadı. Çocuklar zorunlu temel eğitimlerini bitirmelerinin ardından, kimisi meslek eğitimi yaparken, kimisi de kısa yoldan iş bulup işçi olarak çalışmaya başladı.

Bu seferde onların evlenip bir yuva kurmaları lazımdı. Onu da dönmeden yaptılar. Bundan sonrası kolay diye tam dönmeye niyetlenmişlerdi ki evlenen evlatlarının çocukları olmaya başladı. Annesi ve babası çalışmaya giden çocuklara kim bakacak? tabii ki ebesi ve dedesi. Bizimkiler Avrupalı gibi yaklaşan ömrünün sonunda; yemek, içmek, gezmek, eğlenmek gibi başka bir alternatif düşünemez ki. Ele güne karşı, bırakıp gitmek te ayıp olur. Sonra onlarda bir şeylerin sahibi olsunlar istediler. Türkiye'de emsalleri genç yaşlarda emekli olup, emekliliğin ve yaşamın tadını çıkartırken gurbetçiler köylerine, yurtlarına dönemediler.

Sabır ettiler torunlarına baktılar; onlarda büyüyüp evlendiler, okullara gittiler, meslek öğrenip çalışmaya başladılar. Ohh beee.. Allah'ın bugününe çok şükür, bunlarda kurtuldular artık dönelim derken, yaşlılık nedeniyle sağlık sorunlarının bundan sonra başlayacağının hesabını yapamadılar. Yaşlanan bu insanlar Türkiye'de hastane kapılarında ölen insan manzaralarını görüce; ölürsek te burada ölelim, deyip dönmekten vazgeçtiler. Doğup büyüdükleri yerlerin ve beraberce yaşadıkları insanların özlemini gidermek için, binlerce kilometre yol kat ederek; gece gündüz demeden, yollarda ölümle burun buruna gelerek bir an önce kavuşmak için geldikleri köylerine dönmekten vazgeçtiler. Çok acıdır ki, köye dönenler büyükşehirlerde artık işi olmayan veya ekonomik sıkıntıya düşen birkaç kişi ve onların haricinde, köyün hasretiyle köyün dışında yaşayan insanların tabutlar içinde gelen sadece cansız bedenleridir.

İşte asıl mesele ve düşünülmesi gereken de budur. Burada ölen onlar değil, onlarla beraber yok olan kültür, örf, adet ve ananelerdir. Bu kültür kaybı kuşaktan kuşağa geçtikçe dahada fazlalaşmaktadır. Modern çağdaş Avrupa'da veya Türkiye'de köylere nazaran daha değişik bir yaşam sürdürülen şehirlerdeki insanlar arasındaki o eski sevgi ve hürmet artık yok. Bu sevgi bağlarının akrabalar arasında kopması genellikle çeşitli şehirlerde yaşayan kardeş çocukları arasında dahi soğukluğa neden olmakta.

Artık yeni genç nesil sanal iletişim imkanlarına sahip olamayan Burunören'liler birbirlerini, tanımıyorlar. Çünkü herkes bir başka şehirde çalışıyor. Ekonomik nedenlerden veya zaman yokluğundan dolayı bir araya gelemiyorlar. Burunören köyünden ekonomik ve çocuklarının geleceği için köyü terk eden ailelerin durumları, Avrupa'dakiler kadar iyi olmasa onlardan farklı değil. Memur olan ailelerin haricinde bir iş bulup çalışmak için köyden giden aileler, önce kendileri emekli olacak, daha sonra çocuklarını çeşitli okullara göndererek onların geleceğini garanti altına almaktı. Onlardan bazıları okuyup belirli meslek edinip yaşamlarını o meslek dalında çalışarak yaşadıkları yerlerde sürdürüyorlar.

Bu kitabı yazmakta amacım bugün Sarıoğlan ilçesine bağlı Yedi Bucak Avşar'ı denilen; Burunören, İğdeli, Körkuyu, Yerlikuyu, Karpınar ve Kaleköy gibi köylerde yaşamakta olan Avşar obalarının tarihi gelişimini detaylı bir biçimde araştırarak okurlara sunmaktır. Ayrıca; kendim Burunören köyünde dünyaya geldiğim için Bucak Avşarları içerisinde yer alan Burunören köyünde doğup büyümüş ve kendisini Burunören'li sayan herkese her konuda kendilerinin ne olduklarını öğrenmeleri açısından faydalı olmaktır. Burunören köyü Belgeseli adındaki bu kitapta Oğuzların, Türkmenlerin ve Avşarların ve diğer bazı konuların ne işi var diye düşünenler olacaktır. Çok haklılar ama bilmedikleri bir şey var. Hala biz kendimizin bir Türkmen mi? Avşar mı? Avşar isek, neden bize Bucak Avşar'ı diyorlar? gibi sorular karşısında susup kalıyorduk. İşte bunlara açıklık getirmek için çeşitli kaynaklardan ve belgelerden

elde ettiğim bilgileri bu kitapta sizlerle paylaşmak istedim. Yakın komşumuz Karaözü'lüler Oğuzların Bozok koluna bağlı Yıldızhan Oğullarına bağlı dört boydan biri olan Beydililerdendir. Diğer üçü ise Avşar, Karkın ve Kızık'tır. Yani Karaözü'lü dostlarımız ile Burunören'liler ve Bucak Avşarları aynı boydandır. Fakat kendileri de Türkmen oldukları halde aslını, neslini kimliğini ne olduğunu bilmeyen, mekteb'e gidip okumakla kendilerini bir şey sanan bu insanlar Bucak Avşarlarını yıllardır Türkmen diye aşağıladılar. Onları hor gördüler. Karaözü'lü bir babanın oğlu olarak ben bunu, yediden yetmişe okumuş, mektep görmüş bu konuda bilgi eksikliği olan dost ve akrabalarımızın aksine Karaözü köyünün kısa özgeçmişini yazarken Karaözü doğumlu Emekli İlk Öğretim Müfettişi sayın Hüseyin Yılmaz, gibi Karaözü ve Çevresi Yardımlaşma Derneği'nin 1992 yılında yayımlanan haber bülteninde (*)[8] gerçekleri yazanlarında olduğunu söylemeden geçmek olmaz. Boşa yazmak, boşa konuşmaktansa bilerek bilinçli, bilimsel konuşmak ve yazmak daha iyidir diyor sözlerimi Şeyh Edebali'nin bir sözü ve İğdeli köyünden Emekli Öğretmen Şahin Tatar'ın bir şiiri ile bitirmek istiyorum.

("*Kişinin en büyük zenginliği arkasında bıraktığı eseridir."*)[9]

Behey Kardeş bizi soysuz sanmayın
Şükür efendimin ihsanı vardır.
Ben aşkımı size izah eyleyim,
Orta Asya'dan gelen, neslimiz vardır.

Avşar'larmış bir zamanlar bu yurtta
Kurmuşlar çadırlarını Halep altına
Göç edip gelmişler Rum diyarına (*Anadolu'ya*)
Buralarda yatan yatırım vardır.

Orta Asya'dan gelip Meşhed'e konmuş *(Meşhed Halep'e yakın bir yer)*
Oğuz Türk'ü ismini oradan almış.
Horasan iline neslini yaymış
Isfahan'dan gelen neslimiz vardır.

Oturmuşlar oba - oba dağlara
El açmamışlar asla düşmanlarına
Dağılmışlar herbirisi bir yana
Bunları kurtaran Kemal'im vardır.

Ben Şahin[10], aslımı bilen kişiyim.
Caferi Mezhebimdir hem Bektaşi'yim.
Horasan Meşhedli hem Bucak'lıyım
Derviş Cumi (Cuma) gibi neslimiz vardır.

Haydar Erdoğan - 2016

[8] Hüseyin Yılmaz, Karaözü ve Çevresi Yardımlaşma Derneği Haber Bülteni.Yıl;1992, Sayı 2 Sayfa 4

[9] Şeyh Edebali (Edipali), Bektaşi Şeyhlerinden olup Osmanlı devletinin kurucusu Osman Beyin kayınpederidir.

[10] Şahin mahlası ile yazılan ve Burunviran sitesinde de Haydar Erdoğan tarafından yayımlanan bu şiir İğdeli köyünden emekli eğitimci Şahin Tatar'dan 1998 yılında alınmıştır.

ORTA ASYADAN - BURUNÖREN'e BİR GÖÇÜN TARİHİ ERGENEKON' DAN ÇIKIŞ HİKAYESİ

"***Sorsan günlere adımın ne olduğunu bilmezler ve bilmezler yerim yurdum neresi?***".
Anadolu Selçukluları XII. yy. (Anonim)

Burunören köyünde yaşayan insanların asıl ataları (ceddleri) Orta Asya'dan kuraklık nedeniyle göç eden Oğuz Türk'lerine dayanmaktadır. Bu nedenle öncelikle bu milletin yani Türkmen denilen Türklerin gerçek atalarının kim olduğuna dair bilgileri Türk boylarının yıllardır anlata geldikleri Türk destanlarından alıntılarla anlatmaya çalışacağım[11].

Eski Türk rivayetlerinde ve Göktürk Destanlarında yer alan yaratılış destanlarındaki anlatım ve ifadelerden anlaşıldığına göre ilk Türk dışarıdan gelen akın ve baskınlarda bütün yakınlarını yitiren kimsesiz, annesi bir Bozkurt olan gençten türemiştir. Bu genç her kış ve yaz aylarında tanrıların kızları ile buluşurmuş. Sonunda bunlardan birisiyle evlenmiş. Bu evliliğinden olan ilk erkek çocuğuna «**Türk**» adını vermiş. Diğer kızlar ile yaptığı evlilikten olan kızına ise «**Asena**» yani Bozkurt adını vermiş. Efsaneye göre Türk'ler bu evlilikler netice-sinde doğan çocukları olarak çoğalıp bugüne kadar gelmişler ve Türk'ler Bozkurt'u sembol edinmişlerdir.

Diğer rivayetlere göre ilk Türkler; Hazreti Nuh'un tufandan sağ olarak kurtulup dünya üzerindeki topraklarda normal yaşamaya başladıktan sonra, kendisiyle beraber sağ olarak kurtulan üç oğlundan biri olan «**Yafis**'in» oğullarındandır.

Türklerin atası Yafis'in oğulları ve onların sülâlesi aynı topraklarda yaşamakta olan Çinliler ile yüzyıllarca iç içe yaşamışlardır. Bundan dolayı ilk Türklerle ilgili bilgileri genellikle Çin kaynaklarında bulabiliriz. Çinlilere göre, Türklerin esas kabilelerinden olan ve bugün yaşadıkları insanlar onun adı ile tanınan asıl Türkün dört oğlundan ve Şaman inancındaki Çin'den sonradan gelen on ceddinden daha bahsetmektedirler.

Türkün asıl vatanı Işıkgöl ve Izıkart' (Azıgart) ile yüksek yaylaları, soğuk, temiz, havalı Çu mıntıkası olduğu her iki kaynakta belirtilmektedir. Bu bölgede ilk defa M.Ö 11nci ve 12'nci asırda Çu devletini Türklerin kurduğu sanılmaktadır. Tarih öncesine dayanan bir yaşam tarzını ve bu vesile ile Çu havzasında ve Işık - Göl sahasında Türkün dört oğlunun, yazın yaylalarda, kışın şehir ve kasabalara inerek göçebe yaşam tarzlarını günümüze kadar taşıyan bir medeniyetinde var olduğunu böylece görmüş oluyoruz.

"Bu medeniyeti yakın tarihe taşımanın bedeli bu millete, yani Türkün torunlarına ne yazık ki; Osmanlı devleti döneminde oldukça pahalıya mal olmuştur. Eski yaşam tarzlarını yakın tarihe kadar, Anadolu'da yaşayarak sürdüren, Türkmen, Avşar, Varsak, Barak ve Yörüklerin yaşam tarzları atalarının yaşam tarzları ile aynıdır. „ Hazar rivayetine göre; Işık - Göl civarında yaşayan devletin başı ve meşru hükümdarı olan « **Türk** » ile Ceyhun'da *(Aral tarafında)* **yede** taşı denen tılsımlı kayanın bulunduğu ve bunun yüzden savaşlar yapan kahraman yiğit amcası « **Guz** » yani Oğuz yaşamaktadır.

Tarihten önceki devirlerde de büyük devletler kuran Türk kavimlerinden en önde gelen isimler: Abar (İbir), Kang (Keng), Çinğil (İçgil), Subar (Sibir), Ogur (Gur, Z ile Oğuz ve Guz) ve Kumedh isimleridir.

Dünyada eski Türk, Çin, İran ve Yahudi rivayetlerine dayanarak Türk'ler hakkındaki ilk bilgiler yazılı olarak 6'ncı asırda ile M.Ö 366 – 558 tarihinde geçen Göktürk'ler hakkındaki Çin sürümü ile 8'nci asrın ilk yarısında yazılan iki eserden alınarak, Selçuklu devleti zamanında birleştirilip 1126 yılında "Mücmel uttavarih va'l-qisas„ adı ile yayımlanan İran ve Hazar sürümleridir. Bu iki eser Türklerin ilk yurtları olan Tiyanşan - Aral bölgesinde muayyen

[11] (Bk. Konuya kitabın İnanç ve ibadetler bölümünde değinilmiştir.)

şeklini aldıktan sonra, tamamen rivayetlere ve Türk destanlarındaki anlatım ve ifadelere dayalı olarak Türkler ile ilgili ilk bilgiler böylece Ön Asya'ya kadar yayılarak gelmiştir.

Ben burada tarih öncesi yaşamış olan Türklerin yaşamlarından daha ziyade 6'ncı ve 8' inci asırlardan sonra kaleme alınmış Türklere ait bilgilere dayanarak, bugün uzantıları Anadolu'ya kadar gelen onların torunlarının yaşantılarını, göçlerini ve göç serüvenlerini baştan başlayıp günümüze kadar olan yaşantıları ile bugün yaşayan torunlarına kadar olan, uzantılarına kısa ve öz olarak değinmek istiyorum.

Tarihçiler ve araştırmacılar Orta Asya'dan Türklerin göç etmesinin nedenini kıtlık ve yokluk olarak belirtirken; aynı savı doğrular nitelikte kuraklık ve göç ile ilgili Türk Mitolojisinde çeşitli efsanelerde dile getirilip anlatılmaktadır. Bu efsanelerden birkaçına kısacada olsa değinmekte yarar vardır. Bu efsanelerden birisi şöyledir;

Türkler yaşadıkları bölgelerde o zamanlar oldukça verimli ve bol bereketli topraklara ve aynı zamanda çevrede üstün askeri bir güce sahiplerdir. Türklerin güçlü olması komşusu Çin'i korkutur. Bunun için çareler arayan, Çin hükümdarı kurnazlık düşünerek kızı "Kiyüliyen'i,, Bugu Tekin'in otuz nesil sonrasından torunu olan Gali Tekin'e vermesiyle Türklerin kendilerine zarar vermeyeceği fikri aklına gelir. Çünkü Gali Tekin tahtta oturmaktadır. Bu vesileyle kararını Hakan'a bildirmesi için kızını da silahlı adamlarının eşliğinde bir elçinin yanına katıp gönderir.

Çin Elçisi beraberindekilerle Türk ülkesine geldiğinde, her şeyin bol olduğunu ve bereket fışkıran topraklarındaki mahsulünü görünce, şaşıp kalır. Diğer taraftan en önemlisi Türklerin kudret ve üstün kahramanlıklarının nedeninin Tanrı Dağı civarında bulunan Kutlu kaya adındaki sihirli bir kayadan olduğunu öğrenir.

Elçi; Hakan Geli Tekin'in huzuruna çıkıp, hükümdarlarının hediyesi olan kızı Hakan'a sunduktan sonra, Hakan'a hitaben; eğer sizde hükümdarımıza karşılık olarak bir hediye vermek isterseniz giderken götüreyim der.

Hakan, karşılık olarak Çin hükümdarına verilmek üzere çok kıymetli eşyaları hediye olarak göndermek ister. Fakat kurnaz elçinin amacı o kıymetli hediyeler değildir. Hakan'a Hakan'ım sizce pek kıymeti olmayan Kutlu Kaya bizce kıymete geçer der. Çinlilere karşı ilgi duyan, kendisine sunulan hediyelerin altında kalmamak için Hakan, kayanın kutsal olduğunu, bereketin ve bolluğun kayadan olduğunu bilmediği için, elçinin istediği kayayı gönül rızalığı ile verir.

Kayanın kendilerine verilmesine çok sevinen Çinliler bu koca kayanın üzerine sirke döküp, etrafına odunlar doldurup yakarlar. Yakıldıktan sona parçalanan kayayı, arabalar ile parçalar halinde Çin'e götürürler. Kutlu Kayanın ülkelerine geldiğini duyan sihirbazlar bu kayanın parçalarını yağma ederler. Bu parçalar nereye gitti ise, oralara bolluk ve bereket beraberinde gider.

Kutlu Kayanın ülkeden götürülmesiyle Türk tarafında istenmeyen uğursuzluklar hemen kendini göstermeye başlar. Yedi gün sonra Yulun Tekin ölür ve yerine torunu Bugu Tekin Hakan olarak geçer.

Türk yurdu kayanın ülkesinden gittiği günden sonra bereketini kayıp eder. O güne kadar yemyeşil olan her taraf sararır, ırmakların derelerin suyu çekilir. Gökyüzünün rengi değişir. Bu değişiklik hayatı ve yaşamı da etkiler. Bütün kuşlar, hayvanlar, memedeki çocuklar; fazla dayanamayıp Göç, Göç! Göç! diye bağırmaya başlarlar. Diğer taraftan daha kötüsü başlayan salgın hastalıklar-dan insanlar kırılmaya başlar.

Ümitleri kesilen halk ve Hakan artık Tanrı Yer - sularının kendilerinin orada kalmasını istemediğini düşünürler ve çadırlarını söküp, göç etmeye başlarlar. Akşam olunca göç sesleri durur, sabah olunca tekrar yükselmeye başlar ve kalkıp yola devam ederler. Türkler Tufan ülkesine gelene kadar göç sesleri devam eder ve Tufan'a gelince sesler kesilir. Artık

orada kalıp yerleşirler ve oraya **«Beşbalık»** şehrini kurarlar. Bundan sonra orada çoğalıp, batıya doğru yayılmaya başlarlar.

Türklerin meşhur Ergenekon destanındaki efsanelere göre Göktürkler ile Tatarların arası açılır ve aralarında savaş çıkar. Göktürkler bu savaşta hep kırılır. Yalınız İlhan'ın oğullarından «**Kıyan ve Nogüz**» sağ olarak kurtulur. Kıyan ve Nogüz savaş bittikten on gün sonra saklandıkları yerden çıkıp sağ kalan diğer kadın ve çocuklarını alarak kaçıp eski yurtlarına giderler. Orada kalan at, deve, öküz ve koyunlarını aldıktan sonra ezeli düşmanları Kara Tatarların bir gün gelip kendilerini bulup öldüreceklerini düşünerek yurtlarını terk ederek kaçmaya başlarlar. Onlar için tek korunacakları yer kimsenin gelip bulamayacağı ve göremeyeceği her tarafı çevrili dağlardır. Bu karar üzerine dağlara doğru yol alırlar. Çok gitmeden önlerine bir dişi geyik çıkar. Kıyan ve Nogüz geyiğin arkasını takip ederler. Geyik onları dağların tepesinde geldikleri yoldan başka hiçbir çıkış yolu olmayan düz bir yere götürür. Orada akarsular, çimenlik alanlar, pınarlar, meyve ağaçları ve çayırda otlayan hayvanları görünce çok sevinip Tanrılarına şükrederler. Kışın hayvanların etini yer, derilerini giyer, yazında sütünü içerek yaşamlarını sürdürmeye başlarlar. Orada tam dört yüz yıl yaşarlar. Buraya gelen iki kardeşten Kıyan'ın oğullarına Kıyat, Nogüz'ün oğullarından bir bölümüne **«Nogüz'ler»** diğer boydan kalanlara ise **«Dörülgen»** derler.

Birgün olur Ergenekon (*Şimdiki Talka Demirkapısı mıntıkası*) adı verilen bu yerlere artık orada doğup büyüyen insanlar sığmamaya başlar. Artık oradan çıkıp başka yerlere yerleşmenin zamanı gelmiştir. Zamanın genç dinamik başbuğları atalarından duydukları o ata topraklarına dönmek için yollar ve oradan dışarıya çıkmak için çareler aramaya başlarlar. Çünkü Ergenekon denilen yerden dışarı çıkmak için hiçbir çıkış yolu yoktur. Bir yol bulup oradan çıkmak için çareler ararken, içlerinden oldukça zeki biri olan demirci Burteçine bir yer gördüğünü ve o bölgelerin demir madeni ile kaplı olduğunu söyledikten sonra merakla bekleyenlere tek çarenin o demirin eritilmesi halinde çıkmak için bir yol açılacağını söyler.

Burteçine'nin söyledikleri emir üzerine eksiksiz olarak yapılır. Dağı eritmek için herkes seferber olur. Demir madeninin olduğu yere kadar bir sıra odun, bir sıra kömürle örerler. Hayvan derisinden yetmiş tane körük yaparak odunları ateşlerler. Yüksek ısıdan taşlar ve demir erimeye başlar ve bir deve geçecek kadar dışarıya yol açılır.

Mart ayının dokuzuncu günü oradan büyük bir sevinç ile çıkarlar. Aynı gün toplanıp kurtuluş bayramı yaparlar. Arapların (al-turka alkhâqânî-ya) menşeî ihtibarı ile (al-turk alhaqîqî) dedikleri gerçek hakiki Türk ve esaret ve zulümden demircilik zenatı olan bir millet olduklarını ispatlamış olurlar. *(Türkler daha sonraki yıllarda da aynı tarihlerde kurtuluşlarını kutlamışlar ve o günü kurtuluş (Newroz) bayramı olarak kabul etmişlerdir.)*

Diğer efsane ve bir inanca göre ise; bir gün Ergenekon'dan dışarı çıkmak için bir yol ararlarken Asena adı verilen bir dişi kurt görürler ve bu kurdu takip etmeye başlarlar. Kurt bir delikten girip dışarıya çıkar. Deliğin yanına gittikleri zaman etrafının demir madeni ile çevrili olduğunu görürler. Ondan sonra demir eritilerek oradan çıkarlar.

Burada Türklerin kutsal saydıkları Asena adlı kurt yol göstermiş olur. *(Türk boylarında Türklüğün sembol olarak çadırlarının önlerinde ve savaşlarda bayraklarının üzerinde kurt resmi veya kurt başı taşırlardı.)*

Böylece kurtulup özgürlüğüne kavuşan Türkler, çeşitli ülkelere göç etmişler ve oralarda asırlarca gittikleri ülkelerde hükümdarlık, hanlık yapmışlardır. Türklerin meşhur Ergenekon destanına kısacada olsa değindikten sonra, Batıya göç eden Türk boylarından birisi de Oğuzlardır. Peki kimdir bu Oğuz denen kişi ve Oğuz'lar. Diğer bir adı ile Türkmenler ve Avşarlar.

Oğuz'un soyundan gelen Türkmenler ve Avşarların tarihlerine kısaca değinelim.

OĞUZLAR (Türkmenler) **KİMDİR**

Yukarıda da değindiğin gibi Türklerin Tarihini yazılı olarak kayıta geçirecek, yazacak kendi tarihçisi yoktur. Tarihi Türk kavimleri sadece kılıç ve güçle yazmışlardır. Onun için Oğuz'lar hakkında da söz etmek için rivayetlere ve ne yazık ki; mitolojik anlatımlarından günümüze kadar gelen söylentilere bakmak onunla yetinmekten başka köklü bir kaynak bulamamaktayız. Onun için bende Tarihçilerin Oğuz'lar hakkındaki ret edilmeyen, kabul gören savlarına göre Oğuz'dan ve Oğuz boylarından bahsetmek istiyorum.

Oğuz; Türk Mitolojisinde bütün tanrıların atası, ceddi olan ve bütün varlıkların yaratıcısı "Kayra Han'ın **(Kara Han'ın)** „ oğludur. Oğuz doğduğu zaman yüzü mavi, ağzı ateş gibi kırmızı, gözleri, sacı ve kaşları simsiyahtır. İlk doğduğunda annesi sadece bir defa emer ve bir daha asla emmez. Beklenmeyen çok kısa zamanda konuşmaya başlar. Dillenerek yiyecek başka şeyler yemek ister. Kendisinden büyükler ile laf etmeye onlarla konuşmaya ve kırk günde büyür. Gezip oynamaya başlar. Oğuz doğduğunda ayakları öküze, vücudu kurda ve göğüs kısmı ayıya benzeyen, böğürleri kıllı olan Oğuz henüz küçük yaşta olmasına rağmen at sürüsü güder ve ata biner avlanmaya çıkar. Genç delikanlı yaşa geldiğinde yörede bulunan ormanda etrafa dehşet saçan **«Kıyant»** adında bir kurdun olduğu söylenir. Bu kurttan o yörede herkes korkar. Oğuz atına atlayarak gidip ormanda yaşayan o kurdu öldürür. Namı ve şanı büyür.

Birgün Oğuz tanrısına ibadet ederken gökyüzü birden kararır ve gökten yere mavi bir ışık düşer. Yeryüzüne düşen bu ışık güneşten ve aydan parlaktır. Bu ışığın içinden güzel bir kız çıkar. Oğuz bu kızı görünce aklı başından gider ona aşık olur ve onunla evlenir. Oğuz'un bu kızla evliliğinden Gün, Ay, Yıldız adlarında üç çocuğu olur. Oğuz yine bir gün avlanmaya çıkar. Bir gölün kenarına varır. Gölün ortasındaki ağacın altında oturan bir kız görür ve ona da aşık olur. Onunla da evlenir. Bu evliliğinden de Gök, Dağ, Deniz adını verdikleri üç oğlu olur.

Günlerini avlanmakla geçiren Oğuz'u çekemeyen düşmanları, babası Kara Han'a (Kayra Han), oğlun Oğuz başka bir dine geçti diye şikayet ederler. Bunun üzerine baba, oğlu Oğuz'u huzuruna çağırır ve ona kızar: Sinirlenen genç Oğuz ile babası arasında savaş çıkar. Bu savaşta Oğuz, babası "Kara Han'ı„ attığı bir ok ile öldürür. Bu olaydan sonra Oğuz, bütün Tekinleri, Türk boylarının büyüklerini kendisine bağlar. Fakat bir kısmı Oğuz'un dinini kabul etmeyerek Tatarlar ülkesine (Moğolistan'a) gider oraya sığınırlar. Bunun üzerine Oğuz kendisine bağlı ordusu ile Tatarların üzerine yürür. Onları yenerek mallarını alır, yönetimlerini kendine bağlar. O bölgede hüküm süren Altın Kaan, olayların gelişmesine bakıp, hediyeler göndererek Oğuz'a bağlılığını bildirir. Ülkesinin sol tarafta hüküm süren Urum Han, eğitimli çok sayıdaki askerine, ordusuna ve şehirlerinde yaşayan insanlara güvenerek Oğuz'a karşı gelir. Buna çok kızan Oğuz, sancağını çekip askeriyle hareket eder. Kırk gün sonra Buzdağı eteklerine varıp dayanır.

Buzdağı eteklerinde dinlenmekte iken; bir ışık içerisinden boz tüylü, boz yeleli erkek bir kurt belirir. Oğuz'a yol göstermek istediğini söyler. Oğuz kurdu takip ederek İdil Moran kenarında gidip orada durur. Çünkü kendisine meydan okuyan Urum Han ve ona bağlı askerler oradadır. Orada kıyasıya bir savaş olur. Akan nehrin suyu savaşta ölen insanların kanından kıpkırmızı olur.

Büyük bir yenilgi alan Urum Kaan kaçıp canını zor kurtarırken; memleketi ve hazinesi Oğuz'a kalır. Fakat bununla da yetinmez. Urum Kaan'ın kardeşi Uruz Beyin oğlu Tarang Moran'da o yörede büyük bir dağın arasında şehir kurmuş yaşamaktadır. Oğuz'un oraya yönelir. Haberi alan Tarang akıllıca hareket eder. Oğuz'a elçileri ile haber gönderip bağlılığını kabul ettiğini bildirir. Bunun üzerine Oğuz ona **<<Saklap>>** adını verip ordusu ile İdil

tarafına yönelir. Uzun yollar, sık ormanlar arasından geçtikten sonra ağaçlardan sal yaparak önüne gelen nehirden geçer. O anda bozkurt yine gözükür ve yol gösterir. Uzun bir zaman yürüdükten sonra o bölgede hüküm süren İt Barak'ın ordusu ile karşılaşır. İt Barak çetin geçen savaşta öldürülür. Oğuz bu savaştan bol ganimetlerle dönerken bir çöle rastlar. Rivayet bu ya Oğuz'un bindiği atı çölde birden gözden kayıp olup gider. Çölden sonra Buzdağını geçecek olan Oğuz atının kaçmasına çok üzülür. Oğuz'un Hakan'ının üzüldüğünü gören ordusunda asker olan bir Tekin kendi atını Oğuz'a verir. Her tarafı bembeyaz karlar olduğundan Oğuz ona **«Karluk»** adını verir. (*Bu boy Oğuzların Karluk boylarıdır.*)

Dağı geçtikten sonra tekrar yola koyulurlar. Yoldan geçerken damı (Tavanı) altından, pencereleri halis gümüş ve demir olan bir ev görür. Anahtarı olmadığı için bu eve giremeyen Oğuz'un ordusunda Tumur Dokagal adında akıllı bir adam vardır. Oğuz ona burada kal, bu kapıyı aç ve sonra gel orduya katıl der. Bu anlamda ona da **«Kalaç»** adını verir.

Yoluna devam eden Oğuz'un ordusunun önünde onlara yol gösteren bozkurt yine belirir. Onları alıp; Çurçit denilen ve orada çok insan yaşayan ekili bir alana götürür. Bunların kazandıkları çokça altınları gümüşleri, elmasları ve hayvanları vardır. Oğuz'un ordusuyla oraya girmesine karşı çıkarlar ve savaş başlar. Oklu ve kılıçlı şiddetli bir cenk sonunda yine Oğuz üstün gelir. Barışa yanaşmayan "Çurçit Han'ın„ başı kesilir. Bu savaşta da Oğuz'un ordusunun taşıyamayacağı kadar bol miktarda ganimet elde edilir. Bu ganimetti taşımak onu ülkesine götürmek sorun yaratır. Bunu üzerine ordusunda Parmaksız Çözüm Bilik adındaki zeki bir adam orada bir kağnı yapar ve bütün eşyaları üzerine koyup hayvanlar ile taşımaya başlarlar. Oğuz Han bunu görüp ona **«Kanklı»** adını verir.

Bozkurt yine Oğuz'un ordusuna rehberlik eder. Oğuz ve ordusunu oradan hareket ettirip Tangut ve Şakım denilen memlekete götürür. Oğuz savaşarak o toprakları da toprağına katıp kıymetli mallarına el kor fakat o bölgelerde çok gizli bir yerde sıcak ve zengin "Baçak„ adında bir memleket daha olduğunu duyar. Çokça kuşlar ve vahşi hayvanların yaşadığı o memlekette siyah tenli insanlar yaşamaktadır. Siyah tenli insanların Hakan'ı "Mazar„ ile yapılan cenkte Oğuz onu da yenip topraklarına ve mallarına el koyar.

Oğuz Han'ın ordusunda her gittiği yere götürdüğü akıl danesi ihtiyar bir adam vardır. Bu adamın adı Irkıl Ata'dır. Buna Uluğ Türk'te derler. Yaşlı Irkıl Ata bir gün rüyasında altın bir yay ve gümüş üç ok görür. Bu altın yay doğudan batıya uzanıyor ve bu gümüş üç oklarda gece tarafına uçuyor. Irkıl Ata uyanınca gördüğü bu rüyasını Oğuz Han'a anlatıp ona bazı nasihatta bulunur.

Bunun üzerine ertesi gün Oğuz Han oğullarını yanına çağırır. Der ki; Oğullarım "Ben artık ihtiyarladım. Hakanlık benim için değildir. Gün, Ay, Yıldız siz güneşin doğduğu tarafa. Gök, Dağ, Deniz sizde gece tarafına gidiniz" der. Oğulları bu sözlerini yerine getirirler.

Oğullarından Gün, Ay ve Yıldız birçok kuşlar ve hayvanlar vurduktan sonra bir altın yay bulup babasına getirirler. Oğuz bu oku üçe bölerek oğullarına geri verir ve yay sizin olsun oklarınızı yay gibi göğe fırlatın adınız **«Bozok»** olsun der. Oğuz'un diğer küçük oğulları da çölde hayvan avlayıp kuş vurduktan sonra ortada bir gümüş ok bulur ve babasına götürürler. Oğuz, bu oku üçe bölerek yine onlara verir ve sizin de adınız **"Üçok „** olsun der.

Bunun üzerine büyük kurultay toplanır. Herkesin çağrıldığı bu kurultayda 900 at, 9000 koyun kesilir. 90 havuz dolusu kısrak sütünden yapılmış kımız içkisi ile Oğuz kendisi içinde direkleri altın kaplı, üzeri zümrüt, yakut, firuze ve inci ile işlemeli otağını kurdurur. Otağın sağına kırk kulaç uzunluğunda bir sırık diktirir. Sırığın tepesine bir altın tavuk, tavuğun ayağına bir koyun bağlatır. Sol tarafına yine kırk kulaç uzunluğunda bir sırık diktirir. Sırığın üzerine bir gümüş tavuk, tavuğun ayağına bir siyah koyun bağlatır. Sağ tarafında Bozok'lar, sol tarafında Üçok'ları oturtur. Halk kırk gün, kırk gece yiyip-içerek eğlenir. Bu kurultaydan sonra Oğuz yurdunu evlatlarına dağıtırken;

Onlara; "**Evlatlarım! çok yaşadım, çok cenk ettim, çok ok attım, çok aygırlara (Ata) bindim. Düşmanları ağlattım, dostları güldürdüm. Bunun için tanrıya her şeyimi feda ettim, sizlere de yurdumu veriyorum „** der.

Oğuzhan yurdunu oğullarına taksim ederken ben burada Oğuzhan'ın o güzel duasını sizinle paylaşmak istiyorum.

OĞUZHAN'IN DUASI

ULU TANRI !. GÜZEL TANRI !. GÖK TANRI !.

Sen Türk'ü Türk yurtlarını koru !..
Düşman şerrinden sakla!
Türk'ü yiğitlikte daim et!
Türk'ü erlik davasıyla yaşat!
Türk'ü gerçekçi yap!
Türk'ün gönlüne herşeyden önce, hatta kursağına ekmek koymadan evvel Türk'lük sevgisini koy!
Türk'ü ideal ile yaşat ve ideali hakikat yapmaya çalışsınlar!
Törelerini canları gibi saklat!
Türk'e zevk ve rahat verme!
Bilakis zahmete alıştır!
Zahmetle yürekleri, bedenleri demir olsun!
Bu sayede onlara yüksek çalışma kudreti verirsin!
Türk'ü faal, cevval edersin. Türk'e değişmez bir seciye ver!
Zamanla seciyesi değişmesin, sade tekemmülle tadilat görsün!

ULU TANRI !.
Milli kuvvet, namus, ahlak, azim, sebat, ideal, Türkçülük ruhu, yurtseverlik, ilim, sanat teşkilatı, intizam, beden kuvveti ve zenginlik ile hasıl olduğundan; Türk'e bunları ver!
Türk'ten hırsız, namuzsuz türerse hemen kahret!
Türk'e benlik, hem de yüksek bir benlik ver!
Türk nefsine itimat sahibi olsun!
Türk'ü muhakemeli, ciddi adam olarak yarat!
Hissiyatına kapılıp, öfke ile ayaklanmasın!
Birden barut gibi parlamasın!
Daima soğuk kanlı olsun!
Türk'ü her milletten cesur yarat !
Öç almayı Türk asla unutmasın !

ULU TANRI !.
Namuzsuz bir tek Türk yaratacağına, dünyayı yık daha iyi !
Ne kadar korkak Türk varsa hepsini helak et !
Türk herşeyi mukayese etsin !
Yalnız akıl ve mantık denen şeylere bırakma onu !
Sabırlı, derde dayanıklı olsun !
İradesi çelik gibi olsun !
Dönek Türk yaratma!

Türk'leri maymun iştahlı yapma! Türk daima ihtiyatla adım atsın !
Kimsenin tatlı diline inanmasın!
Kimseye emniyet olmasın !
Çalışma zekâdan üstün bir kıymet olduğundan,Tanrı, sen Türk'ü çalışkan et !
Türk'ün ömrü çalışma ile geçsin!
Ona daima çalışma aşkı ver!
Hele elbirliği ile çalışmayı alet etsin!
Tembel Türk'ü hemen öldür!
Türk'e her milletinkinden üstün zeka ver!
Zeka ve çalışma; ikisi bir arada olunca Türk'ün önünde durulmaz!
Milli büyüklüğün tek şartı yüksek ideal, buna alışmak için de yüksek ahlak, fedakarlık ve sebat lazım olduğundan Türk'leri ahlaklı, sebatlı ve fedai kıl!
Tanrı, Türkleri sen kendi elinle birleştir ve herşeyden evvel ruhları birleşsin! Onları tek bir kafa gibi birleştirici kültür sahibi et! Türk'ü töresine sadık kıl, Tanrı! Türk budunu: Biliniz ki atalar töresi asırların tecrübesi ile husule gelmiş büyük bir hikmettir. Tanrı beni töreye dokunmaktan ve dokundurmaktan sakladı ve saklasın!
Türk'e her milletinkinden üstün zeka ver!
Zeka ve çalışma; ikisi bir arada olunca Türk'ün önünde durulmaz!
Milli büyüklüğün tek şartı yüksek ideal, buna alışmak için de yüksek ahlak, fedakarlık ve sebat lazım olduğundan Türkleri ahlaklı, sebatlı ve fedai kıl! Tanrı, Türk'leri sen kendi elinle birleştir ve herşeyden evvel ruhları birleşsin! Onları tek bir kafa gibi birleştirici kültür sahibi et! Türk'ü töresine sadık kıl, Tanrı! Türk budunu: Biliniz ki atalar töresi asırların tecrübesi ile husule gelmiş büyük bir hikmettir. Tanrı beni töreye dokunmaktan ve dokundurmaktan sakladı ve saklasın!

ULU TANRI !.

Türk milletini lafçı değil, elinden iş gelir insanlar et! Bir şey söylemek vazife yapmak değildir. Onu fiilen yapmak ve yaptırmanın vazife olduğunu beyinlere sok!

GÜZEL TANRI !.

Sana hepsinden çok yalvardığım şudur: Türk'ü dalkavuk-luktan kurtar! Dalkavukluk ve emsali vasıtalara zengin olmaktan koru! Türk'e kötü para hırsı verme ! Dalkavukları yok et!

AMAN TANRI !.

Türk aile, töre ve disiplinini her şeyden evvel koru! Türk toprağında hürler yaşasın. Adaletten başka bir şey hüküm sürmesin! Sen Türk'e tabii şeylere tabiata karşı sevgi ver! Türk yurdunda yoksulluk o kadar azalsın ki fakirlik suç sayılsın!

Acunu (Dünyayı) Yaratan Yüce Tanrı! Türk'e insaniyetten evvel Türk milletini düşündür. İnsanların insaniyet dedikleri şey, göz boyamak için icat edilmiş bir boyadır. İnsaniyet maskesi taşıyan öyle milletler vardır ki maskelerinin altında canavarlar yaşar. İnsaniyeti gören olmadı. Tanrı, Türk'e

sağlam, sürekli irade ver! Güçlüklerde, sabrını, tahammülünü aynı zamanda gayretini arttır! Ona esas seciye olarak vazife muhabbeti ve mesuliyet duygusu ver! Mesuliyeti Türk yurdundan eksik etme! En büyük kuvvetin-Türklük aşı olduğunu Türk'e öğret!

TANRI !.

Türkçe konuşulan, Türk'e yurtluk etmiş olan yerleri kıyamete kadar Türk'ün hükmü altında bırak!

Oğuzhan Tanrıya yakarırken ulusu için neler istiyor, nasıl olmamızı istiyor, biz bugün ne haldeyiz ? Neyse biz kaldığımız yerden devam edelim.

Oğuz'lar diğer Türk kavimlerinin aksine, yüz bakımından Moğollımsı Türklere hiç benzememektedir. En eski kayıt olan Câmiü'ttevârih'teki ifadelere göre; diğer Türklere benzeyen Oğuzlar Mâveraünnehr'e geldikten sonra, oranın havası ve suyunun etkisiyle fiziken değişime uğradılar. Bu değişimden sonra yüzleri tedricen Taciklere ve İranlılara benzemiş. Bu nedenle bugün Anadolu'da yaşayan Oğuz Türkleri Moğolluk vasıflarını taşımamaktadır.

İsviçreli ilahiyatçı, fizyonomist *(yüz okuma, insanların doğa yapısını üzerine uzman olan)* yazar Johann Caspat Lavrater, Türklerin tanımını yaparken, Türk milleti soylu Küçük Asya (**Turan**) kanı ile Tatar (***Moğol / sarı***) ırkın maddi özelliklerinin melezi idi[12] derken; Amerikalı tarihçi yazar Morton'a[13] (1839) göre ise, soyca Moğol ırkından gelen Türk'ler, Çerkes, Gürcü, Rum ve Araplarla karışarak fiziki özelliklerini yitirmiş; güzel bir ırk oluşturmuşlardı.

Bu konu ile yakından ilgilenen Fatih Sultan Mehmet Kritovulos'un ünlü tarihçisi Herodot'un yapıt ve eserlerine bakarak Osman Oğullarının yani Anadolu Türklerinin Pers ve Ehemeniler'den geldiğini araştırıp bir kitap yazan kişiyi ödüllendirip Osmanlı İmparatorluğuna ait olan Ege Denizindeki bir adaya kral bile yapar. Oğuzlar, diğer milletler tarafından uzun saç ve bıyıkları ile tıraş edilmiş (Yülenmiş) sakalları ile tanınır. Oğuz'lar savaşçı olmalarının yanında, gezginlerin, tarihçilerin ve araştırmacıların yapıt ve eserlerinde onlardan namuslu, doğru ve konuksever insanlar olarak övgü ile söz edilir.

* **

Oğuz'lar Yaşadıkları Yerler

X. yüzyılın birinci yarısında Oğuzlar, Hazar Denizinden Seyhan (Gök Türk'ler devrindeki Yincü Öğüz) ırmağının orta yatağındaki Fârâbi (***XI. yy. da Türkçe adı ile Karaçuk***) ve İsficab yörelerine kadar olan bölgeler ile bu ırmağın kuzeyinde bulunan bozkırlarda yaşamaktaydılar.

---

[12] (*Lavrater 1854:164*)

[13] *Mortana,1939, soyca Moğol ırkından gelen Türk'ler, Çerkes, Gürcü, Rum ve Araplar la karışarak fiziki özelliklerini yitirmiş; güzel bir ırk oluşturmuşlardı.*

Coğrafyacıların bildirdiklerine göre; Oğuz ülkesi batıda Hazar Denizine, o zamanlar kullanılmayan Hazar Denizi'nin doğu kıyısındaki Siyâh –Küh (***Karadağı***) onlar tarafından işgal ve iskan edilmiş. Bundan dolayı yarımada şeklinde olan yere Mangışlağ adını vermişler. Mangışlak ve Balhan (*Balkan*) verimsiz yerlerdi. Bu bölgelerin aynı zamanda kuytu olmasından dolayı, Kıpçaklardan o yörelerde daha iyi korunarak varlıklarını sürdürebilmişlerdir.

Bugün Türkmenistan cumhuriyetindeki Türkmenlerin ataları Mangışlak'ta yaşamış olan Oğuzların torunlarıdır. Güney tarafından Müslüman olan ülkelerle olan sınırlara gelince, güney batıda yani Harizm ülkesinde sınır Curcan (**Gürgenç**) ve bu şehrin kuzeybatısındaki Cît (Jît) kasabasından başlayıp, Aral Gölü'nün güneyindeki Baratekin'e kadar uzmaktaydı. Mâveraünnehr'de sınır Buhara kuzeyindeki çölden başlayarak İsficab bölgesine kadar uzanıyordu. Seyhun'un sağ kıyısında, Karaçuk Dağlarının eteğinde ve Yesi'ye bir günlük mesafede berkitilmiş Savran (**Sabran**) Müslümanların Oğuzlara karşı sınır şehirleriydi.

Oğuz ülkesinin kuzey sınırlarına gelince X.yy coğrafyacılarından İstahrî[14] Oğuz sınırlarının bu yönde İtil ırmağının meydana getirdiğini söylüyor. Aşağı Seyhun ile Aral'ın kuzeyindeki çöl bölgesine Oğuz'lar **"Kara Kum"** (*Oğuzların yaylak yeridir*) derlerken, bazı coğrafyacılar buraya Oğuz çölü derlerken, seyahlardan İbn Fadlan Bulgar'a giderken o bölgelerde Oğuzları hiç görmediğini yazmaktadır.

Arap yazarlarından İbn alathir Oğuzların Anayurtlarının (O*rta Asyadaki ilk geldikleri* yerin) Moğolistan'ın doğusundan kıta memleketi olduğunu yazmaktadır. İlk göçlerini Irtış havzasına, orada bir müddet kaldıktan sonra, batı Türkistan'daki Sırderye ırmağının kuzeyine gelip yerleştiler. Çeşitli ülkelere hızla yayılan Türklerin bu boyları Oğuz'lar adı ile genişlemiştir. Kitabelerde Oğuzlar kuzeyde yaşayan bir budun olarak gösterilmektedir. Bir budun dokuz boydan meydana gelmiş olup, bu boya Tokuz Oğuz budun denilir. Bu boydan bizce bilineni sadece Kunı ve Tonra adlı boylardır. Oğuzların 24 boyu vardır. Kaşgarlı Mahmut, Reşideddin ve Yazıcı Oğlu Ali'nin kitaplarında yer alan Oğuzların 24 boyuna ait liste ve soy ağacı şu şekildedir.

KAYRA - (Kara) HAN

Oğlu

OĞUZ - (Oğuz Han)

(Oğulları)

BOZOKLAR KOLU			**ÜÇ OKLAR KOLU**		
Gün -Han Oğulları	Ay-Han Oğulları	Yıldız-Han Oğulları	Gök-Han Oğulları	Dağ-Han Oğulları	Deniz-Han Oğulları
Kayı	Yazır	Avşar	Bayındır	Salur	Yiğdir
Bayat	Döğer	Kızık	Beçene	Eymür	Büğdüz
Alkorul	Dodurga	Beğ-Dili	Çavuldur	Ala-Yuntlı	Yıva
Karaivli	Yaparlı	Karkın	Çepni	Üreğir	Kınık

[14] *İstahri, Oğuz sınırlarının bu yönde İtil ırmağının meydana getirdiğini söylüyor.*

OĞUZ BOYLARININ (Türkmenlerin) LİSTESİ

BOZ - OKLAR - (Oğuzların Sağ kolu)

Gün - Hanoğulları - (Birinci oğlu)

Boyun Adı:	Anlamı :	Onkunu :
Kayı	Sağlam – Muhkem	Şahin
Bayat	Mutlu yiyeceği bol – Devletlü ve nimetlü	Şahin
Alkaravlı – Alka - evli	Nereye varırsa başarı gösterir, Her yere yürürler, muvafakat ederler.	Şahin
Kara – İvli (Kara Evli)	Kara otağlı – Evleri kara.	Şahin

Ay- Hanoğulları - (İkinci oğlu) :

Boyun Adı :	Anlamı :	Onkunu :
Yazır	Çok ülkeye sahip – Çok vilayet onun ola	Kartal
Döğer	Toplanmak için – yani derilmeğ içün bir yire geleler	Kartal
Dodurga	Ülke almak, yönetmek, milk dutmak ve yasamak	Kartal
Yaparlı		Kartal

Yıldız - Hanoğulları - (Üçüncü oğlu) :

Boyun Adı :	Anlamı :	Onkunu :
Avşar	Çevik ve avı seven – yani cüst u çââk ve ava ve canavara, kuşa heveslü	Tavşancıl
Kızık	Güçlü, düzene sokmada ciddi - kuvvetli	Tavşancıl
Beğ-dili - Beydili	Ulların sözleri gibi değerli – Beyler sözü azizdir.	Tavşancıl
Karkın	Çok ve doyuran aş – Ulu aş ve doyurucu	Tavşancıl

ÜÇ - OKLAR : (Oğuz'ların sol kolu)

Gök- Hanoğulları - (Dördüncü oğlu) :

Boyun Adı :	Anlamı :	Onkunu :
Bayındır	Daime yiyecek dolu yer – hemîşe bay ve nimetlü ol.	Sunkur
Biçene – (Beçene)	İyi çalışır – eyü dürüşici	Sunkur
Çuvaldur – (Çavındır)	Şerefli, ünlü yaygın – Namuslu ve ırak çavlu	Sunkur
Çepni	Nerede yağı görürse hemen savaşır – Kandeki yağı görz derhal savaşır ve çarpar.	Sunkur

Dağ - Hanoğulları - (Beşinci oğlu) :

Boyun Adı :	Anlamı :	Ongunu :
Salur	Nereye varırsa kılıcı ve çomağı iş görür – kandeki irişesir kılıç ve çomakan revan olsun	Uc kuş
Eymür	Son derece iyi ve zengin – Hadsiz eyü boy ol	Uc kuş
Ala-Yuntlı - Ala-yundlu	Hayvanları iyi – Kısraklar ala ve boy ol	Uc kuş
Üregir	Daima iyi ve düzen kurucu – Hemişe eylük ve ihsan edici	Uc kuş

Deniz - Hanoğulları - (Altıncı oğlu) :

Boyun Adı :	Anlamı :	Ongunu :
İgdir – (Yiğdir)	İyilik, büyüklük ve yiğitlik – eylük ve ululuk ve bahadurluk	Çakır
Büğdüz	Herkese tevâzi gösterir ve hürmet eder – dükelina tevazu ve kulluk ve hizmet eder.	Çakır
Yıva	Derece hepsinden üstün – mertebesi dükelinden üstün olan.	Çakır
Kınık	Nerede olsa değerlidir – Dükelinen her yerde bunlar aziz ola.	Çakır

Oğuzların sırası ile 24 boyuna ve manaları ile inançlarından dolayı ongunlarına değindikten sonra 24 sayısı Oğuz Türk'lerinde yine inançlarına bağlı olarak oldukça sık kullanılan bir sayı olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bazı tarihçi ve araştırmacıların tespitlerine göre; Osmanlı ordu teşkilatında, Rumeli ve Diyarbakır eyaletleri 24 er sancaktı. Otlukbeli savaşında 24 sancak beyi vardı. Meşhur Türk seyyahlarından Evliya Çelebiye göre, Kütahya sancağı 24 kadılık idi. Rumelinde devlet hizmetinde bulunan Yörük'ler 24 kişiden müstakil guruplara ayrılmışlardır.

Diğer taraftan Oğuz boylarından Yörüklerden birinin koyun sayısı 24'den az olursa onlar yoksul sayılır. Merv bölgesinde yaşayan Teke[15] adlı meşhur Türkmen oymağı *(Bu oymak Anadolu'da çoğunlukla Antalya yöresi ve Akdeniz bölgesin-de yaşamaktadır.)* seyyahların anlatımına göre 24 oymağa ayrılmıştır. Türklerin 24 sayısına verdiği önemle ilgili daha çok örnekler vardır. Bütün Türk boylarında olduğu gibi Oğuzların 24 boylarından Avşar ve Türkmen boylarında da herkesin en az yedi ceddini sayması gerekiyor. Bu bir adet ve vazgeçilmez bir gelenek olarak sürüyor. İşte Oğuznamenin Seyit Lukman[16] rivayetinde Oğuzların ceddi şu sıralama ile sayılır.

1 - Toğrul Bey - Tugrul Bey	2 - Mikail
3 - Selçuk	4 - Dukak
5 - Ertoğrul - Ertuğrul Bey	6 - Lukman
7 - Toksurmuş	8 - İlci beğ

Oğuz namedeki sıralamada üçüncü olarak adı geçen Selçuk'un ceddinin yani Anadolu Selçukluları ile Oğuzların soyunun Türk, Türkmen çadırlarının direği ve direğini yontan usta anlamında (**Kerakü**)adı verilir. Mahmut Kaşgari'de[17] aynı savı doğrular. Selçuk'un asıl ceddinin asil olmayıp, bir kiregeçi, zanaatkar idi demekle bu nesli avamdan *(Fakirlerden)* birinin nesli olarak gösterilir.

Selçuk'un babası Kerakücü Hoca gördüğü bir rüyada kendi neslinden büyük adamlar zuhur edeceğini söyler. Sonra gördüğü rüyası gerçekleşir. 921 yılında Arap elçileri Kerakücü Hocanın oğullarına İslamiyet'i kabul etmeleri için elçiler gönderip Şaman inancından vazgeçerek İslamiyet'i kabul etmeleri için zorlar ve baskı yaparlar; fakat çeşitli nedenler göstererek ancak 100 yıl sonra Oğuzlar birazda mecbur kalarak İslamiyet'i kabul ederler. Bunlardan Maada, Sırderya, Talas ve Çu Havzalarında Karkuk ve Kalaçlarla beraber Türkmen ve Avşar olan Oğuz oymakları kalabalık bir kütle olarak yaşamaktaydılar. Çu havzasında yaşayan bir Türkmen Padişahı için Malik alturkman ve Şarkta Tokuz Oğuzlara komşu olarak yaşayan Oğuzlar ülkesi için El-Biruni Türkmen ülkesi (**ard al-Turkmaniye**) olarak bildirir. Selçukluların mensup oldukları, Hazar Türkmenleri yani Aral ile Hazar Denizi arasında yaşayanlar ile bundan başka, Çağanyan, Horezm, Kerki arasında Amuderye boyunda, Horezm ile Gürgah arasındaki Helmend havzasında yaşayan Cenüp Türkmenleridir.

---

[15] *(Bu oymak Anadolu'da çoğunlukla Antalya yöresi ve Akdeniz bölgesinde yaşamaktadır.)*

[16] Seyit Lukman, Rivayetlere göre Oğuz boylarının listesi.

[17] Mahmut Kaşgari, Selçuk'un asıl ceddinin asil olmayıp, bir kiregeçi, zanaatkar idi

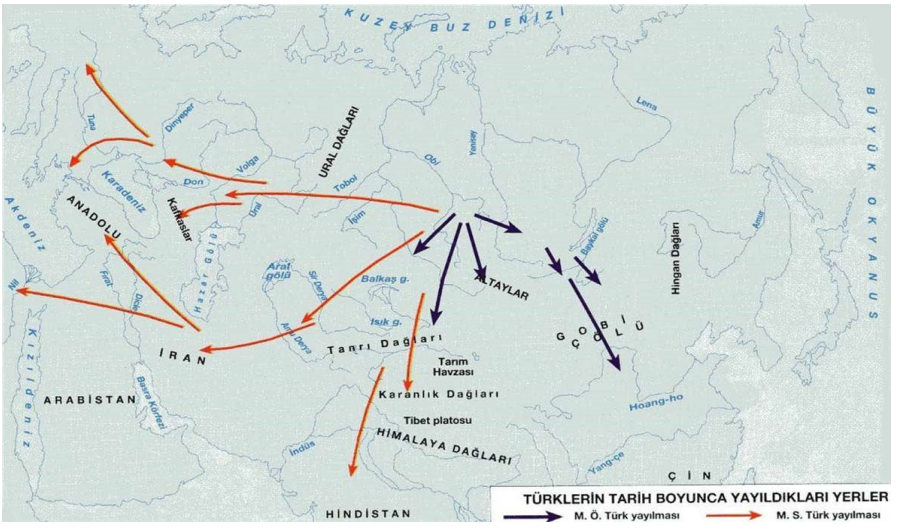

Oğuzlardan bir kolun Maveraünnehir denilen bölgede yaşadığı yıllarda Sırderya, Talas ve Çu bölgelerindeki yine Oğuz boylarından olan Selçuklu Türkmenleri ile araları açıldı. Çünkü onlar Selçukluları hiç dost olarak görmedi onlara hiçbir zaman güven duymadılar. Bu nedenle onları o bölgelerden sürmek istediler. 999 yıllarında bölge Türkmen ve Selçuklular arasında cereyan eden maceralara sahne oldu. Birbirleri ile çekişmelerinin sonucunda zayıf düştüler ve bölge Gaznelilerin hakimiyetine geçti. Eski huzuru ve serbestliğini yitiren, bir arada yaşayamayacaklarını anlayan Türkmenlerden bir gurup Gazneli Mahmud'-un izni ile Horasan'a, Ferave (*Şimdiki adı Kızıl Avrat*) ve Balhan'a (*Şimdiki Krasnovodsk hududunda*) geçerek yerleştiler.

Sırderya havzasından, ihtimal Aral gölünün garbinden Mangışlak üzerinden geçerek gelen Balkhan Türkmenleri ve sonralarında "Irak Türkmenleri" adı verildi. Bunlar Balkhan üst olmak üzere sık sık İran içlerine akınlar yaparken Selçuk oğulları ile Türkmen olan Avşar Beylerinden Şah Melik (Melik Şah) arasında şiddetli çarpışmalar oldu.

Selçuklu Oğulları 1034 yılında Amuderya'nın Gavhore mıntıkasında girdiği muharebede 7 - 8 bin kadar kayıp vererek bir daha geri dönmeyecek şekilde oradan kaçmak mecburiyetinde kaldı. Toğrul, Davud Bey (*Çağrı Bey*) eğersiz atları ve perişan bir durumda kendileri gibi kurtulabilen 700 kişilik bir grup ile Amuderyayı geçerek Rabat-i Nemek'e iltica ettiler. Daha sonra Horezm sahasından ayrılıp Irak'a Türkmenlerin yanına gelip birleşerek iyi ilişkiler içine girdiler. Amuderya'nın doğusunda kalan soydaşlarını da zaman zaman celbederek yanlarına alarak (***teşvik ederek***) nüfuslarını 10.000 e çıkartırlar.

Irak'taki yerli Türkmenlerin 4.000 sayısı buna eklenince 14.000 kadar bir nüfus sayısına ulaştı. Oğuz ve Karluk Türkleri bu bölgede az bir adet teşkil ettikleri halde; Horasan, İran, Azerbaycan ve Irak'ta çok büyük roller oynadılar. Bunlardan 2.000 hane kadarı İsfahan'ı yağma edip, oradan Azerbaycan'a geçerek başkalarının idaresi altına girerken, diğer kalan Avşar adı verilen Türkmen boylarından bir kısmı çoğalıp genişleyerek, Halep, Dulkadırlı, Suriye, Bozok, Üçok ve Üsküdar Türkmenleri gibi adlar altında Halep, Afşin, Maraş, Elbistan, Antep, Antakya, İskenderun bölgelerinde ***(cevval ve seyyar)*** yarı yerleşik ve konar göçer bir yaşam sürdürmeye başladılar.

Selçuklu Arslan Yabgu 1025 yılında esirken kendi yaşadıkları yer olan Amuderya ve Sırderya arasındaki Oğuzlardan 100.000 kadar asker çıkarta bileceğini söylediğine bakılırsa bu ister istemez orada yaşayan Oğuzların en az yarım milyon bir nüfusa sahip olduklarını göstermektedir. Fakat bu sayı Tuğrul Beyin Türk sınırlarını genişleterek yayılma amacı ile başlattığı akınlarda, işgal edilen şehirleri; başta talana ve yağmaya müsaade etmemesinden dolayı son zamanlarda azaldı. Bu nedenlerden birincisi.

Diğer ikinci neden ise, Tuğrul Beyin boylara sormadan Bağdat'taki Arap Halifesi ile iyi ilişkiler başlatıp, kendi halkına sormadan Sünni mezhebini benimsemesidir. Bütün Arap ülkelerini fetih etmesinden korktuğu Tuğrul Beye, elçiler gönderip, zapt ettiğin topraklar senin için yeterlidir. Emirlerime ait topraklara dokunma ve zapt etiğin topraklar içinde seleflerin gibi vergileri bize gönderiniz, sözlerine karşı Tuğrul beyin, **"***benim askerlerim pek çoktur ve bu memleketler onlara kâfî gelmemektedir* **„** erken 1055 yılında Bağdat'ta bulunduğu sırada meydana gelen bir olay üzerine *"Halife'ye hürmetim olmasa idi, bütün Bağdat'ı kılıçtan geçirebilirdim***„** demektedir.[18] Tuğrul Beyin Halifeye karşı bu tutum ve sempatisi ordusu içerindeki çoğunluğa sahip Şii ve Alevî inancından Türkmenler ile çok sayıda insan bu duruma isyan ederek; ordudan ayrılıp çeşitli bölgelere göç etmelerine sebep oldu.

1063 yılında Tuğrul Bey'in ölümü ile yerine halef bıraktığı Çağrı Beyin oğlu Alp Arslan 1064 yılında bu bölgelere akın başlatıp bölgeyi kontrol altın alması ile bu yeni Türk ülkesinde yerleşme imkanları dahada artmıştır. Fakat diğer bir yönden üzerlerinde baskı olarak gördükleri Selçuklulardan kurtulmak kendi istedikleri gibi bir yaşam sergilemek için kendileri de aynı ırk ve soydan oldukları halde o bölgelerde yaşayan Kürtler ile iş birliği yaparak bölgede sonu gelmeyen yağmalara başlamakla kalmamış, Selçuklulara karşıda isyan etmişlerdi. Hatta bunlardan bir kısmı 1071 yılındaki Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın Bizans imparatoru Roman Diyojen ile yaptığı Malazgirt savaşında Selçuklulara isyan edip, Bizanslıların yanında yer almışlar. Fakat yenilgiye uğramaları üzerine kaçan Bizans ordusu ile İstanbul'a sonra orada aradıklarını bulamayınca 1072 yılında Suriye tarafına geri geçtiler. Halbuki Bizans ordusun-da daha önceden bulunan Oğuz ve Peçenek asılı Hristiyan paralı Türk askerler

[18] (Ebu'-l Ferec, Tarih, c.I syf. 302)

1071 yılındaki Malazgirt savaşında kendi ırkından ve soydaşına karşı savaştan bir gün önce Türk ordusunun saflarında, Alp Arslan'ın Selçuklu orduları yanında yer aldı.[19]

Alp Arslan'ın Anadolu'yu zapt etmesinden sonra ilk defa derli toplu olarak yerleşip yaşamaya başladılar. Etnik itibarı ile bunların en büyük kısmı Oğuzlardır. Kıtanın kuzeyinde bütünü 24 olan Oğuz boylarından olan «**Bozok**» (Yozgat) cenubunda «**Üçok»** boyları yaşamaktaydılar. Diğer taraftan Türkmenistan, Azerbaycan ve Horasan'da kalıp yaşamakta olan geniş toprakların ve bol sürülerin sahibi göçer Türkmen aşiretleri bir süre Kafkaslarda yaşadılar. ***(Bugün Avşar ve Türkmenlerden her kimden sorulursa sorulsun hemen hemen hepsi de atalarının Horasan'dan geldiklerini söylerler)***

Fakat Orta Asya'da yaşayan Türk boyları arasında idare etme, yönetme gibi kişisel çıkar hesaplarından dolayı canından bıkan halk, batıya doğru göçmeye başladı. Kıtlık ve kuraklıktan dolayı birinci evredeki büyük bir göçten sonra, Orta Asya'da kalan azınlıktan istifade eden Moğollar ilk olarak bölgede hüküm süren Türk beyleri ve oymaklarını dağıtıp batıya doğru yayılmaya başladılar. Önüne gelen her şeyi yakıp yıktılar. Tabi o bölgelerde yaşayan Oğuz boyları en çok zarar görenlerdi. 1071 yılında Anadolu'ya Türklerin girmesi ve Selçuklu devletini kurmasıyla devletleşerek bütünleşen Türk sınırlarına kadar gelip dayandılar. Acımasız olan Moğolların önünden kaçanlar kurtulmaktaydı. İşte o zaman Kafkaslarda kalarak yaşamlarını sürdürmekte olan bilhassa Horasan bölgesindeki bu göçer Türkmen ve Avşar aşireti ikinci vatanlarından diğerleri gibi çareyi kaçmakta buldular.

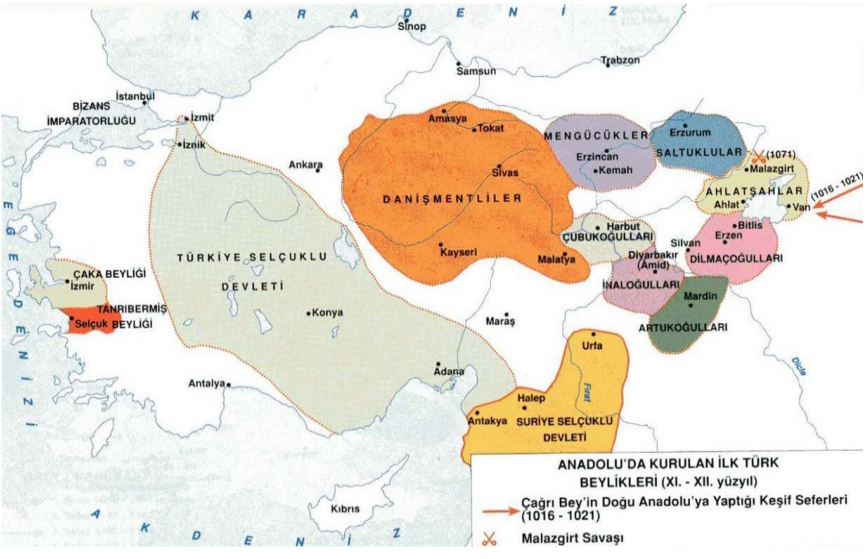

İkinci evrede 13. yüzyılda Horasan'dan göç e dahil olan bu Türkmen'ler, önce bugün Suriye toprakları içinde kalan Halep bölgesindeki Bucak Bayırı denilen Lazkiye, Raka, Tell-Şammar ve Tell- Zivan çevresinde daha sonra Anadolu'da yeni başlayan ve nedeni toprağa dayalı toplumsal olaylardan dolayı, bugün Maraş bölgesi ve Suriye toprakları içinde bulunan Halep bölgesine göçüp kendilerinden daha önce gelip yerleşmiş olan Türkmen aşiretleriyle birleşip yaşamaya başladılar. (*Burunören ve çevre köylere bayırın Türkmen'i denilmesi*

[19] (Ord. Prof. Dr. A. Zeki Velidi Togan'ın Umumi Türk tarihine giriş adlı kitabından s.192)

bugünkü Suriye'de bulunan Bucak Bayırı denilen bölgede yaşadıkları ve oradan geldikleri içindir.)

Göçer olan bu Türkmen'ler göçüp gelirken, (*deyim yerindeyse kaçıp gelirken*) koyun sürüleri, develeri ve atlarından başka bir şeyleri yoktu. Hayvanları doyura bilmek için yaz mevsimi yayla ve otlaklarda kış mevsiminde ise düze inerek çadırlarda yaşamaktaydılar. Fakat Kafkaslardan gelen ve her yıl sayıları artan insan göçünden dolayı Anadolu'da toprak düzeni bozulmaya başladı; diğer taraftan Türk'le arasında yıllarca sürüp gelen kendi aralarındaki iktidar kavgası sıkça yaşanmaya başladı.

Her seferinde kanlı biten ve yüzlercesinin ölümüne sebep olup, düşmanları karşısında küçülerek zamanla büyük yenilgiler alan Türk Beyleri, başa geçip idare etmek gibi nedenlere dayalı olarak baba, kardeş göz kırpmadan öldürmeye devam etmekteydiler. Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi bu bölgelerde de sıkça beylikler arasında yönetim değişikliği yaşanmaktaydı.

Mısır Memluk Sultanının idaresi altında uzun zaman kalan bizim Dulkadirli Türkmen aşireti daha sonra uzun yıllar, Dulkadiroğulları'nın idaresi altında kaldıktan sonra, Yavuz Sultan Selim'in 1515 yılında bu beyliğe son verilmesi ile Osmanlı devletinin idaresi altında yaşamaya mecbur edilmişlerdi.

Bu tarihten sonra fakirleşip, ekonomik yönden zayıflayan halkın üzerine Osmanlı'nın birde siyasi *(İnançlardan kaynaklanan)* baskı oluşturulmaya kalkışması bölgede istenmeyen bazı olayların yaşanmasına neden olmuş idari yönden yabancılaşmış olan Osmanlı sarayı ile tabanı oluşturan halkın arası açılmıştı.

Türk ve Türkmen sözlerinden hoşnutsuz olan Osmanlı saray yönetimi, farklı olan inanç ve mezhep farklılıklarını gözetmeksizin, Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey gibi tek taraflı olarak devletin Sünni mezhebini tanıması ve diğer mezheplerden olan halka karşı kırım yapması, savaş ganimetlerini kendi başlarına sarayda ecnebilerle paylaşıp tüketerek, buda yetmiyormuş gibi halktan ağır vergiler toplamaya başlamasına karşı Anadolu'nun her tarafında halk ayaklanmalarının başlamasına neden olmaktaydı.

İşte bu ayaklanmaların sık olarak olduğu bölgelerden biriside güneyde Maraş, Halep ve çevresidir. Şam'da Şambay adı Türkmen'lerinden birisisinin ortaya çıkıp ben Şah İsmail'im (II.) diyerek Anadolu'ya kadar uzanan ayaklanmanın başladığı bu topraklarda Kütahya'dan başlayıp Toroslardan Halep'e kadar uzanan bu bölgede yaşayan Varsak, Avşar Türkmen'ler gibi, Karaca oğlan ve Dadaloğlu gibi ünlü halk ozanları yetiştiren Bucak Avşar'ları ve Barak Türkmen aşiretleri ile aynı soydan ve kandan olup, farklı bir milletten yahut soydanmış gibi görünen yörüklerde yaşamaktaydı.

Aşiret anlaşıldığı gibi birçok sülâle ve soyu bünyesinde barındıran bir toplu insan birliğinin adıdır. Maraş, Antep - Ayıntap (**Gaziantep**) ve Amik ovası ile Halep Ham Ovasında 1620'li yıllara kadar yaşamış olan bu aşiret ne yazık ki Anadolu'daki gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiştir. Osmanlı devletinin oradaki diğer yerli Osmanlı yanlısı aşiretleri kışkırtması ile aralarında çatışma çıkmış, Osmanlı destekli bu çatışmalar karşısında Barak'lar, Varsak ve Bucak Avşar'ları çareyi oralardan kaçmakta buldular.

1297 yılından sonra Selçukluların sonu gelip Osmanlı devletinin kurulması ile birlikte en büyük Türkmen oymaklarından olan ve içerisinde diğer oymaklardan kopmuş obalarında üzerinde yaşadıkları Dulkadir Oğullarının idaresi altında olan yöreler XV. yy. ilk yarısında bilhassa Osmanlı Padişahı Yavuz Selim zamanında saldırıya uğramış ve bu saldırılarda halk büyük zarar görmüştür.

Daha sonra yerine geçen oğlu Kanuni Sultan Süleyman zamanında ise Maraş, Ayıntap ve çevresindeki Dulkadir Oğullarının varlığına ve idaresine 1515 yılında Ferhat Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından son verildi. Fakat Kanuni yönetiminin katı tutumu

yüzünden ayaklanmalar tekrar başladı ve başta Maraş olmak üzere Osmanlı ordusunun ecnebi komutanları ve askerleri tarafından her taraf yakılıp yıkıldı.

16. y yılın yarısında ülkenin güneydoğusunda arkası bitip tükenmek bilmeyen olaylar nedeniyle bölgeden kaçan Türkmen'ler, üçer beşer çadırlar halinde Anadolu'nun içlerine doğru yol alırken Elbistan'ın Bucak denilen bölgesinde yaşamakta olup; baskılara dayanamayarak kaçmak zorunda kalan Avşarlarda (***Bucak Avşarları***) göçe katıldılar.

*(Bu göç ve kaçışları daha sonra bir Avşar olan Halk ozanı Dadaloğlu 19. yüz yılda orada Osmanlının yaptığı kıyım ve katliamlara karşı aradan iki asır geçmesine rağmen halkı isyana çağır***.**)

Kalktı, göç eyledi Avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakın eyler ırağı
Yüce dağlar aşan yollar bizimdir.

Belimizde kılıcımız kirmanî **(1)** **- (*Kirmanda yapılan eğri bir kılıç)***
Taşı deler mızrağımın temreni **(2) - (*temren: mızrak ucundaki sivri demir*)**
Hakkımızda devlet vermiş fermanı
Ferman padişahın, dağlar bizimdir**.**

DADALOĞLU'm yarın kavga kurulur
Öter tüfek, davlumbazlar vurulur (3) - (Davlumbaz: cenk davulu)
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir**.**

Ferman Padişahın, dağlar bizimdir- Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir dörtlüklerinde Dadaloğlu bir isyan ve haykırışı açık ve net bir şekilde dile getirir**.**

Anadolu'nun içlerine doğru yola çıkan aşiret kendi içlerindeki tacir ve develeri ile Karadeniz Suriye, Halep, Maraş arasında yük taşımacılığı yapmış olan kişilerin yol bilgilerinden faydalanmışlardır.

Göçe katılan aşiretten bir kısmı, Maraş - Gürün - Sivas üzeri Oğuzların aynı boylarından olup; bugün Yozgat olarak bilinen Bozok'a ve Çorum (***Çorum'un genellikle Alaca kazası ve köylerine yerleşmişlerdir***.), Amasya ve Tokat'a gidip yerleşirken, diğer aşiret mensupları da (***bunlar Burunören köyünde yaşayanların atalarıdır***) Halep (*Hamovası'ndan*) Antep (*Düztepe'den*) ve Maraş üzerinden Göksun - Pınarbaşı(Aziziye) Bünyan (Hamidiye) güzergahını kullanarak yola devam etmişler.

Fakat; iç kesimlere doğru ilerlerken aşiretten bazı aileler beğendikleri ve hoşlarına gittiği yerlerde kalıp yerleşmişler. Kayseri'ye bağlı İncesu, Yeşilhisar kazalara bağlı bazı köylerde, Niğde ve Nevşehir'e bağlı olan köylere yerleşenlerde bu koldan olanlardır. Maraş ve çevresinden kopan bu aşiretin diğer fertleri koyun sürüleri ve develeri ile beraber çok yerlerde konaklayıp, kışlamışlar. Bu üçüncü uzun göçleri nihayet o zamanlar Yeni - il sınırları içerisinde ve Sivas sancağı (Livası) sınırları içinde kalan kazası Aziziye'ye (*Pınarbaşı*) bağlı olan ve bugünkü Sarıoğlan kazasına bağlı: Burunören, Karpınar, İğdeli, Yerlikuyu, Körkuyu gibi köylere dağılarak yerleşmişlerdir. Kader birliği yapmış bu aşiret temelde hep birbiriyle akraba olup, yerleştikten sonrada, kendi aralarında kız alıp vermek suretiyle bağlarını kopartmamışlar.

Burunören ve bizim bugün aşiret dediğimiz yakın köylerin kurucuları Halep'e yakın Raka şehri yakınlarındaki Tell - Şamar ve Tell - Zivan bölgeleri arasındaki Bucak dedikleri yerde yaşamaktaydılar. Aşırı sıcak ve baskılardan dolayı o bölgeyi terk edip Elbistan'da mekan tutmuşlar ve orada da Bucak denilen bir yerleşim yeri oluşturmuşlardı. O nedenle de o

bölgede yaşayan bu Avşarlara Bucak Avşar'ı veya Bucak Avşarları denilmekteydi. Yaşantı ve geçmişleri ile birbirinden ayrı olmayan diğer Avşarların kısa özgeçmişi, göçleri ve göç nedenlerine değindikten sonra benim burada değinmek istediğim asıl konu ise; Burunören köyü hakkında sizlere aydınlatıcı bazı bilgiler vermektir.

Bu nedenle Anadolu'da gelişen siyasi ve toplumsal olaylar ve Türkmenlerle ilişkilerini içeren kısa bilgileri ayrıca sunmakta yarar gördüm. Bence kitabın Anadolu'da gelişen toplumsal olaylar ve sonuçları (**Osmanlı'lar ve Türkmenler**) ile ilgili bölümünü öncelikle okumakta yarar var. Çünkü geçmiş tarihimizi tam öğrenir bugünkü yerimizle, yaşantımızla ve gelişen olaylarla kıyaslama yaptığımızda, açıklamaktan kaçınılmış bazı taraflarımızı ortaya çıkartıp kendimizi ve geçmişimizi daha iyi öğrenmiş oluruz.

Osmanlı devletinin Türk olmayan yönetim kadrosunun, adından da anlaşıldığı gibi, halis Türk olup dil, kültür ve geleneklerinden taviz vermeyen Oğuz Türklerinden diğer Türkmen boylarında olduğu gibi Bucak Avşar'ı aşiretini suçlu olarak ilân ettiği ve yapılan bu uygulamanın yanlış ve haksız olduğunu söylemek yerine, kapatmaya çalışmak bence yersizdir.

Burunören köyü ve çevresindeki köylerde yaşayan bu aşirete mensup yaşlı insanlardan soruyorum. Hiç kimse gerçekleri söylemekten yana değil. Hepsi aynı ağızdan sanki birbirleriyle anlaşmışlar gibi aynı hikâyeleri tekrarlayıp, göçlerinin asıl nedenini **"Kuğu"** adındaki bir kıza bağlamaktadırlar. Anlatımlara göre Kuğu kız olayı şöyle gelişir;

"Halep ve çevresinde yaşayan Türkmen aşiretlerinden bir ağanın Kuğu adında güzel bir kızı varmış. Bu kız ile evlenmek isteyen çok genç varmış. Bunlar dan biriside bugün aşiret dediğimiz, Avşar Türkmenlerinden bir gençmiş. Kuğu adındaki bu kız ile evlenmek isteyen gençler arasında kavga çıkmış. İster istemez kavgaya sülâleler ve aşirette katılmış. Bunun üzerine aşiretler arasında silahlı çatışma çıkmış. Çatışmada birkaç kişi vurularak öldürülmesi ile olaylar büyümüş ve Bucak Avşar'ları *(aşireti)* çareyi Halep'ten başka yerlere göçmekte bulmuş.

Yola çıkan aşiret, Karahıdırlı'ya kadar gelmiş ve geçici olarak orada konaklamış. Oradan ayrıldıktan sonra kabile, kabile bugünkü yaşadıkları köylerine gelip yerleşmişler". Hemen hemen hepsinin de anlattıkları budur. Her sülâlenin özgeçmişine ve tarihlerine değinirken kendi anlatım ve ifadelerine yer vermeye çalıştığım bu kitapta diğer değerlendirmeleri okurlara ve bu aşiretin bugünkü mensuplarına sunmamak yerinde olmaz sanırım.

Aynı nedenleri göç nedeni olarak gösterdiklerine bakılırsa, bana göre hepsi aynı tarihlerde göçmüş oldukları apaçık belli olmakla beraber, Anadolu'ya göçlerinin yerli ve Osmanlı'dan ayaklanmalara karıştıkları kanısıyla kıyıma uğrayacaklarından korkmuş olmalarından dolayı, yıllardır söylene gelen böyle bir hikaye uydurmuş olabilirler. Halbuki aşiretin o günkü yaşadıkları yıllarda ve o bölgelerde adı tarihlere geçen başka olaylar cereyan etmişti. Maraş ve çevresinde ayaklanma çıkmış Osmanlı devletinin Türkmen'ler üzerine gönderdiği paralı Hıristiyan Frenk askerleri zaten çoğunu katletmişti.

Hiçbir ayaklanmaya katılmayan karınlarını bile doyuramayan aç ve fakir olan bu göçer Türkmen aşireti, Osmanlı devletinin baskı yaptığını söyleme yerine, gittiğimiz yerlerde başımıza bir iş gelmesin diye; göçün sebebi olarak başka nedenler ortaya sürmüşler. Bunlardan biriside yukarıda anlatılan Kuğu kızın hikâyesidir. Belki bu konuda o gün için haklı olabilirler ama ben atalarımızın geçmişlerini rivayet ve duyumlara dayalıda olsa bu göç olayına çeşitli cephelerden bakıp ayrıntıları ile bilmemizde yarar olduğunu görüyorum.

Bu nedenle çeşitli kaynaklardan yararlanarak elde ettiğim bilgiler doğrultusunda, Anadolu'nun içerisinde ve haricinde yaşayan Burunören köyü ve çevresindeki Yedi Bucak Avşar'ı köylerinde mensubu olduğu, aslında aynı soy ve kökten olup sadece verilen isimleri ayrı olan Türkmen ve Avşar Türk boylarının yaşantılarını irdelemeye çalışacağım.

TÜRKMEN'LER (OĞUZLAR) KİMDİR?

Türkmen kelimesi ve Türkmen'ler hakkında çeşitli çalışmalar yapan, tarihçiler ve araştırmacılar, kendilerine göre ortaya farklı tanımlar getirip kendilerine göre ortaya bir tez koymuşlardır. Yazarların çoğunluğu Oğuz Türklerinden bir boy olduğunu yazarken, bazıları, Oğuzlar ile Türkmen'ler arasında cereyan eden fiili olaylardan sonra müellifler diğer bazı tezleri savunurlar. Burada gerçek olanı ise Oğuz ile Türkmen'in aynı Türk şubesini ifade ettiğidir. Hatta Yörüklerde aynı boylardandır. Şimdi bazı araştırmacıların bu konuda fikir ve düşüncelerine bir bakalım.

Oğuz ve Türkmen'in aynı Türk şubesinin adı olduğunu çoğunluk savunurken, Profesör Kafesoğlu ayrı bir görüş ileri sürmektedir. Ona göre; Kök Türk tabiri belli bir kabilenin adı olmayıp siyasi bir terim ise, Türkmen tabiri aynı manada olmak üzere, Karluk Türk'lerinin en kudretli zamanlarında kullandıkları siyasi bir terimdir.

IX asırda Kök Türk kelimesinin ifade ettiği tarihî vakıa artık maziye mal olmuş, cihanşümul hakimiyet sona ermiş, siyasi Türk birliği dağılmış olduğu için bir yandan Uygurlar, bir yandan Oğuzlar gibi diğer Türklerle hasım vaziyet te olan Karluklar tarafından kök Türk tabirini şüphesiz kullanılmayacağı cihetle, Karlukların, onun yerine aşağı yukarı benzer bir mefhuma alem olarak, Türkmen tabirini ikame ettikleri anlaşılmaktadır.[20] Diğer bir taraftan Mahmut Kaşgarî Karluklar, Çu Talas, Edisu bölgesine hâkim bulundukları en kuvvetli devirlerinde *(XI. asrın ilk yarısında)* kendilerine siyasî bir isim olarak, Türkmen'iz diyorlardı.[21] hükmüne varır.

Diğer tarih araştırmacılarından Prof. Z.V. Toğan ise; Oğuzları göçebe, Türkmenleri ise yarı göçebe olarak tanımlar. Mahmut Kaşgarî ve El-Bîrûnî gibi eski müellifler eserlerinde Türkmenler daha ziyade, medenî kavimlere komşu olarak oturan ve kısmen ziraatla uğraşan yarı yerleşik Oğuzlar ile Karluk ve Khalaç'lara bırakılmış Yine Kaşgarî'ye göre Oğuzlar kendi memleketlerinde Harplere ve göçlere iştirak etmeyen tembel bırakılmış zümrelere (*cins*) (*Yatık*) demişlerdir. Şimdi Kazak Türklerinde bunlara çatak yani yatak denilmektedir. Oğuzlarda Türkmenlere aynı gözle bakmışlardır.

Türkmenler hakkındaki diğer bir görüş ise; Oğuzların Müslüman olanlarına Türkmen denildiğidir. Prof. F. Köprülüde bunlardan birisidir. Köprülü Divânü Lügate dayanarak savunduğu tezinde Türkmen adının Oğuzlardan Müslüman olan guruplara verildiğini savunurken meşhur tarih araştırmacısı Avusturyalı Hammer eski araştırmacılardan Neşrî'nin[22] eserlerine dayanarak, Müslüman olan Oğuzlara Türkmen denildiğini söylüyor. Bu görüşte Oğuzlar, Türkistan'da, Seyhun ve Ceyhun arasındaki memlekette, sakin ve ekseriya İran'ın hüsrevleri ve Arap Hülefasi ile muharibtiler.

İrtihal-i Peygamberi İslâm'dan ancak üç yüz elli sene sonradır ki, Dağhan, akabinden Salur ve onunla birlikte iki bin aile din-i Muhammedîye kabul eylediler. Salur bu andan itibaren Çanak yahut Karahan namını alarak kendi kavmine de henüz putperest olan Türklerden temyiz (*yani onlardan ayırmak için*) için Türkmen ismini verdiği belirtilirken, yine Neşrî Türkmen kelimesinin (Türk) ile (İman) lâfızlarından mürekkeptir diyor.

Türkmen kelimesi üzerinde yorum yapan Ziya Gökalp ise, Türkmenler, Salurhan ve Çanakhan, Satık Buğra ve İlikhan adlarını taşıyıp, bir hakaniye devleti hükümdarının

---

[20] (*Prof. İbrahim Kafesoğlu, Türkmen adı, Manası ve Mahiyeti adlı kitabından - 130-132*)

[21] *(Divan I, 473)*

[22] Neşri, Müslüman olan Oğuzlara Türkmen denildiğini söylüyor. Bu görüşte Oğuzlar, Türkistan'da, Seyhun ve Ceyhun arasındaki memlekette, sakin ve ekseriya İran'ın hüsrevleri ve Arap Hülefas ile muhariptiler.

zamanında İslâmiyet'i kabul eden bir iller ve kavimler müctemiası idi. Yani Ziya Gökalp'e[23] göre Türkmen kelimesinin manası (**Türklere benzeyen)** demekti ve aralarında farkı olduğu için doğrudan doğruya biz (*Türküz*) diyemiyorlardı demektedir.

Kaşgarlı Mahmut çok yerde Türkmen ile Oğuz'u birlikte kaydetmektedir. Türkmâ – niyetül - Guzzîye, beyne 't - Türk - mâniyeti'l - Guzzîye, bi't- Türkmâniyeti'l - Guzzîye, butûnü' l - Guzzîyeti'l - Turkmâniye gibi. Yine Kaşgarlı'ya göre[24] Karluklar göçebe Türklerden bir bölüğün adıdır. Oğuzlardan ayrıdırlar fakat, Oğuzlar gibi Türkmen'dir derken, Ziya Gökalp Osman Gazi'nin oğullarına asla iskân olmamalarını yerleşenlerin asaletinin kaybolacağını beyliğin yörüklük ve Türkmenlik edenlerde kalacağına dair verdiği nasihatdan bahseder.

Buradan anlaşıldığı gibi Yörük ve Türkmen aynı Türk boyları için kullanılan bir isim olup, aralarında hiçbir fark yoktur. Yörük (*Yörümek*) fiilinden yapılma, Anadolu'ya gelip yurt tutan göçebe Oğuz boylarını (*Türkmenleri*) ifade eden bir kelimedir. Osmanlı resmi kayıtlarında Bilhassa; Tahrir defterlerinde, Dukadirli Türkmenleri için Yörükân-i Maraş ve Bozok bölgesindeki Türkmenler içinde Yörükân-i Bozok gibi manaları birbirinden ayrı ve farklı olmayan vasıflandırma yapılmaktadır.

Vambery'e[25] göre ise kelime Türk ile (Men'den terekküp etmiştir ve (*Türklük, Türkler*) demektir. Zira men Türkçede toplayıcı isimler vücuda getiren bir ektir diye tanımlarken, J.Deny'de [26] Türk dili grameri adlı meşhur eserinde Türkçedeki men-man ekinin kocaman (énorme), karaman'tres brun şişman obése, enflé, v.b. sözlerinde görüldüğü gibi birleştirdiği kelimeyi augmentatif (Mübalâğa, fazlalık, büyüklük, üstünlük) manası verdiğini tespitiyle, Türk ve men'den mürekkep Türkmen tabirinin de koyu Türk, halis kan Türk (turc pur sang) manasına geldiğini yazar. J. Deny'in bu izahı tarih araştırmacılarından Gy. Németh, V. M.norsky ve Gy. Moravcsık tarafından daha mantıklı ve isabetli görülmüş olup, O. Prıtsak tarafından da tekrarlanmıştır.

Németh[27] Türkmenler eski adları Oğuz yerine Türkmen ismini kullandıkları bir aralık XII. asır başlarında Oğuz ve Türkmen adını beraber kullandıklarını beyan eder. V. Minorsky[28] eserinde: Oğuz'lar umumiyetle Türkmen adı ile tanınmıştır derken, O. Prıtsak, Der untergang Des Reiches des Ogusichen Yagbu (*Oğuz imparatorluğunun çoküşü*) adlı Almanca olarak kaleme aldığı kitabında[29] bir kısım Türklerin tarihi kaynaklarda Türkmen veya Oğuz ve Türkmen gibi çifte ad altında bir siyasî birlik teşkil ettiklerini bildirmektedir.

Ben burada Prof. Köprülü, Hammer, Neşrî ve Ziya Gökalp gibi aynı fikir ve düşüncelerin doğruluğunu ispat etmeye çalışan daha birçok tarih araştırmacısı ve yazarların Türkmen'ler hakkındaki düşünce ve savlarını inceledikten sonra kendim bir Türkmen olarak bu fikirlerin doğruluğunu tasvip etmiyorum. Çünkü onların Türkmen'ler hakkındaki yorum ve düşünceleri gerçekleri yansıttığı kanısında değilim.

---

[23] Ziya Gökalp, Türkmen kelimesinin manası (**Türklere benzeyen)** demekti ve aralarında farkı olduğu için doğrudan doğruya biz (*Türküz*) diyemiyorlardı demektedir.

[24] (Divan, I, 473)

[25] Vambery, kelime Türk ile (Men'den terekküp etmiştir ve (*Türklük, Türkler*) demektir.

[26] J.Deny, Türk dili grameri adlı meşhur eserinde Türkçedeki men - man ekinin kocaman (énorme), karaman'tres brun şişman obése, enflé, v.b. sözlerinde görüldüğü gibi birleştirdiği kelimeyi augmentatif (Mübalâğa, fazlalık, büyüklük, üstünlük) manası verdiğini tespiti ile, Türk ve - men'den mürekkep Türkmen tabirinin de koyu Türk, halis kan Türk (turc pur sang) manasına geldiğini yazar.

[27] Gy. Nemeth, Türkmenler eski adları Oğuz yerine Türkmen ismini kullandıkları, bir aralık XII. asır başlarında Oğuz ve Türkmen adını beraber kullandıklarını beyan eder.

[28] V. Minorsky, Oğuz'lar umumiyetle Türkmen adı ile tanınmıştır derken,

[29] O. Prıtsak, Der untergang Des Reiches des Ogusichen Yagbu (Oğuz İmparatorluğu'nun çöküşü)

Gerçeklere dayalı olmayan kendi düşünce ve inançları doğrultusunda, fikir üreten bu araştırmacı yazarların, ne yazık ki okuyucularından tepki almamak için, bildikleri halde bazı doğruları ve gerçekleri sakladıkları, tanımda yanıltıcı fikirler savundukları inancındayım. Böyle olunca bunları kaynak olarak alan veya okuyan yüzlerce insan gerçekleri öğrenmek bir tarafa yanlış bilgilendirilmektedirler. Her nedense bizi biz değil, bizi bir başkaları (*yani yabancılar*) daha iyi anlatıp, tanımımızı yapmaktadırlar. Çünkü onların düşünce yapısında bizimki gibi kendi inancı, fikir ve düşünce yapısına göre bir başkasının ne kendini ne milletini nede tarihini değerlendirme huyları bulunmamaktadır.

Bence her şeyi objektif olarak görüp yorumlayan; gerçek doğruları yazan, savundukları fikir ve tezlerinde çıkarcılık ve bir tarafa yaranmak gibi düşünceleri olmadığı için bence yabancı Arap ve Farslı fanatik İslâm (*bizde de var*) tarihçilerin haricindeki Avrupalı araştırmacı ve yazarlardır.

İslâm'ı övme, koruma adına farkında olmayarak Arap milliyetçiliğine kapılıp, kendi tarihini, millet ve kültürünü onların standartlarına göre ayarlayıp, yorumlamaya çalışan, bizim alimlerimize gelince kafamızı iki elimizin arasına koyup biraz düşünmemiz gerekiyor. İslâmiyet'in kabulünden sonra Türklerden yetişen (*Sözde Türk olarak eğer isimlerinden anlaşılıyorsa ki hiç sanmıyorum*) bizim büyük ilim ve bilim adamlarımızdan ünlü olan bazılarının isimlerini vereceğim. Türk olan bu zatların isimlerini bir Arap veya Fars milletinden olan insanların isimleri arasından nasıl seçip çıkartacağımızı bir düşünelim.

Felsefe sahasında :	Abu- Nasr Fârâbî (öl. 950)
Lûgat ve edebiyatta :	İsma'îl - al Fârâbî (öl.1002), İbrahim al- Sûlî, Ebu-Bekr al- Sûlî (öl. 946) Feth bn Hakan bn Gartuç (öl. 861)
Dinî ilimler dalında :	Ebu-Bekr al- Kaffâl al - Şâsî, Mahmûd Zemakhşarî (öl. 1143) ve Muhammad Şehristânî (1153) dir,
Tarih dalında :	Mahmud bn Arslan al- Horezmî, Şemseddin Dhahabî (öl.1348), riyaziyatta Biçur oğulları, İbn Türk al-Khuttalî, Muhammed El -Bîrûnî,

bunlardan en ünlü ve en büyüklerindendir.

Türkmenler ile ilgili araştırmalarını kaynak olarak gösterdiğim Vambery - J.Deny - Gy. Németh ve Moravcsık gibi yazarların Türkmen'ler hakkındaki ve Türkmen kelimesinin manası ile ilgili düşünce ve fikirlerindeki doğruluk payının mantığa uygunluğu bakımından çok daha uygun olduğunu kanısındayım, çünkü gerçeklere yakınlık payı daha yüksek olup, başkada bir tarifi yoktur.

Bende aynı düşünceleri savunarak, Türkmen sözcüğünün anlamı ve Türkmenlik Türklükten gelen ve Türklüğü ile öğünen halis kan, Halis Türk anlamındadır diyorum. Sözcüğün kökünü Türk olarak alırsak sonuna eklenen ‹‹**men**››eki ise asıl söylenmesi ve bilinmesi gereken anlam ve manayı vurgulamaktadır. Anadolu insanında bilhassa Türkmenlerde ‹‹**men**›› kelime veya sözcüğünün manası herkesçe bilinen şeydir. Öztürk ile söyleyecek olursak döl anlamında, yani insanların oluşumunu sağlayan sperm ve aynı zamanda genidir. Türk boylarından olan Azerbaycan'da konuşulan Türkçede *(Azeri lehçesinde* men sözcüğünün manası da "ben" anlamındadır.

O halde Türk kelimesi ile beraber kullanıldığı taktirde ortaya çıkan kelimenin *(Türkmen)* kelimesinin ortak manası ise Türk dölü-Türk soyu demektir. Bu kelimenin anlamını İslâmiyet'e veya Müslümanlığa bağlayıp, değerlendirmek bence abes ve gülünç olmakla beraber Arapların Türkmen'leri Müslüman etmek için binlercesini, Müslümanlığı kabul

etmediği için çadırlarından çıkartarak, kazıklara oturttuklarını bizim ulemalarımızın bilmemezlikten gelip, savundukları Türkmenlerin ilk Müslüman olan Türklere denildiği savları ne yazık ki doğrudur. Çünkü kendilerine göre onlar Müslüman olmadıkları için Oğuz, Türk veya Türkmen değillerdi. Peki bugün Eski Türk yurdunda ve diğer yerlerde yaşamakta olup ta Müslüman olmayan fakat kendilerinin Oğuz/Türkmen olduklarını söyleyen Türkler var. Bunlara ne dememiz nasıl bir isim yakıştırmamız gerekiyor?

Müslüman olan Türk'ler Müslüman olduktan sonra aynı yerleşim yerinde yıllarca beraber yaşadıkları halde; Araplar gerek Emeviler,gerekse Abasiler devrinde Türkleri hatta Kürtleri insan yerine koymamış, onlarla İslâm dinine aykırı diye evlilik yapmadıkları gibi, onlarla aynı yerde namaz bile kılmamışlardır. Arap'lar bugün olduğu gibi o yıllarda da Türklere dost değil düşmanlardı.[30]

Türkmenler gerek Karluklardan olsun gerek Oğuzlardan olsun birer Türk boyudur ve Türk'türler. Ya Müslüman olmayanları.? onlarda Türkmen'dir, Türk'tür. Hala Şaman inancından olan Türkmen'ler ile tıpkı IV.yy. da aynı nedenlerle göç edip, Karadeniz'in kuzeyinden bu günkü Rusya toprakları içinde yer alan Modanya Cumhuriyeti sınırların içinde yaşayan Gagavuz Türk'leri gibi. Gagavuzlarda Oğuz boylarından Türkmen olup, dinleri Hristiyan'dır. Ben din ve inançların insanların milliyetini değiştiren bir güç olmadığı inancındayım. Yani dinleri milliyetlerini yok edecek bir unsur değildir olmamalıdır. Olamayacağının örneğini tarihte gördük.

Budis inancında olan Moğol orduları komutanı Timurlenk' in 1402 yılında Ankara'da Yıldırım Beyazıt ile yaptığı savaşta Timur'a karşı Yıldırım Beyazıt'ın ordusunda Sırp olan dedesinin ve dayısının gönderdiği Hıristiyan Sırp askerleri savaşırken, Anadolu'daki Türkmen birlikleri Müslüman olmayan fakat kan bağı bulunan Türk komutan Timur'un yanında saf tuttuğu tarih sayfalarında kayıtlıdır.

Müelliflerden El Mükaddesi'nin Türkmen kelimesinin yorumuna ve Türkmenlerle ilgili en doğru olan bir başka bir görüş ve yorumuna değinmek istiyorum. El Mukaddes'iye göre Türkmen'ler Oğuzlardan ve Karluklardan tamamen ayrı bir Türk elinin yani Türklerin yaşadığı yerin adıdır. Türkmen adının gerçek sahibi olan bu topluluktur.

Bu Türkmenlerin nüfusları az olduğu için onlarda sadece İsficab ile Balasagun arasında yaşamaktaydılar. İsficab'ın doğusundaki Berûket ve Bulâç adlı kasabalar Türkmenlerin uç şehirleriydi ve Türkmen meliki ordu adlı kasabada otururdu. Emevilerin topraklarına sürekli baskın yapması ve katliamlarından korktukları için Müslüman olmuşlardır[31].

Faruk Sümer ise; Oğuzlar adlı kitabında Oğuzlardan Müslüman olanları Müslüman olmayan aynı soydan insanları birbirinden ayırmak için Türkmen denildiğini çeşitli kaynaklar göstererek savunmaktadır.[32] İlk Müslümanlığı kabul eden Türk kavminin Balasağun ile Mirki arasında yaşayan Türkmen'ler olduğu için Türkmen adı, Maveraünnehr Müslüman Türk anlamında kullanılmaya başlandı.

Böylece Oğuzlarda Müslüman olanlara Türkmen denildi. Yakın doğu müellifleri Oğuzları el-Guzz yani Oğuz'lar adıyla anarlarken, Oğuzların büyük bölümü kendilerine hiçbir zaman Türkmen demiyorlardı. Çünkü kendi dinlerini bırakıp başka bir dine geçmeleriyle kendi adet örf ve geleneklerini bırakıp Arap milliyetçiliğinin etkisi altına girip, yıllarca İslam'ı

[30] (Bak. kitabın din ve inançlar. Haydar Erdoğan)

[31] (Bak. Haydar Erdoğan, Orta Asya'dan Anadolu'ya bir Göçün Tarihi - Burunören Köyü Belgeseli, inanç ve ibadetler)

[32] (Bak. Faruk Sümer, Oğuzlar sayf. 79)

kabul etmemek için direnen bu yolda binlerce kayıp vermelerini birden unutmaları[33] Oğuz'ları kızdırmıştı.

(*Moğol Türklerinin tarihini iyice öğrenip inceleyecek olursak, büyük Moğol Türk Hanı olan Cengiz Han kendi dinini bırakıp İslamiyet'i kabul eden Türk'leri Milletine ve ulusuna ihanet ettikleri gerekçesiyle Orta Asya'da ve Kafkaslarda ve Anadolu'da Müslüman olan Türklerden binlercesini evlerini, yerlerini ve yurtlarını yok edip öldürerek cezalandırmış. Bu nedenle Türklerin tarihi söz edildiğinde bazı kesim Cengiz Han ve Moğollar ismini hiç anmak istemezler*.)

Fakat daha sonraki yıllarda (*XIIyy.da*) Oğuz kelimesi unutularak yerini Türkmen kelimesine bıraktı. Türkmen kelimesinin ne anlama geldiğini yorumlamaya çalışan tarihçilerimiz hep birbirlerinin fikir ve düşüncelerini örnek göstererek, kendi fikir ve düşüncelerine en yakın olanın doğruluğunu savuna gelmişlerdir. Peki Müslüman olmayan kişi ve topluma Müslüman olanlar tarafından ilk söylenen söz ve takılan kulp, Kafir veya Kafirler kelimesidir.

Doğruyu araştırıp yazmaya çalışan sözde bizim Türk araştırmacı, tarihçi ve yazarlar Türkmen kelimesinde olduğu gibi çelişkiye düşmektedirler. Çünkü kaynakları Arap milliyetçiliğine dayanan kişilerin hem Arap Milliyetçiliğine hem de İslâm'a zarar vermemeye özen gösterip belirli bir mevkide kendilerini görmek isterlerken bazı af edilemeyecek hataların üzerini de bilerek örtmektedirler.

İstanbul'daki Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dairesi Başkanlığında yer alan eski arşiv belgelerinde ise; Türkmen sözcüğü birkaç anlamda kullanılmaktadır. Türkmânlık'tan çıkup Ayasma'a, Berendi ve Kınık kazalarında sakin olup, ziraat edüp diye başlayıp devam etmekte olan [34] Osmanlının resmi belgesinde; yer alan Türkmenlikten çıkıp, Ayaş, Berendi ve Kınıkta ziraata başlamış olan diye devam eden bu vesikada ise Türkmen sözcüğü Cevval yani konar göçer olarak tanımlarken, diğer taraftan başka vesika ve kaynaklar da ise Safevi devletinin kuruluşunda yer alıp şekavette bulunan Türkmen'leri *(Genellikle Avşar'ları)* Kızılbaş ve Alevî'ler olarak nitelendirmektedir.

Yakın komşumuz olan ve bizim yedi aşiret içinde saydığımız Karaözü kasabasında yaşayan Karaözü halkı Türkmenler ile yıllardır birbirine kız alıp vermişler, bu nedenle akrabalık ve kan bağları bulunmaktadır. Bugün ülke genelindeki değerlendirmelere göre; okuma yazma ve tahsil durumu, oldukça yüksek olan bu kasabanın insanları, yıllar önce dedelerinin yanlış bilgilendirilme sonucunda, Türkmenler hakkında anlattıkları şeyleri, onlarda çocukken beyinlerine kayıt etmişler ve bugün aydın, okumuş memur olarak belirli yüksek kademelere gelmiş olmalarına rağmen, seçilmiş travmanın etkisinde kalıp, Saray yanlısı Osmanlı zihniyeti ile kendilerinin de bir Türkmen olduklarını unutup (***Kendi milletinin geçmişini öğrenme zahmetine katlanmamalarından dolayı***) diğer köylerde yaşayan Türkmenlere hor bakıp küçük gördükleri gibi. *(Oğuz boylarının listesine bak..!).* Şimdi vereceğim başka bir misal üzerinde biraz duralım.

Sözü mevzu edilecek olan konu, bütün Müslüman olan insanların, kötü olarak bilinen, Kafir kelimesidir. Kafir kelimesinin anlamı, Afganistan topraklarında binlerce yıl yaşaya gelmiş fakat İslamiyet'i kabul etmediği için Arapların kıyım ve katliamlara maruz kalmış bir halkın adıdır. Bugün hala Afganistan topraklarında yaşamakta olan azınlık bu halk, hala kendi inançları ve kültürleriyle hiçbir değişime uğramadan yaşamaktadırlar.

Halbuki bizlere Kafirin veya kafirlerin hakkında bu denli hiçbir şey söylenmemiş, kafir kelime anlamı ile akla gelen her türlü kötü ve kötülüğün adı olmuş, onların katli vacip insanlar olarak bizlere aşılanmıştır. Türkiye gibi modern ve gelişmekte olan Müslüman ülkede bugün görsel yayın yoluyla yapılan belgeseller vasıtasıyla geçte olsa gerçekler gün ışığına çıkmaktadır.

---

[33] (Bak. Haydar Erdoğan, Orta Asya'dan Anadolu'ya bir Göçün Tarihi - Burunören Köyü Belgeseli, İnanç ve ibadetler)

[34] *(MAD ts., Nr. 8458 syf. 131 , 132)*

Bu misalde olduğu gibi Türkmen kelimesinin manası, o halkın ve milletin kimliğini, inancını, düşünce ve kültürünü belirli amaç ve gayeler doğrultusunda kullanılmıştır. Tıpkı günümüzde din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasının adı olan laikliğin dinsel düşünce ve art niyet sahipleri bazı çevreler için dinsizlik olarak değerlendirildiği gibidir.

Türkmen kelimesinin anlam ve manası üzerine çeşitli kaynaklardan elde ettiğim bilgileri ve yazarı olan kişilerin görüşlerini aktardıktan sonra asıl ana konumuz olan Anadolu'daki Türklerin, yani Avşar, Yörük, Ağaçeri, Yabaneri, Varsak gibi çeşitli isimler altında yaşamış ve yaşamakta olan Türkmenlerin durumlarına bir bakalım.

1071 yılı Anadolu'ya Selçuklular adı altında ilk toplu Türkmen akınının başladığı yıldır. Türkmenlerin Anadolu'ya geliş nedenleri, Selçuklu ordularının genişleme mülk edinme gibi nedenleri haricinde, doğudan bastırıp gelen Moğol kuvvetleriydi. Çünkü acımasız Moğol ordusu her tarafı yakıp yıkarak, talan ediyordu. Bu baskın ve yağmalamalardan can ve mallarını kurtarmak için batıya doğru bir kaçışlar başladı. Bu kaçış ve göçler 13. yy. ortalarına kadar azalarak devam etti. Doğudan göç eden bu Türkmenlerden bir kısmı Irak tarafına gidip orada (Balkhan) Irak Türkmen'leri adını alırlarken Anadolu'nun güneyinde kalıp yerleşen veya o bölgelerde yaşam tarzlarını devam ettiren Şam Türkmen'leri (Şamlu Türkmenleri), daha sonrada yaşadıkları yer ve bölge adını alarak **<< Boz- Ulus >>** Türkmenleri olarak bölgede yaşadılar.

HALEP TÜRKMENLERİ
BOZ ULUS

Bu Türkmen boyları kış aylarında Mardin' in güneyinde ve Fırat nehri kıyılarında kışlamakta ve yaz aylarında Erzurum, Erzincan arasında yaylamak-taydılar. (H: 947) 1540 yılında Boz - Ulus Türkmenleri Dulkadirli boyu da dahil olmak üzere, 68 mücerred, 7325 evli, ve toplam olarak 8013 vergi nüfusundan ibaret olup Diyarbakır Türkmenleri, Dulkadir oymakları ve Halep Türkmenleri gibi başlıca üç koldan meydana gelmekteydi.

Diyarbakır Türkmenleri :

Eski Akkoyunlular Devletinin sınırları içinde kalan topraklar üzerinde yerleşik veya yarı göçer (cevval) olarak yaşayan ve başşehirleri Diyarbekir olan Türkmen oymaklarının birliğinin adıdır. Bu birliği meydana getiren teşekküllerin başında; Alpavut, Avşar, Beğdili, Çavundur, Danışmendlü, Döğer, Dodurğa, Hamzahacılu, İzeddinhacılu, Karkın, Kocahacılu, Musulluoğulu- Beğlü, Pürnek, Salarlu, Süleymanhacılu, Tabanlu, Şeyhlü gibi oymaklardan meydana gelmek-teydi.

Dulkadirli Türkmen oymakları :

Dulkadir Oğulları Beyliğinin kuruluşundan beri yan yana yaşamış onlarla kader birliği yapmış olan; Anamuslu, Avcı, Avşar, Çağırganlu, Cecelü, Cerit Sultan- Hacılu, Çimelü, Dodurğa, Eymir, Gündeşlü, Karacasrablu, Karkın, Musacalu, Musa-Hacılı (*Ağca-Koyunludan*) Köçeklu, Küdt Mihmadlu (*Dokuzdan*), Küşne, Kızılkocalı, Şam-Bayadı gibi oymaklarından ibaretti.

YENİ İL TÜRKMENLERİ

Yeni-İl: Sivas ilinin güneyinde Mancılık, Gürün ve Hekimhan arasında kalan bölgelerde yaşayan oymakların genel adıdır. Burası bugün Uzun Yayla olarak bilinmektedir. Yeni-il mali bakımdan III. Murad'ın anası Nur - Banu'nun İstanbul Üsküdar'da yaptırdığı caminin evkafına bağlanmış. Bu nedenle bu Türkmen grubuna Üsküdar Türkmenleri de denilmektedir. (H:1275) 1858- 1859 yılına kadar idari teşkilatını sürdüren Yeni - il :

1 - Dulkadırlu'ya 2 - Halep Türkmenleri

olmak üzere iki koldan meydana gelmekteydi.

Yeni - İl'deki Dulkadirli Türkmenleri:

Bu kolu meydana getiren Türkmen oymakları;

Ağca -Koyunlu, Barak (*Cerid'den*), Boynu - Yoğunlu, Çağırğanlu,

Çimelü, Elçi, İmanlı-Avşar'ı, Kürd Mihmadlu (*Dokuzlardan*), Musacalu-Musahacılı - (*Ağca-Koyunlu'dan*), Neccarlu (*Dokuzdan*) Tatar-Alili, Tecirli

gibi büyüklü küçüklü oymaklardan ibaretti. Halep Türkmenleri olarak bilinen bu oymak yazın yaylak amacıyla bu bölgelerde oturuyor kışın Halep bölgesine göç etmekteydiler. Burunören ve Yedi Bucak Avşarları dediğimiz köylerin kurucuları bu boydandır. Bunlardan bazılarına Yaban- Eri veya Şamlu (Şamlular) da denilmekteydi. Yaban -Eri teşekkülleri; Beydili, Bayat, Avşar, Bayındır, Harbendelü, Kara - Koyunlu boylarına mensuptular.

Halep Türkmenlerin Kanunî devrindeki sayımlara göre (1540 yılındaki) sadece yerleşmiş olanların vergi nüfusu 9316'dır. Göçer olarak yaşayan boylarında sayılamadığı göz önüne alınırsa büyük bir nüfusa sahip olduğu görülür.

Halep Türkmenlerini meydan getiren başlıca: Bayat, Beydili, Harbendelû, İnallı, Köpeklü - Avşarı, Gündüzlü Avşar'ı gibi büyük teşekküller ile Acurlu, Alayuntlu, Bahadırlı, Büğdüz, Döğer, Eymür, Karakoyunlu, Karkın, Kıçılı, Kınık, Peçenek, Uç, gibi oymaklardan meydana gelmekteydi.

1277 yılında Anadolu'nun (Türkiye'nin) idaresini fiilen ellerinde bulunduran işgal kuvvetleri Moğollar genellikle Tokat, Amasya, Çorum, Sivas Kırşehir ve Kayseri çevresinde yaşamaktaydılar ve bunlara Kara - Tatarlarda denilmekteydi. Bu tarihten sonra Selçuklu Sultanları ehemiyetlerini yitirmişler bunu fırsat bilen Moğol'lar Anadolu'daki kendilerine direniş gösteren Türkmenlere karşı büyük baskı ve katliamlar uygulandığı görülmektedir. Bu Türkmenlerden bir kısmı 1335 yılında Moğol Hanı Ebu Said Bahadır Han'ın ölümü ile Moğollar arasında baş gösteren kargaşadan istifade ederek aynı yıl (1335) Elbistan yöresinde Dulkadirli beyliğini kurdular.

Dulkadirli'ler Maraş ve Elbistan bölgesinde yaşamaktaydı. Bu eli meydana getiren göçebe oymaklar kışın Amik ovasına, Halep dolaylarına ve Çukurova'ya inerlerdi. Dulkadirli ellerinden birçok bölük birçok nedenlerden dolayı İran'a giderken diğer bir kolda Diyarbakır bölgesindeki Boz- Ulus'a katılmıştı. Yine bu ele mensup bazı teşekküller, Yozgat bölgesine yerleşmişler ve Sivas'ın güneyinde Yeni - İli meydana getirmişlerdi. XVI. yy. başlarında bu ele mensup oymakların Ankara, Kayseri ve Kırşehir bölgesine kadar gidip yerleştiler. Dulkadirli adı ile bilinen bu büyük el başlıca şu boylardan meydana gelmişti:

1 - Ağca- Koyunlu : (en önemli obaları : Çalışlu, Musa-Hacılu, Musacalu, Kozanlu, Hamidlü)

2 - Anamuslı = (Karacalı), Yazır, Sevinçlü, Oruç-Beğlü, Ulaşlu, Urçanlu, Kazan

cılu, Söylemezlü, Yolbasanlı, Kara-Haytalu.)
3 - Avcı :
4 - Çağırğanlu :
5 - Cerid : (bazı oymakları: Bayır- Cerid, Kara-Hasanlu, Oruç-Gazilü,Mamalu).
6 - Çimelû :
7 - Dokuz (Bışanlı): (diğer bazı obaları: Avcı, Bazlamaçlu, demrek, Hacılar, Karkın, Karamanlu, Kürd- Mihmadlu, Kara Göncülü, Neccarlu),
8 - Dönğelelû :
9 - Elçi :
10 - Eymir :
11 - Eşkinciler : (bazı obaları: Dede Karkın , Karaca Ahmedlü, Süli Şeyhlü.)
12 - Gündeşlü :
13 - İmanlu-Afşarı:
14 - Kavurğalu :
15 - Küreciler :
16 - Küşne :
17 - Kızıllu :
18 - Peçenek :
19 - Tecirlü = (Tãcirlu) :
20 - Tekelü :
21 - Varsak :
22 - Yuvalı = (Kara-Yuvalu) :

Diğer taraftan Dulkadirlilerin, Çukurova'da bölgesinde;

Kars (Kadirli) yöresindeki Türkmenler;

Varsak, Demircili, Karamanlı, Selmanlı, Zakirli, Kavurğalı, Geçlik ve Eşkinciler mekan tutarlarken ;

Sis - (Kozan) sancağındaki Türkmenler:

Savcı-Hacılı, Eğlen Oğlu, Ayru - Damlı, Kavurğalı ve Avşar teşekkülleri yaşamaktaydı.

YÖRÜK - (Yürükler) – Türkmenleri :

Yörükler Anadolu'da genellikle çoğunluğu Toros'lar ve çevresinde olmak üzere Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yaşamakta olan Oğuz (*Türkmen*) boylarına verilen bir addır. Bu ismin yani sıfatın bu aşirete nasıl verildiği konusunda Yörüklerin kendileri dahi kesin bir bilgiye sahip değiller. Bu sıfat üzerine çeşitli yorumlar getirilmektedir.

Bazı araştırmacı ve tarihçilerin yorumlarına göre; Yörük yörümek fiilinden yapılanma, Anadolu'ya gelip Yurt tutan göçebe oğuz boylarının (*Türkmenleri*) ifade eden bir kelimedir. Diğer bazı müelliflerin yörük kelimesinin doğru olmadığını aslının "**yüğrük**" olduğunu savunmaktadırlar. Yüğrük kelime anlamı olarak Türklerde istekli, medeni anlamındadır. (*Kabiliyetli, dirayetli ve cesur manasında*) Yörükler kendileri dahi kendilerine Yörük veya Yürük denilmesinin doğru olmadığını savunmaktadırlar. Çünkü akla ve mantığa uygun olarak yörükler mücerred yani göçer yaşamış olmasının, yürümekten gelmiş olmadığını öyle olsaydı,

yörüklerde sık sık kullanılan; Göç kalktı, Göçü çekti, Göçe katıldı gibi sayamayacağımız kadar sözlere konuşma esnasında yer vermeye hiç gerek yoktu.

O halde Yörük bu aşirete verilmiş has bir isimden öte gitmemektedir. Deseler de bazıları Ecdat Horasan'dan beri yürüye gelmiş ve Yörük yörük yörüdü; kıllı deriyi sürüdü tekerlemeye bakılırsa Yörüklüğün yürümeden geldiği anlaşılmaktadır. Prof. Faruk Sümer Kızılırmak'ın doğusundaki Türk göçebelerine Türkmen, batısındakilere Yörük denildiği kanaatindedir.

Kayseri, Niğde, Adana, Maraş havalisindeki yörüklere "**Aydınlı**" denilir. Anamur'dan başlayıp Tarsus – Namrun yaylasına kadar olan bölgeye Türkmen yolu denilip, burası aynı zamanda yörüklerin göç yoludur.

Yörüklerin, Türkmenlerin antropolojik vasıflarının Orta Asya Oğuzlarınınkine uyduğu görülmektedir. Yörüklerin doğan çocuklarının kafa yapısını anlına sardıkları bez parçası ile şekillendirme işlemi (*Deformation craniennne*) yine Orta Asya Türk'lerinin günümüze kadar yaptıkları bir şeydir.

İğdeli köyünde yerleşik bir Yörük oba bulunmaktadır. Bu sülaleye Yörük Ali sülalesi denir. Yörük Ali'nin kızı Güllü *(Çolakgüllü)*, Burunören'de Hamed Ali'nin karısı olup Hanifi Yalçın ile evli olan Sultan Yalçın'ın anası dolayısı ile Yörük Ali'nin yeğenidir.

Yörük'lerin kadınlar üzerine söyledikleri Ata sözü benzeri meşhur sözler:

- Çoban gıtlık, avrat yokluk bilmez.
- Avrattan mıkdar (*muhtar*) etmişler de zehmeride davarı gırktırmış.
- Av rat üç türlüdür. Birisi er avradı, birisi ev avradı, biriside zallon zort.
- Bazı avrat var, arpa unundan aş eder; bazı avrat var, kertik başını yaş eder; bazı avrat var, gan gurudan; bazı avrat var, çul çürüten.

ESKİ – İL TÜRKMENLERİ

Koç-Hisar gölünden başlayıp güneye doğru Ereğli'nin batısındaki Akça Şehre kadar olan topraklara Eski-İl denilmekteydi. Buranın merkezi Koç-Hisar gölü kenarındaki Eski-İl köyü olup; eski İl adını oradan almaktadır.

Eski - il sınırları içerisinde yaşayan bu Türkmen teşekkülleri, bilhâssa savaşlarda kullanılmak üzere, özel olarak yetiştirdikleri , soylu cins atları ile meşhur olmuşlardı. Osmanlı devletinin vergi memurları kolay bir vergi formül bulup, bu Türkmenlerden vergilerini yetiştirdikleri cins atlarının sayısına göre hesap edilerek ödenmesini istemiş ve onları vergi kayıtlarına at çekenler olarak kayıt etmişlerdir.

Vergilerini yetiştirdikleri atların sayısı ve cinsine göre ödeyen bu Türkmenlere Osmanlı kayıtlarında bilhassa vergi kayıtlarında At Çekenler denilmiştir. Eski - il sınırları içerisinde kalan bölgelerde, yerleşik halkın oluşturdukları veya daha önceki, tarihlerde yaşamış olan kavim ve milletlere ait olan kazalar vardır. İşte bu kazalar ve toprakları üzerinde yaşayan oymaklardan başlıcaları:

Ak-Saray :

Ali Bey, Bektaşlu Tatar, Elçili Tatarı, Şeyhünülillah oğlu, oymakları.

Bayburd :

Bayburt Karaman'ın doğusunda, Ereğli'nin güneyinde kalan bölgenin adıdır. Burada yaşayan; Emir-Hacılı, Farsaklar Oğulbeyli, Kayı, Peçenek adlarında oymakların yaşadıkları yerdir.

Develü : Bugünkü Kayseri'ye bağlı olan kazasıdır. Toprakları üzerinde Avşar, Benderi-Beğü gibi oymaklar yaşamaktaydı.

Develükara - Hisar : (Yahyalı) Avşar oymaklar

Koç-Hisar:

Bozkırlı, Bozdoğanlı, Hindlü, Cüneytli, Celâyir, Urunğüş, oymaklarından teşekkül.

Niğde : (Bugünkü yeri) Bereketlu, Dündarlu, Bulgarlı oymaklarından teşekkül.

Turğud: Karaman'ın (Lârende)batısında ve Akşehir gölünün kuzeyinde kadar uzanan yörenin adıdır. Burada: Çepni, Kusunlu, Reyhanlu, Saruca - Ahmedlü, Yapa (ünlü bir oymak), Şah Bey nökleri adlarında oymaklar yaşamaktaydı.

Ürgüb : (Bugünkü yerinde) Cemallu ve Yavalu oymaklarından teşekküldü.

ULU - YÖRÜK TÜRKMENLERİ :

Yörük yörümek fiilinden yapılanma, Anadolu'ya gelip yurt tutan göçebe Oğuz boylarını (Türkmenleri) ifade eden bir kelimedir. Bu Türkmen oymakları da Sivas, Amasya ve Tokat bölgelerinde yaşarken bu boylardan bazıları, batıda Kırşehir ve Ankara bölgelerine, bazıları da Eskişehir ve Balıkesir yörelerine gitmişlerdir. Ulu –Yörük üç kümeye ayrılır. 1.Yüzde- Pare, 2. Orta - Pare, 3. Şark – Pare. Bu kümeleri teşkil eden oymaklar bir bölük olarak sınıflandırılıyor ve her bölüğünde kendisine göre kışlakları yani tarım yapmaları için arazileri olup çiftçilik yapmaktadır.

Bu bölükleri meydan getiren başlıca boylar şunlardır: Ağcakoyunlu Dulkadirli'den), Akkuzulu, Aksalur, Alibeyli, Ballı, Çapanlı, Çavunçı, Çepni, Çünğar, Dodurğa, Gerâmpâ, Gökçeli, İkizlü, İlbeyli, İnallı (Halep Türkmenlerinden), Karafakıhlı, Karakeçili, Kulağuzlu, Kuzugüllü, Kırıklu, Özlü, Tatlu, Turgutlu, Ustacalu (Usta Hacılı) ve Şerefeddinlü.

BOZ OK : Türkmenleri :

Bugünkü Yozgat bölgesi ve komşu bazı yörelerdir. Burada Yıldırım Beyazıt ve Timurlenk arasında 1402 yılında yapılan Ankara savaşına kadar Kara Tatarlar diye tanınan, Moğollar yaşamaktaydı. Fakat Ankara Savaşından sonra bu bölgelerde yaşayan bu yerleşik olan bu oymağı Timur giderken zorla Türkistan'a geri götürdü. O nedenle onların yerleri boş kaldı. Bundan faydalanan Dulkadirli eline mensup Bozok Türkmenleri hiçbir üçlükle karşılaşmadan

oralara yerleştiler. Bozok bölgesi sınırları içerisinde yer alan yerleşim yerleri ve orada yaşayan Dulkadirlilere ait boy ve teşekküller şunlardır:

Ak-Dağ(Akdağ) Türkmenleri :
Hisar-Beyli, Karalı, Kırklı, Kızıl-Kocalı, Sarı-Halillu (en büyük oymağı), Sevğülen.

Boğazlayan Türkmenleri: Çiçeklü, Kulağuzlu.

Gedük: (Bugübkü adı Şarkışla)Türkmenleri
Ağca-Koyunlu (Dulkadirli'lerden), Ağcalu (en mühim obası: Hacılar), Deli-Alili, Kara Yahyalı, Şam-Bayadı Dulkadirli'lerden),

İli - su Türkmenleri : Arslan-Beğlü, Ağçalu.

Kara - Taş (Karataş) Türkmenleri :
Ağcalu, Ali Beğlü, Tecirlü (Dulkadirlilerden), Kızıl-Kocalı (tanınmış oymaklarından Ali- Şarlu).

Sorgun (Sorgun) Türkmenleri :
Zakirli ve Kızıkkocalı oymakları İsimleri belirtilmeyen Dulkadirlilere ait daha birçok irili ufaklı oymak bulunmaktadır.

İÇ - İL

Selçuklu Türkleri zamanında fethedilmiş Anadolu'nun iç bölgelerinden biridir. Bu bölgelerde genellikle Türkmen olan Karaman oğullarının uzun zaman yönetiminde kalmış oraları yönetmiştir. O nedenle o bölgedeki diğer oymak ve teşekküllerde Karamanlı Türkmenleri olarak isimlendirilmişlerdir.

İç-İl bölgesinin sınırları ve nüfus alanında olan Orta Anadolu ve Torosların üzeri ve Akdeniz sahillerine kadar olan yerlerdi. Bu bölgelerde yaşayan Türkmen'ler genellikle dışarıdan gelebilecek tehlikeleri ve o bölgelerde varlığını sürdürmekte olan, Kilikya Ermenilerin olası saldırılarını önlemek amacı ile stratejik önemi olan o bölgelere yerleştirilmişlerdi. Zaman zaman Karaman-oğulları Türkmen Beyliği ile Osmanlıların idaresi altına giren bölge II. Beyazıt zamanında altı yöreye ayrılmıştır. Bunlar bugün Akdeniz sahil şeridinde bulunan: Ermenek, Gülnar, Karıtaş, Mut, Selinti (*Bu günkü Gazi Paşa*), Silifke gibi eski yerleşim yeri olan büyük kazalardır. Bu bölgelerdeki düz alanlara, Türkmenlerin büyük bir kısmı yerleşip ziraatla uğraşırlarken, bir kısmı da göçer olarak, yazın Toros dağlarının başlarında yaylayıp, kış aylarında sıcak Akdeniz sahillerinde Yörükler, Tahtacılar ve Varsaklar olarak mevsimi geçirmekteydiler. Oymak teşkilatını sürdürmekte olan diğer Karamanoğulları Türkmenler ise:

Boz-Doğan : Silifke'de mekan tutmuş ve bir kısmı Koçhisar bölgesine göçmüştür. daha sonra yine bu boya mensup Melemenci, Karahacılu, Kürkçülü ve

Tekeli obaları Çukurova'ya göç etmişlerdir.

Yıv(u)alu : Anamur'da
Oğuz-Hanlu : Selinti ve Anamur'da
Boz - Kırlu : Taşlık (Taşucu) -Silifke'de ve bir kısmı Koçhisar bölgesine göçmüş.
Hoca -Yunuslu : Gülnar'da
Beğ-Dili : Gülnar'da
Şamlu : Taşlık (Taşucu) - Silifke'de

oymakları olup, adı verilen yerlerde kimisi yaşamaya devam etmiş, kimileri Teke *(Antalya),* Koçhisar ile Celâlî isyanları ile nüfusu çok azalan Çukurova'ya ve Kıbrıs'ın çeşitli yörelerine göç etmişlerdi. Anadolu'da yaşayan diğer Türkmen teşekküllerinden olup;

Menteşe Sancağındaki Türkmenler :

(bugünkü Muğla vilâyeti) Kayı, Horzum, Barza, Kızılca-Yalınıc, Kızılca Keçili ve Göçer – Barza oymakları. ,

Aydın Sancağındaki Türkmenler:

Karaca Koyunlu adı altında geniş bir nüfusa sahip olan Yörük topluluğu hakimiyetini sürdürürken, Tarıcular (Darıcılar), Elliciler ve Çullular da bölgede yaşamakta olan en büyük oymakları.

Kütahya Sancağındaki Türkmenler:

Osmanlı devletine ait bu sancak içerisindeki Denizli yöresinde, oldukça mühim Yörük topluluklarının yaşadığı görülmektedir. Bunlardan başlıcaları; Ak -Keçili, Ak-Koyunlu, Ala –Yundlu, Avşar, Bozguş, Kayı, Kaşıkçı, Kılcan, Müsellemân-ı Toylu adlarındaki yörük yani Türkmen boylarıdır.

Ankara Sancağındaki Türkmenler:

Genellikle az nüfuslu olan konar - göçerlerin, genellikle yaşadığı bir bölgedir. Büyük yerleşim yeri olan kazalarında: Yayalu, Aziz Beyli, Kara keçilü (*Kara Keçililer Eskişehir ve Kırşehir bölgelerinde de yaşamaktaydılar*.) adlarındaki, oymak ve teşekküller yaşamaktaydı.

***

IRAK'TA YAŞAYAN TÜRKMENLERİ

Bugün Irak'ta yaşamakta olan Türkmenler genellikle Irak'ın kuzeyinden itibaren Altınköprü, Erbil, Hanekin, Kara Tepe, Kifri, Kerkük, Mendeli, Musul, Telefar, Tuzhurmatu ile Bağdat'ın güney doğusundaki Bedre'ye kadar uzanan bir şerit üzerinde yaşamaktadırlar. Bu güzergah aynı zamanda Anadolu Türk'ünün İran Horasan'ından sonra Anadolu'ya uzanan Irak içerisindeki göç yoludur. Bu yolu kullanan Türkler Doğu Anadolu ve Suriye üzerinden yani iki koldan Anadolu'ya girmişlerdir.

Irak'ta Türk/Türkmen nüfusu çeşitli kaynaklara göre kesin olmamakla beraber 2.000.000 ila 3.000.000 civarında olduğu belirtilmiştir. Ancak bazı kaynaklar bu sayıyı 600.000 civarı olduğu söylemekte.1957 yılında yapılan sayımda Bağdat'ta yayınlanan *"The Iraqi Revolution 14th July Celebrations Committee"* adlı kaynakta Irak nüfusunun %8,94 Türkmen olarak belirtilirken daha sonraki Irak'ta yayınlanan resmi kaynaklarda Türkmen nüfusunu % 2 olarak göstermiştir.

Bu kaynakların aksine Irak Türkmen Cephesinin internet sayfasında Irak'ta yaşamakta olan Türkmen sayısının 2.000.000 olarak vermektedir.1920 yılından sonra ülkeyi yönetenlerin asimilasyon uygulamaları, sünni ve Şii gibi mezhepsel nedenlerden dolayı bölüp parçalamış dolaysıyla Irak Türkmenler ne yazık ki Irak'ta siyasi bir güç oluşturamamaktadır.

Amerika'nın Irak'ı işgal etmesi sonrasında Türkmen'lerin yaşadıkları şehirleri ellerine geçiren Irak Kürtlerinin devlet dairelerindeki çok sayıda tapu ve nüfus bilgilerini imha etmiştir.

Türkmenlerde İçtimai Teşkilatlar :

Konar - Göçer halk il veya Ulus isimleri altında sırasıyla boy = (Aşiret) oymak = Cemaat, Oba = Mahalle, gibi bölümlere ayrılmışlardır.

Boy ve oymakların başında bir bey bulunmaktaydı. Bu beylerden sonra konar - göçer aşiretlerin başında halk arasından seçilen ve görev ve vazifeleri babadan oğula veya kardeşe geçebilen kethüdalar bulunmaktaydı.[35] Seçilerek gelen bu kişilerin görevleri vergi toplamak, himayesinde bulunan aşiretlerin nizamını sağlamak ve tahrir yapılacağı zamanlar eminlere yani, devletin görevlilerine yardımcı olmaktır.[36]Konar-göçer veya yarı yerleşik Türkmen veya Avşarlar yapıları itibarı ile değişik topluluklar olarak görülmektedir. Onun içindir ki onları daha iyi tanıyabilmek için bir sınıflandırma yapmak daha yerinde ve uygun olur.

1 – Bir boydan ibaret olup tek başına ve müstakil bir teşekkül halinde bulunanlar.

2 - Bir boydan ayrılmış ve zamanla çoğalarak sayıları dörtten on altıya yahut daha fazla olan oymaklar grubu, olup büyüklerinin veya reislerinin adları ile tanınanlar.[37]

3 - Federasyon şeklindeki kuruluşlar. Burada ana gruplarından ayrılan muhtelif oymakların birleşmesinden meydana gelmiş veya başka bir yorumla küçük grupların birleşmesinden meydana gelmişlerdir.

Türkmenlerin İdare Tarzı ve Hukuki Nizamları :

Konar - göçer halk üzerinde bulunup, yaşadığı toprakların ayrıldığı şekline göre; yani timar, zeâmet ve has-reâyâsı olarak bulunuyordu. Yörükler umumiyetle tımar ve has reâyâsına, Türkmenler ise has reâyâsı idiler.

Dulkadirli Türkmenleri ile Yeni – İli oluşturan diğer Türkmen boyları Sivas ve çevresinde örgütlenip kurdukları Yeni - İl ile Halep Türkmenleri Üsküdar'daki Vakıf Sultan Vakıfının reâyâsı idiler. Kayıtlarda bu Türkmen boyları Üsküdar Türkmenleri olarak geçmektedir. Bu nedenle Burunören'lilerin de (aşiretinde) içinde olduğu Dulkadirli ulusu geniş bir sahaya yerleşmiş Maraş ve Elbistan'dan başka Kars *(Kadirli)*, Kozan bölgelerine ve Kuzeyden Boz - Ok ve Sivas bölgelerini yurt edinmişlerdi. Diğer taraftan aynı gruplara ait diğer teşekkül ve büyük oymaklara mensup şubeler ise Boz - Ulus'un Dulkadirli kolunu oluşturmaktaydı.

[35] (MAD 987 s. 244)

[36] (Kuyüd-i Kadime (KK) 2638, s..1)

[37] (C. Tanyol-Baraklarda, örf ve adet araştırmaları. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi. ist. 1952 sayı.7 s.89)

AVŞARLAR - *(TÜRKMENLER)*

Oğuz Türklerinin 24 boyu arasında gerek sayıca gerek oynadığı tarihi rol bakımından en önemli bir aşirettin adıdır. Çevik, avı seven, canavara, kuşa hevesli anlamındaki Avşar kelimesi Anadolu'da yer adı olarak çok kullanılan bir kelimedir. Anadolu'da Avşar boylarına ait XVI. yıllarda 86 yer tespit edilmiş iken 1934 yılında harita genel müdürlüğünün yaptığı ilk baskısında Türkiye haritası üzerinde Avşar adı ile on bir köy, bir dağ, *(Avşar Bayrağı)* bir akarsu, bir yayla tespit edilmiştir. Daha büyük ölçekli bir haritada bu sayılar tabiî ki artmış olarak görülmektedir.

Avşar adı, Divanül Lügat-it[38] Türk'teki 22 Oğuz boyu listesinde, Reşideddin'in eserindeki listede ve Yazıcıoğlu'nun birçok eser, kaynak ve araştırmalarından elde ettiği geniş kapsamlı eserlerinde 9. Uncu sırada adı geçerken Ebul Gazi, Fahrüddin, Mübarek Şah'ın kendi adını taşıyan yazılı tarihinde adı geçmektedir.

Adı geçen yazarlardan ilk üçü Avşar kelimesinin anlamını "**işlerini çabuk yapan**„ anlamında olduğunu söylerler. A.Vambeye göre ise; bir yerde "toplayıcı „ bir başka yerde " **Zaptiye, mubaşir**„ anlamını verir. G. Nemeth adındaki Macar asıllı tarihçi yazar ise; bu kelimelerin doğruluğunu ispatlamak yerine, kelimenin bugün Kırım kazan lehçesinde "müsaade etmek, itaat etmek anlamına gelen **«Avş»** fiilinden geldiğini bunun için itaatli demek, olduğunu iddia eder. Büyük fetihler ve göçlerden önce, Sırderya bölgesi ile onun kuzeyinde yaşayan Oğuz boylarının, bir kısmı toprağa bağlanarak aynı ırmağın kıyısında şehir ve köyler kurdular.

Kaşgarlı Mahmud'a göre ise; «**yatuk**» adı verilen bu çiftçi ve tüccar Oğuzlardan bir kısmı Avşarlardandı. (*Türkmen'ler içinde yatuk kelimesi kullanılır*.) X.yy. da Coğrafyacılardan El- Makdisi'nin Türk sınırında, Avşar adlı bir köyden bahsetmesi de buna delil olarak gösterilebilir.

Avşarların ilk göçleri hakkında fazla belirli bir bilgi ve kesin tarih yoktur. Yalınız XI. yüzyılın sonunda ve XII. Yüzyılın başında Avşarlardan olan Aksungur ve oğlu İmadeddin Zenği'nin büyük bir Avşar topluluğu ile beraber Suriye'ye göç ettikleri bilinmektedir. XII. yüzyılın ortalarında reisleri Aydoğdu bin Arslan (*Aydoğdu oğlu Aslan*) idaresindeki bir başka büyük Avşar topluluğu Huristan'a geldiler. Melih Şah bin Mahmud'un (*Melih Şah ölü Mahmud'un*) ölümünden sonra Aydoğdu Huristan'ı bağımsız bir hükümdar gibi idare etti. Fakat 1175 yılında ölümü üzerine çıkan karışıklıklardan sonra o bölgedeki Avşar soyu neredeyse yok oldu.

Büyük Selçuklu İmparatoru Sultan Sancar'a, Oğuz'lar yani Türkmenler her yıl yirmi dört bin koyun yani her kabile için yüz koyun vermeye mecbur edilir. Çünkü Sultan Sancar'a bağlı olan 24 Oğuz boyu vardı ve muhtemel olarak bu 24 bin koyun verme mecburiyeti Oğuz boylarının sayısına göre tayin edilmişti. Avşarlar bu 24 bin içinde gerek sayıca gerek değerce ayrı bir önem taşıyordu. Oğuz'lar bu verginin ağırlığı yüzünden Sultan Sancar'a isyan ettiler. Bu isyanlar Sancar'ın esir edilmesine ve Selçuklu imparatorluğunun çökmesine sebep oldu. İşte bu büyük Oğuz isyanında Avşar'lar o bölgede çok önemli rol oynadılar. Bugünkü İran, Türkiye, Afganistan ve Azerbaycan topraklarında azınlıklar halinde, hala bu boya mensup kabileler yaşamaktadır.

[38] Divanül Lügat, Reşideddin.

XI. yüzyıllardan itibaren adından en çok söz ettiren Oğuz boylarındandır. Avşar ve Salurların Denşi Kıpçak'tan yani Seyhun boylarından Huzistan ve Kuhgıllu'ye 1135 yıllarında Cok dağında yaşamaktaydılar. O zaman Avşarların başında Huzistanda oturan Arslan Oğlu Yakub Bey bulunuyordu. Salur Beyi Sungur ise Bozabanın savaşta öldürülmesi üzerine Fars'a hakim olmuştu. Yakub Bey Fars'a Sunkur'u idaresi altına almak Fars'a hakim olmak için birkaç kez Salur Beyin üzerine yürüdü ise de bozguna uğradı ve 1152 yıllarında Yakub Bey'in ölümü üzerine Huzistan'daki Avşarların başına Şumlu lakabı ile tanınan Aydoğdu geçti. (Küşdoğan oğlu) Şumlu Yakub Bey zamanında Huzistan'ın ve Luristan'ın bazı yerlerini idare ediyordu.

Bölge yönetimini elinde bulunduran Şumlu ile yakın ilişkiye geçen Sultan Mesud'un Beylerbeyi olan Has Bey oldu. Has Beyin tuzak kurularak 1152 yılında öldürülmesinin ardından Şumla (Aydoğdu) zekası sayesinde kaçarak canını kurtardı ve Selçuklulardan Melik Şah Muhammed'in eline geçen Huzistana geri döndü. Şumla burada da mücadelesinden vazgeçmedi ve küçük Luristan emirlerini de hakimiyeti altına aldı.

O yıllarda Bağdat'taki Abbasi halifeliği gelişen bu durumdan faydalanıp topraklarını genişletmek istiyordu. Zayıf bir kişiliğe sahip Melik Şah elinden Huzistan'ı almak için 1155 yılında bir ordu gönderdi fakat Şumla halife kuvvetlerini (*Receb-Eylül)* ayında bozguna uğratıp kumandanlarını esir aldı. Fakat her nedense bilinmeyen bir nedenle Şumla esirleri ve kumandanları Bağdat'a geri gönderip kumandanlar vasıtasıyla Halife'den özür diledi.

1156 yıllarında Selçuklu Hükümdarı Sultan Muhammed Halifeye hakimiyetini tanıtmak için Bağdat'ı kuşattığı sırada, Halife'nin kışkırtması ve tahrikleri ile Azerbaycan hakimi İl - Deniz ve diğer bazı emirler tarafından Melik Şah Sultan ilan edilip başşehir Hemedan ele geçirilirken Şumla'da Melik Şah taraftarı olarak Hemedan'a geldi.

Bir yıl sonra Şumla'nın Halifenin emirlerinden Kaymaz'ı yenip onu Sultan Muhamme'de göndermesi üzerine Halifelik 1159 yılında Avşar Bey birliklerine karşı büyük bir ordu ile saldırdı. Fakat Şumla karşılık vermedi.

Melih Şah, yanına Hemedan'lı Sunkur ve Kovdan gibi büyük taraftarı olan emirleri yanına alarak Huzistan'a girdi. Şumla karşı çıkmış olsa da yenilgiye uğradı. Huzistanı ele geçiren Melih Şah, Fars'ı da almak için harekete geçti.[39] fazla dayanamayacağını anlayan Şumla Fars hakimi Zenği gibi Melik Şahın emiri olmaya mecbur oldu.

Selçuklu hükümdarı Sultan Muhammed'in ölümü üzerine, tahta geçmesi için Melik Şah'ı davet ettiler. Bunun üzerine Melik Şah yanında, Şumla ve Zengi ile İsfahan'a geldiler. Orada bazı emirlerinde katılması ile Melik Şah'ın adına hutbe okunmasını Halifeden istedi fakat az sonra zehirlenerek öldürüldü. (*Pek tabiî ki her zaman olduğu gibi din adına söz sahibi olan Halifenin tertip ettiği suikast sonucunda*).1160 yılında Selçuklu tahtına Aslan Şah geçti fakat bütün yetkiler İldeniz'in elinde bulunuyordu. İlk yıllar Rey hakimi Emir İnanç'ın muhalefetiyle karşılaşsa da oda çok geçmeden bir suikast sonucu ortadan kaldırıldı.

Şumla, Melik Şahın oğlunun da Atabeği olurken, Fars hakimi Salgurlu Zenği gibi Arslan Şahı tanıdı. 1166 yılında Şumla, yeğeni Şenkâ'nın dünürü olan Basra valisi Menğü Bars'ı Halifenin öldürtmesine kızarak Basra ve Vâsıt taraflarında yağmaladı. Bunun üzerine Vâsıt Vâlisi Hutlu Bars; askerlerini toplayarak Şenkâ'nın karşısına çıktıysa da yapılan çarpışmada bozguna uğrayıp öldürüldü. Şenka Oğlu ertesi yıl Basra taraflarını yeniden yağmaladı. Aynı yılda Şumla'da harekete geçerek Bağdat yörelerinden el-Mahki'ye geldi ve Halifeden bir miktar toprak istedi. Şumla, Halife'ye Sultan Arslan Şah'ın, Melik Şah'ın oğluna Vâsıt ve Basra'yı dirlik olarak verdiğini, kendisinin de bu şehzâdenin Atabeyi sıfatı ile harekete geçtiğini bildirdi fakat yeğeni Kılıç'ın Halife kuvvetlerine mağlup olup esir düşmesi üzerine Şumla Huzistan'a geri döndü.

---

[39] (*Ibn- ul - Esir Syf. 106-107*)

1169 yılında Fars hâkimi Salgurlu, Şumla'yı Zenğî'nin askerlere kötü muamele ettiği gerekçesiyle Fars'a davet ettiler. Fars'a gelen Şumla, savaşta askerlerinin ihanetine uğrayan Zenğî'yi kolayca yendi. Zenğî kaçarak Şebânkere Kürtlerine sığındı. Onlar Zenği'ye iyi bir konukseverlik gösterdiler. Şumla'ya gelince, halkına iyi davranmadığı gibi, yeğeni Şenkâ Oğlu da ülkeyi yağmalamıştı. Bu sebeplerden dolayı askerler onu çağırdıklarından çok pişman oldular. Neticede Zenğî, Şebankâre'den gelerek ülkesine tekrar hakim oldu.

Büyük bir fırsatı kaçırmış olan Şumla'da tekrar Huzistan'a döndü. Şumla sadece Huzistan'a değil ona komşu olan Ahvaz bölgesini elinde tutmasına rağmen bununla yetinmedi. Nihavend'i de almak istiyor ama bir türlü amacına ulaşamıyordu. İldeniz'in 1175 yılında ölümünü iyi bir fırsat olduğunu düşünen Şumla, yeğeni Şenka Oğlunu gönderip şehri ele geçirdi ve ertesi yıl Bağdat'a bağlı el-Mahki yöresinde bir kale inşasına başladı. Fakat Halife'nin gönderdiği kuvvetlere yenilen ve kale yapımı ile ilgilenen Şenka öldürülüp başı Bağdad'a Halife'ye götürüldü.

Yiğit bir savaşçı ve sağ kolu konumunda olan Şenkâ'nın ölümü üzerine Şumla kendisine destek veren büyük bir askeri gücünü kaybetti. Fakat yine boş durmuyordu.1175 - 76 yılında kendi idaresi altında olmayan Türkmenlerin üzerine yürüdü. Şumla'nın maksadını önceden anlayan Türkmenler Atabey Pehlivan'dan yadım istemişlerdi. Bundan haberi olmayan Şumla hiç beklemediği halde karşısında Atabey Pehlivan'ın askerlerini buldu. Bazı sebeplerden dolayı Avşar beyine kızgın olan Pehlivanda bir askeri birlik göndermişti. Yapılan çarpışmada atılan bir oklarla yaralanan Şumla, kardeşi ve yeğeni yaralı olarak esir alındı. Şumla aldığı yaradan dolayı iki gün sonra yaşamını yitirdi.

Şumla'nın ölümü üzerine yerine oğlu Şerefuddin Emîrân geçti. Selçuklu hükümdarı Arslan Şahın 1177 yılında ölümü üzerine Huzistan'da Şerefuddin Emîrân'ın yanında bulunan kardeşi Muhammed, saltanatı ele geçirmek maksadıyla Şumla'nın oğlunun tavsiyesine uyarak İsfahan'a gitti. İsfahan'da Kaymaz oğlu İl Kavşut ve diğer bazı emirler orada Muhammed'in etrafında toplandılar. Bunu haberi alan Atabey Pehlivan kuvvetleriyle yetişerek, Muhammed'in birliklerini bozguna uğrattı. Atabey kuvvetlerine dayanamayan Muhammed Huzistan'a kaçtı. Fakat Pehlivan'da korktuğu için Huzistan'lılar Muhammed'i ülkelerine sokmadılar. Avşar beyinin Selçuklu hükümdarı Muhammed'i ülke topraklarına sokmamasından memnun kalan Atabey Cihan Pehlivan ona 1177 yılında bir ahitname (*And yazısı*) verdi.

1177 yılı temmuz ayında düzenlenen bu ahitnamede Atabey'i Ay Doğdu oğlu Emir Şerefeddin Emirân ile oğulları ve kardeşlerine şu şekilde garanti vermekteydi. Cihan Pehlivan onlara karşı çok iyi duygular beslediğini, dostlarını dost, düşmanlarını düşman tanıyacağını, kötü düşünce sahiplerinin onların ülkelerine saldırmalarına izin vermeyeceğini, Huzistan ve Luristan'da sahip bulundukları toprakları ve kaleler üzerindeki hak ve hukuklarını tanıdığını ifade ediyordu.

Bu tarihten sonra Şumla'nın oğullarının akıbeti hakkında fazla bir bilgiye rastlanmıyor. Fakat ondan sonraki olayların gelişmesine bakılırsa, Şerefeddin Emîrân yılı bilinmeyen bir tarihte ölümünden sonra kardeşi Muzafferuddin Sıyan yerine geçti. Siyan'ın 1194 yılında ölümü üzerine iktidar için oğulları arasında ihtilaf çıktı. Oğullarından Ali, babasının izinden gidip onun yerini tutmaya çalışırken, diğer kardeşi boş durmadı. Bağdat Halifesinden kardeşine karşı askeri yardım istedi. Bu istek Halifenin çok hoşuna gitmişti.

Çünkü; Halife eskiden beri Huzistanı ele geçirmek için vakit vakit bazı teşebbüslerde bulunmuş fakat girişimlerinde başarılı olamamıştı. Bunu fırsat bilen Abbasî halifesi en- Nâsır li - Dinillâh veziri İbn ul - Kassab kumandasında bir ordu gönderdi. İbn- ul-Kassab 194 yılı aralık ayında Huzistan'ın başşehri Tuster (*Şuster*)'i ve birçok kaleleri zapt ettikten sonra yıllarca bölgede hüküm süren Avşar Beyi Şumla'nın ailesini topalayıp Bağdat'a götürdü.

Böylece Huzistan'daki Avşar Beyi Şumla'nın oğullarının hâkimiyeti dolayısı ile Avşarların birliği, çıkar ve taht kavgası yüzünden, Huzistan ve Luristan'da 42 kalesi ile beraber

bir kardeşin ihaneti yüzünden (*Adlarına para kestiren kardeşin ihanetiyle*) Avşar, Türkmen yurdu fırsat kollayan Bağdat'taki Arap Halifesinin toprakları arasına katılmış oldu.

***

ANADOLU ve SURİYE AVŞARLARI

Çeşitli boylara mensup, yoğun Oğuz aşiretleri küçük Asya'ya İran'ı geçerek, Elcezire, Suriye ve Anadolu'yu fetheden Selçuk orduları ile beraber geldiler ve özellikle hudut boylarına yerleştirilip, savunma ile görevlendirildiler. Suriye'den Anadolu'nun güneyine yerleşen Avşar aşiretleri XII. Yy da diğer bazı Türkmen oymaklarının yardımı ile Karaman Beyliğini kurdular.

XIV ve XV. Yüzyıllarda Halep, Gaziantep ve Antakya bölgelerinde yaşayan Türkmenlerin Bozok kolundan olan en büyük kollarından biride Avşarlar ve Bayat'lardır. En kuvvetli olanı ise Avşar'lardır. Türkiye İran ve Irak'taki bütün oymaklar bu koldan ayrılanlardır. XV. yüzyılın başlarında Avşarlar, Bayat ve İnallılar, bölgeye hakim olan Memluk emirleri arasındaki çekişmelerden faydalanarak bölgede yağmacılığa başladılar. Bunun üzerine bu emirlerden Çekim şiddetle karşı çıkmış, bu oymaklardan bir kısmı Akkoyunlu Kara Yülük'e sığınmıştır. Fakat Çekim'in öldürülmesinden sonra yurtlarına geri dönüp, Memlükler arasındaki iç çekişmelerde rol aldılar.

Avşar'lar daha sonra Bayat ve İnallılar ile birlikte Kara Yülük'ün mütefiki olarak Karakoyunlu Kara Yusuf'a tabi olan bölgelerde Mardin ve çevresinde yağmacılığa başlamışlar, karşı koyan Kara Yusuf 1418 yılında Kara Yülük'ü Antep'e kadar kovalamıştır. Hatta bu boy Karakoyunların intikam almalarından korktukları için yurtlarını bırakıp Trablus yörelerine Sâfıta'ya gitmişlerdir. Orada yine yağmacılık yapan bu oymak Trablus vâlisi Barsbay, onları Kara Yusuf'un yurtlarını terk edip gittiğini söyleyip, onları iyilikle kovmayı planlamış fakat bu aşiret göç etmek üzereyken Barsbay'ın mal ve davarlarına göz koyarak onlara saldırması üzerine aralarında kavga çıkmış ve vali bozguna uğratılmıştı.

Avşar'lar ve Bayat'lar doğu ve Güney doğu sınırları içinde kurulan, Akkoyunlu devleti ile dostça münasebetlerini devam ettirdiler. Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'in yakın yoldaşlarından (*nökleri*) bu boya mensup (*Kuzey Suriye Avşar'larından*) olan Mansur beyi görüyoruz. Hasan beyin Karakoyunlu Cihan Şahı yenerek İran'a hakim olması üzerine, Mansur Bey'de emri altındaki Avşar'lar ile beraber İran topraklarına gitmiştir. Kuzey Suriye'de yaşayan Avşar'lar aynı soydan olan üç aile tarafından idare edile gelmişlerdir. Bu aileler;

Köpek - Oğulları :

Halep ve Antep bölgesinde 1620 yıllarında 15 obaya ayrıldıkları görülmektedir.

Bunlar arasında Köçeklü, Sekiz - XVI. yüzyılın ortalarında Süruc'un Şeyh Çoban köyünde yerleşmiş.) Alplu- (*Bu kolun İran'a gittiği sanılıyor*.) ve Delüler- (*Bölgede son yıllarda varlığını sürdürüyor*), Aydoğmuş Beğlü (*Bu ad Köpek Oğullarından Aydoğmuş'tan gelmektedir*.) gibileri başlıcalarıdır. **(***XVIII.ve XIX yüz yıllarda Anadolu'da Osmanlı devletininin başına bela olan en büyük Avşar boylarından Recep'li Avşarları da Köpek Oğullarındandır***.)**

Gündüz - oğulları:

8 Obadan ibaret olan Gündüz oğulları Amik Ovasında yaşamışlar ve 1620 yıllarından itibaren bunların büyük bir bölümü İran'a göç etmişler. Hamed Uşakları ile bu Avşarların iyi ilişkileri ve akrabalık (Hısımlık) bağları vardır.

Kut Beyi Oğulları:

Halep dolaylarında yaşamışlar ve o bölgelerdeki Avşar'ları idare etmişlerdir. Kanunî Sultan Süleyman devrinde ise tahrir defterlerinde yalınız Köpekli ve Gündüzlü Avşarların varlığı görülmektedir.

1520 yılı ortalarına doğru Kanunî Sultan Süleyman devrinde bölgenin Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyetine geçmesi üzerine yukarıdaki üç Avşar boyunun çoklarının çevrede oynadıkları siyasi ve askerî rolleri neticesinde zorunlu olarak o bölgelerden göç ederlerken, diğer müstakil Avşar oymaklarından bazıları göçe katılırken çokları orada kalmayı uygun bulmuşlardır. Büyük Avşar topluluğunun gitmesiyle obaların üzerinde beylik yapacak kimse kalmamış ve küçük aileler ve topluluklar ağa ve Kethüda adı verilen kişi ve ailelerce yönetilmeye başlanmıştır.[40] Bu kethüdaların başında Recep, Bahri ve Küçük Minnet adlı ağalar yani kethüdalar bulunuyordu. Bunlardan Recep ve Oğulları çok büyük nüfusa sahiptiler. Daha sonra Recepli Avşarları olarak nam salan bu kol XVI. yüzyılın ikinci yarısında Kayseri ve çevresine *(Pınarbaşı, Bünyan, Develi, Sarız, Felahiye, Develi, İncesu gibi kaza ve köylerine)* göç etmiştir. Bu Avşar beyi ve oymakları arasında erkeklere verilen Çerkez ismi çok yaygın olan bir isimdir. Muhtemelen bu isimlere fazla yer verilmesindeki sebeplerden birisi Türkmen Avşarlarının yoğunlukla yaşadıkları Bozok'ta uzun yıllar sancak Beyliği yapmış olan İsa Beğ oğlu Çerkez adlı Türk soyundan bir bey vardı. Çevresinde sayılıp sevilen bu beyin isminden esinlenmiş olunmasındandır. (*Daha sonra Çerkez'ler ile araları açılmış ve düşman olmuşlardır*.) Burunören köyüne sonradan göçüp gelen Hamdi Oğulları (*Çerkez'in uşağı*) aynı boya mensuptur. Yani Recebli Avşar'larındandır.

II. Selim devrinde Şam Türkmen'leri arasında Avşar'lar çeşitli kollara ayrılmışlardır. Bunlardan en kalabalık olan Mehmed Kethüda'ya tâbi olan 804 vergi nüfusuna sahip oba olup, ondan sonra gelen ise, Kazıklı Avşar'ı adlı bugün Gaziantep'e bağlı obadır. O yıllardaki vergi kayıt (*Tahrir*) defterlerinde 130 hane (ev) olarak geçmektedir. Bugün Kazıklı köyünde yaşayan insanlar, Karpınar köyünde yaşayan insanlar ile akrabadırlar.

XV - XVIII yüzyıllarda bu bölgelerde oturan Avşarların Bahrili Avşar'ı - Kars Avşar'ı - Recebli Afşar'ı - Kara Gündüzlü Avşar'ı gibi çeşitli bir takım oymaklara ayrıldıkları görülmektedir. Bu Avşar toplulukları, Osmanlı himayesinde olan topraklarda, giriştikleri, soygunlar, hırsızlık ve asayişi bozan hareketlerinden dolayı saraydan özel emirlerle Rakka ve Humus bölgelerine mecburi iskana tabi tutulmuşlar fakat her seferinde çeşitli nedenler göstererek tekrar oralardan kaçmışlardır. Bölgenin bataklık ve dayanılmayacak kadar sıcak olması nedeniyle tifo gibi bulaşıcı hastalıklar artmış ve hızla nüfuslarında bir azalma görülmüştür. O yıllarda bir sürgün yeri olan bölgede ayrıca Arap eşkıyalarının baskın ve soygunlarından şikâyet etmekteydiler.

XV-XVIII yüzyıllarda bu bölgelerde oturan Türkmenlerle birlikte Avşarlarda Hama, Humus, Rakka bölgesine yerleştirmek için çaba sarfedilmiş ama bu sonuç vermemişti. XIX.

[40] (*Ahmed Refik, Anadolu'da Türk aşiretleri syf. 47*)

yy da Çukurova Türkmenlerinin iskanı için yapılan askeri harekatta Avşarlar büyük mukavemet göstermiş, baş kaldırmışlar ve bu olayların sonunda Göksun, Kayseri gibi yerlere Osmanlı Devletinin Hicrî 1282 Milâdî yıla göre 1865 yılında çıkarılan Fırka - î İslâhiye kanununa göre; yerleşmeye mecbur edildi. Ne yazık ki bu sefer yemyeşil verimli düz araziler üzerinde yerleşmeyi kabul etmeyip, huzursuzluk çıkartan Avşarların, kışlık ve yazlık arazilerine Çerkezlerin yerleşmesi ile (*Yerleştirilmesiyle*), kendileri dağlık bölgelerdeki ekin bile bitmeyecek bozkırlara yerleşmeye mecbur olmuşlardı. Yurtlarının ellerinden alınmasından dolayı o bölgeleri terk etmek istemeyen Avşarların bu zoraki ve kanlı isyanın akisleri Türkmen aşıklarının şiirlerinde çok acı bir şekilde dile getirilmektedir. Dadaloğlu'nun şu şiiri konuyu daha iyi anlatmaktadır.

Aşağıdan iskân evi gelince (*) - (Avşarların topraklarına yerleştirilen yabancı
Sararıp da gül benzimiz solunca yabancı aşiretlerin göçü)
Malım, mülküm, seyfi gözlüm kalınca
Kaypak Osmanlılar, size aman mı?

Aşağıdan iskân evi eliyor
Bezirgânlar koç yiğide gülüyor
Kitabın dediği günler geliyor (*) * (Kuranda geçen kıyamet günü)
Yoksa devir döndü âhir zaman mı?

Aşağıdan akça çığın ötünce
Katar başı, mayaların sökünce (*) * (Develeri yürütmek)
Şahtan ferman Türkmen ili göçünce
Daha da hey, Osmanlı'ya aman mı?

DADALOĞLU'm sevdası var başında
Gündüz hayalimde, gece düşümde
Alışkan tüfekle dağlar başında (*) * (Sahibine alışmış iyi vuran tüfek)
Azrail'den başkasına aman mı? (*) * (Merhamet acıma ve ondan başkasına boyun eğmem anlamında)

Yalınız burada şunu vurgulamakta yarar vardır. Burunören köyü ve çevresindeki aşiret köyler olarak saydığımız, köyler arasındaki büyük bir ihtimal Kızıllı veya Kınık Avşar boylarından olup Asker uşağı olarak bilinen yakın komşumuz Kaleköy'de oturanlardan haricindeki Avşar olan diğer köylerde yaşamakta olan ailelerin bu vurgunlar, hırsızlık ve eşkıyalık (*Şakilik*) gibi şekavetlerle hiç bir ilgileri olmadığı gibi, XVII. ve XVIII. yy'da cereyan eden ve Dadaloğlu'nun şiirlerine konu olan Osmanlı - Avşar çarpışmalarından, uzaktan ve yakından hiç bir ilgileri olmamıştır.

Çünkü; Osmanlı devleti bu Avşar boylarını yıllarca iskâna zorlamıştır. Onlar iskana yani yerleşik düzene geçmeye, vergi vermeye ve devlete asker vermeye karşı çıkarak, kendi başlarına buyruk olarak yaşamak istemişler ve olaylar bu yüzden cereyan etmiştir. Oysa; Bünyan'dan Sarıoğlan nüfus dairesindeki Burunören köyüne ait 1850 yıllarındaki nüfus kayıtlarına göre Burunören resmi kayıtlara geçmiş, anlatım ve ifadelere dayalı olarak edinilen bilgilere göre yaklaşık 200 yıldır iskan edilmekte olan bir köydür. Çok açık söylemek gerekirse, bizim Avşar aşireti Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanlarındaki siyasi

olarak oynadıkları rol ve inançları bakımından devlete ters düştüklerinden dolayı göçe mecbur edildikleri gayet açık olarak görülmektedir.

Türk gezgin ve yazar Kâtip Çelebi, yazdığı Seyahatnamesinde 1624-35 yılları arasında Anadolu'da başlayan din ve inanç içerikli; sosyal bir dayanışma ile başlatılan Celâlî isyanlarının birinci döneminde, isyanlar nedeniyle Erzurum, Sivas, Urfa, Halep, Diyarbakır ve Musul eyaletleri tamamen harap olmuştu demektedir. Burunören köyünü ilk imar eden ailelerin geliş tarihi ve yerine bakacak olursak konu daha iyi anlaşılmaktadır.

Türkmen olan ve yeni kurulan İran'daki Safevi Devletini desteklemeleri ve İnanç bakımından aynı inançta olmalarından dolayı yukarıda anlattığım gibi, zorlama ve baskılar nedeniyle büyük bir bölümü İran'a göçerken bizim aşiretinde içinde olduğu bazıları Avşar'lar İran yerine Anadolu'da kalıp yerleşmeyi uygun bulmuşlardır. Bugün Çukurova, İçel, Maraş bölgelerinde yarı göçebe yaşayan Avşarlara rastlamak mümkündür.

İRAN AVŞARLARI

XII yy. dan sonra iki yy. kadar İran'daki Avşar'lar hakkında hiçbir tarihi bilgi yok. Yalınız XIV. yüzyılın sonunda Fahrüddin Mübarek Şah, yazdığı kitabında çeşitli Türk kollarının adlarını verirken Avşarların adından söz etmektedir. XV.yy. ait tarihi kaynaklarda Avşar kabilesine mensup emirlerin adına ilk defa Akkoyunlulardan bahsedilirken rastlıyoruz. XVI. yy.da Şah İsmail Safevi Devletini kurarken Ustaçlu, Şamlu, Rumlu, Tekelü, Dulkadir, Koçar Varsak ve İmanlı Türkmen Avşarlarının önemli rol oynadığı bilinmektedir.

Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim ve onun yerine geçen oğlu Kanunî Sultan Süleyman zamanlarında, yapılan kıyım ve yanlış uygulamalar neticesinde Anadolu'-dan çok sayıda Avşar, İran'a gidip kendileri gibi Türkmen olan İran'daki Safevi Devletine katılmışlardır. Safevi Devletinin sivil ve askeri teşkilatında önemli görev alan Avşarların nüfusu Şah Abbas I. Devrinde önemli bir şekilde azalma oluyor ama XVIII. yüzyılda idaresinden Nadir Şah, gibi bir kumandan yetiştiriyor. Nadir Şah, İran'da Avşar hanedanını kuran ve idaresi altındaki İran topraklarında, kendisi Şii inancına mensup olmasına rağmen, hiçbir mezhep veya dini inanç sahibi halkı birbirinden üstün görüp ayırt etmemiş, ender görülen adalet sahibi, laik bir Avşar'dır.

Fakat daha sonra İran'a Kaçarların hakim olması üzerine Avşarlar ön plandan çekilmiş olmasına karşın bu dönemde gerek iç, gerek dış meselelerde orduda ve yönetimde önemli görevler almışlardır.

OĞUZ - TÜRKMEN ve AVŞAR'LARDA ESKİ İNANÇ ve İBADETLER

Tarihi çok eski büyük milletler gibi zengin ve geniş köklü bir tarihi olan Türklerde de mitolojik materyallerin çok olduğu görülmektedir. Yüz yıllar boyunca gerek Orta Asya'da gerekse göç sonrası geçip geldikleri yerlerde yayılma ve yurt edinme savaşları başlatan ve o bölgelerdeki milletler ile temas ve yakınlaşmaları ile o milletlerin kültür ve dinlerinden dolayı Türk mitolojisine birtakım sızıntılar olmuştur. Bu sızıntıların izlerine Çinliler, Hintliler ve İranlılar ile temas halinde bulunan Göktürk'ler ve Uygur'lar da rastlanırken güneye doğru ilerleyen ve Arap'lar ile karşılaşan Sümerlerde görülmektedir. Kuzeyde yaşayan Altaylılar, Yakutlar ve Kırgızlarda herhangi bir etkilenme görülmezken o yörede yaşayan milletlerin Türk Mitolojisinden çok şeyler benimsedikleri görülür.

Yer yüzünde yaşayan bütün millet ve toplumlarda olduğu gibi Türk milletinin de dünyada yaratıldığı var olduğu günden, bugüne kadar geçirdiği zaman içerisinde, inandığı dinler olmuştur. Ben burada bugünkü inanç ve ibadet şekillerine değinmeden önce, yüzlerce yıl önceki Türk inançları ve Türk Mitolojisindeki yaratılış ile ilgili inanç ve efsanelerine, kısacada olsa değinmenin yararlı olacağını sanıyorum.

Türklerin tek tanrılı bir dini kabul edinceye kadar taşıdıkları dinlerden; Totemizm, Animizim ve Naturizm gibi kurucuları olmayan ilkel dinler; hayvanlar ve bitkilere verilen kutsal değer ve önem ile birde insan ruhuyla büyük varlıklara, büyük olaylara, gösterdikleri saygı ve hayranlık sebebiyle ortak bir inanç halinde Türk'lerinde iç alemlerinden doğmuştur. Budizm, Manahaizm, Taoizm ve Lanaizm gibi kurucuları olan dinler ve mezheplere gelince burada; türlü sebep ve olaylar yabancı milletlerden kaynaklanarak zaman zaman Türk'ler arasında da yayılmıştır. Ancak bu yabancı dinler yayılırken eski Türklerin inançlarından biri olan Şamanizm'in etkilerini görmek mümkündür.

Türk Kozmogonisinde dağlar, taşlar, topraklar ve karadan önce yalınız su alemi vardır ve su bütün dünyaya kaplamıştır. Türk Kozmogonisinin çevrelediği bu su, Brahma dininin ana kitabı olan Vedaların, Rige Veda bölümünde görülür. Eski Orta Asya Türk'lerinin ateşe gösterdikleri üstün saygı Zerduşt tarafından kurulan Mazdaizmin temelinde de yer alır. O halde Türklerin taşıdıkları dinler; Totemizm, Aninizim ve Naturizm gibi Politheit's veya Mazdaizm, Manihaizm ve Şamanlık gibi Dualist dinlerdendir. Burada Poliytheist dinlerde çok tanrılar, Dualist dinlerde ise karşılık birbirine zıt iki küçük tanrı görülür. Buna karşın Şamanizm'de ise; gök ve iyilik tanrısı Ülgen ile yer altı ve kötülükler tanrısı Erlik Han'a karşı karşıya gelir. Burada Türklerin ilk atası olan Kara Han, Ülgen ile temsil edilirken, başka tanrılar ikinci planda kalır.

Türklerin bu kadar çok çeşitli din kullanmalarında tabi ki bazı nedenler vardır. Bunların başında yayılma, hükümet kurma, çökme, göç etme ve diğer milliyetlerden olan insanlar ile kaynaşarak beraber yaşama geçmeleri başlıca nedenlerden sayılırken, Çin, Hint ve İran gibi din kültürü sağlam ve kuvvetli olan, komşularının sırına örgenmiş ve onlardan etkilenmişlerdir.

Türk boylarından Altaylılar, Yakut'lar ve Çuvaşların bir kısmı ise Animist, Naturist ve Şamanist kalırlarken VII. yy. dan sonra Şamanlık zayıflamış ve Budist dinine girmişlerdir. Tukiyu'ler önce Şamanist'ken sonra Budizm'i benimsediler. Göktürklerde VI. yy. dan sonra Budizm'i seçtiler ve Bilge Kaan'da bu dini kabul etti. Bu inanç yukarıda belirttiğim gibi, İmparatorluk çökünceye kadar devam etmiştir; fakat bu din şehirlerde yaşayanlar (*Sosyal ve ekonomik durumu iyi olanlar*) ve Hakan ve çevresindekiler kabul etti. Cengiz Han sülâlesinden Kubilay'da koyu bir Budist'ti.

Türklerde çeşitli dinleri en çok taşıyan Uygur'lardır. Uygurlar önceleri Şamanist'-ken sonraları çeşitli dinlere inanmışlar ve aralarında bu dinler hızla yayılmıştır. Uygurlardan yetişmiş olan Yuğurlar Tibet yolu ile gelen Manihaizmi benimsemişler ve İsa'dan sonra 762yılında Uygur Hükümdarı Buğu Teki, Manihaizmi resmi din olarak kabul etmiştir. IX. Yy' da Şamanist olan Kırgız Türk'-leri Uygurlara, hakim duruma gelince, Manihaizmi Türkistan'ın bütün geneline yaymak için uğraş vermişlerdir.

Sümerler ise, Altaylılar ve Yakut'lar gibi bitki ve hayvanlardan bazılarını Totem olarak tanıdılar. Aslan, boğa ve kartal gibi hayvanlar Sümerlerin ilk Totemleri arasında yer alır. Fakat daha sonraları Aninizm'e ve Naturizme her şeyin birer ruh taşıdığına ve kozmik varlıkların, kuvvetlerinin birer tanrı olduklarına inandılar. Bu inançlarına göre yer altı alemi fanilerin, gökler alemi tanrılar ve ruhların bulunduğu yerlerdir. Tanrılar ölümü yaratıklara vermiş, ölümsüzlüğü ise kendi almıştır. Her şey dünyayadır. Günahların cezası dünyada çeki-lirken iyiliklerin mükafatı dünyada verilir. O nedenle Sümerler ömürlerinin uzun olması için kurbanlar kesip, tanrılarına dualar ederlerdi. Sümerlerin bu inançları Hititler üzerinde etkili olurken Hititler Huri dinini de kabul etmişlerdir.

Elamlılar ise; Sümerliler gibi dört evreli olan aşamasında *(Totemizm, Aninizim, Naturizim ve Şamanlık)* geçtikten sonra çeşitli dinleri de kabul ettiler. İslamiyet'tin VII. Yy.da güneyden gelen Arap ordularının kanlı baskın ve işkenceleri karşısında zoraki Türkler arasında yayılmaya başlayıncaya kadar Oğuz ülkelerinde şamanlığın yaygın bir halde olduğu görülür. Bugün dahi İslâm'ın ağır şartlarına ve baskılarına karşın Şamanlığın izlerine rastlamak mümkündür. Şimdi sırası ile yukarıda sözü edilen Türklerin eski inandıkları dinlerinin anlam ve manalarına ilaveten diğer inançlarına kısaca değinelim.

TOTEM :

Bazı bitki ve hayvanlar insanların koruyucusu ve tanrılarıdır. O boyun ve milletin insanları, insanları o bitki ve hayvanlardan türediğine inanırlar. İşte bu hayvan veya bitkiye totem denir. İnanca göre bu hayvanın eti veya bitki yenmez, kutsal sayılır. Totemlerin resimleri evlere eşyalara, mezarlara hatta insan vücuduna yapılır. Eski bütün milletlerde Totemciliği görmek mümkündür.

ONGUN :

Türklerde her boyun bir kutsal hayvanı vardır ki buna "Ongun „ denir. Oğuzlarda; Oğuz oğullarının her birinin kendine bağlı olan Türk boylarınca birer Ongun'u vardır. Bunlar avcu kuşlardır. Moğollar ve bir kısım Türklerde ağaç ve keçeden tanrı resimleri yapar buna ongu derlerdi. Bu onguları evlerinin duvarına asar, önlerinde ibadet edip, yemekte ilk lokmayı ona verirlerdi.

FETİŞİZM :

Göz dolduran kıymetli veya basit taşlardan birtakım maddelerin kutsal tanınması ve bunların uğur getireceği inancında bulunulması, bunları kullanırken kem gözlerden korunulacağı (*Nazar değmeyeceğine inanılması*) inancı Fetişizm esasını oluşturur. Bu inanca göre her maddenin bir ifade ve manası vardır. Büyü dahi bunlarla yapılır.

İnsan eli ile üzeri işlenmiş maddelere "Fetiş„ denir. Bir takım maksat ve niyetlerle insan bunlardan bazılarını üzerinde taşır, bir yere kor, asar veya oturduğu yerin bir yerine kor. Nazar değmesin diye takılan bazı taşlar, evlere asılan iğde dikenleri, sarımsak, hatta nişansız siyah tavuk kanı ile yazılan muskalar, nazar değmiş diye inanılan birisi için kurşun dökmeler, domuz yağı sürmek sarılık var diye deve sidiği içirmek ve büyü yapmak ne kadar değişikliklere uğratılıp uygulansa da Fetişizmin kendisidir fakat daha sonraları bazı putların bu taş ve

ağaç eşyaların üzerine işlenmesiyle biraz daha şekil değiştirir. Yedi Bucak Avşar'ı köylerinde olduğu gibi Anadolu'nun bütün köylerinde hala Fetişizmin izleri vardır.

ŞAMANİZİM[41] :

Şaman Çince bir kelimedir. Manası ise; istekleri yenen, sağlam iradeli demektir. Şamanizm inancın içeriği ve sergilediği doktorine göre; bir din olarak kabul görmezse de din kadar tesirli olmuş ve uzun yıllar Türklerin yaşamlarında ve hayatında büyük rol oynamıştır. Özellikle Altaylı Türk'ler uzun yıllar etkisinde kalmıştır. Animizmin ve natürizmin kaynaklarından oluşan bir zemin üzerinde tutunarak hızla yayılan Şamanizm'de, bu inancı yayan ve uygulayan kişilere Şaman denilmektedir. Şamanlara göre ilk insanlar kendileri için heybetli ve korkutucu olan ve yine insanlar için iyilik eden iyi ruhlar bulunur. İnsanlar ölüp dünyadan ayrıldıktan sonra ölen kişilerin ruhları insanlar arasında dolaşır. Onlara musallat olarak, zaman zaman zarar verirler. Zararlı olan bu ruhları kovmak maksadı ile Şamanlar törenler düzenleyip dualar okur.

Toplum arasında büyük güç olan hatta yayıldığı yerlerde devletin muketdaratını değiştirebilen Şamanizm inancında olan Türklerde diğer aynı inançta olan millet ve toplumlar gibi Şamanların tanrılarla konuştuğunu ve ruhlar ile konuşup onların yardımı ile yol gösterir onlara akıl öğretir, hekimlik yapar hastalara musallat olan kötü ruhları kovmak için telkin yolu ve yaptığı çeşitli bitkisel ilaçlar ile şifalar arar. Daha ilginci başına at kuyruğu, yüzlerine maske geçirip, ziller ve çıngıraklar takılı özel giysileri ile bağırır, oynar ve davul çalarak dua edip çeşitli hareketler yapar. Şamanizm'de Şamanlara göre İnsanların biri kendilerinde diğeri de ayrı ama birbirinin aynısı olan iki ruhu vardır. Bu eş ruh bir hayvan halinde de olabilir ki buna da "**Yekil**„ denilmektedir. Şamanizm'de birden fazla tanrı vardır ve bu tanrıların görev ve yetkileri birbirinden ayrıdır. Şamanizm'de beş kutsal unsur vardır. Bunlar; Demir, toprak, ateş, su ve ağaçtır. Yine Şamanlara göre gökler on yedi kat olup bu mekan; aydınlıklar içerisinde cennetler alemi olup burada tanrılar ikamet ekmektedir. Yeraltı ise dokuz tabakaya ayrılır. Orası karanlıklar diyarı ve cehennemler bölgesidir. Ölen günahsız bir kişinin ruhunu göklerdeki Cennetlere hakim olan iyilik tanrısı Ülgen'e götüren Yayuci ile günahkarları yer altında oturan kötülük tanrısı Erlik Han'a götüren "**Körmös**„ ler vardır. İlk Uygur hanları Kül Bilge ve Moyun Çur birer Şamanist'tir. 763 yılında Böğü Hanın şamanlığı bırakıp Mani dinine girmesi ile Uygur'lar da dinlerini değiştirdi.

ANİNİZM :

Aninizim kelime anlamı ile bütün varlıkların ruh sahibi olduklarına inanmaktır. Bu inançta olan kişilere göre canlı veya cansız olan her şeyin bir ruhu vardır. Bu ruhlar bulundukları canlı veya cansız maddeden ayrıldıktan sonra, göklere ve günahkar ise yeraltına giderler. Hayvanları tanrılaştırmada aninizim inanışının temelini oluşturur.

NATÜRİZM :

Güneş, Ay ve Yıldız gibi Kozmik varlıkları rüzgar ve fırtına gibi doğa olaylarını şahıslandırarak, onların zeka sahibi olduklarını ve onlarında duyguları olup; kudret sahibi olduklarına inanmak ve onları tanrı olarak tanımaktır. Kurucusu olmayan bu dine ve inanca göre; dünyada her şey dağlar, taşlar, ağaçlar ve sulardan gelir. Onların yapamayacağı hiçbir şey ve önünde engel olacak kuvvet yoktur.

[41] Şamanizim, Abdul Kadir İnan

MANİHAİZİM :

Bu dinin kurucusu M.S 216 yılında doğup ve 276 yılında İran hüküm darı Behram tarafından öldürülen "Mani„ adında bir İranlıdır. Mazdaizim ve Budizim gibi dinleri bütünleştirme amaçlı bir din olan Manihaizm'de adı kurduğu dine verilen Mani tanrı tarafından peygamber olarak gönderildiğini söylemiş ve bir mağaraya çekildikten sonra bir yıl içinde «**Erteni Mani**» adındaki kitabını yazmıştır. Mani'ye göre; Nur tanrıyı ve iyiliği, karanlıkta şeytanı ve kötülüğü temsil eder. Uygur Türklerine Manihaizm 763 yılında Böğü Han tarafından sokulmuştur.

MAZDAİZİM :

İsa'nın doğumundan önce VII. yy.da doğduğu tahmin edilmiş olup; bu dinin kurucusu "Zerdüşt" Ormiye'lidir. Bu inanca göre Zerdüşt doğar doğmaz Tanrı ona dünyayı ıslah etmesini ister. Üstün zeka ve olağan üstü güce ve kuvvete sahip olan Zerdüşt henüz küçük yaşta olmasına karşın cinlerle ve devler ile savaşır. Zerdüşt 30 yaşına geldiğinde "Buhu Banu" adındaki bir melek onu büyük tanrı olan ve göklerde oturan "Ahuramazda"nın yanına götürür. Orada kendine tanrı ona "Avesta" adında bir din kitabı verir. Zint dili ile yazılan ve Zint Avesta adı verilen bu kitap 21 bölüm ve 200 sayfadır.

Bütün esasları içinde toplayan bu kitap Araplar tarafından yok edilir. Zerdüşt güneşi ve ateşi ön plana alır. Çünkü bu dine göre büyük tanrı Güneşte oturur. Ateş ve narda güneşten gelmiş olarak kabul edilir ve bu dine inananlar ateşi söndürmemeye özen gösterir. İlla da sönecek ise söndürürken çok dikkat eder. Mazdaistlere göre ateşten sonra su kutsal sayılır. Bu dinde esas hayır ve iyiliktir. İnsanların iyileri cennete büyük Tanrı Ahuramazda'nın gönderdiği iyilikler ve nur tanrısı olan "Hürmüz" ün yanına giderken, kötüleri cehenneme kötülükler ve karanlıklar Tanrısı "Ahriman"ın yanına gideceğine inanılır. Büyük Tanrı Ahuramaz'da insan şeklinde ve sakalıdır. Bu dine göre; Ahrıman'ın emrinde, kötülük yapmakla görevli olan; Druiys, Daevas, Pairikas ve Yatus adında korkunç devleri vardır. Yine bu inanca ve göre; ölümü kötü ruhlar yapar. O nedenden ölen kişinin ölüsüne kim dokunursa pis sayılır. Ölen kişinin evinde kışın dokuz, yazında otuz gün ateş yakılmaz. Ateşi ve toprağı kirletmemesi içinde ölü yıkanmaz ve gömülmez. Ancak yüksek bir yere bırakılır ve orada vahşi yırtıcı hayvanlar yer. Mazdaistlere göre köpek, kuşlar ve horozlar kutsal hayvanlardır.

BUDİZM :[42]

Tanrının emirlerini yerine getiren kutsal adam manasında olan bu keli-meyi Hintl'ilerin "Sidharta Gotama" adındaki bu dini kuran kişiye verdikleri bir isimdir. Bir Hint hükümdarının oğlu olan Gotama 10 yıl babasının sarayında kaldıktan sonra 29 yaşında, evli ve bir çocuk babası iken sarayı terk ederek bir mağaraya çekilir ve kendisinin kurduğu Budizm dininin esasları üzerinde çalışır. İlk yıllarda çok tepki almasına rağmen Buda'nın kurduğu din, ilgi çeker ve kısa zamanda hızla yayılır. Milattan önce 480 yılında seksen yaşında ölen Buda bu dini yaymak için elli yıl çalışır. Buda' ya göre: halk arasında yaygın olan Brahma dini ise yersiz ve zararlı bir dindir. Bu din ızdırap verip, felaket getirdiğini ve ıstırap ve felaketlerden kurtulmanın ancak fani olan dünya işlerinden el çekmek, dünya varlığına iltifat etmek, zevklerden kaçınmak, arzularını öldürmek ve doğru olmakla mümkün olacaktır. İnsanlar böyle hareket edip; hiçbir cana kıymazsa, kimseye fenalık etmezse, malını almaz, yalan

[42] Budizim Tarihi, Abidin İtil

söylemezse, kutsal alemi temsil eden ve sükun ve huzur alemi olan *Nirvana'-ya*) ulaşabilirler ki; Nirvana bütün arzuları yok etmek içindir.

Budistlere göre; Mazdaizim'de olduğu gibi ölen insanın cesedi pistir. Bunun için ölen kişinin cesedi ya nehre atılır ya vahşi hayvanlara verilir veya yakılarak ölenin teninin toprağa değerek pisletmesini önlerler. Hint ve Çinlilerde bir Buda'nın yakılan cesedinin külleri yedi memlekete dağıtılırken Türkler Budizm'i farklı olarak kabul etmişler ve bilhassa insan ölüsü ve gömülmesi ile ilgili inançları benimsememişlerdir.

TAOİZİM :

Taoizmi din değil bir mezhep olarak değerlendirmek daha uygun olur. Orta Asya Türk'lerinin bir kısmını etkisi altına alan bu inancın kurucusu Çang Tsolin adında bir Çinlidir. Fakat oğlu Heng bunu biraz daha genişleterek bütün içeriklerini ve kurallarını Taoking adında bir kitapta toplamıştır.

Taozime göre, kozmik alemden önce maddi olmayan, yani gözle görülmeyen ve kendiliğinden oluşan kudret sahibi biri vardır. Bu sahip "**Tao"** dır. Taoya göre insan yere, yer göğe ve gökte Tao'ya tabidir. Aninizim'e biraz benzerliği olan bu mezhepte Taoizim maddeye değil, ruh ve karakter yapıları ele alarak insanların iyi olmalarını, her şeyi hoş görmelerini, arzularını bırakarak kanaat sahibi olmalarını ister. Kötüler için en büyük cezanın unutulmuş olunacağını ve iyilik yapan iyi kişiler içinde başka alemlerden bahseder. Taoizimin tanınan boşluk alemi dört hayvanın ismi verilerek dört yöne ayrılır. Doğuda Gök ejderha, güneyde kızıl kuş, batıda akkaplan ve kuzeyde Kara Kaplumbağa bulunur.

LAMANİZİM :

Tibet taraflarında kurulmuş ve Türklerden bir kısmının da inandığı bir dindir. Lamaizim'in başında Tibet' teki din ve dünya işleri Başkanı "Dalay Lama" bulunur. Bu inanca göre Dalay Lama Budizm'in kurucusu Buda'nın ruhunu taşımaktadır. Bu nedenle Budizm'in etkisi daha fazla görülür. Bu inanca göre fregat, iyilik ve hayırseverlik esastır.

SAYILAR

Türkler yaşamlarındaki bazı rastlantı ve benzetmeleri dikkate alarak bazı sayılar için çeşitli şekillerde yorum getirir ve kendilerine göre inanırlar. Bu sayılar üç, dört-beş - yedi - dokuz ve kırktır.

Üç sayısı :

Hazer denizinin kıyısında Gaokerena adında üç ayaklı eşekler vardır. Avcı Binegar hikâyesindeki sözü edilen geyikler üç ayaklıdır. Şamanların törenlerde kullandıkları davullarının üzerinde yapılmış olan Pura adındaki koçlar üç boynuzludur. Oğuz'un oğullarından Dağ Han'ın yönetimindeki boyun Ongunu dikili üç çubuktur. Ölümden üç gün sonra yemek verilir.

Dört sayısı:

Göktürklerin ve Taoistlerin dört yönü temsil eden Tanrıları vardır. Şamanların giydikleri Manyak adındaki hırkanın kolunda dört çıngırak asılıdır. Abakan Türkleri din törenlerini dört kutsal kayın ağacının yanında yapmak için toplanırlar. At ilk defa Cennetten çıkmıştır ve bu atların dört gözü vardır.

Beş sayısı : Tuğla ve Selenga ırmaklarının birleştiği Kumlanço adındaki yerde bir fıstık ve birde kayın ağacı vardır. Bu iki ağaç beş çocuk doğurur. Yuğurları kurban törenlerinde büyük Tanrı adına dikilmiş üç çubuktan birinde beş şerit vardır ve bunlar Ongol Han'a aittir. Şamanların manyak adındaki hırkalarının sol kolunda beş çıngırak asılıdır.

Yedi sayısı :

Altaylıların bir efsanesine göre Nuh'un tufanının olacağını ilk olarak demir boynuzlu, demir yeleli bir keçi yedi gün dolaşır ve şöyle der. Yedi gün zelzele oldu, yedi gün yerden ateş püskürdü, yedi gün yağmur yağdı, yedi gün fırtına ve yedi gün kar yağdı. Yine Nuh'un gemisini yapan yedi aziz kardeş vardır. Gökler ve denizler yedişer kattır. Altaylılar göre ölü bir evden çıktıktan sonra Aldacı denilen kötü ruhlar evde kalır. Bunun için o evden yedi gün dışarıya eşya verilmez ve içeriye de alınmaz. O ev yedi gün sonra temizlenir. Yedi gün sonra o eve girilir ve yine o evde yedi gün sonra yemek verilir. Türklerde yedi başlı ejderhalardan çok bahsedilir.

Dokuz sayısı :

Türklerin en büyük tanrılarından biri olan Kara Han dünyanın tam merkezine dokuz dallı çam dikmiştir. Altaylılara göre insanın iskeletinde; baş, bel, diz, topuk, ayak bileği, omuz, dirsek, avuç ve el bileği olmak üzere dokuz ek vardır. Şamanların davulunda Tanrı Ülgen'in dokuz kızının resmi var iken, yine üzerlerine giydikleri Manyak adlı hırkalarında dokuz çıngırak asılıdır. Şamanlara göre yer altı dokuz tabakadır. Oğuz destanında görüldüğü gibi dokuz Oğuzlardan büyük boylar türemiştir. Yakutlara göre gök tanrılarının sayısı dokuzdur. Altaylıların bir inancına göre kıyamet zamanında deniz dibinde bulunan dokuz çatallı kara taş parçalanarak yerinden ayrılacak ve oradan demirden ve sarı renkte atlara binmiş dokuz süvari etrafa saldıracaktır.

Kırk sayısı :

Türkler arasında en çok kullanılan sayıda budur. Bununla ilgili inanmalarda şöyledir. Bazı ejderhalar vardır ki onları hiçbir güç yenemez ve ölmezler. Tılsımlı olduğu ve tılsımı bozulunca öleceğine inanılan bu ejderhaların kırk günlük bir uyku zamanı vardır. İşte bu uyku esnasında üzerinden kıl kopartılarak ateşte yakılan ejderhalar ölür. Yine Türk destanlarında kırk sayısı sık sık geçer. Kırk kızlar ve Manas destanında olduğu gibi kırk yiğitler çokça geçer. Kırgızların türeyiş efsanelerinde de Sağan Han'ın bir kızı otuz dokuz hizmetçisi ile kırk kız bir gölün kenarına giderek sudan gebe kalmışlar. Oğuz'un verdiği şölende diktirdiği sırıkların boyu kırk kulaç uzunluğundadır. Bundan başka Türklere ait hikâye ve masallarda kırk gün, kırk gece düğünler, kırk haremiler ve kırk satır, kırk katır sözleri çok geçer. Eski Orta Asya Türklerinin tanrıları, din ve inançları hakkındaki bilgileri kısa kısa özetledikten sonra en son olarak kabul ettikleri tek tanrılı ve kitabı olan İslâmiyet'i nasıl ve ne zaman kabul etiklerine dair çeşitli kaynaklardan edindiğim araştırma ve bilgileri aktarmak istiyorum.

Yalınız bu konuya girmeden önce, Kenan elleri veya Kenan diyarı olarak eskiden beri dilimizde söylene gelen, Arabistan ve Arap halkının İslam öncesi yaşam şekillerinden başlayıp Arapların Müslümanlaştırılması ve İslâm Peygamberi Hz. Muhammed'in hayatı hakkında biraz söz etmek, yerinde olacak. Çünkü hak dini olarak enjekte edilen İslâm'ı kabul etmek, onlar içinde pek kolay olmamış bu konuda diğer milletler gibi Türkler, Kürtler ve Araplarda can ve mallarıyla ağır bedel ödemişlerdi.

***

Yedi Bucak Avşarları ve Burunören köyünü oluşturan sülalelerin tamamı Alevi Alevi olup; Hacı Bektaşi Veli'nin Dervişlerinden Sarı İsmail Sultan'a bağlı dedeleri pirleri olarak kabul etmiş Cem ibadetlerini onlarla yapmıştır. Bu dedelerden biriside Karpınar köyüne gelip yerleşen ve yakın tarihe kadar aşirette dedelik yapan soyadları "Aslan" olan Ali dede ve onun sülalesidir. Bu dedelerin cetleri hala Gaziantep ve yöresinde yaşamakta olan akraba Türkmenlere aynı hizmeti vermektedir.

Yedi bucak Avşarlarında / Türkmenlerde inanmalardan örnekler:

Doğum ile ilgili inanmalar:

- Hamile kadının yüzüne çil düşerse, doğacak çocuğun erkek olacağına inanılır.
- Hamile kadının kalçası geniş olursa, doğacak çocuğun kız olacağına inanılır.
- Hamile kadının gözleri güzelleşirse, doğacak çocuğun kız olacağına inanılır.
- Hamile kadının karnı sivri olursa, doğacak çocuğun oğlan olacağına inanılır.
- Hamile kadının ağrıları sık sık olursa kız, az olursa oğlan olacağına inanılır.
- Çocuk ana karnında çok hareket ederse kız, az hareket ederse, oğlan olacağına inanılır.
- Çiftler yağmurlu günde evlenmişler ise doğacak çocuğun oğlan olacağına inanılır.

Ölüm ile ilgili İnanmalar :

- Hastanın gözü şiş olursa öleceğine inanılır.
- Hastanın gözü küçülürse öleceğine inanılır.
- Hastanın boynu uzarsa öleceğine inanılır.
- Hasta evde çok gezerse öleceğine inanılır.
- Hasta yanına çok kişi çağırırsa, öleceğine inanılır.
- Hasta çok çeşit yemek ister yerse öleceğine inanılır.
- Hasta abuk supuk konuşursa, öleceğine inanılır.
- Cenaze olduğu evde yemek pişirilip yenmez.
- Cenazenin önünden geçmenin iyi olmadığına inanılır.
- Cenazeden gelen olursa, ayağa kalkmanın iyi olacağına inanılır.

Gökyüzü ve hava ile ilgili inanmalar :

- Akşamları tohum ekilmez. Çünkü ekenin bacağının kısa olacağına inanılır.
- Ayın yeni doğduğu zamana aybaşı olarak inanılır ve o günde tohum ekilmez.
- Bulutlar dağlara doğru giderse yağmur yağmayacağına inanılır.
- Gök çok gürlerse fazla yağmur yağmayacağına inanılır.
- Gök gürlediğinde şapka havaya atılır. Şapka yere düştüğünde ağzı yukarı olursa bolluk, ağzı aşağı düşer ise kıtlık olacağına inanılır.
- Gök kuşağının altına yoğurt dökünce isteğin olacağına inanılır.
- Gök kuşağının altından geçilirse, oğlan ise kız, kız ise oğlan olacağına inanılır.
- Gökteki ayın etrafı kırmızı olursa yakında yağmur yağacağına inanılır.
- Gökten yıldız kayarsa dilek tutulur ve bu dileğin kabul olacağına inanılır.
- Gökyüzünde yıldız çok sık olursa yağmur yağacağına, sık olmazsa yağmayacağına inanılır.

Günler ile ilgili inanamalar :

- Cuma günü köydeki yoksullara cumalık verilir.
- Cuma günü tohum ekilmez. Ekilen tohumların kurtlanacağına inanılır.
- Hava kararır siyah bulutlar gök yüzünde oluşmaya başlayınca yağmur yağacağına inanılır.
- Karayel çok eser ise yağmur yağacağına inanılır.
- Köyde cenaze olduğu gün sela verilir.
- Köyde cenaze olduğu gün çamaşır yıkanmaz.
- Kışın gök gürülerse çok kar yağacağına inanılır.
- Kışın hava yıldızlı olursa, ayaz olacağına inanılır.
- Salı günü yapılan işlerin tersine döneceğine inanılır.
- Gökyüzü kırmızı olursa, bir sonraki gün (yarın) havanın iyi olacağına inanılır.
- Yaz yağmurunun, çok kısa ve sık sık yağacağına inanılır.
- Yeni doğan ayı, ilk görüldüğünde dua edilirse dileklerinin kabul olacağına inanılır. (**Ayın acere geçme halinde**.)

Hayvanlar ile ilgili inanmalar:

- Atın anlı sakarsa, aksi olacağına inanılır.
- Çakal bağırırsa, yağmur yağacağına inanılır
- Guguk kuşu öterse, ilkbaharın geldiğine inanılır.
- Güvercin görülürse, haber geleceğine inanılır.
- Horoz yönünü eve doğru çevirip öterse, misafir geleceğine inanılır.
- İneklerin boynu kalın, kafası büyük olursa iyi süt vermeyeceğine inanılır.
- İneklerin boynu ve bacakları ince olursa; iyi cins sayılır. İyi sağımlık hayvan olduğuna inanılır.
- Karga çok öterse, onun etrafında çakal veya tilki olduğuna inanılır.
- Karga kapıda çift öterse, iyi haber geleceğine tek öterse aksilik olacağına inanılır.
- Kedi bacağını kaldırırsa, misafir geleceğine inanılır
- Kesilen hayvanın kalbine kan dolarsa, kesen kişinin kalbinin kötü olduğuna inanılır.
- Köpek kapıda ulursa o evde yahut köyde birisinin öleceğine inanılır.
- Rüyada at görülürse kısmet olduğuna inanılır.
- Rüyada köpek ve yılan görülür ise düşman olduğuna inanılır.
- Tavuk öter ise, bir aksilik olacağına inanılır ve tavuk evin etrafını dolaşmadan hemen kesilir.
- Yolda giderken önünden kedi geçerse, iyi olmayacağına inanılır.

Bitkiler ile ilgili inanmalar:

- Ebem gömeci denen otun kalbe iyi geldiğine inanılır. Çay yapıp içilir
- Fındık ve cevizin yaraları azdıracağına inanılır.
- Pezik ve Patlıcanın yaraları azdıracağına inanılır.

Nazar ile ilgili inanmalar:

- Çocuk ve insanlara nazar değmemesi için nazar boncuğu takılır
- Hayvanlara nazar değmemesi için gözboncuğu, püskül ve nal takılır.
- Nazar değen kişiye tuz çevrilir. Birazı ateşe atılan tuzun nazarı geçireceğine inanılır.
- Nazar değen hayvan için tuz çevrilir ve çevrilip okunan tuzun birazı ateşe atıldıktan sonra kalanı nazar değen hayvanın üzerine serpilir.
- Nazar değen hayvana, nazarlayan kişinin ayağının altından toprak alınıp, o toprağın suyu o hayvana içirilir.
- Şüphelendiği kişiden nazar değmemesi için anlına kara çalınır.
- Nazar değen kişi için kurşun döktürülür.

Diğer inanmalar :

- Akşam sakız çiğnemenin iyi olmadığına inanılır
- Akşam komşulara mayalık yoğurt verilmez. Çünkü bereketinin kaçacağına inanılır.
- Akşam tırnak kesmenin iyi olmadığına inanılır.
- Avuç içi kaşınması, elden para çıkacağı (*Zarar olacağı*) için iyi sayılmaz.
- Ayak üzerinden atlamanın günah olduğuna inanılır.
- Cam veya camdan yapılmış eşyanın düşüp kırıldığı zaman, uğursuzluğun gideceğine inanılır.
- Çocuğu al basmaması için üzerine erkek ceketi örtülür, bıçak bırakılır
- Çocuk doğduğu gün yıkanılmaz. Kız ise kısa gelinlik yakışmayacağına inanılır.
- Çocuk kırklı iken üzerine tartılmış bir şey getirilmez. (*Kilo ile alınan yiyecek gibi şeyler eve sokulmaz*.)
- Göz seğirmeye başlaması ile aileye zarar geleceği inanılır.
- Eşik üstünde oturmanın iyi olmadığına ve kısmetin gideceğine inanılır.
- İki kişi söz söylemeye başlarken aynı sözü hangisi önce söylerse onun çok yaşayacağına inanılır.
- Rüyada bir kişiyi döversen, ona kuvvetini verdiğine inanılır.
- Rüyada bir kişiyi ölmüş olarak görülürse, çok yaşayacağına inanılır.
- Saçak altında oturmanın iyi olmadığına inanılır. (*Oturan kişi çalınırmış*.)
- Süt kazanının dibi yalanırsa düğününde kar yağacağına inanılır.
- Yemek tabağının dibini silip süpürerek yiyen kişinin nişanlısının güzel olacağına inanılır.

***

DUALAR

Allah akıl, fikir versin.
Allah başımızdan eksik etmesin.
Allah bereket versin / Bereketini artırsın.
Allah bir yastıkta kocatsın.
Allah cezanı vermesin.
Allah darda koymasın.
Allah esirgesin.
Allah Halil İbrahim bereketi versin.
Allah kem gözlerden saklasın.
Allah mutluluklar versin.
Allah rahmet eylesin.
Allah razı olsun.
Allah selamet versin.
Allah, tuttuğunu altın etsin.
Allah, yerini, mekanını cennet etsin.
Allah, yüzünü güldürsün.
Allah bağışlasın.
Allah bahtını açık etsin.
Allah beterinden saklasın.
Allah canını almasın.
Allah derman versin.
Allah dert verip derman aratmasın.
Allah incitmesin.
Allah muhannete muhtaç etmesin.
Allah ömrünü uzun etsin.
Allah rahatlık versin.
Allah sevdiğine kavuştursun.
Allah sonunu hayırlı etsin.
Allah sular gibi ömür versin.
Allah yolunu açık etsin.
Allah zeval vermesin,
Allah zihin açıklığı versin
Bereketli olsun.
Canın sağ olsun.
Eline sağlık.
Ellerin dert görmesin.
Geçmiş olsun.
Geçmişlerine rahmet.
Kolay gelsin.
Sağlık olsun.
Su gibi aziz olasın.
Yolun açık olsun.

***

BEDDUALAR

-Allah darda koysun.
-Allah gözünü kör etsin.
-Allah yatıp kalkmayı nasip etmesin.
-Allah adını batırsın.
-Allah belanı versin.
Allah boğazında koysun.
Allah boğazından geçirmesin.
-Allah boğazından getirsin.
-Allah canını alsın.
-Allah cezanı versin.
-Allah dert versin, derman vermesin.
-Allah kan kustursun.
-Allah kanlı gömleğini getirsin.
-Allah kara kara dertler versin
-Allah kucağına çocuk çöğertmesin.
-Allah yüzünü güldürmesin.
-Başın teneşire gelsin.
-Boyun devrilsin.
-Canın çıksın.
-Defterin dürülsün.
-Elin kırılsın.
-Evin yıkılsın.
-Gittiğin yerden gelmeyesin.
-İki yakan bir araya gelmeye.
-İnim inim inliyesin.
-Kara haberin gelsin.
-Mahberen belirsiz ola.
-Ocağın batsın, ocağın bucağın batsın.
-Son gördüğün ola.
-Tohumun dünyaya yayılmasın
-Üleşin gele.
-Vurgunlardan gidesin.
-Vurulu kalasın.
-Yaşın yelin, kara gelsin.
-Yerin dibine giresin
-Zıkkımın kökünü ye.

***

KAYSERİ ŞEHRİNİN KISA TARİHİ

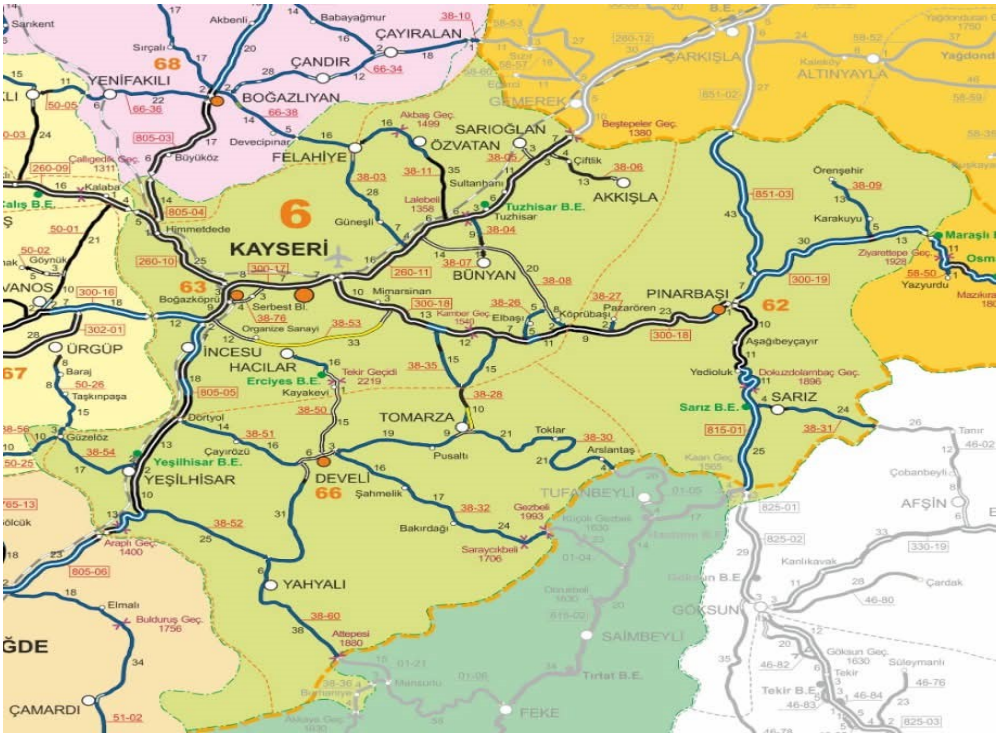

Yüzlerce yıl önce Ermenilerin yoğun olarak yaşadığı yurtları olan bugünkü Kappadokia ülkesini bir Roma eyaleti yapan İmparator Tiberius Agustus'un adından dolayı şehre Caeserea adını verilir. MS 171'den sonradan buraya gelen Araplar kendi dillerine göre Kayseriya adı verirler. Bu ad Osmanlı devletinin son dönemlerine kadar resmi yazılarda da kullanılır. Kayseri ve bölgesi iç Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biridir. Kayseri şehrin 22 Km kuzey doğusunda Karahöyük (*Kültepe*) adı verilen yerde karum denilen o dönemlerde Anadolu'nun en meşhur bir ticaret merkezi haline getirilip çevrede oluşturulan karum yani ticaret merkezi sayısı 24'e çıkartılmış. Anadolu halkının ürettiği malları ve ürünleri alıp kervanlar ile Mezopotamya'da, Mezopotamya'dan aldıkları ürünleri bugün bizim tüccar dediğimiz tacirler Anadolu'da ki tek merkez olan Kayseri'de pazarlayıp satarlarmış.

Kayseri ve çevresinde yapılan kazı ve araştırmalarda MÖ.2500'den kalma çivi yazılı belgeler bulunmuştur. Ayrıca şehir dolaylarında M.Ö 12. ve 19. yy. da Asurlulardan sonra yaşamış olan Hitit eserlerine sık sık rastlanılmaktadır. Daha sonra Frig, Yunan ve Romalıların Kayseri'ye egemen oldukları görülmektedir. Ne yazık ki her defasında yönetime talip olan yönetim meraklıları ve haraca bağlayıp kazanç sağlamak isteyen krallar, sultanlar, beyler tarafından yakılıp, yıkılmasına karşın her defasında şehir yeniden imar edilmiş. Kayseri şehrinin yıllar önce ilk defa kurulduğu yer, şimdiki şehrin iki km güney batısında, Erciyes Dağına doğru yükselen bir tepe üzerindedir.

Buraya o devirde ''Mazaka'' Mazoca ve Eusebia adları verilir. Bunlardan birincisi söylentilere ve gösterilen delillere göre eski Müsevi tarihlerinde Nuh Peygamberin bir torununun Ermenilerin eline geçmesi ile kendi hükümdarlarından, birine verilen isimdir. Ayrıca bunun Kappadokia Ermenilerinin atası Mosoch'un adından geldiği rivayetleri söylenir ve

kabul görmektedir. İkinci adı ise; ele geçen sikkeler üzerinde görülen Ariarather Eusebes ile ilgilidir.

Roma krallığının hakimiyetinden sonra Mazaka adı uzun süre tek veya Caeserea Mazaka şeklinde kullanılmış. Bir ara imparator Julianus tarafından cezalandırmak amacıyla Caeserea unvanı ile değiştirilmesini emretmiş. Strabon, Cografya eserinde Kayseri şehrin tanımını yaparken burasının adını Mazoka olarak yazarken başka isim vermez.

İmparatorluk devrinde Kayseri şehri Kapadokya'daki Ermeni eyaletinin merkezidir. Valentiüs tarafından bu eyalet ikiye bölündüğü zaman da Kapadokya'nın merkezi olarak kalmaya devam etmiş. Kızılırmak (*Halys*) boylarından, Karadeniz kıyısından ve Toros geçitlerinden gelen yollar üzerinde bir düğüm noktası olan Kayseri daha o zamanlar ticaret alanında önem kazanır olmuş. Bu önem ve zenginlikten dolayı Kayseri yüzyıllar boyunca doğudan gelen saldırılara maruz kalmaktan kendini kurtaramamış. MÖ.77 de Ermeni Tiğranes II. tarafından yıkılan şehir MS. 260 yılında İran Sasani Hükümdarı Şahpur'un saldırısına uğramış ve o zaman Kayseri'de ve çevresinde yaşamakta olan Yahudilerden sayısı tam olarak bilinmemekle beraber saldırılarda 12.000 kadarı burada öldürülmüş. Bu saldırı sırasında Kayserinin nüfusunun 400.000 olduğu söylenir. O yıllarda Hristiyanlık Kayseri ve çevresinde yaygın durumdadır. Merkezde Ortodoks Rum'lar çoğunlukta olurken çevresinde Hıristiyan Ermeniler yoğunluktadır. Fakat daha sonraki yıllarda gerilemeye başlamış.

Şehirde Theodosius çağından kalma eserler ve anıtlar büyük yıkım görmüş. Ondan sonra gelen Justinianos zamanında ise bir kalkınma olmuş ve Kayseri şehrinin etrafı bir sur ile çevrilerek muhafaza edilmiş. Sonra Türklerin ve Ermenilerinin de Zorzot adı verdikleri eski Kayseri' den bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Doğu Roma çağından kalma tapınakların yerlerini bile bulmak mümkün değildir. Eski Kayseri'nin ne zaman bırakıldığı konusunda kesin bir bilgide yoktur.

Bazı yazarlar şimdiki kalenin ve izleri bulunan surların, sonra yapılan onarım ile Justinianos çağından kalma olduğunu kabul ederlerken, bazıları da bunların sonradan yer değiştiren şehir çevresinde Müslüman Türk hükümdarları tarafından yaptırıldığını yazarlar. İslâm kaynaknakları Kayseri kalesinin fethinden bahseder. Fakat bunu şimdiki Kale ve sur ile ilgili olup olmadığına dair bir açıklama getirmezler. Kayseri VII. yüzyılda doğu Anadolu'daki bütün şehirler gibi Arap Ordularının saldırısına uğrar.

Rivayetlere göre göre dördüncü halife zamanında Halife olan Hz. Ali'nin kumanda ettiği Arap ordusu tarafından Kayseri Arapların eline geçer. Ordu komutanı olan Hz. Ali burada yenilgiye uğrayan Kayseri Rum kralının kızı ile evlenir.

Bu vesileyle İslâm'ı önce kralın kızı sonra kralın kendisi, akrabaları ve sarayda yaŞayan yönetimde etkili eşrafın kabul etmesiyle ilk İslamlaşma hareketi başlatılmış olur. Diğer taraftan tarihçiler, seyyahlar ve araştırmacılara göre Konstantine yani o tarihlerde İstanbul ve çevresinde hüküm süren Bizans'ın (*Rum'un*) üzerine sefere giden Arap İslam orduları Kayseri'den geçmiş. Arapların saldırısına ve istilasına uğrayan Kayseri M.S 690'da Abdulmelik otuz altı (36) yıl sonra M.S 726 da Mesleme, üç yıl sonra 729 da Said bin Hişam ve aradan dört yıl geçtikten sonra yine M.S 733 de Süleyman bin Hişam tarafından kısa bir süre içinde olsa işgal edilmiş.

(Kayseri Kalesi – Fotoğraf: Haydar Erdoğan, 2015)

Kayseri'yi Bizanslardan Türklerin ne zaman ve nasıl aldığı hakkında herhangi kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Sade bilinen Malazgirt savaşından (1071) sonra Türklerin hakimiyeti altına girdiğidir. Selçuklular ve Danişmendilerin hakimiyetinde olduğu söylenir. Bu söylentiye göre Kayseri Tursan Bey tarafından alınarak Melik Danişmend Ahmed Gazi'nin hükümetine katılmış. Böylece Tursan Bey Kayseri'nin ilk valisi olurken daha sonra 1094 yılında yerine vali olarak Gümüş Tiğin gazi geçmiş. Kayseri orta çağ tarihinde en parlak dönemlerini Selçuklular zamanında yaşadı. Şehir değerli anıtlar ile süslenir.

XII. yy sonlarına doğru Kayseri devletini on iki oğluna taksim eden II. Kılıç Arslan'ın öteki oğlu Rükneddin Süleyman'ın eline geçti. Ölümünden sonra, küçük yaşta yerine geçen oğlu amcası Gıyaseddin Keyhüsrev I. tarafından tahttan indirildi. 1210 – 1211 yıllarında Gıyaseddin Keyhüsrev'in Bizanslılar ile yaptığı savaşta ölümü üzerine, Malatya'da Vali olarak bulunan oğlu İzeddin Keykavus çağırılarak tahta çıkartıldı. Fakat Ermeniler ile iş birliği yaparak kardeşi Aladdin Keykubat Ermeni II. Levon ile kendisini Kayseri'de kuşattı. Şehrin valisi Celaleddin, Levon'u değerli hediyeler karşılığında geri dönderdi. Bu-nun üzerine yalınız kalan Keykubad I. kuşatmayı kaldırmak mecburiyetinde kalıp geri çekildi ve 9 yıl sonra İzzettin Keykavus'un üzerine I. Aladdin Keykubat Selçuklu tahtına çıktı.

Alaeddin Moğol saldırılarına karşı tedbir olarak bozulan Kayseri surlarını onarttı. Şehirde gerek Aladdin gerekse Gıyaseddin Keyhüsrev II. Zamanında Selçuklu'nun siyasi gücü azalmaya başladı. 1243 yılında Anadolu'daki Moğol akınlarına karşı Kösedağı savaşında başarısız kalmasının ardından Moğol orduları Baycu Noyan kumandasında İç Anadolu'nun içlerine doğru yayılmaya başladı. Emir Şemsettin'in koruduğu Kayseri 1244-45 yıllarında Moğollarca işgal edilip, yakılıp, yıkıldı. Fazla karşı koyamayacağını anlayan Selçuklu devleti hükümdarı başka saldırı ve yıkıma sebebeiyet vermelerini önlemek amacıyla ağır vergiler vermeyi kabul ederek geçicide olsa kabul etti.

(Kayseri'deki Selçuklu Devleti zamanında yapılan kale, Fotograf: H.Erdoğan, 2012)

Kayseri'de ve çevresinde yaşayan ve Moğolların baskısından bıkan halk ve eşrafın Mısır'daki Memluk Sultanı Melüküz Zahir Baybars'tan yardım istemesi üzerine 1277 yılında Moğollara karşı Elbistan'da giriştiği savaşı kazanarak Kayseri'ye kadar gelip kısa bir süre sonra geri döndü.

İlhanlılar döneminde Anadolu'ya tayin edilen Valiler XIII.yy sonlarına doğru Kayseri'de sikkeler bastırdı ve bir süre sonra hakimiyet ve yönetim 1335 yılında Emir Eratna'nın eline geçti. Eretna önce Sivas'ı arkasından Kayseri'yi ikinci başkent yaptı. Fakat Kayseri kurulan Eretna devletine ancak 1381 yılına kadar merkezlik yaptı. Eretna'nın torunu Ali Bey, zamanında Karamanlılar Kayseri'ye saldırınca karşı koymaya gücü yetmeyen Ali Bey, Sivas'a çekilip Kayseri'nin savunmasını Kadı Burhanettin'e bıraktı. Fakat Kadı Burhanettin de kendisini hükümdar ilan ederek Sivas'a döndü ve Sivas'ta yaşayan kız kardeşinin oğlu Şeyh Müeyyedi-i Vali olarak atayıp Kayseri'ye gönderdi.

Etkin ve güçlü konuma gelen Kayseri'nin yeni Valisi Şeyh Müeyyed bir sürpriz yaparak dayısına karşı isyan başlattı. İsyanı haber alan Kadı Burhaneddin Kayseri üzerine yürüyerek isyan eden yeğeni Şeyh Müeyyed'i yenip idam ettirdi. Şehre hakim olan Kadı Burhaneddin'in ölümünden sonra 1398 yılında Kayseri şehri Osmanlı hükümdarı II. Beyazıt'ın eline geçti. Fakat doğudan gelen Moğol saldırıları nedeniyle bu defa Karaman Oğullarına ardından Dulkadirli ve Memlukluların eline geçti.

Kayseri'yi eline geçiren Memluk'lu Sultanı El Melikül Müeyyed burasını 1419 yılında Nasıruddin'e zeamend olarak (*Osmanlı imparatorluğu zamanında üst düzey devlet yöneticilerinden alınan yıllık geliri 20 bin ile 100 bin akçe olan vergi*) verdi. İşte bundan sonra Kayseri iki Türkmen Beyliği olan Karamanlılar ve Dulkadirliler arasında sık sık el değiştirmeye başladı. Dulkadirliler Karaman'lılara karşı Osmanlı devletinden yardım istedi. Bunun üzerine Osmanlı Devleti 1430 yılında kaleyi kuşatıp Dulkadirli devletine destek verdi.

Karaman oğlu İbrahim Bey, önce kendilerinin olup fakat babası Mehmet Bey'in Memluk Sultanına karşı gelmesiyle Kayseri'yi ellerinden alıp Dulkadir'lilere vermesinden dolayı İbrahim Bey Kayseri'yi geri vermesi için Memluk'lu Sultanından ricada bulundu. Sultan önce iyimser bakmasına karşın sonradan vermekten vaz geçti. İstediği sonucu alamayan İbrahim Bey Kayseri üzerine yürüdü ve 1434 yılında şehri zapt etti. Fakat bu zaten iyi

olmayan Osmanlılar ile Memluklerin arasının açılmasına neden oldu. Dulkadiroğlu Nasıruddin Bey Memluk Sultanına itaatli iken Kayseri kendi idare ve yönetimlerinde kaldı. Fakat Memluk Sultanı Melik Eşref'e karşı olup aleyhinde faaliyet gösteren Can Bey Sofu sıkışarak Anadolu'ya kaçtı. Nasırüddin Bey, Can Bey'i yakalatıp hizmet karşılığı olarak Memluk Sultanından para talebinde bulundu.

Memluk Sultanının bu talebi ret etmesi üzerine Can Beyi serbest bıraktı. Bu aradaki kızışmayı fırsata çeviren Karaman Oğulları para karşılığı Kayseri'yi Memluklu Sultanından almak istedi. İki düşman arasında sıkışıp kalan Dulkadirliler Osmanlı devletinden yardım istediler. Bunun üzerine II. Murat (H:840) Cemalziyelevvel (Aralık) 1434 yılında Osmanlı devleti; Osmanlı arazisine tecavüz ettiklerini gerekçe göstererek Karaman Oğullarına karşı Dulkadirlilere askeri yardımda bulundu.

Bu iki askeri güç Kayseri'yi Karaman Oğullarından kurtarıp tekrar (H:840) 1436 yılında Dulkadirlilere verdi. Fakat kale üzerinde ve bazı yerlerindeki kitabelerde aynı tarih ve yakın tarihlerde gerek Karaman'lılar gerekse Dulkadirliler hakkında yazılmış kitabelere rastlanmasından Osmanlıların esnek davrandıkları, iki tarafa eşit davrandıkları anlaşılmak-tadır.

Fatih Sultan Mehmet, 1465 yılında Konya'yı alıp Karaman Oğulları beyliğinin yönetimine son verince Kayseri'nin Dulkadirlilere geçtiği görülmektedir. Daha sonra II. Bayazıt devrinde Osmanlı-Memluk rekabeti sırasında Mısır ordusu bir ara Kayseri'yi kuşattı. Daha sonraki yıllarda İran'da kurulan Safevi Türk devleti (*Şah İsmail'in Türkmenlerden oluşturduğu ordusu*) kuvvetleri 1508 yılında Kayseri'ye bir akın yaptılarsa da kendileri gibi Türkmen olan Dulkadirlilerin buradaki varlığına son veremediler. Olaylar ve gelişmeler bu beyliğin hüküm sürdüğü topraklar üzerinde bitip tükenmek bilmedi.

Kardeşi Şah Budak'ı öldürüp yerine geçen Bozkurt isimli Alauddevle Dulkadirlilerin beyliğini elde ettikten sonra Memluklulardan arka alıp kışkırtmalar ile yardımını gördüğü kızı Ayşe Hatun'u Osmanlı Sultanı II. Bayazıt ile evlendirip gücünü artırmış olsa da (*Yavuz Sultanın annesi*) Osmanlı devletine karşı cephe aldı. Turna Dağ muharebesinde Osmanlı birlikleri karşısında büyük bir yenilğiye uğrayan Alauddevle yakalanıp dört oğlu ile birlikte başları kesilerek kendilerine arka veren Memluklu Sultanına gönderildi. Böylece 1515 (H:921) yılında Kayseri'de hüküm süren Dulkadir Oğullarının Beyliği sona ererek Osmanlıların hakimiyetine geçmiş oldu.

Yavuz Sultan Selim'in seferden dönüşünde Alauddevle Beyi idam etmesiyle annesinin de mensubu olduğu Dulkadirli Oğullarının bu bölgedeki varlıkları ve faaliyetleri de sona ermiş oldu. (*Bazı tarihçi ve araştırmacı yazarlar Yavuz Sultan Selim'in annesinin Trabzon Rum Pontus Kralının kızı olduğu ve saraydaki takma adı ile Ayşe'nin II. Beyazıt ile evliliğinden doğduğunu yazmaktadır.)*

Kırşehir'in Hacıbektaş ilçesindeki Balım Sultan ile Kayseri – Sivas arasındaki birçok köprü Dulkadir'lılar zamanından yapılan eserler arasında. Sarıoğlan ilçesinin Karaözü köyündeki Kızılırmak üzerine 1490 yıllarında yapılmış olan Şahruh Köprüsü de Alaüddevle Beyin oğlu kör Şahruh tarafından yaptırıldığı kitabesinde yazılmaktadır.

1600 yılında Celâlî Karayazır Halim Şah, hükümet kuvvetlerini Kayseri ovasında girdiği savaşta bozguna uğratıp Hacı İbrahim Paşa'yı kaleye kapanmak zorunda bıraktı. 1624 yılında Abaza Hasan kuvvetleri Sadrazam Çerkez Mehmet Paşa tarafından bu yöredeki Karasu denilen yerde bozguna uğratıldı.

1649 yılında Kayseri'yi ziyaret eden meşhur Türk seyyahlarından Evliya Çelebi eski Kayseri'nin dağ eteğinde yüksek bir tepe üzerinde bulunduğunu, yeni Kayseri'nin buradan 8.000 adım kadar uzakta bir yerde ve ovada kurulduğunu kale içinde zahire ambarları ve 600 hane kadar olduğunu yazmaktadır. Evliya Çelebi seyahatnamesinde Kayseri'de sanayi-nin i-leri durumda olduğunu bildirmektedir.

Kayseri'nin o meşhur pastırmasının ta o yıllarda yapıldığını Evliya Çelebi not alırken XIX yyüzyılda Kayseri'yi ziyaret eden Neumann ve Moltke gibi Alman gezginler Kayseri'yi Anadolu'daki en iyi şehirler arasında yazmaktalar. Kinneir[43] 1813 yılında Kayseri'ye yaptığı seyahatında Kayseri'nin 1813 yılındaki nüfusunun 25.000 kadar olduğunu yazmaktadır. Bu nüfusun:

Ermeni	Rum	Yahudi
15.000	300	150

Diğerleri Müslüman olan tebaaya ait. Başka bir seyyah ve tarihçi olan Texier[44] 1834 yılında yapılan bir sayıma dayanarak:

Müslüman	Ermeni	Rum
10.000	1.500	400

olmak üzere toplam nüfusunun 11.900 kadar olduğunu yazmaktadır. Buna göre nüfusun 60.000 kadar olduğu sanılmaktadır. Buna karşılık birkaç yıl sonra Kayseri'den geçen, Ainsworth şehrin nüfusunu Texier'inkine göre ancak üçte bir olarak geçer. Barth'ın 1858 de ev sayısı Texier'inkinden az farklı olduğu göze çarpar. (10.000) XIX yy.ın sonunda Cuınet*[45] şehrin nüfusunun 72.000 olduğunu bildirir. **Bunun ;**

Müslüman	Ortodoks	Ermeni	Protestan	Katolik
45.300	14.400	9.000	1.200	400

Nüfusa sahiptiler. XIX yy. ikinci yarısında Kayseri'de bazı yabancı dini kurumlar merkezi oldu. Tavas'ta Amerikan ve Cizvit Kolejleri ile Zincidere'de Rum öğretim kurumları vardır. Bu kurumlar birinci dünya savaşına kadar varlıklarını sürdürdüler. Daha sonra göç ve diğer nedenlerden dolayı şehirdeki Hristiyan nüfus sayısı azalmıştır.

Kayseri merkez ve köylerde 1914 yılı istatistiklerine göre 50.174 Ermeni nüfusu yaşamaktadır. Osmanlı devleti Techir Yasası çıkartınca Kayseri'de bulunan Ermenilerin %90'nın Suriye, Halep ve Musul bölgelerine zorunlu olarak göçe tabi tutulmuş. Yalınız ihdida (*Din değiştirme*) eden yani Müslümanlığı kabul edenlerin sayısı 6.761 kadar. Bu Ermeni'ler devletin izni ile zorunlu göçün yani techirin dışında kalmışlardır.[46]

[43] Kinneir, Tarihçi, gezgin.
[44] Texier, Seyyah, tarihçi.
[45] Cuınet, Gezgin araştırmacı ve Tarihçi
[46] Hava Selçuk, Doc. Dr., Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.
Aziz Atlı, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi.

Müslüman gibi görünen ve zorunlu göçten kurtulan bu kesim ihtida eden çok sayıda Ermeni Tanzimattın ilanından sonra irtidat (*dinden tekrar dönme*) hadisesi suç olmaktan çıkartılınca eski dinlerine tekrar döndüler. Çünkü çıkartılan yasa eski dinlerine tekrar dönenlere ölüm cezası verilmekteydi. 28 Mart evlerinden göç ettirilen Ermenilerin ardından Rumların da evlerine ve yerlerine Cumhuriyet döneminde Balkanlardan getirtilen 4 Mart (1333) 1917'de 30.000 Müslüman muhacir yerleştirildi.

Lozan Antlaşmasından sonra 1914-1924 on yıllık süre içerisinde savaş durumunda olan Türkiye'nin içinde siyasi istikrarı bozan, Türkiye'nin düşmanları ile iş birliğine girişen Ermenilerin Kayseri toprakları içerisinde sayısı Türk nüfusu 196.000 iken Ermeni (Gregoryan) sayısı 1813, 8, Ermeni (Protestan) 66 ortalama %1 e indirilmiş.

Şimdi olduğu gibi savaştan önce Kayseri'de şehrin ticari faaliyeti gelişmiş durumda idi. Kayseri'de halk genellikle halıcılık, dokumacılık, dericilik ve bakırcılık ile uğraştı. Savaş sonrası ekonomik yönden zayıf düşen Kayseri bütün Anadolu şehirleri gibi bakımsız kaldı. Kurtuluş Savaşı ve takip eden yıllarda şehir yarı yıkık şekilde idi. Cumhuriyetten sonra Atatürk'ün yatırımları Doğu ve iç Anadolu'da başlatılması ile yapımına başlanan Demiryolu Kayseri'nin kalkınmasında etkili oldu.

Demiryolu 1927 yılında Ankara'dan Kayseri'ye ulaştı. Daha sonraki yıllarda Kayseri - Sivas-Samsun hattı (1930) ile Kayseri Karadeniz, Kayseri *(Boğaz köprüsü)*- Ulukışla hattı 1933 ile Akdeniz kıyısına bağlandı. Sonra Kayseri her türlü motorlu ulaşım araçlarının geçmesine elverişli yollar şoseler yapıldı. Büyük sanayi gelişti. 1935'te Kayseri'de büyük bir Pamuklu Dokuma Fabrikası kuruldu. Sonra buna diğerleri ve ağır Sanayi eklendi. Buna paralel olarak, şehir nüfusu da her geçen gün artmaya başladı.

Kayseri geçmiş devirlerde devlet ve genel valilik merkezleri rolünü Sivas ile paylaştıktan sonra Osmanlı hakimiyetinde Karaman eyaletinde bir sancak (Liva) merkezi oldu. 1864 de Ankara vilayetine bağlandı. İkinci meşrutiyetten sonra bağımsız sancak halini aldı.

Cumhuriyet devrinde ise vilâyet haline getirilmesi ile Develi, İncesu gibi iki kazası (İlçesi) bulunan Kayseri'ye 9 ilçe daha eklendi.

Bugün Kayseri'ye bağlı ilçe sayısı 15 tir. Kayseri Büyükşehir statüsünde; yeraltı çarşıları, modern konutlar, alıveriş merkezler, raylı ulaşım hizmetleri, üç şeritli şoseler, sanayisi ve sayamayacağımız yenilikleri ile A dan Z ye modern Türkiye'nin gelişmiş en önde ve işsizlerin olmadığı gözde şehirlerindendir.

Kayseri'nin tarihi hakkında kısaca bazı bilgiler sunduktan sonra şimdi kısaca Yedi Bucak Avşarlarından Burunören'in bağlı olduğu Sarıoğlan ilçesi hakkında kısa ve öz Demografik bilgiler vermeye çalışayım.

SARIOĞLAN İLÇESİNİN KISA ÖZ TARİHİ

SARIOĞLAN İLÇESİ DEMOGRAFİK YAPISI :	
Yerleşim yerinin adı	SARIOĞLAN
Yerleşim tarihi	14. Yüz yıl
İlçe (kaza) olma tarihi	1960
İlçenin Belediye olma tarihi	1954
İlçeye bağlı mahalle sayısı	25
İlçenin toplam Nüfusu	27.801
İlçe Nüfusu	5.242
Yüzölçümü (km2)	703,41 km2
Yerküredeki Kordinatları	Enlem : 39, 018153 derece kuzey Boylam : 35, 97684 derece doğu

Sarıoğlan: Kayseri iline 65, Sivas iline 130 km uzaklıkta iki şehir arasında kalan bölgede çeşitli Türkmen boylarının bir araya gelerek 14. yüzyılda inşaa ettikleri bölgenin en eski bir yerleşim yeridir. Çevredeki diğer mezra ve köylere nazaran tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. İlçe kesin olmamakla beraber 600 veya 650 yıllık bir tarihe sahiptir.

Osmanlı Devletinin (Tahrir) eski tapu kayıtları incelendiğinde 1530 yılında bölgede Maraş sancağı Zülkadiriye Beyliğine bağlı olarak sadece Karahıdırlı nahiyesi (*eski adı ile Kara - Hayıt*), Üzerlik eski adı ile Yüzerlik mezrası bu mezra Hınzırı ve Gömülgün nahiyesine bağlanan Sarıoğlan, Saru-oğlan ve Saru-oğlan Höyüğü olarak bölge haritası üzerinde yer

almaktadır. Köy olarak kayıtlara geçen Sarıoğlan çevredeki o yıllarda var olan ve kayılarda adlarına rastlanan diğer yerleşim yerlerindeki bugünkü köylerin adları mezra olarak yani bir kaç evden ibaret bir yerleşim yeri olduğu vurgulanırken Sarıoğlan'nın sayımı ve vergi kayıtlarının yapıldığı 1530 yılında çeşitli cemaatlerden oluşan bir köy olduğu anlaşılmaktadır.[47]

Kaynak: T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı arşivi daire Başkanığının 40 numaralı yayını ve Defteri Hakani Dizisi: IV de yer alan 998 Numaralı I. Selim (Yavuz Sultan) zamanında yapılan tasnifini kapsayan MUHASEBE-İ VİLAYE Tİ DİYAR-İ BEKR VE ARAB VE ZÜ'LKADİRİYYE DEFTERİ (937/1530) adlı yayınının 134 ve 173. sayfalarında yer almaktadır. Sarıoğlan köyünün halkı diğer Türkmen aşiretlerinin aksine göçerliği bırakıp, yerleşik yaşam düzenine geçmiş o günün koşul-larına göre modern bir Türkmenler gurubudur.

Çünkü Türkmen geleneklerinde göçer olarak yaşamayı bırakan aşiretler diğerleri tarafından atageleneklerine, kültür ve yaşamlarına karşı göçerliği bıraktıkları için dışlanmışlardır. Diğer taraftan Selçuklu ve Osman'lı Devleti zamanlarında Anadolu'daki Türkleri yerleşik düzene geçirmek için devlet büyük gayret göstermişti. Bazı aşiretler ziraatçılığa, toprağı işlemeye merak etmiş toprak sahibi olmayı isterlerken, kimiside yaz-kış dolaşarak yaşamlarını bağımsızca sürdürmek istemişlerdir.

Bir ömür boyu devlet düzenine karşı çıkarak, yaz- kış dolaşmanın bir yaşam olmadığını fark eden bazı aşiretler ve diğer bazı aşiretlerin içindeki ileriyi gören kimseler bir araya gelerek kendilerine göre köyler ve mezralar oluşturup yerleşmeye çalışmışlardır. İşte bunlardan biri de Sarıoğlan'ın halkını oluşturan ve çevresindeki diğer Türkmen boylarıdır.

Sarıoğlan ve çevresindeki ilçe ve köylerde ki halkının yapısı incelendiğinde, anlaşılacak ki burası bir kişi den oluşan tek sülâle uzantısına dayalı değil çeşitli Oğuz boylarından Türkmen, Yörük ve Avşarların bir araya gelmesiyle oluşan bir mozayik oluşumudur. 1948 yılında sel baskınına uğrayan ilçe halkı eski yerleşim yerini terk ederek bugünkü yerine gelip yerleşmişlerdir. Sarıoğlan ilçe Merkezi 3 mahalleden oluşmaktadır.

Sarıoğlan ilçesine bağlı 5 kasaba ve 19 köy vardır. İçe merkezinin nüfusu 13.943 (7.091 Erkek, 6.852 kadın) iken ilçeye bağlı kasaba ve köylerin toplam nüfusu 27.801dir.

SARIOĞLAN İLÇESİNİN COĞRAFİ KONUMU

Doğusu	:	Gemerek ve Akkışla
Batısı	:	Kayseri il Merkezi
Güneyi	:	Bünyan
Kuzey batısı	:	Felahiye/Özvatan

Sınırları ile çevrili olan ve Yerkürenin/dünyanın;

Enlem/ Latitude	:	39.0833
Boylam/Longitude	:	35.9833

Koridinatları üzerinde bulunan Sarıoğlan ilçesinin deniz seviyesinden yüksekliği:

Rakım / Atitude :	1154 metre veya 3789 feettir.

[47] Muhasebe-i Vilayet-i Diyar-i Bekr ve Arab ve Zü'lkadriyye 998 Nolu Defteri (937/ 1530) ,Syf : 134 ve 173.

İlçe sınırları içerisinden Kesdoğan Çayı ve Kızılırmak akarsuyu akmaktadır. Kesdoğan Çayı üzerine tarım yapılan Sarıoğlan ilçe sınırlarındaki yaklaşık olarak % 90 nını sulama amacı ile 1991 yılında başlatılan Sarıoğlan Barajı yapımı bitmiş olup, yüzlerce dönüm araziyi sulamaktadır. İlçe sınırları içerisinden geçen diğer bir akarsu ise Karaözü – Burunören ve Üzerlik sınırları içerisinden geçerek ilçe sınırlarını terk eden Kızılırmak'tır.

Sarıoğlan ilçesi sınırları içerisinde Kızılırmak'ın geçtiği, düz yerlerin haricinde kalan diğer yerlerde engebeli arazilerle küçük tepelerin varlıkları göze çarpar. Sarıoğlan sınırları içerisindeki küçük dağ ve tepeler şunlardır.

Demirhan Dağı	Palas
Kuşaklı	Sarıoğlan ilçesinin batı kısmında
Kocadağ	Palas – Üzerlik ve Ömerhacılı arasında
Kepirce Dağı	Gemerek – Sarıoğlan arasında
Akkaş	Yerlikuy-Kızılpınar-Özvatan (Çukur) Gaziler arasında
Sultan Sekisi/ Akdağ	Çayıralan / Gaziler arasında
Üçtepe	Burunören - Yahyalı arasında
Köröğlu Dağı (Büyükdağ)	Burunören - Sarıoğlan - Yahyalı - Palas ve Üzerlik arasında.

Sarıoğlan ilçesi sınırları içerisinden önceleri tuzundan faydalanılan ve 1. derecede sit alanı olarak ilan edilen 29,6 Km2 lik bir alana sahip olan tuz gölü vardır.

Sosyal Durumu:

İlçe Merkezinde konutlar genellikle tek katlı olmakla beraber, resmi binalar dışında çok az miktarda çoğunluğu Yurtdışındaki işçilerin yaptırmış olduğu betonarme binalar mevcuttur. Diğerleri ise yığma tipi binalardır.

Merkezde ilçe halkının kurmuş olduğu Yapı Kooperatşfleri tarafından yaptırılan son derece lüks sosyal konutların sayılarına her geçen yıl arttığı görülmektedir.

İlçe merkezinde toplam konut sayısı 1286'dır. İlçe merkezinin sosyal yaşantı durumu ise tipik Anadolu sosyal yaşantısını andırmaktadır. 1530 yılından daha önceki tarihlerde kurulmuş çevresinde çok eski bir yerleşim yeri olmasına rağmen, İlçe; Türkiye genelinde diğer İlçelere nazaran gelişmekte zorlanan ilçelerden birisidir.

EĞİTİM ve KÜLTÜR DURUMU

İlköğretim :

İlçenin merkez köy ve kasabalarında, Burunören köyünde (Mahallesinde) olduğu gibi aşırı göç nedeniyle kapanan köy ilkokullarının haricinde toplam 13 adet ilköğretim yani ilkokul bulunmaktadır. Öğrenci yetersizliğinden dolayı kapanan köy ilkokullarının öğrencileri ise okul taşıtları ile Sarıoğlan'daki okullara taşınarak oralarda öğrenim görmeleri sağlanmaktadır.

(Şehit Nail Erdoğan Lisesi – Karaözü, Fotoğraf: Haydar Erdoğan)

Orta Öğretim:

İlçe Merkezi ve kasabaları içinde dahil olmak üzere 4 adet lise bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla;

1 - Sarıoğlan Lisesi	: Sarıoğlan merkezinde,
2 - Şehit Nail Erdoğan Lisesi	: Karaözü mahallesinde,
3 - Çiftlik Lisesi	: Çiftlik mahallesinde,
4 - Palas Lisesi	: Palas mahallesinde İlçede önce

den çocuk kütüphanesi olarak açılan ve sonradan Halk Kütüphanesine çevrilen Kütüphane mevcuttu. İçenin Şenyurt Mahallesi Güven Caddesi üzerinde mülkiyeti İl Özel İdare Müdürlüğüne ait olan binada Kütüphane faaliyetleri yürütülmekte iken eğitim, öğretim ve Kültür Hizmetlerine kendini adayan ilçenin yeni genç Kaymakamı (O tarihteki) Kemal Şahin'in uğraşı ve hizmetleri sonuncu ilçedeki öğretmen evinin altında modern bir kütüphane yaptırıldı. Sonradan yapılan kütüphane ile ilçedeki kütüphane sayısı ikiye çıkarken Burunören mahallesinde eski köy okulunda Araştırmacı – Yazar Haydar Erdoğan ve mahalle muhtarının ortak çalışmaları ile bir kütüphane daha vardır. İlçede spor sahası var.

Ekonomik Durumu:

İlçe merkezi ve ilçeye bağlı olan bütün köy ve kasabalardaki nüfusun çoğunluğu kuruluşundan (şimdiki yerlerine yerleştikleri zamandan) günümüze değin geçimlerini tarımla temin etmekte olup, Sarıoğlan İlçe merkezinde ortalama mevcut nüfusun %75-80'ni Ziraatla uğraşmaktadır. İlçe sınırları ihtibarı ile 92.500 hektarı kıraç 12.200 hektarı sulanabilir niteliktedir.

Tarım / Hububat ve Hayvancılık:

İlçe halkının geçim kaynağı büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. Buğday ve pancar ekimi ilk sıralarda yer alır. Tarım ve Köy işleri Bakanlığınca 1987 yılında başlatılan kültür ırkı süt ineği ithali sayesinde ilçe merkezinde ve ilçeye bağlı köylerinde toplam 80 adet süt işletmesi kurulmuş ve kurulan bu işletmelere 337 baş süt ineği verilmiştir. İlk verilen süt ineklerinde mevcuda dahil olmak üzere günümüze kadar gelen ithal kökenli hayvanların mevcudu 1200 adede ulaşmış iken son yıllarda bu sayı gerilemiştir. Sarıoğlan Kaymakamlığı ve Sarıoğlan Belediyesinin girişimleri ile İlçe merkezinde süt toplama merkezi kurulmuştur.

ULAŞIM DURUMU :

(Devlet Demir Yolları Sarıoğlan Tren İstasyonu, Fotoğraf :Haydar Erdoğan,1998)

İlçe merkezinde 1930 yılından sonra yaptırılan Tren istasyonu mevcuttur. Halkın yurtiçinde Demiryolu bulunan tüm yerleşim merkezlerine ulaşımları sağlamaktadır. İl ile uzaklığı 65 Km. olup yol devamlı olarak ulaşıma açıktır. İlçe ile köyler arasındaki yollar asfaltlıdır.

(Sarıoğlan Belediye Binası – Fotoğraf : Haydar Erdoğan),1998

Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçen bir yasa ile 2013 yılından sonra Sarıoğlan İlçesine bağlı köy iken Mahalle olan yerleşim yerleri hakkında kısa bilgiler :

Köyün / Mahallenin adı :	1935 yılı nüfusu:	1990 yılı nüfusu :	2000 yılı nüfusu	Nüfusta azalma (-) Çoğalma (+)	İlçe / Sarıoğlan' a uzaklığı:	Kayseri'ye Uzaklığı :
Akin	463	961	1.547	+586	22	87
Burunören	162	93	68	-25	10	75
Ebulhayır	350	849	542	-307	21	86
Muratbeyli	467	421	283	-138	25	90
Ömerhacılı	381	420	252	-168	25	90
Ömürlü		140	99	-41	25	90
İğdeli	328	129	83	-46	26	91
Sofumahmut		281	234	-47	30	90
Düzencik		179	142	-37	20	85
Kadılı	128	156	103	-53	24	89
Kale köy		96	123	+27	21	86
Karaözü						
Karpınar	221	132	84	-48	26	89
Keklikoğlu	310	268	206	-62	28	93
Kızılpınar	221	111	81	-30	27	92
Tatılı	409	961	1.764	+803	15	80
Üzerlik	451	807	604	-203	15	80
Yahyalı		140	162	-22	8	63
Yerlikuyu	289	134	118	-16	25	90
Yıldırım	513	360	173	-187	13	78

Sarıoğlan'a bağlı Kasabalar:

2013 yılına kadar Kasaba ve Belediye olup bu tarihten sonra köyler gibi Sarıoğlan İlçesinin Mahallesi olan beldeler şunlar.

Kasabanın Adı :	1990 Nüfus sayımı :	1997 Nüfus sayımı :	2000 yılı Nüfus sayımı :	Nüfusta azalma (-) Çoğalma (+)
Alamettin	2.516	2.720	2.848	+ 332
Çiftlik	4.688	4.552	3.854	-332
Gaziler	2.631	2.174	2.065	-566
Karaözü	3514	1.765	2.598	-916
Palas	3.947	4.100	4.423	+476

Sarıoğlan hakkında kısa bilgilere yer verdikten sonra İlçe sınırları içerisinde 1765 yılından sonra; Burunören, Körkuyu, Yelliboyun, İğdeli, Karpınar ve Kale köy gibi isimler altında mezralar kurup köyler oluşturan Bucak Avşarlarının tarihi gelişimine bir bakalım.

BUCAK AVŞARLARI

Bucak kelimesinin lügat anlamı; yer, yurt ve ekili yeşil alan, Çay, ırmak kıyılarındaki tarla ile su arasındaki çayır, sazlık, çalılık yer, Irmak kenarı, anlamlarındadır. Anadolu'nun çok yerinde olduğu gibi bir başkasından zarar gören, acınan ve gördüğü zarar karşısında çaresiz olan kişinin yaptığı Allah ocağını, bucağını batırsın intizarından anlaşılacağı gibi Avşar, Yörük ve Türkmen dilinde Bucak kelimesi yer, mahal anlamındadır. *(Ocak, ev, yurt dolayısıyla, bucak kendisine ait üzerinde yaşadığı yer, mekan anlamında)*

Suriye'nin kuzey kesinde bu tanımlara uygun böyle yerlerde yaşamış olan Avşarlara Bucak Avşarları denilmiştir. Şimdi genel olarak Bucak Avşarları denilen Avşar Cemaat ve kabilelerin Anadolu'ya gelişi ve Anadolu'da ki kronolojik tarihi serüvenlerine bir bakalım.

Oğuzların Bozoklar kolundan olan Bucak Avşar'larının mensupları Orta Asya'daki yaşadıkları yerleri terk edip diğer Türkmen Avşar'lar gibi XII. yüzyılda Horasan ve çevresinde konar göçer olarak yaşamaktaydı. Fakat Moğolların ağır baskısı ve zulmü karşısında o bölgeleri terk edip XII. yüzyılın ortalarında kendilerini daha güvenli hissettikleri, Anadolu'ya yani Büyük Selçuklu Türk Devleti topraklarına göç etti. Selçuklu Devleti; Araplardan gelebilecek olası saldırılardan korunmak için Horasan'dan gelen bu Türkmen'leri Suriye toprakları içinde (Beriyye'de) kalan Rakka Sancağına bağlı olan Tell – Şammar, Tell-Zivan ve Lazkiye çevresine yerleştirdi. Aşiretler buralarda yarı yerleşik bir şekilde yaşamlarını sürdürmekteydi. Fakat; tabii amiller (*Toprak, su, İklim*) nedeniyle yüksek ve havalı yerlerde yaşamış olan Avşarların yaşam şartlarına o bölgenin havası onlar için hiçte iyi gelmedi. Çünkü aşırı sıcaktan, genellikle çocuklar sıtma, tifo ve verem (Tuberküloz) gibi salgın hastalıktan ölmekteydi.[48]

Buna bir tedbir almayan önce Selçuklu sonra Osmanlı Devleti, onları Araplara karşı hem kalkan olarak kullanmak hem de o bölgelerin Türkleşmesi için aşireti iskân etmeleri yani yerleşmeleri konusunda zorlarken derdini bir türlü ifade edemeyen aşiretler Tayy, Eneze ve Mevali adlı kabilelere mensup Arap eşkıya ve soyguncuların tacizinden ellerindeki mallarından olup, canlarından bıkmışlardı.[49]

Fazla bir güce sahip olmayan bu küçük Avşar gurubu, oralarda yaşayamayacak hale gelmişler ve Halep topraklarından göç etmişlerdir. Bu göçlerden bir kısmı Toros Dağlarının eteklerini takip ederek o günkü adı ile Alâ'iye kazasına, yani bugünkü Alanya'ya göç edip orada Alâ'iyye sancağına bağlı, Çönkeri kazasına dahil olan Bucak köyünün temelini atıp orada Bucak Avşarları adını alırken diğerleri de o bölgeyi toplu olarak terk etmenin yasak olması nedeniyle bölgeyi yavaş yavaş terk edip; Dulkadir Beyliğine bağlı Gaziantep, Maraş ve Elbistan taraflarına göç edip gitmişlerdir. [50]

Zulkadiriye vilâyeti içerisinde, Maraş Sancağına bağlı olarak, Andırına nahiyesine bağlı olarak Bucak adı ile bir yerleşim yeri kuran bu müstakil Avşar gurubu, resmi vesikalara geçmese de Bucak Avşar'ı diğer taraftan Lazkiye, Halep ve Hatay arasında kalan Bucak Bayırı bölgesinde yaşadıkları içinde Bucak Avşarları Bayırın Türkmen'i olarak tanınmışlardır.

---

[48] MD, nu.133, s. 387 - 388

[49] Ömer Özbaş, Gaziantep dolaylarında Türkmenler ve Baraklar, 1958 s. 30,31,35

[50] (Bk.166 Numaralı Muhaâsebe-i Vilâyet-i Anadolu defteri H: 937/ M: 1530) no. 617. vesikada toplam 48 vergi nüfusuna sahiptirler.)

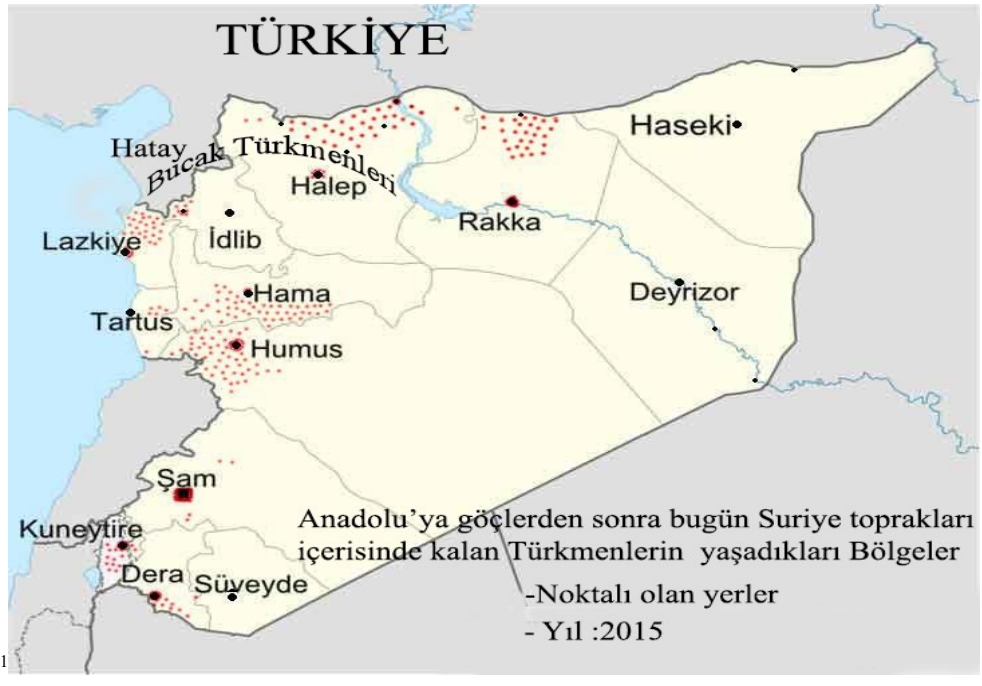

51

(Bugün Suriye toprakları içerisinde kalan bu bölgeler Yedi Bucak Avşarlarının (Bucak Avşarlarının) yaşadıkları bölgelerdir.

Köklü ve büyük bir askeri güce sahip olmaması nedeniyle adından ve varlığından fazla söz ettiremeyen bu müstakil Avşar oymağının adı hep, resmi vesikalarda Halep Türkmenleri; Osmanlı kayıtlarında (*Dulkadir Oğulları Beyliğine bağlı Türkmen guruplarından olarak*) «Yörükân-i Halep veya Yörükân-i Maraş » adıyla tarihte yerini almıştır.

Bu Türkmen, Avşar'lar aşiretleri köklü bir askeri güce sahip olamadılar çünkü; Anadolu topraklarında hızla cereyan eden yönetim ve Beylikler arasındaki toprak değişimleri, kurulan ve yıkılan Devletler hep onların aleyhine sonuçlanmaktaydı. Bozok koluna bağlı Dulkadir Oğulları Beyliği idaresindeki topraklarda yaşamakta olan Türkmen aşiretlerinin bir kısmı Lübnan'a kadar olan Suriye topraklarında ve Mısır'da hüküm süren Memluk Devleti topraklarında kalarak bütünlükleri bozuldu. Birlik ve düzenleri bozulan Bozok Türkmenleri/Avşarlar Güney ve Doğu Anadolu toprakları üzerinde hüküm süren Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türkmen Devletlerinin varlığına Şah İsmail'in son verip İran'da Safevi Türk / Türkmen Devletini kurulması bölgede yaşamakta olan bu Avşar / Türkmenlere umut oldu.

[51] (Bugün Suriye toprakları içerisinde kalan bu bölgeler Yedi Bucak Avşarlarının (Bucak Avşarlarının) yaşadıkları bölgelerdir.

52

Çok sayıda Türkmen obası bu devletin toprakları içine göç etti. Safevi Devletinin bölgede ve Anadolu'da etkinliğini artırmaya başlaması velihat II. Selim'i tedirgin etmiş Saray'dan derhal önlem alınmasını istemişti. Padişah tahtına oturunca ilk seferini İran üzerine 1514 yılında yaptı. Tarihlerde Çaldıran Savaşı olarak geçen savaşın sonunda düzensiz ordusuyla savaşa giren Türkmen Şah İsmail'in bu savaşta yenilmesiyle toprakları Osmanlı topraklarına katıldı.

Safevi Devletinin yıkılmasıyla Bozoklu Türkmenlerin /Avşarların umutları da yıkıldı. Onlar için asıl sorun bundan sonra başlayacaktı. Doğudan dönen Yavuz Sultan Selim boş durmayacak, Şah İsmail'e destek veren bütün Beyliklere ve Devletlere savaş açacaktı. Çaldıran Savaşından bir yıl sonra 1515 yılında Maraş ve Elbistan üzerine yürüdü. Zül-Kadrîyye Beyliği yani Dulkadir Oğulları Beyliği üzerine yürüdü. Beyliğin başında Yavuz Sultan Selimin annesi Ayşe Hatun'un babası Sultan Alaüdevle Bozkurt Bey bulunuyordu.

Çünkü o topraklarında Şah İsmail'e destek veren Türkmenlere /Avşarlara esnek davranıyor, Maraş ve Elbistan'da taşı taş üstünde bırakmayan Şah İsmail'e kin ve nefret duymasına karşın torunu Yavuz'un daha tehlikeli olduğunu düşünüp; Şah İsmail üzerine giden Yavuz Selim'in askerleri üzerine bu Türkmenleri gönderip Yavuz Selim'in *(Torununun)* yenilmesini istiyordu.

Turna Dağ yakınlarında Osmanlı ve Dulkadiroğulları Beyliğine bağlı birlikler ve onlara destek veren Bozulus Türkmenleri arasında cereyan eden Turna Dağ Muharebesi denilen savaşta Osmanlı ordusu üstün geldi. Savaş sonrası savaşı kaybeden Alaüdevle Bozkurt Bey ve dört oğlu idam edildi ve Dulkadir Oğullarının bölgedeki 176 yıl süren varlığına son verildi. Savaş sonrası Osmanlı Ordularına İran savaşında destek veren Şehsüvar oğlu Ali Bey'e Bozok ve Kayseri kadar olan yerler verilerek mükafatlandırıldı. Bunu çok iyi bildikleri için Alaüddevle Beye destek veren bölgedeki Avşarların durumu dahada kritikleşti.

---

52 XII.yy.da bölgeye gelen ve Halep Türkmenleri denilen Bayır Bucak Avşarlarından XVI.yy.da bir kısmının göç etmesiyle bölgede kalıp yaşayan Türkmen nüfusunun yaşadığı bölgeler.

Yavuz ve Ali Bey'den gelecek korku içlerini sardı. Başlarına gelecekleri bildikleri için kimi İran topraklarına kaçtı, kimisi de yüksek Dağların kuytu yerlerine saklanırken, çok sayıda Türkmen aşireti Alevi inancını paylaşan çoğunluğu Tunceli, Bingöl, Elazığ gibi Kürt bölgelerindeki Kürtler arasına karışarak Küreyşan Türkmen aşireti gibi asimle olup Kürtleştiler.

Ali Bey'in de desteğini alan Sultan Selim Suriye'deki Memluk Devleti üzerine yürüdü. Memlûk Sultan'ı Kansu Gavri'nin başında bulunduğu Memlûk ordularını yenen Yavuz Selim1516 yılında Mercidabık Antlaşması yapıp Suriye topraklarını Osmanlı Devleti sınırlarına katarak geri döndü. Bununla yetinmeyerek 1517 yılında Suriye üzerinden Mısır Memluk Devleti üzerine yürüdü.

Zorlu geçen Ridaniye Savaşı sonrası Memluk Sultan'ı Tomanbey'i idam eden Yavuz Sultan Selim, Mısır'daki Memluk Devletinin varlığını ortadan kaldırıp topraklarını Osmanlı devletine bağlamakla kalmadı; İslâm aleminin Halifeliğini de eline almış oldu. Mısır'a giderken ve Ridaniye Savaşı sonunda Anadolu'ya dönüşünde geliş-gidiş yolu üzerinde yaşayan çok sayıda Alevi Türkmen ve Avşar Cemaatleri cezalandırmaktan geri kalmadı.

Yavuz Sultan Selim'in 1520 yılında ölümü üzerine tahta geçen oğlu Kanuni Sultan Süleyman zamanın da Türkmen'ler için hiçte farksız olmadı.1521 de Bozok ve Kayseri Vilayetlerinin idaresini elinde bulunduran imtiyazlı Ali Bey'in kendisini güçlendirip Bağımsız Devlet gibi görmesi üzerine Tokat'a çağrılarak iki oğlu ile beraber idam edilerek onunda varlığına son verildi.

Osmanlı Devleti sınırları dışta genişlemeye hızla devam ederken içte Devletin koyduğu altından kalkamayacak vergilerden ve taraflı adil olmayan tutumundan kaynaklanan Celâlî isyanları başladı. Yıllar süren bu isyanlar sonunda çok sayıda fakir; koyunundan, keçisinden başka geliri ve varlığı olmayan Türkmen Avşar katledildi.[53] Bunların içerisinde İmanlı Avşar'ları da vardı.

Bazı tarihçi ve araştırmacıların müstakil Avşar oymakları olarak değerlendirdikleri Bucak Avşar'ları, Dulkadirlilerin İmanlı Avşar'larından olup, Halep Türkmenleri olarak bilinmektedir. Dulkadirliler arasındaki Avşarların büyük bir bölümü Maraş, Halep, Kars (Kozan) ve Yeni-il sınırları içinde bulunmaktaydı.

XV. yüzyılın birinci yarısında Maraş ili sınırları içinde yaşayan İmanlı Avşarı 27 obadan meydana gelmekteydi. Bu obalar genellikle şahıs adı taşıyan kişiler veya Kethüdalar tarafından idare edilmekteydi. İmanlı Avşarları **«Beriyye»** *(Suriye'de)* çölünde kışlamakta, Maraş sancağına ait olan muhtelif yerlerde yazı geçirmekteydi (Yazlamaktaydı). Daha sonra H: 971 yılda 1563 ve 1564 yılları arasında bir kısmı Adıyaman ve Antep şehri dolaylarında yerleşirlerken diğer bir kısmı da o yıllarda yaşanan siyasi olaylardan etkilenerek İran'a gitti. Osmanlı Devleti tarafından dışlanan İmanlı Avşarları, İran toprakları içerisinde yeni kurulmakta olan büyük Safevi Devletinin kuruluşunda etkin rol aldılar. Bu boydan birçokları Safevi Devleti yönetimi başta olmak üzere askeri kademelerinde ve çeşitli mevkilerde bulundular.

XIV. Yüzyılın sonlarına doğru Hama – Humus - Raka - Lazkiye ve Halep dolaylarından göç eden İmanlı Avşar Cemaatinden Bucak Avşar'larının 1530 yılında yapılan sayımlarına göre resmi kayıtlardaki Maraş ve Bozok Sancaklarında yerleşik düzene geçtikleri görülmektedir. Kayıt altında olan İmanlı Avşar Taifesi listesi sunuyorum. Bu listede bu Avşar cemaatlerinin hangi mezra, köy, nahiye ve Sancaklarda yaşadıkları görülmektedir.[54]

---

[53] (Bak. Bu Kitabın Osmanlı'dan Günümüze Toplumsal Olaylar bölümü. Haydar Erdoğan)

[54] (Bk. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın No: 40 lu ve 998 Numaralı: Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyâr-ı Bekr ve Arap ve Zül-Kâdiriyye Defteri (H:937) /1530)

BUCAK AVŞARLARININ GÖÇ HARİTASI

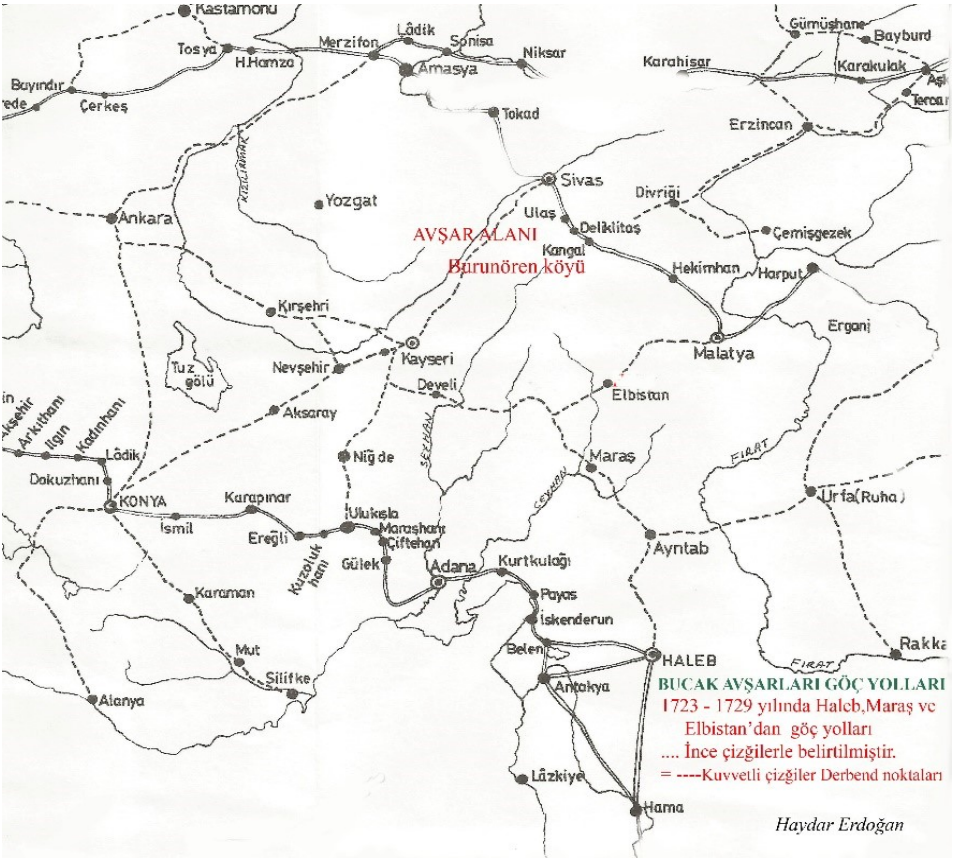

İbrahim Paşa kendi doğduğu köy olan Maşkura'yı şenlendirmek, orada yeni bir şehir kurmak için çalışmalara başladı. Halep Valisi Vezir Ahmed Paşadan bölgesindeki Türkmen Avşar gruplarının Maşkura'ya yani bugünkü adıyla Nevşehir'e yerleşmeleri için gönderilmesini istedi. İbrahim Paşa, bu uygulamayla çok sayıda başı boş grubu ıslah edeceğini düşünüyordu.1722 yılından başlayarak 1729 yılına kadar Halep, Maraş, Elbistan tarafından yerleşik düzene geçmek isteyen 800 Avşar ve Türkmen Cemaati Nevşehir'e geldi.

Çok sayıda kabile Nevşehir'e yerleşti. *(Nevşehir ve Nevşehir'e göç olayı Bucak Avşar'ları için çok önemlidir. Çünkü İbrahim Paşa'nın çıkartmış olduğu Fermanla bugünkü yerlerine kadar gelebilmişlerdir.)* Fakat devletin ve bir Paşanın gözetiminde olmak istemeyen 400 e yakın cemaat oraya yerleşmekten vazgeçip Niğde, Pozantı, Kayseri, Sivas, Yozgat ve Çorum gibi illerdeki boş mezra ve köylere yerleştiler. Bu cemaatler Nevşehir'e yerleşmek istemediler çünkü ardı arkası bitmeyen Türkmen kıyımları durmak bilmiyordu. Onun için de Devlete güvenleri yoktu. Diğer taraftan hemen yanında bulunan Hacı Bektaşî Veli Tekkesi Bektaşilik adı altında Osmanlı'nın kontrolüne çoktan girmişti. İstanbul'daki Osmanlı Sarayı sahte dedeler yaratarak onlara sahte soyağaçları hazırlatıyor icazet veriyordu.

İsyancı diye çeşitli bahaneler uydurarak hak, adalet isteyen Avşar Türkmen'lerinin üzerine Osmanlı Devleti "Bizde Bektaşî'yiz" diyen devşirme Yeniçeri askerlerini üzerine salıp kılıçla katlettiriyordu. Bu yüzden de Alevîlerle ılımlı Hacıbektaş Dergâhı Postunişanî arası

açılmıştı. O bölgeye yerleşmek istemeyen müstakil Avşar gruplarından biriside bugün bizim Bucak Avşarları dediğimiz Güneydoğu'dan gelen son Avşar'lardır. Bucak Avşar'larından bir kısmı Aksaray, Nevşehir, İncesu, Yeşilhisar, Pozantı gibi yerlerdeki boş mezra ve köylere yerleşip kalırken, bir kısmı da çeşitli yerlerde konaklayarak çeşitli tarihlerde bugün bizim Aşiret dediğimiz Bucak Avşarları gibi;

1 – Burunören
2 - Pekmez'in Dere (…?)
3 - Körkuyu
4 - Yelliboyun (Yerlikuyu)
5 – İğdeli
6 – Karpınar
7 - Kaleköy

gibi Valide Sultan Vakfına ait meralara yerleşerek köyler oluşturdular.

Buraya bir not koymak istiyorum. Çünkü, Yedi Bucak Avşarları denilen köy sayısı aslında altıdır ve altı olarak ta kalmıştır. Bu altı köyü oluşturanlar İmanlı ve Kızılkocalı Avşarlarındandır. Kaleköy'ü oluşturanlar ise Kızıllı Avşar cemaatindendir. Yedi olarak sayılmaya, telaffuz edilmeye başlaması 18. yüzyılın ortalarından itibaren başlamış Pekmez'in Dere'de yerleşmiş olanları unutturmuştur. Kızıllı Avşar cemaatinden olan Kaleköy'ü ilk oluşturan sülaleleri diğer aşiret köyleri ile beraber geldiler demek tezini savunmak bir tarafa öyle düşünmek dahi büyük yanlışlık ve hata olur. Osmanlı devletinin genellikle şekavet içinde olan Avşarlar için çıkarttıkları ıslah yasası gereği 1780 yıllarından sonra yerleşmeye mecbur olmuşlardır. Bugün yaşamakta olan yerlerine gelişleri de bu tarihlere rastlar. Ne yazı ki; yerleştikten kısa bir süre sonra Körkuyu köyü topraklarına verdikleri rahatsızlıktan ve Körkuyu köyünün kurucularından olan Karahasan'ın iki oğlunu öldürmeleri üzerine bu kanlı olaydan[55] sonra Kaleköy'ü oluşturan sülalelerin topluca göç ettikleri görülmektedir. Çorum ve Kırşehir yörelerinde uzun yıllar kaldıktan sonra tekrar bugünkü yerlerine dönmüşlerdir.

Bucak Avşarları içerisinde 93 yaşında 1970 yılında yaşamını yitiren anneannem Sultan Yalçın'dan duyduğuma göre o hep yedinci köyün Pekmez'in derede olduğunu söylerdi.[56]Ona göre o bölgeye bu Avşar grubundan iki aile yukarı köylere gitmekten vazgeçip Pekmez'in Dere denilen iki dere arasına gidip yerleşmiş. Fakat akıbetleri belirsiz. Onlardan bir daha haber alınamamış. O hep o aileleri Gemerek'te yaşayan Ermenilerin öldürdüğünü söylerdi.

Akla en uygun olanı da budur. Karpınar köyünden (Aşık Turani), Duran Özaydın ise; yedinci köyün sınır komşuları olan Kızılpınar'ın olduğu tezini savunuyor.[57]Kızılpınar köyünde çok isimlerin benzerliğinden, adet, anane ve geleneklerimizin aynı olduğunu, ağıllarını ortak kullandıklarını söylese de ben bunun gerçek olamayacağını savunuyorum. Çünkü; altı köy inançlarından vazgeçmemişlerdir. Aşiret bugünkü yaşamış olduğu köylere yerleştikten sonra köyleri açıkta görünürde oldukları halde fazla baskı ve zulme maruz kalmamış. Ben şahsen duymadım. Onlar a ne oldu da asimle olup Sünnileştiler? bunu anlamak zor. Öyle olsaydı mecbur kalır, Yedi Bucak Avşarlarının hepsi de Sünnileşmiş olurlardı.

---

[55] Kaynak: Hasan Şahin, 1996 Yerlikuyu köyü.,*www.burunoren.de websitesi, Yerlikuyu sayfası. (Bu olayda Kaleköylüler baskın yaparak Karahasan'ın iki oğlunu öldürürler. Karahasan'ın intikam alacağını düşünen Kale köylüler köyü terk eder. Haberin duyulması üzerine Karahasan ve adamları Kale köylüleri, Felahiye toprakları içinde olan Saman Gediğinde yakalar. Çıkan çatışmada Karahasan tarafı iki Kale köylüyü öldürdükten sonra geri dönerler.)*

[56] Sultan Çinkaya (Yalçın), Burunören, yıl 1969-70

[57] Duran Özaydın ile söyleşi, Karpınar köyü yıl 2008

Diğer taraftan Anadolu ve Rumeli'nin Türkleşmesi için devletin yerleştirme politikasına karşı, halk Devletin kendi besleyip büyüttüğü iç düşmanlardan korunmak içinde oldukları yerleri terk ederek köşe bucak kaçıp saklanacak yer aramaktaydı. Bu gruplar, Güneyde; Suriye, Halep tarafında Arap eşkıyaları, kuzey ve Anadolu'nun diğer başka yörelerinde Türkmen veya Avşar adlarını taşıyan Celali isyancıları gibi görünüp farklı amaçlar içinde olan *(Aslında hiçte alakası yok. Çünkü yakın tarihe kadar Yedi Bucak Avşarı, Pınarbaşı Avşarlarından çok çekmişti.)* bugün Müslümanlığı kimseye vermeyen Sünnileşmiş bir kısım eşkıya parçalarıydı. Bunların yüzünden halk iki üç ay içeri kapanarak bu şer gruplara karşı siper oluşturmaktaydılar. Hükümetin bunlar hakkında çıkarttığı nefir-î ilan etmesiyle çok sevinmişler ve devlete destek olmuşlardır. Bu kararlar her nerede okunmuş ise Silahtar Mehmet Ağa'nın ifadesi ile; bütün halkın ağzından şu sözler çıkıyor;[58]

''*Bu eşkıya dururken sefere gitmeyiz. Kadınlarımızı ve çocuklarımızı fahişe şeklinde bayrakları altına götürüp, malımızı gâret ve hasarat etmeleri muhakkaktır. Bunların hesapları görülüp vücutları ortadan kaldırılmadıktan sonra sefere giderüz dediler. Her vilayetten bu şekilde arz ve mahzar gelince vilâyet tahrip etmekten başka ellerinden bir şey gelmez, hiç bir tarihte levend (Saruca - Sekban) tâifesiyle memleket açıldığı görülmüş değildir, bize kul lâzımdır diyerek hepsinin toptan imhası ve saruca - sekban namının cihandan kalkması hakkında ittifakla karara varıldı.* ''

XVI. y.yılın sonlarına doğru gerek devletin vergilerinden gerekse eşkıyaların can almasına kadar varan baskılardan dolayı halk bir yerde durmuyor, yerleşmiş olanları başka yörelere göçmeye çalışıyordu. Memleketin zirai durumlarından dolayı vahim sonuçlar olmuş ve devlet yasalar çıkartarak göç edeli 10 yılı geçmemiş halkın tekrar köy ve kasabalarına dönmesi istenmekteydi.[59] 1658 yılında Celali isyanlarından ve 1691 yılında Evliya Çelebi gezdiği Güneydoğu halkının mal ve tarlasını eşkıyaya verip yerlerini terk ettiklerini bildirmektedir. Suriye ve Halep yöresindeki göçün diğer nedenlerinden birisi de Şammar ve Aneze Arap bedevi eşkıyaları ve onların mensubu olduğu aşiretin korkusundandı.[60]

Anadolu'nun içlerine göçüp yerleşen veya göçer olarak yaşayan Türkmen boylarına gittikleri yörelerde Bucak'tan gelen (*Burası bugün Suriye toprakları içerinde olan Lazkiye'nin Kızıldağ, Türkmen Dağları ve çevresi Bayır Bucak denilen yerdir.*) anlamında «**Bucak Avşar'ı**» denilmiştir. Kahraman Maraş iline bağlı olan Bucak ilçesi ve Elbistan yöresi yine bu aşiretin yaşadıkları bölgeydi ve o yörelerde yine bu aşiret mensupları Bucak Avşarları olarak tanınmaktaydı.1530 yılında Alanya- Antalya Livası sınırlarına dahil olan ve bugün Isparta'nın bir ilçesi olan Bucak'a ve Afyon Dinar'a yerleşen Avşarlar da Bucak Avşarlarındandır. Hacıbektaşı Veli ocağına bağlı Erenlerden Sarı İsmail Sultan'ın Kütahya'nın Tavşanlı İlçesinin Tavas köyünde kurmuş olduğu dergah her ne kadar uzakta olsa da Gaziantep ve yöresi ile Bucak Avşarı Sarı İsmail, postuna bağlılığını sürdürmüşlerdir. Oradan gelen dedeler önderliğinde cem ibadetlerini yerine getirmişlerdir. Fakat kitabın bazı bölümlerinde değindiğim sebeplerden dolayı Afyon, Dinar, Kütahya, Denizli ve Isparta'nın köy ve kasabalarında yaşayanlar örf adet ve ananelerimiz aynı olmasına karşın Sünnileştikleri için Avşarların Alevî olamayacağını savunanların çoğunlukta olduğunu gördüm.

Anadolu'da ki göçün nedeni; her ne olursa olsun, kimden kaynaklanırsa kaynaklansın, devlet bu göçü önlemek çabası içindeydi. Çıkartılan göç yasalarına uymayıp, topraklarını terk eden veya konar - göçer olarak yaşayan halka karşı devlet baskı, korku ve sürgün gibi

---

58 (Silahtar Mehmet Ağa Aynı eser II. s. 402, 403)

59 (Kanunnâme. M, Cevdet yz. nu.K.557 s. 137)

60 Seyahatnâme, III, s.146.161,165)

yöntemleri denedikten sonra bu göçleri önlemek için belirli stratejik önemi olan göç bölgelerine kolluk kuvvetleri görevi yapacak özel donatımlı gruplar oluşturmuştu.

Bu kolluk kuvvetleri genellikle dere veya köprü başı gibi göç yolları üzerinde konuşlandırılmışlar. O nedenle bunlara Derbend veya Beldar gibi isimler verilmiştir. Büyük ticaret ve kervan yollarının geçtiği genellikle Güney Doğu Anadolu ve Suriye gibi halk hareketlerine sahne olan bölgelerde emniyeti temin etmek için müfettişler, teftişçiler ve derbentler bulunmaktaydı.

Fakat; geçit, yol ve köprü emniyeti ile vazifeli olan bu gruplarda eşkıyaların baskılarına dayanamayarak teşkilat ve nizamlarını bozup dağılmaya başladılar. Boşalan ve viran olan yerlere iskan edilebilmesi için devlet merkezde vilâyete yazılan talimatla *(Hüküm ve fermanlarla)* halkı yerleştirmeye çalışıyor. Yerleşmek isteyen oymaklar için evlerini yapmak ve ziraat yapmaları için toprak verip yer tahsis ediyordu. Tanzimattan sonra devletin iskân meselesi üzerinde daha ciddi eğildiği görülmüştür.1840 yılında aşiret reislerine birer mühür verilerek aşiretlerin yerleşmesi veya başka yerlere gitme (*göçmek isteyenlere bu kişilere kefil göstermek şartı ile izin verilmeye başlanılmıştır.)*

1866 yılında genellikle Güneydoğuda yaşamakta olup; yerleşmek isteyenler için teşvik edici veya yasaları uygulamak üzere Fırka-ı İslahiye adında bir komisyon kuruldu. Bu komisyonun bir başında askeri bir birlik ve Derviş Paşa ile Cevdet Paşa vardı. (Cevdet Paşa Uzun Yaylada cereyan eden, Çerkezler ile ellerinden kışlakları alınan Ağcalıların olaylarını Cevdat Paşa bastırmıştı. Dadaloğlu şiirlerinde Avşarlara karşı giriştiği acımasız baskın nedeniyle Cevdet Paşayı kızgındır.)[61] Burada amaç halkın yaşadıkları yerlerde, o zaman gerek yaylada gerek kışlakta oturuyorlarsa oldukları yerde yerleşmelerine ikna etmekti. Fakat o yıllarda Halep eyaletinde bazı aşiret ve oymakların yerleştikleri görülmektedir. İskana mecburiyet yukarıda değinildiği gibi o bölgelerin Türkleşmesi, vergi gelirlerinin artması ve gereken asker ihtiyaçlarının hiç değil se, XVI. yy. sonlarından sonra Türkmen ve Avşarlardan alınması için öngörülmüştür. 1865 yılında ıslahat için muhtelif hareketlerle devlete karşı gelen aşiretler için af çıkartılıp ikna kabiliyeti yüksek olan kişiler arasından seçilen kişiler başlarına memur edildi. Devlete itaatli aşiretler tarafından mezralar, köyler kurarak yerleşmeye başladılar. Genellikle büyük oba ve aşiretlerin kurdukları büyük köyler, o yıllarda İslahiye adı ile söylendi.

Yıllarca yaşadıkları topraklar üzerinde nüfus sahibi devletlere karşı yerleşmemekte ısrarla direnen; Türkmen, Yörük, Avşar, Varsak, tahtacı gibi yarı yerleşik ve konar-göçer olarak çeşitli isimler altındaki aşiret oymak ve teşekkülleri artık Anadolu'nun her tarafında, yerleşerek devletle barışıp bütünleşmek istiyordu.

Osmanlı devletinin İran Savaşı öncesi çıkartılan ağır vergilerden ve bölgede gelişen olaylardan dolayı aşiretlerden kimisi kendilerince daha güvenceli olarak düşündüğü İran'a göç etmek mecburiyetinde kaldı. Bu göçler sadece bu bölgelerde değil Anadolu'daki çok köylerden göçler olmuş, çok sayı da köy virane kalmıştı.1710 yılından sonra Halep ve çevresinde hakkında pek fazla bilgi olmayan Hamedü'l Abbas'ın etkinliği dikkat çeker. Etki alanında Lazkiye'deki Bucak Avşar'ları ve diğer Türkmen aşiretlerine kol kanat gerdi. Fakat Beydili Türkmen'lerinin saldırılarından bir türlü kurtulamadı.

(Beydili Türkmenleri, komşumuz Karaözü'lerin mensubu olduğu Türkmen boyudur. Belki de Karaözü'lülerin Türkmenleri hor görmeleri bön bakmalarının nedeni de bundandır. Ama kendilerini Marifin özünden sayanların bilgiçlik taslayanların bilmedikleri bir şey var. O da kendilerinin de bir Türkmen oldukları. Benim babamda bir Karaözü'lüdür. Okumayazması pek yoktu ama bu tutum ve davranışlarına hep karşı çıkmıştır. Karaözü doğumlu

[61] Bk. Burunören Köyü Belgeseli, Ağcalu Cemaati ile ilgili syf. – Haydar Erdoğan

Karaözü tarihi ile ilgili araştırma yapan kitap yazan eğitimci beyin ***"Türkmenin tarihimi olur"*** *diyecek kadar küçülmesi gibi.)*

Kendisi aslında bir Paşa olan Sancak Beyi Hamed'in adamları birliği ve düzeni dağıldıktan sonra Burunören köyüne yerleşmek için ilk kazma vuranlarda Hamedü'l Abbas'ın yanında saf tutanlardır. Onun için bu obaya Hamed Uşağı denilir ki bu sadece Hamed'in adamları, tarafları anlamındadır. Bu Avşar Türkmenlerin doğan çocuklarına Hamed ismi verildiği görülmektedir.

III. Ahmed zamanı Osmanlı devletinin tavizler, topraklar vererek barış imzalayıp, hızla kan kaybettiği yıllar olmakla beraber aynı zamanda ihtişamlı Saray hayatının yaşandığı meşhur Lale Devridir. Osmanlı devletini oyalayarak çökertmek için Almanların çeşmesinin yanında Hollandalıların gönderdiği binlerce laleyi İstanbul caddelerine ve sarayın önlerine ektirmesiyle çeşitli renklere bezenen İstanbul'da dış siyaset tamamen durmuştu. Sarayın derdi ve sorunu sosyal içerikli fakir halkın isyanı ve geçinebilmek için şekavet ve soygunlarda bulunan Aşiretlerin ıslahıydı.

Padişahın gözünde olmak için katliamlar yapmak gibi çeşitli yöntemler deneyen Sadrazamların aksine dönemim Sadrazamı İbrahim Paşa ülkenin savaşlara ve iç huzursuzluğa son vermek istiyordu. Önce dışta barış antlaşmaları imzaladı. Sonra Anadolu'da çeşitli nedenlerden dolayı boşalmış köyleri yeniden canlandırmak için çalışmalara başladı. Onun kafasında kendi doğduğu köy Maşkura (Nevşehir) vardı. Orasını büyük bir şehir yapmak istiyordu.

İlk işi Padişah'tan aldığı bir fermanı Halep Valisi Vezir Ahmed Paşa'ya göndererek; Hama, Humus, Raka, Lazkiye ve Halep yörelerine yerleşmeleri için zorunlu göçle gönderilen Halep mukataasına tabi aşiretlerden Danişmendli'ye bağlı; Anamuslu, Avcı, Avşar, Çağırganlı, Cecelü, Cerit Sultan Hacılu, Çimenli, Dokuz (*Beşanlu*), Dodurğa, Eymir, Gündeşlü, Karaca - Arablu, Karkın, Musacalu, Musa - Hacılı, Karalı (Karalu), Köçekli, Kürt Mihmadlu, Küşne, Kızıl - Kocalı, Şam - Bayadı, Ağca - Koyunlu, Barak, Boynu - Yoğunlu, Çağırğanlı, Çimelü, Elçi, İmanlı – Afşar'ı, Neccarlı, Tatar Alili, Tecirli, Yaban - Eri gibi oymakları, Nevşehir'e yerleşmeleri için göndermesini istedi. Ferman da aşiretlerin şekavetlere ve eşkıyalık hareketlerine karışmamaları, aksi halde cezalandırılacağı belirtiliyordu.

1727 yılına kadar Boynu İnceli Avşar Türkmen grubuna ait olan cemaat ve oymaklardan Nevşehir'e yerleşmek için 800 hane geldi. Bunların yarısına yakını Nevşehir'e yerleşirken Musa Haculu ve Piri Oğlu gibi cemaatler yukarıda bahsettiğim sebeplerden dolayı Niğde ve Nevşehir'e yakın yerlere yerleştiler.

XVII. yüz yıl göçerlerin Anadolu'da yerleşmeye başlamasının doruğa çıktığı yıllardır. Bu yıllarda harabe halinde olan yerlere köyler, kasabalar kurdular. Sadrazam İbrahim Paşa, Muşkara denilen yerde new = yeni anlamında yeni şehir şehir anlamında Nevşehir'i kurdu. Nevşehir İbrahim Paşa'nın doğmuş olduğu Maşkara köyü üzeridir. Bu yerleşimden sonra bu bölgede başı boş dolaşan eşkiya at oynatamaz oldu. Savaş durumunda olan Osmanlı'nın imzaladığı Pasarofça Andlaşmasının ardından Sadrazam İbrahim Paşanın bu bölgeye ilgi göstermesi ve ilgilenmesi üzerine çok sayıda Türkmen aşireti bölgeye akın etmiştir.[62]

Konar - göçerlerlerden Nevşehir ve yöresine yerleşen büyük Türkmen gruplarından Boynu İncelü, başta olmak üzere; İnallu, Dânişmendlü, Kızıl koyunlu, Tohtimurlu, Herikli, Eymür, Eski-il Türkmenleri, Karaca Kürd ve Saman ve Musa Hacılu cemaatleri bulunmaktaydı.[63] Kırıntılı cemaatinden Göksun'da iskân eden Veli ve Hasan adlarındaki şahıslar kendilerinden istenen vergiyi fazla bularak göçüp Nevşehir'e yerleşmek istemişler,

[62] (Nevşehirin kuruluşu üzerine bk. Küçük Çelebi-Zâde, sayfa283, 384,478)

[63] (Bk. Zeynep Korkmaz, Nevşehir ve Yöresi Ağızları 1963, I,11,26)

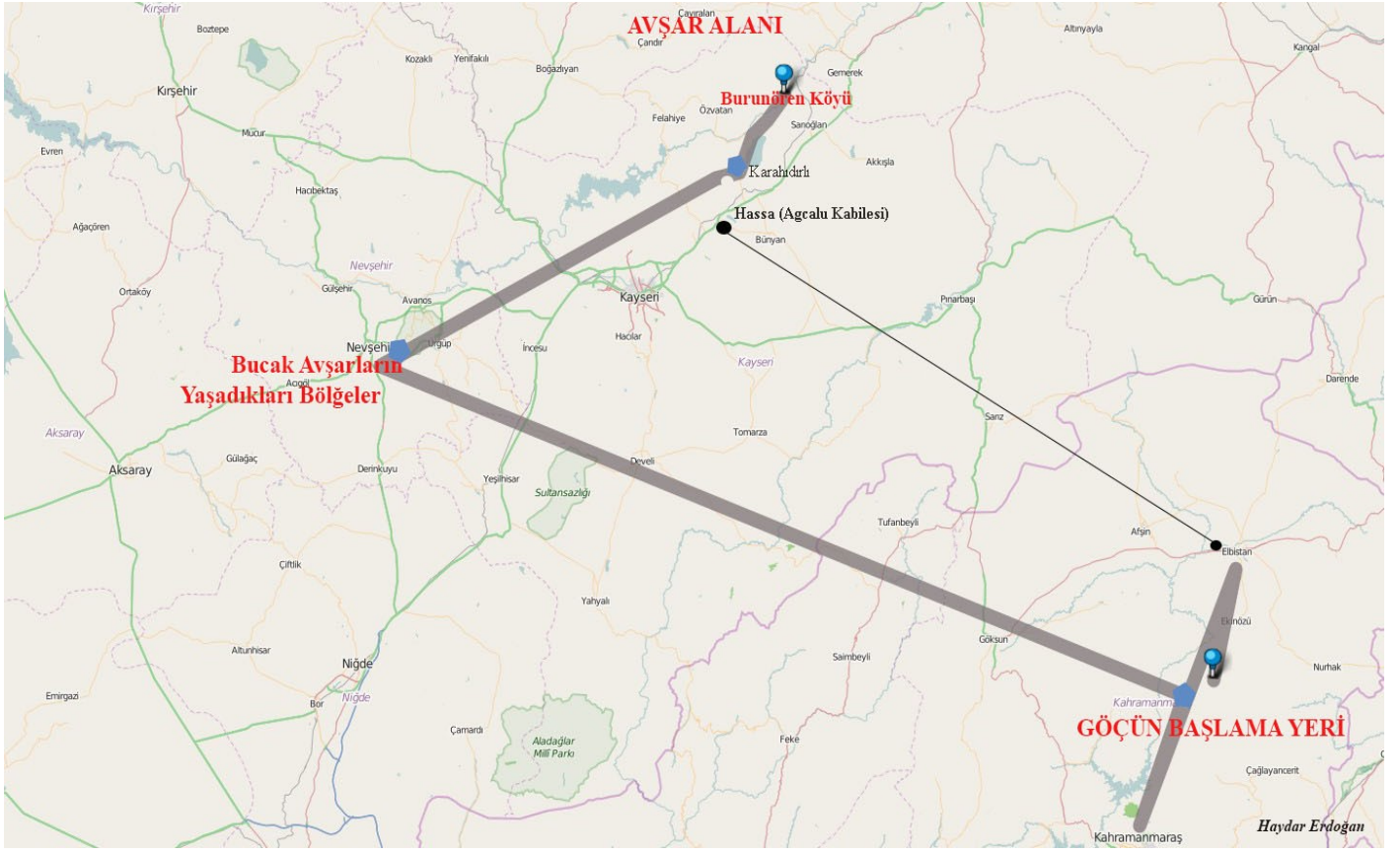
AVŞAR ALANI
Burunören Köyü
Karahıdırlı
Hassa (Agcalu Kabilesi)
Bucak Avşarların
Yaşadıkları Bölgeler
GÖÇÜN BAŞLAMA YERİ
Kahramanmaraş
Haydar Erdoğan
Kayseri
Nevşehir
Aksaray
Niğde
Kırşehir
Elbistan

Nevşehir'lilere sorulmuş, kabul edilmesiyle kendilerine bağlı kızılkoyunlu cemaatinden 65 hane başkalarının mal ve canına zarar vermemeleri şartıyla iskan etmelerine müsaade edilmiştir.[64]

Diğerleri; Yozgat (Boz-ok), Sivas, Ankara, Kayseri ve Kırşehir dolaylarına göçüp oralara yerleşmişlerdir.[65] (Çalışlu, Kozanlu, Hamidlu gibi Türkmen boyları Kamber Oğulları gibi Ağca Koyunlu boylarındandır.). Dikkat edilecek olursa Nevşehir'e olan göçe ağırlıklı olarak değindim. Çünkü çok önemliydi. Bizim Yedi Bucak Avşarları da aynı göçle gelmişlerdir. Onlarla beraber gelen Yedi Bucak Avşar'ından bazıları Musahacılı, Çadırkaya, Ayhan, Buğet, Delihebil, Geyral, Akmezar, Süleyman Höyüğü, Çağıl gibi köylere yerleşip kalırken bizim aşiret yukarıda değindiğim sebeplerden dolayı yoluna devam etti.

Kırk (40) yıldan fazla Kara Hıyat denilen eski Türkmen yerleşim yeri olan Karahıdırlı köyünde ikamet etti oraya daha önce yerleşmiş olan Türkmenler ile beraber yaşadılar. Çünkü fazla hareketlilik yani uzun göç devletin göç yasasına uygun değildi. Ceza almamak için kırk yıldan fazla bir süre Karahıdırlı köyünde yaşadılar. Aslında amaçları devamlı ikamet etmektir, yerleşmektir fakat çevresindeki köylerde yaşamakta olan insanlar aslında hayvanların otlatılması için yeşil alanları ve topraklarını paylaşmak istemiyorlar.

Geçimleri ekip - biçme ziraat etmenin aksine hayvancılık üzerine olan yerlilerde haklı olarak tepki gösteriyor bunu diğer köylerde destekliyordu. Dahası diğer bazı başlıklar altında değindiğim gibi Palas, Pınarbaşı ve Kayseri'ye yakın yerlerden gelen bazı eşkıya Avşar guruplarının bu Bucak Avşarlarının koyunları, keçileri sürülerini ve atlarını çalıp Halep pazarında satmaktaydı. Aslında yıldırma amaçlı bu baskılara mezhepsel yaklaşmaları nedeniyle artık orada yaşamalarının ileride çekilmez hale geleceğini düşünen Bucak Avşarlarının ileri gelenleri bir ilkbahar akşamı Karahıdırlı köyünden göç etme kararı aldı ve sabah yola koyuldular. Kızılırmak kıyı şeridini takip ederek Üzerlik köyü ve Burunören mezrası yanından geçip Büyükada dediğimiz bölgedeki Konalga denilen yere gelip dinlenmek için çadırlarını kurmuşlar.

Kesdoğan çayından gelen su ile Kızılırmak arasında kalan yeşil alanda (*kaç gün veya ay beraber kaldıkları belli değil*) beraber yaşayan yaklaşık 80 ile 120 çadır Yedi Bucak Avşar'ı ileri gelenleri arazinin bütün obaya yetmeyeceğini hesap ederek göçe devam kararı almış. Bugün Konalga denilen yer Yedi Bucak Avşarlarının son olarak beraberce yaşadıkları yerdir.

On veya on beş çadır bu yerde yaşamaya devam edip sonradan bugünkü yerine göçerek Burunören köyünü kurarken buradan ayrılan iki aile Pekmez'in dere denilen yere, diğerleri; Karaözü istikametine doğru göçe devam etmişler. Şahruh köprüsünden geçen Avşar gurubunu oluşturan aileler Yerlikuyu, Yelliburun, İğdeli, Karpınar ve Kaleköy gibi çeşitli isimler altında yedi mezrada yaşamaya başlamış bu nedenle bu Avşarlara Yedi Bucak Avşar'ı denilmiştir.

Maraş, Halep, Antep ve Amik ovasında yaşamış Oğuzların Avşar olarak bilinen ve bugün Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yaşayan Avşarlar ile genel Türk kültürü ve İslâm'ı yaşam tarzı ile benimseyen farklı mezhebe bağlı olarak diğer Avşarlardan tamamen ayrıdır. O Avşarlara benzemeyen Türkmen boyları göçüp gittikleri yörelerde «**Bucak Avşarları**» diye vasıflandırılırken, diğer Avşar boyları ise başlarında bulunan beylerinin veya sülâlenin en yaşlısı hatta yiğidinin adları ile mesken bölgeleri mezralar, köyler oluşturmuşlar.

Bugün bu köyler o isimler altında tanınmaktadır. Buradan anlaşılan başka bir konuda göçer olan aşiretin, bu düz araziler üzerinde yarı yerleşik bir düzene geçerek yaşamış olmalarıdır. Yalınız bu Türkmenlerde doğan çocuklara Avşar isminin verildiği sıkça görülmektedir. Bu isimlere göre yerlere ve yörelere Avşar ismi verilmiştir. (***Avşar alan gibi***.)

---

[64] (Bk.Zeynep Korkmaz Aynı eser,s.17-18.)

[65] (Bak. F. Sümer - Oğuz'lar Syf. 194 - 95)

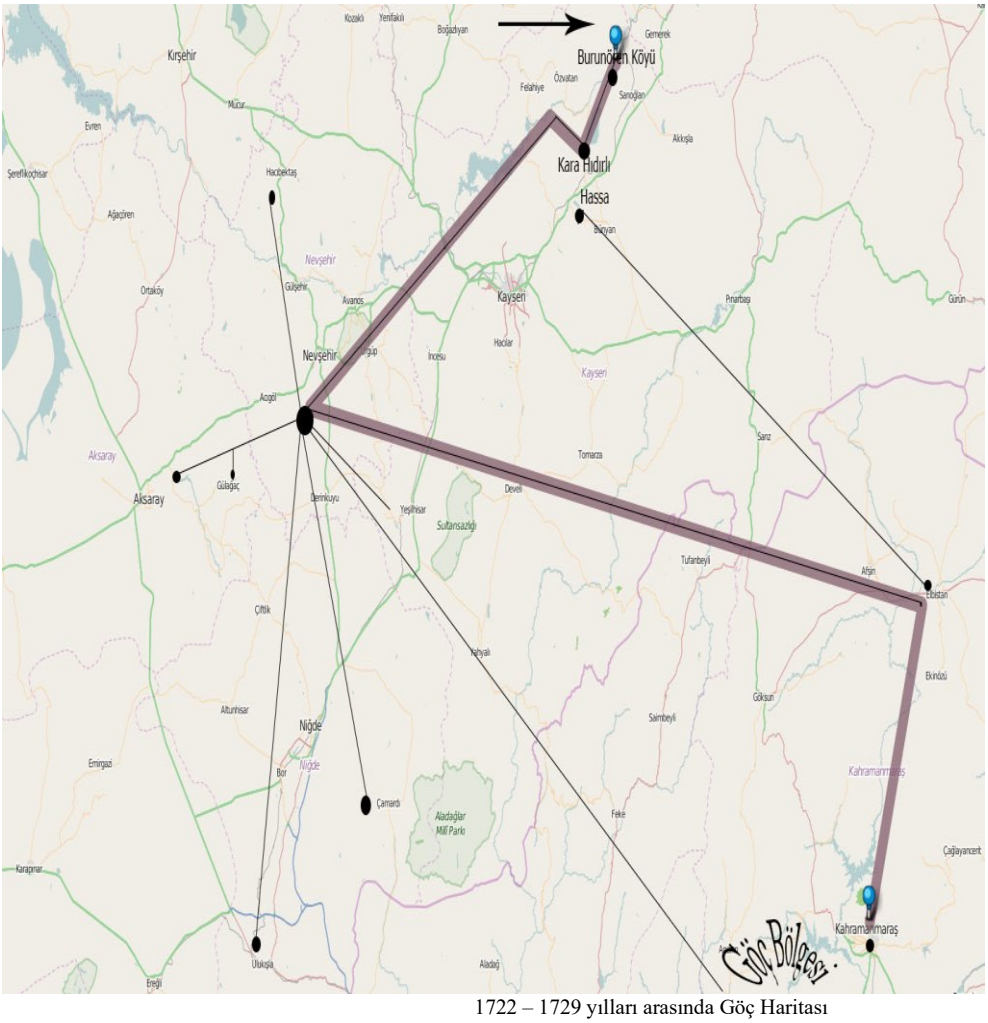

1722 – 1729 yılları arasında Göç Haritası

Burunören köyünün temelini atan Hamed Uşak'ları Oğuzların Avşar Boylarından oldukları halde, kendilerini sanki farkı bir şeymiş gibi Türkmen olarak bilmektedir. Bugün Burunören halkı ve çevresindeki aşiret denilen köylerde doğup büyüyen hemen hepsi Avşar olduklarını baba ve dedelerinden duymadıkları için kendilerinin Avşar olduklarını yakın güne kadar bilmemekteydiler.

***

XV.-XVII. ve XVIII. YÜZYILLARDA ANADOLUDAKİ TÜRKMEN / AVŞAR GÖÇLERİ VE GÖÇ NEDENLERİ

XVI. yüzyılın ilk yarısından başlayıp sonlarına doğru, muharebelerin gittikçe artmasıyla bütçede açık veren devlet hem toprak hem de maddi kayıplara uğramakta bunun tedariki içinde vergi alarak kaynak bulmak zorunda kalmıştı. Bir de buna culûs adındaki Yeniçerilerin bahşiş alamayınca harbe gitmeyeceklerini meselesi eklenince devlet imdâdı - şerefiye adı altında para toplamaktaydı. Diğer taraftan bir okka (*Vukiye*) bakırdan mangır adı altında para bastırdı[66].

16. yy. sonlarına doğru paranın değeri üçte bir nispetinde artırıldı. Bu yönde hazinede biriken paralar ile bu yıla kadar faydalanamayan Türkmen ve Kürt aşiretlerinden asker toplama için yeni kaynaklar bulundu. Yine aynı yıllarda Rumeli Yörükleri Evlad-ı Fatihan adıyla bir birlik oluşturup, onlardan silahlı güçler oluşturularak, asker toplanmaya başlanmıştı.

Savaş nedeniyle harap olmuş köy ve kasabalara geri dönmek isteyenlere devlet öküz ve tohumluk buğday dağıttı. Batı Rumeli topraklarında bunlar yapılırken, Anadolu ve Suriye topraklarında bu uygulamalar devam etmekteydi. O bölgelerdeki konar-göçerleri harap olmuş yerlere yerleştirip sahipsiz kalmış yerleri imar etmek ve oraları yeniden ziraata açmak için uğraş verilmekteydi. Böylece yerleşik halk ile oymaklar arasındaki anlaşamamazlıklara son verilerek Anadolu'yu kaplamış olan Saruca Sekban eşkıyalarının faaliyetlerini önlemek amacı güdülmüştü.

Şam, Halep, Diyarbakır, Mardin, Adana, Malatya, Gaziantep (Ayıntab) ve Tokat cihetlerinde Vali ve Voyvodaların yetki alanlarındaki devlete ait olan (mirî) arazilerden alınan vergi ve kiralar hazineye bir şey kazandırmamaktaydı. Çünkü buraları kiralayan kişiler aldıklarını bir kısmını veya hiç vermiyorlardı. O nedenle 1696 yılında alınan bir kararla topraklar kullanan sahiplerine satılmaya başlandı.

1695 - 96 yılları arasında Ruslar ile yapılan Azak Kalesi Muharebesinden sonra Anadolu'da sükunet gittikçe bozulmaya başladı. Padişah II. Mustafa zamanında Harp devrinin meydana getirdiği darlık ve buhrandan sıkıntıya düşen halk ellerindeki mal ve mülklerini satmak zorunda kalıyor eşkıyalar yüzünden yerlerini terk ediyorlar ve böylece harpler kaynaklı muhafazasız kalması nedeniyle meydana çıkar düşkünü, fırsat düşkünü bir avuç insan topluluğu kalmıştı.[67]

Yerlerini terk etmek mecburiyetinde kalan ve toprakları yaşamları için kafi gelmeyen ailelerden bazıları, sekban ve saruca adıyla 40-50 kişilik teşekküller oluşturmaya başladılar. Sarucalar Suvari, sekbanlar ise Piyadeydi. Canlarından bezen halk tarafından Türedi taifesi olarak isimlendirilip kötülenen bu teşkilat, ilk zamanlar devlete önemli işler görmüş, lüzumlu birer unsur olarak muhafaza edilmişler 1684 yılında başlayan Celâlî isyanlarındaki rollerinden dolayı da adlarını duyurmuşlardı.

Bütün imparatorluk topraklarında, hatta dahada ileri gidersek idarecilerin kapu halkını teşkil eden saruca-sekbanlar kendilerine uygulanan bu ayrıcalığı kullanarak resmi elbise kullanıyor, resmi kimlik taşıyorlardı. Bu ayrıcalıklarına güvenerek halktan çeşitli adlar altında para topluyor, hatta onları soyma, mallarını gasp etme gibi hareketlerde bulunuyorlardı. O yıllarda dış baskı ve düşmanlarına asker kullanan (O yıllarda zorunlu ihtiyaç duyulan bu gruplar, 1684 yılında eşkıyalığı taraf kaplaması ile kaldırılması başlandı. (Saruca - Sekbanların başında bölükbaşı bulunur, en baştakilere, Baş bölük Başı veya Sır çeşme denilirdi.)

---

[66] (Mustafa Nuri Paşa,Netayicü'- vukuat,III. ist.1927 s.97)

[67] (Es'ad Efendi, Ahvâl-i Celâliyan adlı kitabından nu. 2236,516 Bunlar yüzünden çift ve çocuğunu bırakan köylüler, öküzleri yerine atı, sapan yerine tüfek edinip, bir kısmı atlı, diğer kısmı sekban olarak kule ve palankalar inşa ederek nu gürûha karışıyorlardı.)

Bunlardan en ünlüleri Kara Mehmed, Akkaş, Yadigar Oğlu, Yeğen Osman Paşa, Gedik Mehmet Paşa ve Cirit Oğlu adlarındaki şahıslardı. Bu şahıslar Sivas'tan Bolu'ya kadar köy ve kasabalarda yağma yapıp hasar vererek halkın gidiş ve gelişlerini engellemekteydiler.

Devlet içinde besleyip büyüttüğü, bu haydut çetesinden kurtulmak için Büyük Cafer Paşa'yı görevlendirdi. Paşa, önce bunlara bazı önemli görevler vererek birbirlerinden uzaklaştırıp birliklerini bozmaya çalıştı. Bu nedenle Yeğen Osman Paşa'ya Ser Çeşmelik verip önce Karahisar Sancağına sonra Rumeli'ye gönderdi. Sivas valiliği görevinde bulunan Gedik Ahmed ve Cirid Türkmenlerinden Cirid oğlu Çorum sancak beyi olarak bulunuyorlardı. Bu eşkıya grupların zulmünden canından bıkan Anadolu halkı, huzursuz olmuş, bir an önce hükümet tarafından bir tedbir alınıp bunların yok edilmelerini bekliyorlardı. Fakat devletin bu işi yapmasına bir ihtimal olarak bakılmasından dolayı, devletin kendi kadrosunda çalışan bu eşkıya grubuna karşı, halk kendi aralarında müdafaa gücü olarak vurucu bir güç oluşturmuşlardı.

Osmanlı Devleti Anadolu'nun her tarafına nefîrî âm emirleri yazdırdı, hatta Şeyhül-İslâm'dan fetva çıkarttırıp her tarafa gönderdi. Eli silah tutan herkes, Voyvodalar, Kethüdalar, köy zabitleri mahiyetinde asker taifesi ile beraber 1688 yılı kasım ayı sonlarında harekete geçip çoğunu imha ederken bu gruplardan kalan kişiler bir araya gelerek Levent olarak 1776 yılları ortalarına kadar şekavetlerini sürdürmüşlerdir. Bu tarihten sonra özellikle Beğ-Dili aşiretinin yardımı ile ortadan kaldırılmıştır.[68]) Anadolu ve Rumeli'nin Türkleşmesi için devletin yerleştirme politikasına karşı, halk devletin kendi besleyip büyüttüğü bu iç düşmanlar tarafından oldukları yerleri terk edip köşe, bucak kaçıp saklanacak yer aramaktaydı. Bu gruplar, Güneyde; Suriye, Halep tarafında Arap eşkıyaları, Kuzey ve Anadolu'nun diğer başka yörelerinde Türkmen veya Avşar adlı bir kısım eşkıya parçalarıydı.

Halk iki üç ay içeri kapanarak bu şer gruplara karşı siper oluşturmaktaydılar. Hükümetin bunlar hakkındaki çıkarttığı nefir-î ilân etmesiyle çok sevinmişler ve devlete destek olmuşlardır. Bu kararlar her nerede okunmuş ise Silahtar Mehmet Ağa'nın ifadesi ile; bütün halkın ağzından şu sözler çıkıyor:

''*Bu eşkıya dururken sefere gitmeyiz. Kadınlarımızı ve çocuklarımızı fahişe şeklinde bayrakları altına götürüp, malımızı gâret ve hasarat etmeleri muhakkaktır. Bunların hesapları görülüp vücutları ortadan kaldırılmadıktan sonra sefere giderüz dediler. Her vilâyetten bu şekilde arz ve mahzar gelince vilâyet tahrip etmekten başka ellerinden bir şey gelmez, hiç bir tarihte levend (Saruca - Sekban) tâifesiyle memleket açıldığı görülmüş değildir, bize kul lâzımdır diyerek hepsinin toptan imhası ve saruca - sekban namının cihandan kalkması hakkında ittifakla karara varıldı.* ''[69]

XVI.y yılın sonlarına doğru gerek devletin vergilerinden gerekse eşkıyaların can almasına kadar varan baskılardan dolayı halk bir yerde durmuyor, yerleşmiş olanları başka yörelere göç etmeye çalışıyordu. Memleketin zirai durumlarından dolayı vahim sonuçlar olmuş ve devlet yasalar çıkartarak göç edeli 10 yılı geçmemiş halkın tekrar köy ve kasabalarına dönmesi istenmekteydi.[70]

1658 yılında Celali isyanlarından ve 1691 yılında Seyahatname[71], III, s.146, 161, 165) Evliya Çelebi, gezdiği Güneydoğu halkının mal ve tarlasını eşkıyaya verip yerlerini terk ettiklerini bildirmekte. Suriye ve Halep yöresindeki göçün diğer nedenlerinden biriside Şammar ve Aneze Arap bedevi eşkıyaları ve onların mensubu olduğu aşiretin korkusundandı.

Anadolu'daki göçün nedeni her ne olursa olsun, kimden kaynaklanırsa kaynaklansın, devlet bu göçü önlemek çabası içindeydi. Çıkartılan göç yasalarına uymayıp, topraklarını terk

---

[68] (Cevdet ts. Dahiliye ks. Nu. 9997)

[69] (Silahtar Mehmet Ağa Aynı eser II. s. 402, 403)

[70] (Kanunnâme. M, Cevdet yz. nu.K.557 s. 137)

[71] Seyahatname III, Evliya Çelebi, sayf.146,161,165,

eden veya konar - göçer olarak yaşayan halka karşı devlet baskı, korku ve sürgün gibi yöntemleri denedikten sonra göçleri önlemek için belirli stratejik önemi olan göç bölgelerine kolluk kuvvetleri görevi yapacak özel donatımlı gruplar oluşturmuştu.

Bu kolluk kuvvetleri genellikle dere veya köprü başı gibi göç yolları üzerinde konuşlandırılmışlardır. O nedenle bunlara Derbend veya Beldar gibi isimler verilmiştir. Büyük ticaret ve kervan yollarının geçtiği genellikle güneydoğu Anadolu, Suriye gibi halk hareketlerine sahne olan bölgelerde emniyeti temin etmek için müfettişler, teftişçiler ve derbentler bulunmaktaydı.

Fakat; geçit, yol ve köprü emniyetiyle vazifeli olan bu gruplarda eşkıyaların baskılarına dayanamayarak teşkilat ve nizamlarını bozup dağılmaya başladılar. Fakat boşalan ve viran olan yerlere iskân edilebilmesi için devlet merkezde vilâyete yazılan talimatla (Hüküm ve fermanlarla) halkı yerleştirmeye çalışıyor.

Yerleşmek isteyen oymaklar için evlerini yapmak ve ziraat yapmaları için toprak verip yer tahsis ediyordu. Tanzimattan sonra devletin iskân meselesi üzerinde daha ciddi eğildiği görülmüştür. 1840 yılında aşiret reislerine birer mühür verilerek aşiretlerin yerleşmesi veya başka yerlere gitme (göçmek isteyenlere bu kişilere kefil göstermek şartıyla izin verilmeye başlanılmıştır.)

1866 yılında genellikle Güneydoğuda yaşamakta olup; yerleşmek isteyenler için teşvik edici veya yasaları uygulamak üzere Fırka-ı İslahiye adında bir komisyon kuruldu. Bu komisyonun bir başında askeri bir birlik ve Derviş Paşa ile Cevdet Paşa vardı. (Cevdet Paşa Uzun Yaylada cereyan eden, Çerkezlerle ellerinden kışlakları alınan Ağcalıların olaylarını Cevdet Paşa bastırmıştı. Dadaloğlu şiirlerinde Avşarlara karşı giriştiği acımasız baskın nedeniyle Cevdet Paşaya kızgındır.) Burada amaç halkın yaşadıkları yerlerde, o zaman gerek yayla da, gerek kışlakta oturuyorlarsa oldukları yerde yerleşmelerine ikna etmekti. Fakat o yıllarda Halep eyaletinde bazı aşiret ve oymakların yerleştikleri görülmektedir.

İskana mecburiyet yukarıda değinildiği gibi o bölgelerin Türkleşmesi, vergi gelirlerinin artması ve gereken asker ihtiyaçlarının hiç değilse XVI. yy. sonlarından sonra Türkmen ve Avşarlardan alınması için öngörülmüştür. 1865 yılında ıslahat için muhtelif hareketlerle devlete karşı gelen aşiretler için af çıkartılıp ikna kabiliyeti yüksek olan kişiler arasından seçilen kişiler başlarına memur edildi. Devlete itaatli aşiretler tarafından mezralar, köyler kurarak yerleşmeye başladılar. Genellikle büyük oba ve aşiretlerin kurdukları büyük köyler, o yıllarda İslahiye adı ile söylendi.

İşte yıllarca yaşadıkları topraklar üzerinde nüfus sahibi devletlere karşı yerleşmemekte ısrar edip direnen; Türkmen, Yörük, Avşar, Varsak, tahtacı gibi yarı yerleşik ve konar - göçer olarak çeşitli isimler altındaki aşiret oymak ve teşekkülleri artık Anadolu'nun her tarafında, yerleşerek devletle barışıp bütünleşti.

***

BURUNÖREN KÖYÜ

Demografik Bilgiler:

Köyün Kuruluşu	: 1763 – 1765 yılları arasında.
İdari Konumu	: 1.1.2014 Tarihinden itibaren Sarıoğlan'a bağlı Mahalle.
Alanı	: 15.7867 km2.
Muhtarlık	: Var
Nüfusu	: Köyde yaşayan 83. Genel : 1.067 kişi
İle uzaklığı	: 70 km
İlçe'ye uzaklığı	: 10 km.
İlkokul	: Taşımalı Eğitim.
Elektrik	: 1973 tarihinden itibaren var.
İnternet	: Yok
Telefon kodu	: 38820
Posta kodu	: 38820
PTT	: Yok. İlçe Sarıoğlan'da var.
Sağlık ocağı	: Yok. İlçe Sarıoğlan'da var.
Cami	: Var
Morg	: Var
Kütüphane	: Var.
Dernek	: Merkezi Almanya'da Burunören Köyü Kalkınma Sosyal Daya nışma ve Kültür Derneği – Burnunören Çevre ve Doğayı Koru-ruma Derneği (Burunören – 2021 - 2024
Kanalizasyon	: Yok
Asfalt	: Var
Köy içi yol	: Kilittaş
Rakım	: 1115

BURUNÖREN KÖYÜNÜN KURULUŞU ve TARİHİ OLUŞUMU

Burunören köyü ilk olarak 1762 - 65 yılarında kurulmuş olup, yaklaşık 250 yıllık bir tarihe sahiptir. Köyün kuruluşunun çekirdek oluşumu 24 Oğuz boyundan Boz-oklar kolunun Yıldız Han Oğullarından, olup çevik ve avı seven (**Yani cüst u çâlâk ve ava düşkün, canavara ve kuşa hevesli**) anlamında, onkunu tavşan olan Avşar kollarındandır. Yani Oğuzların (*Türkmenlerin*) Avşar olan Türkmen boylarındandır.

Bu Avşar topluluğu; Diğer Türkmen, Oğuz Boyları gibi 1270 yıllarına doğru Büyük Selçuklu Devleti zamanında Anadolu'ya geldiler. Selçuklu Devletine sadakat, verdikleri güven nedeniyle Anadolu'nun güney hududuna güvenlik için kendileri gibi etkin bir güce sahip olan Bayat boyları ile beraber yerleştirildiler. Fakat Selçuklu Devletinin yıkılmasından sonra gerek beylikler gerekse Osmanlı Devleti zamanında Suriye ve Halep Türkmenleri olarak adlandırılan Bozok Türkmenlerinin konumları tamamen değişti ve birçok Türkmen aşireti bugünkü Suriye toprakları içinde yer alan Hama, Humus, Lazkiye ve Halep, Şam bölgelerine dağılmaya başladı. Bunların içinde Burunören köyünün temelini oluşturan Hamed Uşaklarının dedeleri olan İmanlı ve Kızılkocalı Avşarları da vardı. Onlarda Halep yakınlarında Ham ovasını (Bucak) mekan tuttu. Tamamen zıt olmalarına karşın Akkoyunlular la olan zorunlu ilişkilerden dolayı yerleşmeye zorlanıyorlardı.

Geldikleri bölgelerdeki iklim ve hava şartlarına alışkın olan aşiret aşırı sıcak, tifo gibi yaygınlaşan hastalıklar ve bazı harami Arap çetelerinin verdikleri rahatsızlıklardan dolayı huzursuzluklarını dile getiriyorlar fakat Akkoyunlu'lar onların orada kalmasını kendileri açısında güvence olarak görüyordu. Bu aslında Dulkadir Oğulları Beyliği'nden nüfus çalmak anlamına da gelmekteydi. Çünkü Diğer Cemaatlerle beraber İmanlı ve Kızıl Kocalı Avşar Cemaati de Dulkadir Oğulları nüfusu altında olup konup göçtükleri topraklarda bu Beyliğin kontrolünde olan toprakları içerisindeydi.

Bölgede 14.yy'lın sonlarına doğru siyasi bazı gelişmeler olurken Osmanlı Padişahı I. Selim o bölgeye çok önem vermekte bölgede cereyan eden olaylardan faydalanmayı düşünüyordu fakat ülke sınırları dışına yapılan seferlerden dolayı gider olarak halktan istenen vergiler halka ağır geliyor vergi ve asker vermek istemeyen Avşar taifesi sıkça yer değiştirmekteydi. Çıkartılan Fermanları hiçe sayan çoğunluğu Avşar/Yörük Türkmen aşiretleri devamlı hareket halinde yer değiştirerek yaşamlarını sürdürmekteydi.[72]

Avşar ve Bayat boylarından olan Türkmenlerin İran'da kurulan Safevi devletine destek vermeleri hatta katılmaları II. Bayazıt'tan sonra Osmanlı tahtına oturan Şehzade I. Selim'in (*Yavuz Sultan Selim*) dikkatini çekiyordu. İlk işi Türkmenleri kendine bağlamak ve Şah İsmail'in Anadolu'daki Türkmenler üzerindeki etkisini azaltmak için girişimlere başladı. 1514 yılında İran'a karşı başlattığı Çaldıran Savaşını kazanan Yavuz Sultan Selim, boş durmadı. Şah İsmail ile Suriye'de hüküm süren Memluk Devletinin Sultanı Kansu Gavri arasındaki Osmanlı devletine karşı beraber hareket etme ihtimaline karşı Memlûk Devletinin Suriye'deki varlığına 1516 yılında savaşarak son verdi. Memluk Sultanı Kansu Gavri' nin üzüntüsünden öldüğü savaş sonrası Mercidabık Antlaşması ile Suriye toprakları Osmanlı devletine katıldı. Bununla yetinmeyen Sultan Selim bir yıl sonra 1517 yılında Suriye üzerinden Sina Çölünü geçerek Mısırdaki Memluk Devletinin üzerine yürüdü.

Tarihlere Ridaniye Savaşı olarak geçen bu savaşta Memluk Ordusunu yenerek Mısır'daki Memluk Sultanı Eşref Tuman Bay'ı idam etti. Böylece Memluklerin elinde olan Mısır'ı ve İslâm dünyası liderliğini de eline geçirmekle kalmamış Sünnî İslam'a hitap eden Halifeliği elde etmiş oldu. Kendisini; İslam ülkelerinin Halifesi olarak ilan eden Sultan Selim,

[72] (Bk. Kitabın Osmanlı'dan Günümüze Toplumsal Olaylar Bölümü. Haydar Erdoğan)

aldığı siyasi kararları uygulamak için ülke dışına savaş, Anadolu'da muhalif olan Türkmen /Avşarlara karşı Şeyhülislam Fetvaları ile katliam fermanları verdi. Bununla kalmadı Suriye üzerinden Sina Çölünü aşarak Mısır seferine giden Yavuz'un Ordusu geçtiği yerlerde yaşamakta olan Alevîleri acımazsızca katletti. Kurtulabilen çok sayıda Bozoklu koluna bağlı; Kayı, Bayat, Alkoral, Karaivli, yazır, Döğer, Dodurga, Yaparlı, Avşar, Kızık, Beydili ve Karkın gibi on iki boydan adları değişik Türkmen aşiretlerinden bazıları İran'a sığındılar. Yavuz'un sekiz yıl süren Alevî Türkmen kıyımı 1520 yılında ölümünden sonra Osmanlı tahtına geçen Kanuni Sultan Süleyman zamanında da devam etti.

Bozoklu Türkmen aşiretleri Dulkadir Oğulları Beyliği zamanında kendilerini huzur içinde sanıyorlardı. Oysa, uygulama ve zulüm aslında hiçte farklı değildi. Çünkü Osmanlı devletine arka çıkan Dulkadir Beyi Şehsüvar Beyin Memlûk Devletine yenilip Mısır'da idam edilmesinin ardından Osmanlı devletine sığınan; Çaldıran ve Ridaniye Savaşında Osmanlı devletine yardım etmekle kalmayıp Anadolu'da başlayan Celâli isyanını Bozok'ta (Yozgat) bastıran Şehsüvar Oğlu Ali Bey'in Osmanlı'ya karşı tavır alan Halep Türkmen'-lerine karşı ayrıca zulüm etmekteydi. Verdiği destek dolayısıyla Kayseri ve Bozok Sancakları kendisine verilen Şehsüvar Oğlu Ali Bey, o bölgede kendisini Bağımsız bir devlet olarak görmeye başladı. 1522 yılında Tokat'a çağrılan Ali Bey ve oğulları Artukova'da öldürüldü. Böylece Bozok'ta yaşayan Türkmen Aşiretleri hiç değilse onun zulmünden kurtulmuş oldu.

Osmanlı devletinin başına geçen Kanuni Sultan Süleyman babası Yavuz'un çizgisinden ayrılamadı. Osmanlı tahtına çıkmasının ardından ilk işi Merkezi Elbistan olan Dulkadir Oğulları Beyliğine 1517 yılında son vermesi bölge halkının huzurunu kaçırdı. Hama, Humus, Lazkiye, Raka, Tell Zivan ve Tell Şamar, Halep, bölgesindeki aşırı sıcaklardan kaynaklanan, tifo gibi salgın hastalıklardan dolayı canlarından bezdikleri yetmiyormuş gibi ellerindeki mallarını ve canlarını alan Arap eşkıyaların zulmünden kurtulmak için kaçıp, Maraş ve Elbistan dağlarında yol geçmeyen gizli kuytu yerlerde yaşamaya başladılar.

Konar - göçer olarak keçi ve deve beslemeyle geçimlerini idame ettiren Türkmen'ler koyun - keçi besleyerek dağlarda yürüyerek Yörük'ler, gideceği yere biran önce ulaşmak isteği anlamında ki Varsak'lar , şekavetlerinden dolayı dar alanlara sıkıştırılmış, ekip biçecekleri yerleri olmayan ve Osmanlı Şeriye ve Muhime Defterlerinde haklarında Padişah ve Kadı Fermanları bulunan Avşar /Afşar'lar, Bayır Bucak, Antep, Maraş ve Elbistan bölgesinde 1721 yılına kadar yaşadılar.

Padişah III. Ahmed Lale Devrinin ihtişamını yaşarken Sadrazam İbrahim Paşa Saray'dan özel olarak çıkarttığı bir fermanla doğum yeri olan Maşkura köyüne Maraş ve Halep bölgesindeki Bozok'lu Konar - Göçer Türkmen/Avşar kabilelerini yerleştirmek istedi. Ferman Halep'e vali olarak atanan Vezir Ahmed Paşa'ya bildirildi. 1722 yılından 1730 yılına kadar Yedi Bucak Avşar'ı atalarının mensubu olduğu çok sayıda Avşar Türkmen Yörük aşireti şekavetlere karışmamaları ve başka yerlere göç etmemeleri şartıyla yerleştirildi. *(O tarihte boşalmış bir köy olan Maşkura bugün Nevşehir'dir.)*

Halep, Maraş ve Elbistan bölgelerinden gelen 800 Bozok'lu Türkmen Aşiretinden 400 kadarı (*Muşkura'ya*) Nevşehir'e yerleşirken diğerleri Niğde, Kayseri ve çevresindeki boş köylere yerleşmek için dağıldı. Çadırkaya köyündeki, Hamdi Oğulları ve Yerlikuyu, Karpınar ve Burunören köyüne sonradan gelip yerleşen Kamber Oğullarının mensubu olduğu Musahacılı taifeside bulunmaktadır. 1722 yılında bölgeye intikal edip fakat sonradan Nevşehir'e yerleşmekten vazgeçen devlet kontrolünde olmak istemeyen 400 obadan bazıları Pozantı Ulukışla, Çamalan, Çamlıyayla, Tarsus, Kefeli, Çorum ve Yozgat tarafına giderken bağımsız, müstakil küçük bir Avşar grubu olan Yedi Bucak Bucak Avşar'larının diğer obaları Yeni-İl'e yani 15.yy. yerleşik düzene geçmiş olan Kızıl Kocalı Avşar Türkmenlerinin yaşadıkları Aziziye denilen Şarkışla'-nın boşalan köylerine göçerken; Hamed Uşakları, Kayseri İli sınırları içindeki Sarıoğlan kazasına bağlı, sınırları;

7.0.c) -

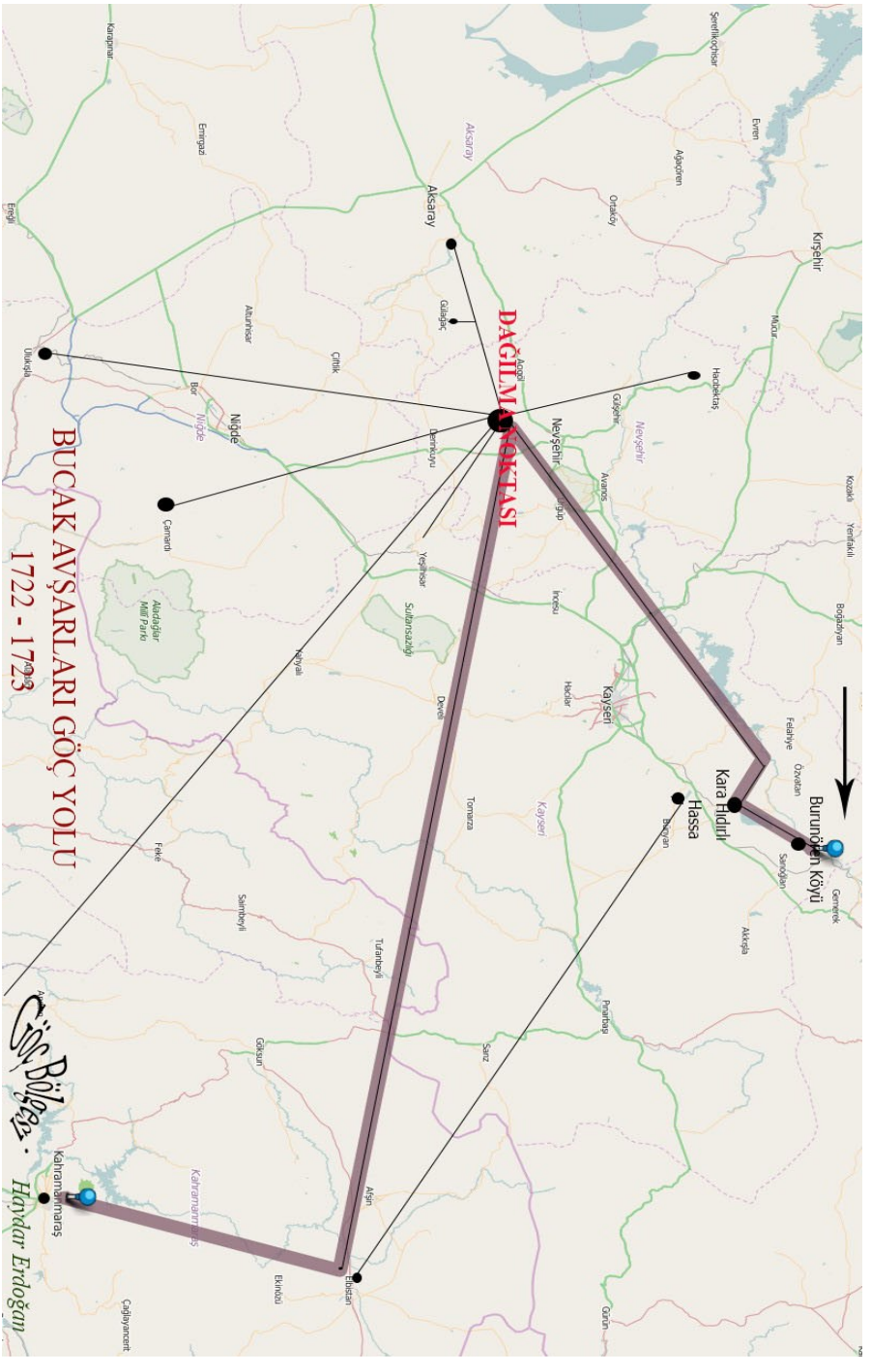
BUCAK AVŞARLARI GÖÇ YOLU
1722 - 1723
DAĞILMA NOKTASI
Aksaray
Nevşehir
Kayseri
Kara Hıdırlı
Hassa
Burunören Köyü
Kahramanmaraş
Haydar Erdoğan
Niğde
Kırşehir
Ulukışla
Çamardı
Hacıdektaş
Gülağaç
Ortaköy
Ağaçören
Evren
Şerefliköçhisar
Karapınar
Emirgazi
Ereğli
Altunhisar
Çiftlik
Bor
Derinkuyu
Avanos
Yeşilhisar
Sultansazlığı
Kayseri
Hacılar
Develi
Tomarza
Fahyalı
Feke
Saimbeyli
Tufanbeyli
Göksun
Afşin
Elbistan
Ekinözü
Çağlayancerit
Sarız
Pınarbaşı
Akkışla
Sarıoğlan
Gemerek
Felahiye
Özvatan
Bozyan
Bağazlıyan
Kozaklı
Yenifakılı
Mücur
Gülşehir
Aksaray
Kahramanmaraş
Göç Bölgesi

Doğusunda :Yahyalı köyü,
Batısında : Kızılırmak ve Kaleköy,
Kuzeyinde : Karaözü
Güneyinde : Üzerlik köyü

ile çevrili alandaki sadece birkaç Ermeni ailenin yaşadığı Burunören mezrasına yerleştiler.

Burunören köyü çeşitli kayıtlarda Burunveren, Burunören veya Burunviran olarakta geçmektedir. Hamed Uşakları olarak tanınan; Hamed ve oğullarından Göçer Ali oğulları ile sonradan intikal eden Topal Oğulları, Bin Hüseyin gibi sülâlelerin katılımı ile inşa edilen küçük bir yerleşim yerinin adıdır.

Burunören köyünün ilk sakinleri; Halep, Maraş bölgesinden intikal eden Hamed Uşağı ile birbirleri ile uzun yıllar yakın ilişkileri olan Halep altı denilen Gaziantep tarafından aynı gün ve tarihlerde yola çıkan çevre aşiret köylerin ilk temelini atan sülâleler ile beraber gelmişlerdir. Bu kabileler daha öncede değindiğim gibi göç edip gelirlerken beraberinde develeri çok sayıda koyun ve keçilerini beraberinde getirdiler. Bucak Avşar'larından olan Hamed Uşakları Burunören'e gelmeden önce Nevşehir'e ardından Sarıoğlan'a bağlı, Üzerlik köyüne yakın olan Karahıdırlı köyüne kadar gelip geçici olarak oraya konmuşlar. Mevsimin kış olması nedeniyle Karahıdırlı'da kışı geçirmeyi planlayan sayıları 100 ile 120 hane (Ev) bu sayı nüfus olarak hane başı 3 kişi hesap edersek 360 kişi göçmekten vazgeçip Karahıdırlı köyünde kırk yıldan fazla ikamet etmişler.[73]

Bu zaman zarfında Toraman ve Acırlı köylerinde yaşayan Türkmenlerle sıkı ilişkiler içine girdiler. Fakat sonradan geçimlerini koyunculuk ve keçi beslemekle sağlayan Aşiretle 1530 yılında önce yerleşik düzene geçmiş olan Palas ve Üzerlikte yaşayan Türkmenler arasında mera ve otlak gibi asıl nedenler başta olmak üzere diğer bazı nedenlerden dolayı huzursuzluk yaşamaya başladı. Huzursuzlukların artması üzerine Bucak Avşar'ı (*Yedi Bucak Avşarları*) artık Karahıdırlı'da kalamayacaklarını düşünerek göç etme kararı aldı. Bu kararın alınmasında; Palas ve Pınarbaşı Avşar'larının gece gelip atlarını ve sürülerini gasp edip götürmeleri etkili oldu. *(Sürüden koyun aldırmak veya çaldırmak bir tarafa; Türklerde, Türkmenlerde atını, kısrağını çaldırmak erkek için ağır hakaret ve aşağılayıcı bir durumdur. Osmanlı Şeriye kayıtlarında at çalma – at hırsızlığı olayları sıkça rastlanmaktadır.)*

Karahıdır'lı köyünden bir ilkbahar sabahı hareket ettikleri gün yıllarca kader birliği yapmış olan bu ailelerin artık ayrılma günleri gelmiş oluyordu. 100 ile 120 (Çadır) hanelik bu büyük göç birkaç Ermeni ailenin yaşadığı mezranın bugünkü adıyla Burunören köyü yakınından geçerek Karaözü istikametine doğru yol aldı. Uzun süren yaya yolculukta yorulan göç dinlenmek için bizim

[73] (Burunören Köyü Belgeseli, Karahıdır'lıdaki, Karahıdır'lıların Kızılbaş mezarlığı dedikleri mezarlar Yedi Bucak Avşar'larına aittir. Haydar Erdoğan).

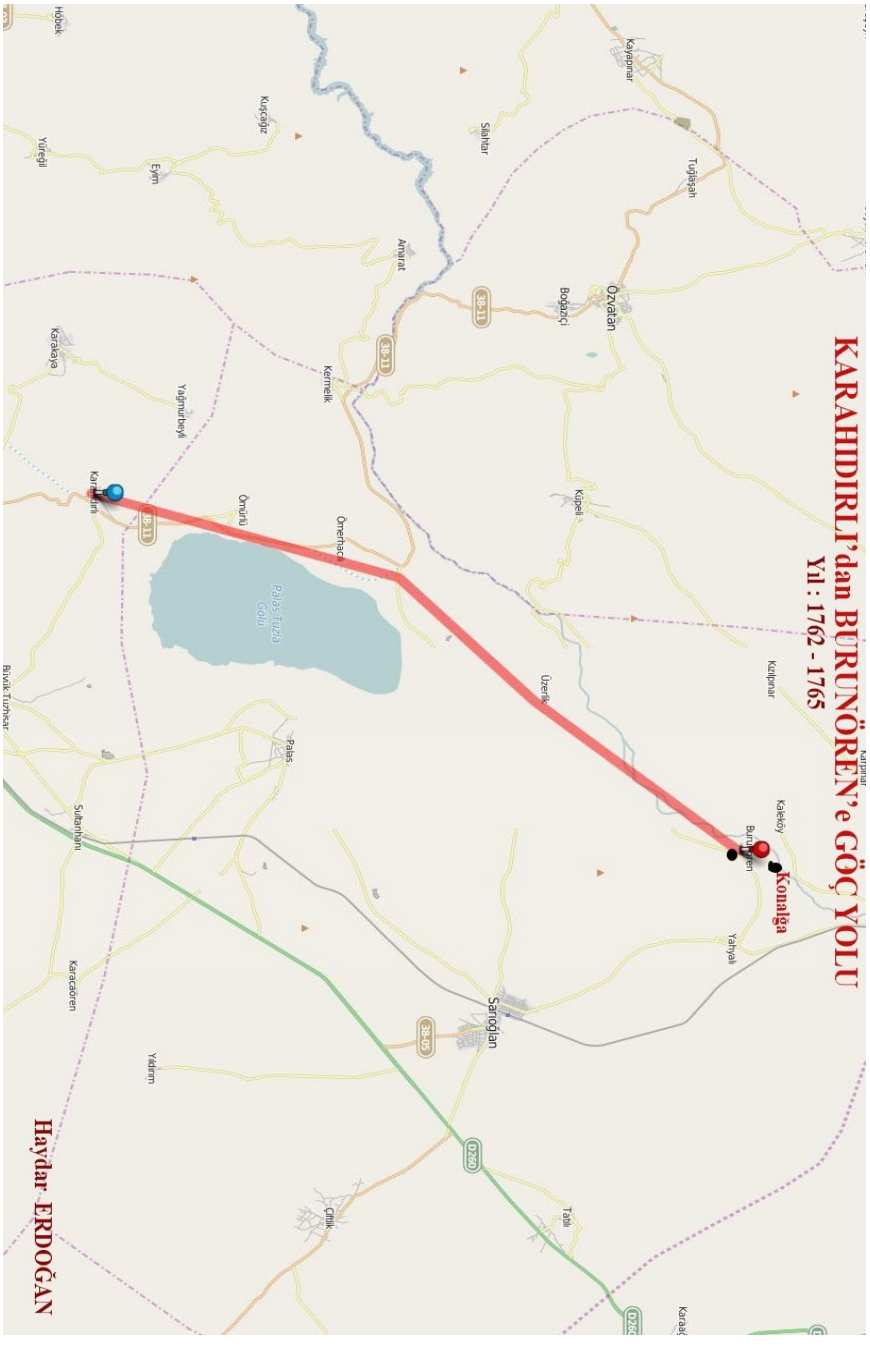
KARAHIDIRLI'dan BURUNÖREN'e GÖÇ YOLU
Yıl : 1762 - 1765
Konalga
Haydar ERDOĞAN
Palas Tuzla Gölü
Kavakpınar
Tuğlaşah
Özvatan
Boğazici
Kupeli
Kermelik
Amurat
Sihlhar
Kuşçoğuz
Eyim
Yüreğil
Höbek
Karakaya
Yağmurbeyli
Karahidirli
Ömürlü
Ömerhacı
Üzerlik
Kızılpınar
Kaleköy
Burunören
Yahyalı
Sarıoğlan
Palas
Büyük Tuzhisar
Sultanhanı
Karacaören
Yıldırım
Çıtlık
Tatlı
Karaköy
E90
E88
D200

7.0.d)

Konalga denilen yere kondu. Orası bugün Bent ile Büyükada (**Cücüklü Ada**) arasındaki geniş ve yeşil alandır. Türkmenlerin, Avşarların ve Yörüklerin Konalğa - Culâp veya colap dedikleri geçici olarak dinlenmek için kondukları Konalga denilen yer çok hoşlarına gitti.[74]

Kızılırmak kenarındaki uçsuz bucaksız Ada ve Kesdoğan Çayından gelip Değirmen Ocağı denilen yerdeki Değirmen'den gelen suların altında kalan Yukarı Bucak denilen bölgedeki meralar alabildiği yere kadar boştu. Suyun etkisi ve arazinin düz olmasıyla merada çayırlar, otlar diz boyu büyümüş ve develerin çok sevdiği kangal dikenleri ise deve sahibi olup; geçimlerini develeriyle yapacakları nakliyata bağlamayı düşünen Hamed Uşağını çok sevindirir. Dahası var orada kendilerinden başka karışacak müdahale edecek Yahyalı ve Burunören köylerinde yaşayan birkaç Ermeni aileden başka kimse yoktur. O nedenle bölge hem kendi yaşamları hem de yaşamlarının vazgeçilmez doğal bir parçası olan hayvan bakım için otlak çok ideal gelir.

Hamed Uşağı, çadırlarını kurup bir gün orada geceledikten sonra, ertesi gün sabah vakti bölgenin güzelliğini gören kabile büyüğü kendi aralarında konuşarak oraya yerleşmek için karar alır. Fakat kendileri ile gelen diğer sülâleler oraların kendilerinin de yerleşmesi halinde otlakların yetmeyeceğini düşünerek oradan göçüp, bugünkü Karpınar, İğdeli, Yellli Boyun, Köykuyu, Kaleköy ve Pekmezin Dere[75] gibi yerlere konup bu köylerin temellerini atarlar.

Diğer taraftan Hamed Uşakları verdiği kesin yerleşme kararından üç ay sonra ne yazık ki, hiç düşünemedikleri bir doğa olayı ile karşılaşır. Aşırı yağan yağmurların neden olacağı Sarıoğlan suyu ile gelecek selin barınak olarak kullandıkları kıl çadırlarının sel suları altında kalacağı hesabını takii, çadırlarını sel basıp; çok sayıda keçi ve koyunlarının sel sularına kapılıp telef olmasına kadar yapamazlar.

Hamed Uşağı, üç ay kadar Konalgada denilen yerde konakladıktan sonra, akıllarına bölgede sel sularının çıkamayacağı, yerleşmek için uygun bir yer aramak gelir. Arayış içine giren Hamed Uşağının ileri gelenleri Kızılırmak suları içine doğru uzanmış burun şeklindeki yere yani bugün Burunören köyü denilen yerde yerleşmenin uygun olacağı kararına varırlar.

Hatta kabileden bazıları, daha önceden yerleşim yeri olan fakat terk edilen bugün Acer Kıraç denilen yere yerleşmeyi ister. Fakat harabe şeklindeki yıkıntıları gören bazıları "*Eğer burası yurt olsaydı burada ki evlerin, barkların sahiplerine olurdu. Bakın ören olmuş, her taraf yıkık, buradan hayır gelmez*„ deyip oraya yerleşmekten vaz geçerler.

[74] (Burası bugün tarla olarak Hamdi Oğullarından Süleyman Görgülünün oğulları Eyüp ve Çerkez Görgülü'nün mülkiyetindedir. (Konalga olarak bilinen bu tarla yüzünden Yahyalı köyü ile 1950 ve 60'lı yıllarda uzun zaman kavgalar olmuş, bu yüzden açılan mahkemeler yakın güne kadar devam etmiştir. Haydar Erdoğan)

[75] (Burunören köyünde Sultan Çinkaya'nın (Yalçın) ifadesine göre Pekmez'in Dere'ye göçen sadece iki ailedir. Gemerek'te yaşayan Ermeni'ler tarafından topluca öldürüldüğü söyledi. Haydar Erdoğan).

Burunören Köyü Yerleşim Planı (Uydudan Görünüşü)

Daha sonra bugünkü köyün yerine gelip Hamed Uşağı ilk kazmayı tarihi tam kesin olmamakla beraber 1762-65 yıllarında vurmuşlar. Kıl çadırlara veda ederek Güney doğuda yaşayan yerleşik halkın imar yapı sistemini kullanarak, kerpiçten yaptıkları birkaç evden sonra, geçen zaman içerisinde nüfus sayısı arttıkça çoğalıp bir köy oldu. Fakat köyün ören yerine kurulmamasına rağmen adının sonuna ören eki eklenerek, köyün adına Burundaki ören anlamında **«Burunören»** denildi.

Burunören köyünde yaşayan yaşlı olan herkese sordum. Burunören köyüne ilk gelip kazma vuran kimlerdi, Başkaları var mıydı? diye. Hemen hepsi babalarından veya dedelerinden duyumlarına göre cevaplamaya çalıştılar. Hamedler ve birkaç sülale dışında kimsenin olmadığını söylediler. Bilgisine baş vurduğum kişilere göre köyün önceki sahipleri yok. Fakat 1945 yıllarına kadar Burunören'de yıllarca beraber yaşayan Ermeni ailelerin olduğu bilinen bir şeydir.

Bugün Hurşit Doğan'ın evinin olduğu yerde Tırtat'ın Haydar Erdoğan'ın evinin ve Arif İnce'nin eski odasının olduğu yerde Kirkor'un ve Maça Oğullarının yani İsmail'in evinin (*İsmail Uğur'un*) olduğu yer burası bugün Mustafa İnce'nin evinin olduğu yerdir. Agop adında bir Ermeni'nin evinin yeri olarak bilinir ve bu binalar onların evlerinin yanına inşa edilmiş ve onların tecritten kurtulan torunları 1940 yıllarına kadar köyde yaşamışlar daha sonra İstanbul'a göç edip gitmişlerdir.

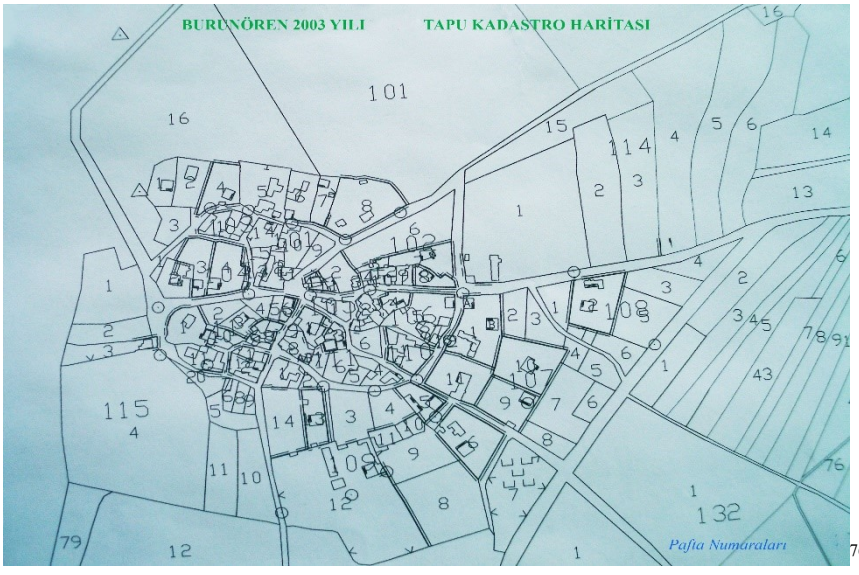

[76]

7.0.e)

Hangi yıllardan beri Burunören'de yaşamış oldukları belli olmayan, bu ailelerin çocukları ve torunları, gelecekteki yaşam ve dünya düzenini daha o yıllarda anlamış olacaklar ki, köylü ile huzur içinde yaşarken, Burunören'liyiz diyen bu aileler gönüllü olarak İstanbul'a göç edip gitmiş, orada iş güç sahibi oldular.

KÖYÜN ADI NEDEN BURUNÖREN?

Burunören adının kelime anlamını iyi anlamak için önce bitişik olan iki kelimenin ayrı ayrı anlamlarına bakılırsa daha iyi anlaşılır. Bu iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan ve öz Türkçe olan Burun ve Ören kelimelerinin ortak adıdır. Burun kelimesi her ne kadar canlıların koku olma organı olarak bilinirse de burada kara parçalarının akarsu ve denizlere olan girintilerine verilen ad anlamındadır. Viran kelimesinin Türkçe anlamı ise, ören olmuş, yıkılmış ve harabe anlamındadır. Bu iki kelimenin ortak anlamı ise Kızılırmak içine doğru uzayan kara parçası üzerinde kurulmuş ve ören kalmış bir köy anlamındadır.

[76] Kaynak: Bünyan ve Sarıoğlan Tapu Kadastro Müdürlüğü 2003 Kadastro Haritası

(Burunören Köyünün Kale köydeki Kalenin üzerinden görünüşü. Fotoğraf: Haydar Erdoğan, 1994)

Burunören'de yaşayan köy halkının dedeleri buraya gelip yerleştikleri vakit bugünkü köyün yeri için değil, bu ismi ve benzetmeyi köyün yukarısında bulunan Acer Kıraç mevkindeki eski harabe ve yıkıntı köy için söylemişler. Bugünkü köy ile bu eski yerleşim yeri arasında ise takriben sekiz yüz metre mesafe vardır. Yani oradan aşağıya Kızılırmak'a yakın bir yere yerleşmişler.

Bu yerleşim yerinde önceden yaşamış millet ve toplumların buralara ne isim verdiğini, bundan önceki adını bilmiyoruz. Eski kayıt ve arşivlerde yabancı bir isme rastlanmadı. Tek bilinen resmi bazı kayıtlarda Burunören köyünün adının, Burunveren ve Burunviran olarak ta geçmesidir. Devlet dairelerindeki memurların bu isimlerden aklına geleni rastgele resmi evraklara yazmaları Burunören'de bilhassa devlet dairesine ve okullara gireceklerin başını çok ağrıtmış büyük sorun olmuştur. İşte bu sorunla karşılaşan birisi de Burunören köyünden Astsubay Hüseyin Akça. Kendisinin bu konu ile ilgili Sarıoğlan Nüfus Müdürlüğüne yazmış olduğu dilekçesi ve dilekçeye verilen cevabı aynen veriyorum.

7 /IO /2002

Konu : Nüfus kaydımın
düzeltilmesi

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

SARIOĞLAN / KAYSERİ

1579

İlçenize bağlı Burunören nüfusuna kayıtlı iken daha sonra İstanbul Güngören İlçesi nüfusuna (önce Bakırköye) naklihane yaptırdım.Halen adı geçen ilçede kayıtlıyım.

Ancak bu ilçeden aldığım nüfus cüzdanım ve diğer nüfus kayıt örneklerinde doğumyerim (Burunviran) ,(Burunveren),(Burunören) olarak üç ayrı isim geçmektedir.Bu ise banka muamelelerinde ,tapu kayıtlarında çeliskiler doğurup işimi çoğu zaman sürüncemeye bırakmaktadır.

Bir vesileyle ilçeniz nüfus idaresinden babama ait alınan nüfus kayıt örneği ve tarafıma ait Güngören İlçesi'nden alınan nüfus kayıt örneklerinin fotokopileri ekte sunulmustur.

Doğumyeri olarak nüfus kaydıma hangi ismin geçeceğini is bu dilekçeme karşılık İstanbul Güngören İlçesi Nüfus Müdürlüğü'ne yazı yazılmasını ve tarafımada bilgi verilmesini saygıyla arz ederim.

Hüseyin AKÇA

Tebligat adresim

Merter Lalebahçe Sokak No: I/2
İstanbul

Eki

İki adet fotokopi

Nüfus Müd.
11 EKİM 2002
Bilgisini rica ederim.
KAYMAKAM V.

D-1201
11 EKİM 2002

Hüseyin Akça'nın 07.10.2002 tarihinde yazmış olduğu dilekçesine cevaben Sarıoğlan İlçe Nüfus Müdürlüğünün verdiği aşağıdaki resmi yazıda köyün adını "BURUNÖREN" olarak belirtmiştir. Böylece köyün adını Burunviran veya Burunveren olarak yazmak ortadan kalkmıştır.

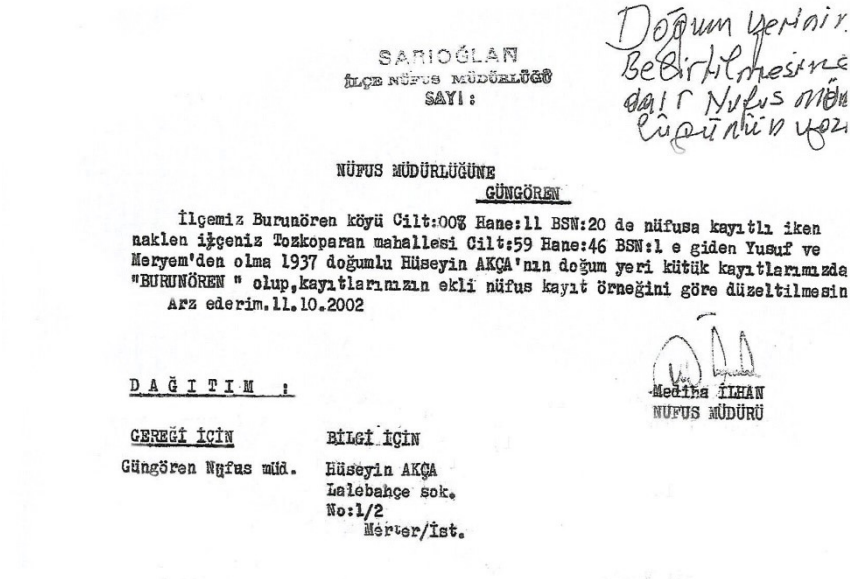

SARIOĞLAN
İLÇE NÜFUS MÜDÜRLÜĞÜ
SAYI :

Doğum yerinin Belirtilmesine dair Nufus müdürlüğünün yazı

NÜFUS MÜDÜRLÜĞÜNE
GÜNGÖREN

İlçemiz Burunören köyü Cilt:008 Hane:11 BSN:20 de nüfusa kayıtlı iken naklen ilçeniz Tozkoparan mahallesi Cilt:59 Hane:46 BSN:1 e giden Yusuf ve Meryem'den olma 1937 doğumlu Hüseyin AKÇA'nın doğum yeri kütük kayıtlarımızda "BURUNÖREN " olup,kayıtlarınızın ekli nüfus kayıt örneğini göre düzeltilmesin
Arz ederim.11.10.2002

Medina İLHAN
NUFUS MÜDÜRÜ

D A Ğ I T I M :

GEREĞİ İÇİN
Güngören Nüfus müd.

BİLGİ İÇİN
Hüseyin AKÇA
Lalebahçe sok.
No:1/2
Merter/İst.

Osmanlı devletinin 1530 yılında vergi mükelleflerini kontrol altına almak için yaptırdığı Tahrirde Anadolu topraklarında bilhassa Yörük ve bir kısım Avşar topluluklarının ikamet ettikleri sayılamayacak kadar küçük yerleşim yerlerinin adının "**viran**„ veya "**ören**„ olarak sıkça geçtiği görülmektedir. Bunların başında genellikle Çukurova bölgesi, Maraş, Amasya, Çorum ve Bozok Sancakları (Livaları) bunların başında gelmektedir. Buradan şu anlamı çıkartmak gerekiyor. Aynı bölgelerde yaşamış bu insanlar her nere gittiler se sürüp gelen alışkınlıklarından dolayı; o bölgenin coğrafi yapısına göre Karacaviran, Depecikviran, Alınviran, Belviran, Kesmeviran, Kızılören ve gibi isimler vermişler. Bucak Avşarlarının yaşadıkları köyler, Çayırlan, Yozgat, Çorum ve Sivas'ın bazı bölgelerindeki Avşar Türkmen'lerinin yoğunlukla yaşadıkları bölgeye ise **«Avşar Alanı»** adını vermişler.

Sadece eski kuşaklarca ve genellikle aynı yıllarda Çorum Alaca ve köyleri ile (Bozok)Yozgat'ın birçok köylerindeki Türkmen köylülerince bilinen bu ad ne yazık ki 1960 yılından önce köyde dünyaya gelmiş olsalar dahi, bugün hiç kimse kendilerinin bir Avşar, köylerinin bir Avşar köyü olduğunu bilmemektedirler. Bildikleri tek şey Karaözü'lü komşularımızın yaptıkları şakalardan dolayı kendilerini aslında aynı anlama gelen Türkmen olarak tanımalarıdır.

Yaşlı insanların anlatımlarından köy halkından bazıları köyün içecek suyunun olmamasından dolayı köye Burunören adı verildiğini söylerseler de bu sav gerçekleri yansıtmamaktadır. Çünkü köyün kuruluşuna karar veren ilk kuşak, içme suyunu sorun olarak görmemişler ve o zaman yerleşip yaşayan insan sayısı azdır. Eğer o günlerde su sorun olsa idi; bütün köylerin boş olduğu o yıllarda başka yörelere gider ve oralara yerleşirdi. Buradan anlaşılıyor ki; köye verilen Burunören adının susuzlukla hiçbir ilgisi yoktur.

Burunören köyünün ören (*viran*) kaldığını her yaşlı kadın ve erkekten dinleyerek büyüdük ve görüp şahit olduk. İlk olarak birkaç hane olarak gelip yerleşen bu köy; önce mezra iken daha sonra artan nüfusu ile bir zaman sonra köy olmuş fakat ülkede bitmek, tükenmek

bilmeyen savaşlar bilhassa Kurtuluş savasında ilan edilen Seferberlik nedeniyle genellikle erkek nüfus yok olup gitmiş.[77]

İSTİKLAL SAVAŞI ŞEHİTLERİMİZ

Adı Soyadı :	Baba Adı :	Anne Adı :	Doğum Tarihi :	Ölüm Tarihi :	Şahadet Yeri :
Abbas	Mamed- Mehmet				Bilinmiyor
Ahmet	Süleyman	Fadime	?	İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Ahmet	İsmail (Mulla)			İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Ali - (Göğali)	Emrullah oğlu Veli			İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Ali - (Hamedali)				97 Harbi	Bilinmiyor
Bektaş	Veli		1870	İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Boyraz	Mehmet Kağ	Elif	1895	İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Gazi Şimşek	Süleyman	Gülistan	(H:1306)-1888	1918	İstiklal Savaşı
Hasan	Emrullah	Bahar	189. ?	İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Hasan (Hamed Hasan)	Hamed Ali			97 Harbi	Bilinmiyor
Hüseyin	Veli		1886	İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
İsmail - (Mulla İsmail)	Musa Kağ			İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Musa Şimşek I. Kürdo	Süleyman	Gülistan	(H:1315) - 1894	İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Mustafa Doğan	Zülfikar Kağ			1915	Kars - Sarıkamış
Mustafa Şahin	Zeynel Kağ	Meryem	(H:1305)-1887	1915	Kars - Sarıkamış
Paşa	Mehmet Kağ	Elif	1896	İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Süleyman	İsmail (Mulla)	Melek		İstiklal Savaşı	Bilinmiyor
Veli Doğan	Zülfikar		1896	1915	Kars - Sarıkamış
Eyüp Hoca	Cuma	Ağca		1911	Fas-Tunus Trablus Garp Cephesi
Mehmet	Mehmet Oğlu	Elif			İstiklal Savaşı

Araştırma ve Derleme : Haydar Erdoğan

93 Harbi olarak bildiğimiz Osmanlı-Rus Savaşı sonrasındaki onu takip eden yıllarda erkeklerin; Yemen, Filistin, Fas, Trablus Garp savaşlarında ve arkasından başlayan Kurtuluş savaşı nedeniyle Seferberlikte hepsinin şehit olup, cephelerde kalmasından dolayı, gerçekten de hepsinin ocağı **"Kör"** köyleri **"Ören"** olmuş. Bu yetmiyormuş gibi birde bunların üzerine eklenen çaresi bulunamayan bulaşıcı hastalıklardan ölen kadın ve çocuklardan dolayı köyün nüfusu hızla azalmış.

1920 yılına kadar son elli-altmış yıl içerisinde Burunören köyünde yaşayan insanların çeşitli nedenlerden dolayı azalmasıyla çok sayıda hane (ev) sahipsizlik nedeniyle yıkılıp adına uygun olarak ören olmuş. Savaş sonrası Burunören çoğunluğu dul kadın ve çocuklardan oluşan kimsesiz, boynu bükük, çaresizlerin beraberce yaşamaya mecbur olduğu bir köy haline gelmiş. Tarlasında, bağında, bahçesinde yaşlı erkek, dul kadın ve öksüz çocukların; karınlarını doyurabilmek, yaşamak için anası, bacısı ve küçük kardeşleriyle beraber yıllarca çalışarak mücadele etmişler.

Burunören 1897 ile 1922 yılları arasında erkek nüfusunun %95'ini şehit veren Burunören köyü dullar beldesi haline gelmiştir. Burunören'deki dul kadın, bekar kızlarla evlenmek amacıyla Burunören'e; genç bekar, savaştan kurtulup gelen, firar ederek kaçan yakın köylerdeki her yaştaki erkek evlenmek amacıyla adeta akın etmişler. Evlendikleri kadınların ve genç kızların babalarından veya savaşlarda ölen kocalarından kalan malları ve mülklere sahip olan bazıları evlendikten sonra içgüveyi olarak Burunören'e yerleşip kalmışlar ve onlar bugün Burunören'lilerdir.

[77] Burunören Köyü Şehitleri listesi.

Bu evlilikler sonuncu 1960'lı yılların başlarına kadar çoğalan nüfus nedeniyle yapılan bir ilkokul kafi gelmemiş, köyde çocuklar ek sınıflarda veya boş köy evlerinde öğrenim görmeye mecbur olmuştur. Burunören köyü savaş sonrası en çok nüfusu 1965 yılında barındırmıştır. Nüfus sayımına göre 397 kişi olan bu sayı, otuz beş yıl sonra sadece 93 kişidir fakat daha sonraki yıllarda Burunören köyü fakir halkın başka yerlere iş bulup çalışmak için köyü terk etmesi neticesinde ne yazık ki yine adına uygun bir şekilde ören kimliğine bürünmüştür.

BURUNÖREN KÖYÜ İDARİ YAPISI

Burunören köyünün ilk temelini atan Hamed Uşağı yaşadıkları bölgelerde sürekli değişen beyliklerin nedeniyle sayılamayacak kadar, beylik ve Devletlerin idaresi altında yaşamışlardır. O nedenle olayı yerleşimden sonra ele almak daha yerinde olur. Osmanlı dönemi zamanında Burunören köyü Kayseri'ye yakın olmasına karşın idari bakımdan Kayseri'ye bağlı kalmamış, Malatya, Sivas eyaletleri (sancağına- Livasına) ve Kayseri başşehirleri ile Osmanlı dilinde nai-b adı verilen valiler arasında çeşitli tarihlerde el değiştirilerek idare edile gelmiştir. Uzun yıllar Ermenilerin yoğunlukla yaşadıkları ve başşehri Sivas'a bağlı Gemerek'teki (Eudagına) Ermeni beylerinin yönetimine bağlı olarak kalmış.1299 yılında Dulkadir Oğullarının idaresine giren bölge 1515 yılında bu beyliğin idaresine son verilmesi ile Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'dan sonrada Sivas'ın güneyinde Divriği, Şarkışla, Kangal ve Gürün ile sınırları çizilen bölge içerisinde Yeni il kurulmuştur. Bu sınırlar içerisinde kalan bölgelerde Yeni-il kazası Türkmenleri, Dulkadirli ve Halep Türkmenlerine mensup olan cemaatler yaşamaktaydılar.

Bu Türkmenler aynı zamanda Üsküdar Türkmenleri olarak tanınmaktaydı.[78] Halep Türkmenleri olarak bilinen Burunören köyünün ilk sakinleri yaşadıkları bölgenin coğrafi yapısına göre kendilerine idari bakımdan en yakın olan ve Aziziye diye bilinen bugün Sivas iline bağlı bulunan Şarkışla'ya bağlanmışlardır. Daha sonra yönetim sisteminde yapılanmaya gidilmesi üzerine vergi denetimlerini artırmak isteyen yönetim tarafından (**Hamid'ya**) Hamidiye olarak bilinen Kayseri'ye bağlı kazası Bünyan'ın idari sorumluluğu altına verilmiştir.

Bünyan'ın (**Gergama**) kaza olması köylüye devlet daireleri biraz yaklaşmış olsa da gidip gelecek vasıta olmadığı için 55 Km ye yakın bu yolu kağnılarla, atla eşeklerle gidip gelmeyi mecburi olmadıkları müddetçe kimse gidip gelmemiş. O nedenle her doğan çocuk nüfus kayıtlarına o yıllarda en az 5-10 yaş küçük yazdırılmış. Sanki o gün veya o hafta yeni doğmuş gibi. Bu durum zamanla çeşitli sorunlara yol açmıştır.

Daha sonra 1 Nisan 1960 yılında Büyük Millet Meclisi Türkiye'de yaşanan bu gibi sorunları gidermek için idari sistemlerde yaptığı bir değişiklikle Sarıoğlan'ı ilçe olarak belirlemiş ve Burunören idari bakımdan buraya bağlanmıştır. Meclisin yerinde bu kararı köylüyü sevindirmiştir. Çünkü devlet dairelerinde işleri olan herkes istediği zaman 10 Km uzaklıktaki ilçeye istediği zaman rahatlıkla gidip gelebilmektedir.

Burunören köyü,1916 - 17 yılında en fazla nüfusu üzerinde taşımış ve başlayan I. Dünya savaşı sonrası 1923 yılına kadar erkek nüfusunun % 70 ini gerek savaşta şehit olup gelmemeleri üzerine, gerekse kıtlık ve başlayan salgın hastalıklar nedeniyle kayıp etmiştir. Kimsesiz dul kadın ve çocuklardan başka kimsesi kalmayan Burunören köyü diğer köylerden gelip, evlenerek yerleşmeler ile tekrar bir canlılık kazanmıştır. (*Latife de olsa deyim yerindeyse ithal kocalar ve içgüveyiler vasıtası ile Burunören köyü yeniden imar olmuş*.)

[78] Bak. F.- Sümer, Oğuzlar, s.177

Savaş sonrası yapılan evlilikler sonrası, nüfus bakımından canlılık kazanan köy 1960 yılların ortasına kadar yine en kalabalık yıllarını yaşamıştır. Fakat daha sonra ekonomik nedenli göçlerden dolayı adına yakışır bir şekilde sessizliğine bürünmüş. Bu nüfus azalmasını aynı yıllarda diğer çevre köylerde de olmuştur. Şimdi 1965 ve 1997 yıllarında Türkiye'de yapılan resmi nüfus sayımlarına göre otuz beş yıl içindeki çevredeki beş köyün nüfus verilerini beraberinde veriyorum.

Köyün Adı	1935	1965	1985	1990	1997	Artma /Eksilme
Burunören (Burunviran)	162	397	154	93	82	- 352
İğdeli	328	521	159	129	86	- 435
Kaleköy		299	116	96	90	- 209
Karpınar		446	197	132	103	- 343
Körkuyu	146					
Yelliburun	143					
Yerlikuyu	146	212	134	90		- 269
Toplam		1875	782	540	361	

Yukarıdaki verilen nüfus sayımı neticelerinden anlaşılacağı üzere Burunören köyünde ikamet eden nüfusunda son 35 yıl içerisinde göçler ve ölümler nedeniyle %76,6 oranında azalma olurken; buna karşın doğumlardaki artışlar nedeniyle Burunören'lilerin sayısında %75 artış olmuştur. Diğer köylerde de neticeler hemen hemen aynıdır.

Burunören köyü Cumhuriyet dönemi öncesi, diğer yörelerde olduğu gibi Voyvodaların ve Kethüdaların aksine, adları "Kaa olarak geçen ve bugün Muhtar olarak bilinen kişiler tarafından idare edilerek gelmiştir. Çünkü köyün temelini oluşturan asıl kişiler ve köy halkı aynı sülâleden olması ve köyün küçük bir yerleşim yeri olması dolayısı ile her hareketlerinin kolayca yukarıya aksetmemesi için kendi kendilerini idare edip yönetmeyi daha uygun bulmuşlardır. Çünkü yukarıda sözü geçen voyvoda ve Kethüdalar devlet destekli ve onayıyla olmasından dolayı, halk arasında pek itibar görmemekteydi.

Burunören'de genellikle Emirler sülâlesinden Emir hocanın evlatları en fazla bu görevde bulunmuşlar. Bunlar; Musa Kaa, Zülfikar Kaa, Mustafa Kaa, Rızan Kaa'dır. Diğer kabilelerden Mehmet Kaa, Hamza Kaa, Veli Kaa da Osmanlı dönemi yıllarında köyde muhtarlık görevi yapanlardan bazılarıdır. Türkiye'de Cumhuriyetin ilânı ve idari sistemde yapılan değişiklikler ile Kaaların yerini köylü tarafından seçilen ve adına Muhtar denilen kişiler almıştır.

Burunören'de Muhtarlık yapan kişiler ve hizmet yılları:

Adı Soyadı :	Muhtarlık Yılları	Muhtarlık Süresi
Musa Kaa	?	?
Zülfikar Kaa	?	?
Rızvan Kaa	?	?
Mustafa Kaa		?
Hamza Kaa	1934-1938	2
Veli Korkmaz	1938-1950	
Hüseyin Şahin (Hüseyin Çavuş)	1929 – 1950	20 Yıl
Mahmut Doğan		
Zülfikar Doğan	1950 - 1954	4
Yusuf Korkmaz	1954 – 1958	4 Yıl
Mustafa Taşkın	1958 – 1960	2
Şahin Şahin *(Öğretmen)*	1960 – 1960	6 Ay *(İhtilal nedeniyle)*
Durmuş Seçkin	1960 – 1963	3 yıl
Duran Şahin	1963 – 1968	5 Yıl
Şevket Şahin	1968 – 1978	10 Yıl
Hacı Veli Kavak	1978 – 1983	5 Yıl
Mehmet Ekici	1983 – 1988	5 Yıl
Hüseyin Şahin II.	1988 – 2008	20 Yıl
Mehmet Demir	2008 – 2014	4 Yıl
Arif Arıca	2014 – 2019	5 yıl. (Mahalle Muhtarı)
Eren Özel	2019 – Devam ediyor	(Mahalle Muhtarı)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2012 yılında meclisten geçirdiği 5393 Sayılı Yerel Yönetimler Yasasına göre Burunören köyü 2014 tarihinden itibaren köy olma sıfatını kaybetmiş Sarıoğlan İlçesine bağlı bir Mahalle olmuştur. Dolaysıyla artık yeni ismiyle mahalle muhtarı olmuşlardır.

YER ALTI KAYNAKLARI – KUMOCAKLARI

Yıllarca üzerinde çeşitli ırktan insanların yaşadığı bir yerleşim yeri olan Burunören köyünün kurulu olduğu yer, diğer yerlerin aksine zemini kumlu olup Kızılırmak su seviyesinden 18 ile 25 metre yüksektedir. Köyün yerinin jeolojik yapısı dikkatle incelenecek olunursa, binlerce yıl önceden su altında kalmış ve sonra suların çekilmesiyle meydana gelen kum tabakasının üzerine, o zamanlar çok yüksek olan, şimdiki Üç Tepe dediğimiz yerden, doğal felaketler sonucu kopup gelen, sel sularının getirdiği kilimsi (Kil) toprakların ve esen kuvvetli rüzgarlarla gelen tozların bu kum tabakası üzerini kaplaması ile üzerinde kalın bir katman toprak tabakası oluşturduğu görülür.

Burunören köyüne ait topraklar üzerinden akıp giden Kızılırmak havzası ve yatağında Jeolojik yapı itibarı ile zaman zaman 40 ile 50 metre derinliklere kadar inen bol miktarda kum ve çakıl katmanları bulunmaktadır. İlkel yapı sitiline göre ihtiyaç duyulmayan kum ve çakıl Anadolu'da hızla gelişen beton yapılaşmaya başlanmasından dolayı Kayseri ve çevresinde kum 1960 yılları başından itibaren ihtiyaç duyulan maddeler haline geldi. Bu yıllarda Burunören köyü ve çevresinde Resmi Daireler haricindeki yapılan konutlar sadece kerpiçle yapılmakta idi. Onun içindir ki kumun önemi ve değeri hatta kıymeti Burunören'liler tarafından pek bilinmiyordu.

Burunören köyü toprakları içinden geçen Kızılırmak yatağındaki kum alma ile ilgili olarak ilk resmi kayıt 9 Mayıs 1944 yılında köy muhtarlığında bulunan "**Giden Muharebe Defteri**" kayıtlarında bulunmaktadır. O tarihte muhtar olan Hüseyin Çavuş diye tanınan Hüseyin Şahin1. İn kayıtta belirtildiğine göre; Kızılırmak yatağından alınacak kumun bir metre küpün fiyatını 60 kuruş olarak belirlendiğini kararını Bünyan'daki yetkili kuruma bildirmişler.

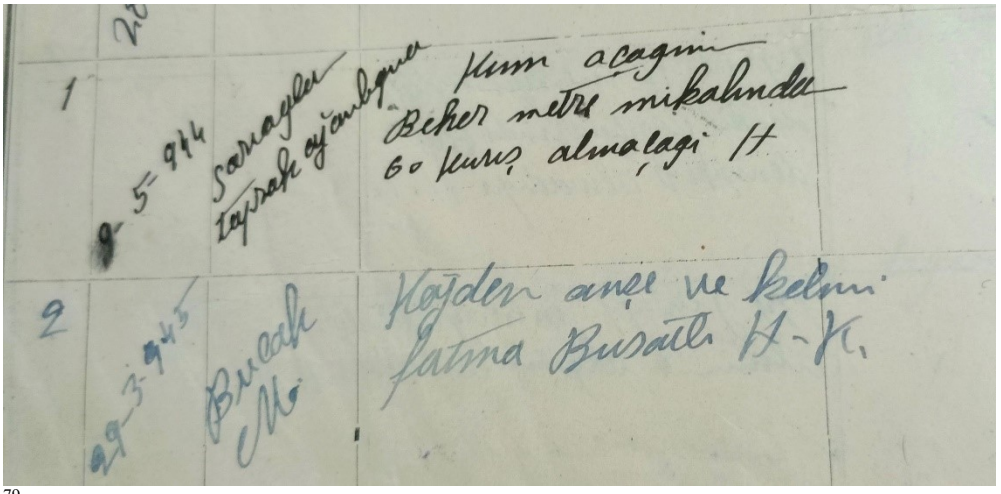

[79] *Burunören Köyü 1944 yılı Giden Muhabere Defteri kaydından.*

Köy defteri kayıtlarında her ne kadar 1944 yılında kum ile ilgili bir karar alınmış olsa da Burunören'de 1960 yılların başında Kızılırmak yatağından kum almak için gelen kamyon-

[79]

lar ile gelmeye başladı. İlk zamanlar sessiz kalındı ve sadece ne yaptıkları merak edildi. Fakat daha sonra kum almaya gelen kamyonların köyün içinden geçtiği ve toz çıkarttığı için köy sakinleri tarafından şikâyetler başladı ve muhtarından önlem almasını istediler. Önlem olarak başta kamyonların köyün içine girişleri ve kum almaları önlendiyse de o zamanın Muhtarı Şevket Şahin'in köy adına kamyon başına 20 TL almaya başlamasıyla kamyon trafiği artmaya başladı. Fakat alınan para köy sandığına girmediği için şikayetler ve yolsuzluk yapıldığını düşünenlerin sayısı artmaya başladı. Fakat hiç kimse Muhtara karşı bunu sesli olarak dile getirme cesareti gösteremedi. Böylece kum almak için gelenlere Burunören'in kapıları açılmış, kumdan kâr sağlayan kimselerin iştahları da kabartılmış oldu. Kum Ocağı açmak, kum almak için Burunören'de bazı tarla sahiplerinin isteği dışında tarlaları kepçe ve dozerlerle ekilemez hale getirildi. Bazı yerler ise kamulaştırıldı.

Bu doğal yapısı itibarı ile bölge, bilhassa Kızılırmak'ın geçtiği yatakların civarı hatta köyün altında; inşaat sektöründe en çok kullanılan oldukça kaliteli ve Jeologların ve bilirkişilerin tespit ve değerlendirmelerine göre bol miktarda kum tabakaları bulunmaktadır. Fakat ne yazık ki bu yer altı zenginliğini köy ihtiyar heyeti bugüne kadar işletememiştir. Buna karşın hariçten gelen özel girişimciler Sarıoğlan Özel İdaresinden kiralayarak 1970 yıllarının başlarından itibaren işletip bu olanaklardan faydalanmaya başlamışlardır.

(*Haydar Erdoğan'ın Fotoğraf arşivinden*)[80]

Bugün Burunören köyü sınırları içinde kalan bölgede ikisi özel ve Devlet Su İşleri olmak üzere toplam üç kum ocağı çalışmaktadır. Yakın tarihe kadar sadece D. S. İşlerinin günlük çıkarttığı kum miktarı 500 metre küp, yılda ise 182500 metre küptür. Diğer taraftan dönemim köy Muhtarı Hüseyin Şahin'in (II.) Açılacak kum Ocağının çevreye zararı yoktur diye aldığı ÇET raporu ile Burunören köyü adına Bakanlıktan 2000 yılında aldığı işletme ruhsatı ile Kilci'ler Anonim Şirketine devrettiği kum ocağından çıkartılan kum günlük ortalama 10 ile 60 kamyondur. Buda; 2000 yılı hesaplamasına göre günlük yaklaşık 2.500 ile 3.000 Türk lirası bir gelir demekti. 2025 – 2026 yılı hesaplamasına göre ise günlük 200.000 ile 600.000 TL bir gelir demektir.

Not: 1945 yılında Kızılırmak kumunun satış fiyatını belirleyen o tarihteki muhtar Hüseyin Şahin I. iki bin yılında köy adına Kum Ocağı çalıştırma ruhsatı alıp başkasına devrederek Burunören'in doğasını ve çevreyi harap ettiren Hüseyin Şahin II." in babasıdır. Yani; Baba, oğul. (?)

[80] Fotoğraf: Haydar Erdoğan.

(Burunören köyünün uydudan görünüşü. Fotoğrafta Kum Ocaklarının Kızılırmak havzasına verdiği tahribat görülmektedir.)

O zamanın Burunören köyü Muhtarı adının karıştığı Kum Ocağı yolsuzluğunun yanı sıra köye, çevreye, doğaya verdiği zarar telafi edilemeyecek hale getirilmiştir. Köyün kendi toprakları içerisinde çıkartılan kumdan elde edilen gelirin Burunören köyüne verdiği zarardan başka maddi hiçbir faydası yoktur.

Sivas topraklarından çıkıp zengin kum tabakalarının oluşumunu sağlayan, Kızılırmak, Burunören'in kuzey yönünden gelip güneyine doğru akıp gider. Bu nedenle geçtiği yerlerde bir yeşil alan oluşturur. Ada denilen bu alanların bazı yerlerinde boyu üç dört metreyi bulan yılgın ve diğer bodur ağaçlarla kaplıdır. Köyün kuzey doğusundaki Yukarı Bucak denilen araziler üzerinde 2008 yılına kadar çok sayıda söğüt ve kavak ağaçları vardı.

Kum Ocaklarının çıkarttığı kumlardan dolayı toprak ve su seviyesinin düşmesiyle ne yazık ki bu yerdeki bütün ağaçlar kurumuştur. Düz olan bu sulu arazi ile güney kısımlara düşen; İn altı, Yar başı, Hasan Kocaoğlu gibi bölgelerin haricinde kalan bölgeler ise engebeli ve dağlıktır. Sarıoğlan'dan gelen akarsu üzerine yapılan bentten yükselmeye başlayan toprak seviyesi, köyün doğusundan başlayan Üç Tepelerle güneye kadar uzayıp gider. Büyük Dağ dediğimiz Köroğlu Dağı ile bütünleşen bu dağlık alan Burunören köyünün sınırı olan Abdal Pınarın dan güneye doğru, Üzerlik ve Palas köyü topraklarına kadar uzayıp gider.

Burunören adını vererek iskan ettikleri bu yeri seçmeleri aslında bazı nedenlere dayanmaktadır. Çünkü yarı göçer olan bu Türkmen aşireti gelirken beraberinde koyun, at ve deve sürülerini beraberlerinde getirmişler. Bunlar için yeşil otlakıye ve bol arazi gerekiyor.

Burası o gün için onlara çok uygun gelir. Çünkü Kızılırmak'ın geçtiği yerlerde koyun ve keçilerinin otlaması için; ot, çayır, yılgın ve develerinin otlaması içinde bol miktarda kangal vardır. Bugünkü yerleştikleri yerde hem kışın hem yazın rahatlıkla konaklayabileceklerini düşünen aşiret, artık göçer halka savaş açan Osmanlı'dan korktukları içinde yerleşmek mecburiyetinde kalıp yerleşmişler. Köyün kurulduğu yerin haricinde Burunören köyü sınırları içinde kalan ve daha önce gelip yerleşip yaşayan insanlara ve yerleşim yerlerine rastlanmaktadır. Şimdi sırası ile bunları inceleyelim.

Üç Tepe Yerleşim yeri:

81

[81] Fotoğraf: Haydar Erdoğan arşivinden.

Bugüne kadar hiç kimsenin farkına varmadığı Büyük Dağın batı yönüne bakan yamaçlarında, M.Ö 12 ve 19. yüzyıllarda Asurlulardan sonra yaşamış olan Hititlere ait olan küçük ama modern olduğu kanıtlarından belli bir eski yerleşim alanı göze çarpmaktadır. Daha sonra Yunan ve Roma imparatorluğu sınırları içinde kalan bölgedeki yerleşim yeri o tarihlerde Büyük Dağ ve Üç Tepe denilen yerlerin tümü aşağı eteklere kadar meşe, çam ve ardıç ağaçları ile kaplı çok sık ormanlık bir bölgeydi. Daha sonraları buralarda yaşa yanlar tarafından kesilerek yok edilen bu ormanlara bugün rastlamak mümkün değildir. Çünkü kesilen ağaçların yerine yenileri dikilip korunmamıştır.

Bugün bizim Acı Pınar olarak bildiğimiz o alan ve Üç Tepeler mevki Anadolu'da yaşamış olan Hititlere ait çok eski bir yerleşim yeridir. Ayrıca bu bölgelerde eski Asurluların yaşadıkları bilinmektedir. Bugün hala toprak altında olan bu yerleşim yerine ulaşım o zamanlar Büyük Dağın arka tarafından ve Ziyaret dediğimiz taraflardan yapılmış. Burunören köyü ve toprakları o zaman Kızılırmak'ın suları altındadır.

Her şeyi yukarıdan dağlardaki yamaçlardan seyreden zamanın orada yaşayan halkı geçimleri için ekim alanı olarak dağın arka taraflarını kullanmışlar. Tabi bunlardan başka yaşayan aynı milletten karşı taraftaki komşuları dağların yamaçlarına yerleşmiş olan bugün Küpeli kasabasının yerleşim yeri olan yerin biraz yukarısında, Kaleköy, Karpınar ve İğdeli köyünün yukarı kısımları ile Karaözü kasabasının üst kısmındaki aşiret köylerine giderken yolun sol alt tarafında kalan tepe üzerinde kalan ve Karaözülülerin Kale dedikleri ve ağaçlandırdıkları yerlerin aynı tarihlerdeki insanların yaşadıkları yerleşim alanlarıdır. Yalınız bu yerleşim yerlerinin adları ile ilgili herhangi bir yazılı kayıt yoktur. O nedenle bu yerleşim yerlerinin adı bilinmemektedir. Bu yerleşim yerlerinin hangi nedenlerden dolayı toprak altında kaldığının ise tespiti yoktur. Ben kendi araştırma ve bulgularımdan yola çıkarak buraların eski bir Hitit yerleşim yeri olduğu kanaatine vardım.1963 yılıydı. Birgün Büyük Dağın yamaçlarındaki ekili nohut tarlasını çapalamak için giderken çok eski, üzerinde bir baş ve okuyamadığım harfler bulunan bir madeni tunç para bulmuştum.

Bulduğum yere parayı bir gün önce yağan yağmurun selleri getirmişti. Okuduğum tarih kitabında eski devire ait olduğunu düşündüm fakat hangi millete ve devire ait olduğunu öğrenemedim. Daha sonra bu para köydeki yıkılan kerpiç evin altında kaldı ve bir dahada bulamadım. Bugün dahi o yerleşim yerinin üzerinden geçerken, yer altından sanki altı boş gibi bir ses gelir ve hemen bu hissedilir. En önemli ve inandırıcı başka bir kanıtı ise oradaki aşağıya doğru inen bir mermer merdivenin oluşudur. Yapılacak bir kazıda bulgulardan hangi millete ve tarihe ait olduğu her şeyiyle anlaşılır.

Bu bölgenin diğer başka bir özelliği ise; Anadolu'nun kahraman isimlerinden Köroğlu'nun Üç tepeler (tümülüsleri) ve bölgede stratejim konumda olan Büyük Dağı mekan tutmasıdır. Köroğlu, Azerbaycan seferi sonrasında bu bölgeye gelmiş. O zamanlar her tarafı çam, ardıç ve meşe ağaçlarıyla kaplı bu bölge; ne kadar doğru ve haklı olduğu tartışılır ama zenginden alıp fakirlere dağıtan halk kahramanı epik şiirler yazan şair yiğit Köroğlu ve adamları için ideal bir yerdir. Çünkü bu tepelerin etekleri coğrafi konumu nedeniyle ipek yolu olarak kullanılmaktadır. Karaözü yakınından geçen Kızılırmak üzerine Dulkadir Oğulları Beyi Kör Şahruk tarafından yaptırılan Şahruh köprüsü bu nedenle yaptırılmış. Karadeniz'den gelen ticaret malları Ege, Akdeniz ve Anadolu'nun çeşitli kent ve pazarlarına kadar bu yolu kullanan kervanlar ve bezirganlar tarafından ulaştırılmıştı.

Tarihi tam olarak bilinmemekle beraber (Çünkü: Bu yıllar arasında birkaç Köroğlu'ndan söz edilmekte olup hakkında tam bilgi yoktur.) Köroğlu ve adamlarının 15.YY ortaları veya 16.yy ortalarında bu bölgeyi kontrolü altına alıp; oradan her geçen kervancıdan, bezirgandan gümrük vergisi alır gibi haraç aldığıdır. Tepe üzerinden Karaözü tarafını yani bugün Tünel denilen göç yolundan gelip - gideni Üç Tepeden gözetleyen bu eşkıya grubu Burunören köyü girişindeki Han dediğimiz yerde kervanların önünü keserek kervancılardan yükte hafif, pahada ağır ne varsa ellerinden almışlar. Kervancıların ikinci korktukları yer ise; bu defa Büyük Dağı mesken tutan Köroğlu'nun adamlarının İn Altı veya Hasan Kocaoğlu dediğimiz bölgedir.

Köroğlu ve adamlarının bölgeyi terk etmesinden hemen sonra fırsat bekleyen Pınarbaşı Avşar'ları biraz daha ileri giderek Tünel denilen o tepenin üzerine konuşlanarak o zaman dar bir geçit olan Deveboynu denilen yerde soygunları Yerlikuyu köyünden Kara Hasan'ın direnişi ve karşı koyup püskürtmesine kadar devam etmiş.

(1994 Yılının ağustos ayı. Karaözü kasabasından rahmetli Ahmet Dalak amcayı (Kadı Yakup'un Ahmet) Karaözü'den aldım. Arabamla onu Sarıoğlan'a götürüyordum. Tünel'e doğru yaklaşırken onun bana söylediği şu sözü hala hafızamda. "**Yeğen ne zaman buradan geçsem içimi bir korku alıyor**".

Nedenini sorduğumda verdiği cevap dahada ilginçti.
Çünkü: *"**Aha bu tepenin üzerinde Pınarbaşı'nın Avşarları saklanıyorlardı. Hepsinin ellerinde silahları vardı, O zamanlar bu yol çok dar ve kağnılar zor gidiyordu. Oradan geçmek, kaçıp kurtulması zordu. Yolumuzu kesip elimizde avcumuzda ne var ne yok alıyorlardı. Hatta iç çamaşırlara kadar soyuyorlardı. Onun için Kayseri'ye alış – verişe bile gidemiyorduk**"*demişti. Rahmetli Ahmet amcanın nüfus kağıdına göre o tarihte 92 yaşındaydı.)

Bölgeye sonradan yerleşmek için gelip Burunören köyüne yerleşen Hamed Uşakları tam olarak nedenini bilmeseler de; Köroğlu'nun bölgeyi kontrolu altına almasıyla rahatsız olup huzurları kaçan başta Acer Kıraç dediğimiz yer olmak üzere bugün izleri hala belli olan yakınlardaki yerleşim yerinde yaşamakta olan insanlar yerlerini terk ederek bölgeden uzaklaşmışlardır. Eşkıyanın çevreye verdiği zarar bununla kalmaz, Büyük Dağ ve Üç Tepeler dediğimiz Köroğlu'nun kendi adından kalan Köroğlu Tepesinin o görkemli ağaçlarını Köroğlu'nun adamları yakıp yok ettiler.

İn mevkindeki yerleşim yeri:

Çevredeki diğer yerleşim yerleri ise dikkat çekecek şekilde bellidir. Bunlardan ikinci evrede yerleşim yeri olan bugün **<<İn>>** dediğimiz yerin hemen üstüdür. Burada da Acer Kıraç mevkisinde olduğu gibi Ermenilerin yaşadıkları bilinmektedir. Bu bölgede yaşayan insan bugün yoktur. Yerleşim yeri olduğunun kanıtları ise oradan çıkartılan temel taşları mezarlar ve insan kemikleridir. Ziraat alanı olarak kullanılan bu bölgedeki insanlarında Mezarlı Burun, Acer Kıraçtaki insanlar gibi aynı yıllarda göç ettiği sanılmaktadır.

[82]

(Köyünaltı denilen mevkideki in.)

Acer kıraç yerleşim yeri:

Bu mevki ve yerleşim yerinin daha önceki adı nedir bilinmiyor fakat bilinen tek tarafı burada M.Ö 319 ile M.S 1400 yılları arasında Ermenilerin yaşadıklarıdır. Yönetim bakımından Anadolu'da hüküm süren Kapadokıa Krallığına bağlıdır. Çevredeki en büyük Ermeni yerleşim yeri olan Eudogına'ya (*Gemerek*) bağlı olarak zaman zaman Sivas'taki Ermeni krallığının idaresi altına giren bu yerleşim yerindeki insanlar M.S 1299 yılından sonra Dulkadir Oğullarının idaresi altına girmişlerdir. Karaözü'deki Şahruh Köprüsü Dulkadir Oğullarından olan Alaüddevle beyin oğlu Kör Şahruh tarafından yaptırılarak köprüye kendi adı verilmiş.

Bölgenin 14. yy. ortalarına doğru bir göçe maruz kaldığı görülmektedir. Bizim tanımlarımız ve verdiğimiz isime göre Acer Kıraç olarak bilinen bölge Karaözü'den Kaleköy'e giderken sol tarafta kalan ve Mezarlı Burun olarak bilinen Ermeni köyü gibi Acer Kıraç'taki

[82] Fotoğraf: Haydar Erdoğan Arşivinden.

köyde yıkık bir harabe şeklinde aynı yıllarda terk edilmiştir. Bu bölge kıraç ve sürülmeyen bir yer iken 1948 yılında köylüye taksim edilip, o tarihten sonra Acer Kıraç köylü tarafından tarla olarak kullanmaya başlandı.

Bölgedeki diğer eski bir yerleşim yeri de Yukarı Bucak denilen bölgedeki bentten köye gelirken Muhittin'in tarlası denilen yerin üst tarafında, *(buraya Değirmen Ocağı da denilmektedir)* Üç Tepe'ye bakan kısımdaki yüksek kalan yerde. Yine tam olarak bilinmemekle beraber tahminen sadece Ermenilerin yaşadığı eski bir Ermeni köyünün varlığı bilinmektedir. İsmi bilinmeyen bu köy yerinde eski kullanılmış bazı eşya kalıntılarına, yıkıntılara ve ölen kişilere ait insan kemiklerine rastlamak mümkündür.

Diğer taraftan Üç Tepe dediğimiz dağın arka Sarıoğlan yoluna bakan kısmında kalan kısmın aşağı eteklerinde aynı yıllara ait olan yine bir eski köyün var olduğu kalıntılarından bilinmektedir. *(Sözünü ettiğim bu eski yerleşim yerlerinde bazı, kişiler kaçak kazılar yaparak ve eski tarihi eserler arama girişiminde bulundukları görülmektedir.)*

Burada diğer yerleşim yeri olan İn mevkisine benzeyen kalıntılar bulundu. Yakılmış küller, evlere ait temel taşları ve elle kullanılan taştan yapılmış el değirmeni (*cendere*) bunlardan bazılarıdır.

***

BURUNÖREN KÖYÜNÜNÜN İMAR ve İSKAN DURUMU

Burada iskân konusunu işlerken, bir daha dönüp geriye ve eskilere bakmamız gerekmektedir. Çünkü dilimizde iskân kelimesinin manasındaki anlam ve gaye bir milletin, bir toplumun veya halkın yaşantısının birileri tarafından mecburî şekillenmesi ve yönlendirilmesi anlamına gelmelidir.

Eski tarihçilerin Türk'ler hakkında verdikleri bilgilere bakılırsa Türkler tanıtılırken; iktisadi durumları hayvancılığa, çobanlığa bağlı, konar - göçer olarak yaşayan bir millet olarak vasıflandırılarak tarif edilmektedirler. Bizim yazar araştırmacı ve tarihçilerimizin araştırmalarına bakılırsa onların söyledikleri ayrı bir şey değildir. Dolayısı ile var oldukları tarihlerden itibaren konar - göçer yaşam bir yaşam sürdüren Türk'ler ve Türklerin bazı boyları bir türlü vazgeçemedikleri yaşam tarzlarını henüz yakın tarihe kadar sürdüre gelmişlerdir.

Burunören köylüsünün Burunören köyüne iskâna neden mecbur olduğunu veya edildiğini diğer başlıklar altında anlatmaya çalıştığım için burada tekrar değinmek istemiyorum. İskân en geniş anlam ve manasıyla bir beşerî yerleşimdir. Daha öncede yerleşik düzene geçme teşebbüslerinde bulunan Burunören köyünün ilk kurucuları nüfusun ekonomiye bağlanmasının bir devlet politikası olduğunu ve bütün bu zoraki iskân gereksinmesi bu nedenden olduğunu bilmekteydiler. Çünkü göç nedenlerinden biride buydu.

[83]

(Kethüda Oğullarından Veli ve oğlu Ahmet Kaa'ın muhtarlık yaptığı evin son hali ve Yusuf Korkmaz eşi Selver (Küçük gelin)ile çamur kararken. Burunören - Yıl :1995)

Bu nedenle aşiret her nereye gidip yerleşmişse (*konsalar*), ne yazık ki oralardan birine mutlaka yerleşip kalmak mecburiyetindeydi ve bunun içinde kalıcı konutlara *(evlere)* ihtiyaç vardı. Burunören köyünün ilk temelini atıp yerleşmeye karar veren sülâleler doğal olarak içinde oturacakları evlerini diğer çevre köylerdeki yerli köylüler ve daha önce yarı yerleşik düzenine geçip, beraber yaşadığı bölgedeki insanların konutları gibi inşa etmeye özen göstermişlerdir.

Genellikle güneydoğu tarafından gelen, oranın iklim ve yapısına alışan halk iskân ederken ev (dam) yapımında toprak ve çamuru sık sık kullanmışlardır.[84]*)* Genellikle bu yapı sitilini kullanmalarındaki nedeniyse topraktan yani kerpiçten yapılan evlerin (damları) ihdas ibaresinden anlaşıldığına göre ima tekniğine göre o civarda ağaçların daha açıkçası tahta ve ağaç direk tedarikine göre kısmen kullanıldığı görüş ve düşüncesi kuvvetli bir ihtimaldir.[85]

Adı geçen yazarın görüşleri ve tespitlerinden anlaşılıyor ki aynı nedenlerden dolayı Burunören köyünü ilk kuran insanların yapı anlayışları ve yapı sitilleri birbirine tam olarak uymaktadır.

Genellikle Anadolu'da yaşayan bütün Anadolu insanının ekseriyetle tercih ettikleri bu yapı sitilidir. Bu konutlarda binanın ***(yapılacak evin)*** alt temel duvar kısımları en az 80 santimetre kalınlığındadır. Mümkün olduğu kadar sudan ve nemden etkilenmeyen sert yapılı çini taşlar kullanılıp, toprak seviyesinden 40-60 santimetre yukarısına kadar, topraktan yaptıkları çamur ile örülür. Toprak seviyesinden sonraki üst kısmı, toprak ve saman karıştırarak yapılan kerpiçlerden en az 60 cm. kalınlığı olmak üzere duvar örmek suretiyle tamamlanmış ve duvar yüzeyi çamur ile sıvanmıştır.

Burunören köyünde yapılan ilk evlerin üst tavan döşemelerinin o yıllarda sık ormanlara sahip olan Alamettin ve Ebulhayır köylerinin yakınlarındaki ormanlardan kestikleri çam ve ardıç ağaçlarından yapmış oldukları söylenir. Yapılan evlerin üzerleri çalı, çırpı ve toprak ile örtülmüş, yağmur ve kar sularının sızmaması için üzeri çorak topraklar ile sırlandırılmış. Evlerin oturum alanları ve ebatları her sülâlenin değişiktir. Bina inşasında ölçü olarak o ailenin nüfus sayısı ve hayvan sayısı göz önüne alınarak büyük veya küçük olarak yapılmış. Bir sülâlenin ve ailenin zenginliği o ailenin mal sayısına yani; kapısındaki kendisine ait olan büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısına göre değerlendirilip ne kadar büyüklükte bir konutta oturabileceği hesap edilerek yapılır. Evlere genellikle o evde oturan insanlar ve hayvanlar aynı kapıdan girer. Evlerin dip yani arka kısımları ahır ve samanlık, giriş kısımlarının sağ veya sol kısımları oturma yerleri olarak planlanarak yapılırdı.

---

[83] Kethüda Oğullarından, (Ağcalı kabilesinden) Veli ve oğlu Ahmet Kaa'ın çeşitli tarihlerde muhtarlık yaptığı köylünün toplandığı konağının son hali. Kaynak ve Fotoğraflayan: Haydar Erdoğan. Burunören, 1995

[84] *Halep, Suriye, Gaziantep, Urfa ile ilgili MAD nu.115 s. 538*

[85] *Cahit Tanyol, Baraklarda örf ve adet araştırmaları, sosyoloji dergisi VII, s. 84*

Devesi olan ailelerin hayat veya dış dam dedikleri aynı kapıdan develerin girip çıkabilmesi için büyük alanlı evleri vardır. Kerpiçten yapılan bu evlerde mutlaka kışlık - yazlık yiyeceklerini bozulmadan muhafaza edecekleri, killer denilen, küçük dar ve soğuk nemli odacıkları bulunurdu. Kerpiçten yapılmış olan bu evler, yaz mevsiminde serin, kış mevsiminde sıcak olması nedeniyle oldukça idealdir. Anadolu'da yaşamış bütün toplumların ve milletlerin içinde oturduğu bu kerpiç evler ne yazık ki bugün yavaş yavaş yok olmaktadır.

Burunören köyünde 1960'lı yıllara doğru bu kerpiç yapılı evleri iki katlı yaparak yenileşmeye gidilmişse de yetmişli yıllardan sonra ekonomik durumu düzelmeye başlayan aileler bu evleri yıkarak, yerine betonarme ve taş binalar yaptılar. Burunören' deki eski kerpiç evlerin toplam sayısı 70 tanedir. Bu sayı aynı zamanda köyün 1960'lı yılların başındaki hane sayısıdır. Daha sonra ekonomik nedenlerle köyden dışarıya başlayan göç nedeniyle boşalan evlerin bazıları kimsesizlik nedeninden yıkılması üzerine bu evlerin 52 tanesi tamamen yıkılarak bir daha kullanılamaz hale gelmiştir.

Birçok evlerin yeri daha bugünden tanınmaz hale gelmişken; diğer yandan 1970 yıllarının ortasında başlamak suretiyle, köye yurtdışında işçi olarak çalışanlar tarafından 29 tane taştan ve beton arma kiremitli evler yaptırıldı. Bugün Burunören'de 71 ev varken kış mevsimlerinde içinde oturan nüfus sayısı ne yazık ki, en fazla 15 -20 kişidir. Yaz aylarında bu sayı dışarıda çalışanlar ve ailelerinin izine gelmesiyle zamanla 150-200 kişiye kadar çıkmaktadır. Burunören köyünün köyde ve köy dışında yaşayanların toplam olarak sayısı1076 kişidir. (*Bu sayıya Burunören'den başka yörelere göç edip nüfus kayıtlarını götürenlerde dahildir*.)

Burunören köyü sınırları içerisinde kalan ve Burunören'de yaşayanların yıllardır ekip biçtikleri tarlalar ve oturdukları evlerin mülkiyeti çeşitli nedenlerle hep sorun olmuştur. Cumhuriyet kurulduktan sonra vergi toplamak amaçlı 1928 -1934 ve 1938 yıllarında çıkartılan yasalarla halktan ekip - biçtikleri tarla, arsa ve evlerin vergi dairelerine bildirilmesi istenmiş mükelleflere mülkiyetinde olan gayrimenkullerin kadastro çalışmaları başlatılarak tapusu verileceği söylendi. Fakat bir türlü devlet kadastro gönderemedi. Kadastro gelecek, mal sahibi olacağız umudu ile bekleyen çokları kadastro gelmeden ölüp gittiler.

Bunlardan birisi de benin anneannemdi. Köroğlu Dağının eteklerindeki Ziyaret denilen mevkiindeki 1764 yılından itibaren arasından kendisine intikal eden tarlasını, 1950 yılında Burunören'de yapılan muhtarlık seçiminde kendisine oy vermediği gerekçesiyle Zülfikar Doğan'ın yaklaşık 60 dönüm tarlayı hazineye ait diye şikayet etmesi üzerine devlet el koymuş; anneannem ölene kadar (1970 yılına kadar) atasından kalan tarlasını devlete icar vererek ektirdi. Tabi muhtara oy vermeyen 3 mağdur daha var. Bu mağdurlar her yıl Kadastro gelecek tarlamızı bize geri verecek diye bekleyerek, alamadan öldüler.

Bu konu üzerinde hassasiyetle duran Burunören'den Kıdemli Astsubay Başçavuş Hüseyin Akça, bu konuyu dönemin Başbakan yardımcısı olan Kayseri doğumlu Mehmet Yazar'a bu konu ile ilgili yazdığı ve yardım talebinde bulunduğu dilekçesi ve dilekçeye verilen resmi cevap aynen şöyledir.

Sayın

Mehmet Yazar Beyefendi,
Devlet Bakını

ANKARA

Değerli Bakınım, değerli hemşerim,

Bendeniz Sarıoğlan İlçesinin Burunören köyündenim. Halen İstanbulda ticaretle iştikal etmekteyim. Ömrümüzü bildiğiniz o susuz topraklarda geçirdikten sonra, memuriyet neticesinde taşı toprağı altın olan İstanbulda kendimizi bulduk.

İsmi ileherzaman iftahar ettiğimiz Rahmetli Turan Feyzioğlu Hizmetlerinin sonunda şahsi gayreti ile meclisten öyle bir yasa çıkarttıki herşeye değer. Yaşlı babayı, evletlara, dul kadınları kimselere, ve boşanmış kızları sürünmekten kurtarmaya veherşeyi devletbabanın yardımına bağladı. Ama az ama çok, herkes bir yaş dan sonra devletten belli bir aylık almayı temin eyledi. O memleketin evladı olarak sizden köyüm adına, geçmişlerimiz adına bir hususu rica edeceğim. Hizmetinizin sonunda sizide bununla anacağız Lütfen ilgilenin ve cevap rica edeceğim.

Sayın Yazar Beyefendi, 52 yaşındayım. Babam 87 yaşında rahmete kavuşdu. Ha bu gün, hayatın o ömrümüzü geçirdiğimiz arazilerimiz vetarlalarımız halen tapısızdır. 1928, 1934, 38 yıllarında vergi dairelerinekayıt yaptırıp o zamandan beri vergi öderler halan bu sene gelecek sene, sonraki sene diye diye kadostura bekleriz. Büyüklerimiz bekleye bekleye öldüler, benim de umudum yok. Afganistandan gelen, Bulgaristandan gelen muhacirelere muameleleri bir kaç ayın içinde tamamlanıp tapuları veriliyorda Dedemin dedesinin dahi içinde büyüdüğü araziyi asırlarca tapısız kullanıyoruz.

Bu nemi mahsurlar doguruyor ?

Biribirine kızan kanı sıcak köylüler istebura hazinenin, yok köyün merası diye karşılıkla biribirlerini gün geçmez ki şikayet etmesin ve ver elini adliye, kaymakamlık senelerce gitgel dökül sağıl davaları. Arkasından hasım ve ceza ve ceza davaları. sonra köyler arasında karşılıklı davalar.

Bunların bir sonun tarafınızdan getirilmesini, kadostura ölçüm ve muamelesinin bir an evvel bitirilerek anlaşılmıyan bu gerginlemenin bir an evvel neticeye kavuşturulup herkesinin hududunun tapu ilgetescilineyardımcı olunmasını sizden önemle rica ediyor saygılar sunuyorum.

25/Mayıs 1989

Hüseyin Akça

Adres

Merter Ahmet Kutsi Tecer Caddesi

No. 2/5A. Altınyıldız Ap.

İstanbul

86

86 *Bk.Hüseyin Akça'nın Burunören'e Kadostro gelmesi için dilekçesi.*

T.C.
BAŞBAKANLIK
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
Kadastro Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.02.1.TKG.0130001-7151-382820/ 5310 29../6./2001

Konu : Burunören köyü

Sayın Hüseyin AKÇA
1. Merter Lalebahçe sok. No: 1/2
İSTANBUL

İLGİ : 1. Merter Lalebahçe sokak No : 1/2 İstanbul' u adres gösteren Hüseyin AKÇA ve arkadaşlarınca imzalanan tarihsiz dilekçe.

Kayseri ili Sarıoğlan ilçesine bağlı Burunören köyünün kadastro çalışmalarına açılması ilgi dilekçe ile istenilmektedir.

Bünyan Kadastro Müdürlüğünün 2001 yılı çalışma programı onaylanmış bulunmaktadır. Anılan köyün oluşabilecek program boşluklarından istifade ile 2001yılı ek çalışma programına alınabilme imkanlarının araştırılmasını;

Ek programa alınması mümkün olmadığı taktirde, istemin ileriki yıllar programının hazırlanmasında değerlendirilmek üzere, ilgi dilekçe örneği ekte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Genel Müdür
Nihat ŞAHİN
Genel Müdür Yardımcısı

EKLER :
EK-1 İlgi dilekçe örneği (1 Adet)

DAĞITIM :
Gereği :
Bünyan Kadastro Müdürlüğüne

Bilgi :
Tapu ve Kadastro XI. Bölge Müdürlüğüne
(Ek Konulmadı) KAYSERİ

Hüseyin AKÇA
1. Merter Lalebahçe sokak No: 1/2
İSTANBUL
(Ek Konulmadı

([87])

Burunören ve çevre köylerde Kadastro çalışmaları 2003 yılında başladı bir yıl sürdü. On yıllık itiraz süresi 2013 yılında bitti. Artık herkes ekip biçtiği toprakların ve oturdukları evin sahibi oldular.

[87] *Tapu ve Kadastro Müdürlüğü'nün Hüseyin Akça'nın dilekçesine verdiği yanıt*.

BURUNÖREN KÖYÜNÜN EKONOMİK YAPISI

Burunören köyü halkının ekonomik yapısı 1970 yıllarının ortalarına kadar tarımdan sağlanan gelirlere dayanır. İktisadi faaliyetleri bakımından köylü tarım ve hayvancılığa önem vermiştir. Her aile geçimlerini bir yıl çalışma ve beklemeden sonra tarlasından çıkan tarım ürünlerinin bir kısmını ve besledikleri hayvanlarını satarak geçimlerini sağlamaktaydı.

Tarıma dayalı bölgede başka çalışacak işyerlerinin olmaması ve yetişen gençlere iş yeri açıp istihdam yaratılamayınca Burunören'de artan hızlı nüfus artışının etkisiyle köyde yaşayan ailelerin ekonomik yapılarında, zenginde olsun, fakirinde olsun, görünür bir şekilde bozulma başlamıştır. Bunun üzerine öncelikle fakirler başta olmak üzere köyden dışarıya ekonomik nedenli göçler başlamış ve 1970'li yılların sonunda köyün nüfusu hızla düşmüştür.

Çünkü; yıllardır sürülüp ekilen tarlalardaki verimin, at ve traktör ile çiftçiliğe devam edilmesiyle birlikte bilinçsiz bir ziraatçılık başlamış ve bundan köydeki rençberler büyük maddi zararlar görmüştür. Onun için o yılların rençberleri "öküz, karasaban gitti, bereket bitti,, diye yakınmaya başladı. Yavaş yavaş işin bilincine varan köylü, toprak işlemede, toprağı kullanmada ustalaşırken, bunun için gerekli olan kimyevi gübre fiyatlarındaki yıllık artışlar, çiftçiyi zor duruma düşürdü ve ekim için kullanılan tarlaların çoğunun kıraç yerlerde (*susuz bölgelerde*) olması nedeniyle ihtiyaçlarını karşılamayacak duruma geldi. Tarlasından bir yıl sonra ektiği tohumunu dahi çıkartamayan köylü, ekonomik yönden sıkıntıya girdi.

1960 yılı Burunören köylüsünün kabuğundan çıkma dışarıya tam açılma yılıdır. Çünkü; köyde fakir olan kesim kış mevsiminde Adana ve Tarsus gibi sıcak bölgelerde çalışıp köye tekrar dönmekteydi. Sonra geçici mevsimlik işçi göçüne; köyde ekip biçtikleri tarlasından gelen hububatı ve beslediği hayvanları satmasına rağmen geçinmede zorlanan kimselerde katılmaya başladı. Açıkça söylemek gerekirse; zenginlikten dem vuran fakirleri hor gören aşağılayanlarda içinde olmak üzere herkes dışa açılan göçe dahil oldu.

1963 yılında imzalanan Ortak Pazar Anlaşmasından sonra Almanya'nın Türkiye'den işçi talebine üzerine 1963 yılından başlamak üzere Burunören'den sadece birkaç kişi Yurtdışına çalışmak için gitti. 1968 yılından sonra ekonomik durumu bozulan herkes Almanya'ya akın etmeye başladı. Bugün her evden birkaç kişinin çalıştığı Almanya'da elde ettikleri kazançları ile kendilerini ekonomik yönden kurtardı. Yurtdışında yaşayan Burunören köyü nüfusuna kayıtlı 600 ün üzerinde kişi yaşamaktadır. Köyde kalanlar köyün dışında yaşayanların bağ, bahçe ve tarlalarını ekip biçerek, ekonomik yönden rahatlamışlardır.

Bugün Burunören'de 1970 yılları öncesine göre; ekonomik sıkıntıdan ve fakirlikten söz etmek mümkün değildir.

İKTİSADİ FAALİYETLER

Burunören köyünü inşa eden Bucak Avşarları, diğer Avşar boy ve obaları gibi onlarda XVI ve XVII. yy.da yaylak ve kışlak olarak yaşamaktaydılar. O yıllarda yaylak ve kışlak olarak yaşamakta olan Türkmenler veya Yörüklerin hayat tarzları, her ne kadar onların ziraat ile uğraşmalarına engel olmaktaysa da onlarda bir kısım köylerde, yerleşik halk ile birlikte iptidai çiftçilikte yapmaktaydılar.

Asıl iktisadi hüviyetleri çobanlık ve hayvancılık olan bu Avşar'lar yazın yaylalarda hayvancılıkla uğraşmakta olup; sahip oldukları büyük koyun-keçi, deve ve at sürüleri ile Anadolu'daki hayvan ihtiyaçlarını gidermekteydiler.[88]Bu Türkmenler arasında Yeni İl ve Halep Türkmenleri başta gelmekteydi.

Her yüz yılda olduğu gibi XVI. yy. da kara nakliyatının en mühim vasıtalarından at, deve ve eşek teşkil etmekteydi. Bu hayvanlar ticaret nakliyatında çok kullanıldığı gibi, harp zamanlarında mühimmat taşımacılığında kullanılmaktaydı. Bu nedenle bu hayvanlar, çok kıymetli olup, ekseriyetle konar - göçer obalar veya teşekküllerden temin edilmekteydi.

Hayvan ticaretinden Türkmenler büyük gelir sağlamakla beraber bu hayvanların yoğurt, yağ, peynir, yapağı gibi hayvanlardan elde edilen zaruri ihtiyaçların fazlasını satarak gelir elde etmekteydiler. Diğer taraftan kilim, çuval, heybe ve çul gibi dokuma işleri yapıp satarak, geçimlerine katkıda bulunmaktaydılar.

BURUNÖREN'DE TARIM

Burunören halkı 1970 yılı ortalarına kadar geçimini tarımdan sağlamaktaydı. Köyde yaşayan nüfusun yüzde yetmiş beşinden (%75) fazlasının dışarıya göç etmesinden dolayı köyde tarımla uğraşan sayısı sadece birkaç kişiden ibarettir. Bu tarım ürünlerinden buğday ve arpa baştadır. Bunların haricinde hayvan yemi olarak kullanılan yulaf gibi tahıl ürünlerinin haricinde şeker pancarı ekimi de yapılmaktadır.

Burunören'de tarım ürünlerini elde etmek, toprağı işlemek için Burunören'li çiftçiler *(rençberler)* 1960 yılından öncesi öküz ve mandanın çekebileceği kara saban kullanırken, bu tarihten sonra at koşmaya gelişen teknoloji ile demir pulluk kullanmaya başladı. Bununda yetersiz kaldığını düşünen köylü 1960 yılı ilk yarısından itibaren topraklarını yeni model traktörleri ile işlemeye başladı.

[88] (*A. Refik XVI. asırsa Osmanlı hayatı. ist. 1935 s.79-80 , 95*)

(*Hacı Veli Kavak ve Bekir Kavak kardeşler 1964 yılında aldıkları traktör ile görülmektedir.)* [89]

Burunören köyü çevresindeki diğer köylere rağmen ekim alanı en iyi olan köydür. Her yıl bir bölgeyi nadas olarak yani o yıl ekim yapmayarak dinlendirmeye bırakır ve diğer bölgeye ekim yapılır. Gelecek yılda ekim için dinlenmeye bırakılan o bölgeye ekim yapılır.

[90]

(2015 yılında Sarıoğlan Belediyesi tarafından satılan Burunören köy tarlası.)

[89] *Fotoğraf : Haydar Erdoğan arşivi.*

[90] *Yukarıada denilen bölgedeki köy tarlası.2008 (Burası Sarıoğlan Belediyesi tarafından 2015 yılında satıldı.)*

Diğer köyler gibi Burunören köyü halkıda, mutfak bakımından pek zengin değildir. Yani mutfakta pek çeşitlilik yoktur. Ağırlıklı olarak köylünün mutfakta tükettiği bizim temel gıdalar arasında yer alan un ve onun ana maddesi olan buğdaydır. Buğday mutfakta hemen her çeşit yemekte ve günlük zaruri tüketim maddeleri arasında sayılan ekmek yapımında kullanılır.

Köylünün alın teri olan temel tüketim maddelerinden Buğday, arpa, çavdar gibi tahıl ürünleri, Sarıoğlan ilçesinde bulunan Devlete ait olan Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından değerlendirilir. Köylünün elinde ziraat için kullandığı yaklaşık olarak ekim yapılan 1500 hektar tarlası olup; yıllık yaklaşık olarak 80 ile 150 ton arasında tahıl üretimi vardır. Kayseri'de Şeker Fabrikasının bulunması, ulaşım ve taşımacılık gibi sorunların pek olmamasından dolayı; Yukarı Bucak, Köy altı, İn altı, Yar Başı ve Hasan Kocaoğlu denilen bölgelerdeki büyük bir alandaki köy toprakları içerisinde, Şeker pancarı ekimi yapılmaktadır.

Sarıoğlan tren istasyonuna taşınan pancar köyde ekicisine iyi ve toplu bir kazanç sağlamaktadır. Pancar ekimi için ayrılan alan ekim yılına göre 300 ile 500 dönüm arasındadır. Alınan pancar ise yaklaşık 240 ile 500 ton arasındadır.

BURUNÖRE'DE HAYVANCILIK

Burunören köyü halkı ataları ve dedeleri gibi hayvancılığa çok önem verirler. O nedenle Orta Asya'dan göç ettiklerinde yanlarında bol sayıda deve, at, koyun ve keçileri ile Anadolu'ya gelmişlerdi. Anadolu içerisindeki göçlerde yine aynı hayvanları yanlarından hiç eksik etmemişlerdir.

Orta Asya ve Kafkaslardaki Türk ülkelerinde yaşayan, bilhassa Türkmenistan'daki Türklerde görülen hayvancılık bakım ve yetiştirme usulü ile Anadolu'daki Türkmen'ler ile Burunören'deki bakım ve yetiştirme yöntemi, yaşam tarzlarına uygunluğu ile aynı olduğu görülmektedir. Şimdi sırası ile Burunören tarihi çok eskilere dayanan hayvancılık, tarihçesi ve bakımları ile ilgili konulara kısaca değinelim.

Devecilik ve tarihçesi:

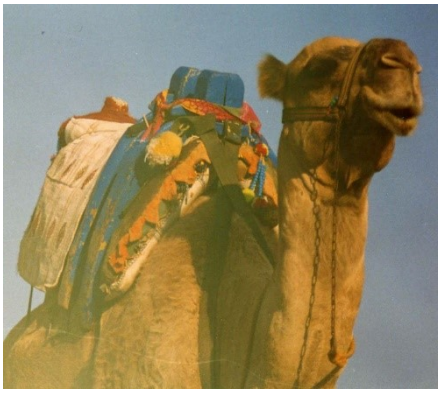

Burunören köyüne ve diğer bizim aşiret dediğimiz köylere ilk göç gelen sülâleler yanında taşımacılıkta çok kullandıkları çok sayıda develeriyle gelmişlerdir. Çünkü develeriyle bir zamanlar Anadolu'da Türk ekonomisinde rol oynayıp, aşirete muazzam gelir kaynağı elde etmiştir. (*Köye ilk yerleşen kişilerin kısa yaşantılarında konuya değinilmiştir.)* Genellikle Türkmen ve Yörükler arasında fazla kullanılan develere olan ilginin asıl nedeni uzun yola, açlığa, susuzluğa dayanıklı ol- ması ve her koşularda kullanılabilmesindendir. 1940'lı yılların ortalarına kadar köyde kullanılan develer köylünün geçimin çiftçilikle sağlanmasına başlanması *(Tarıma ve ziraata başlaması)* ile yerini öküz, manda (**Camız**) ve 1970 yıllı sonlarına doğru atlara bırakmıştır.

Zamanla köyümüzde dedelerimiz tarafından kullanılan develerle ilgili bazı kısa bilgiler vermek istiyorum.[91]

Deve oldukça sakin, dayanıklı, itaatli, kanaatkâr ve munîs bir hayvandır. Yediği az bir yemle uzun günler yol gidip çalışmaya tahammül eder. İstek üzerine nereye çökertilirse orada kalır. Küçük bir çocuk dahi bir deve kervanını idare edebilir. Zeka düzeyi yüksek olmayan deve, aynı zamanda ürkek bir hayvandır. Acıya, ızdıraba çok dayanıklı olan bu hayvan, kendisine fena muamele eden kimseden, mutlaka öcünü alır, intikamcı bir hayvandır.

Burunören'de genellikle kullanılan Suriye çöllerinden gelen tek hörgüçlü Aneze develerinin Buhur adı verilen Bakteriyan develer ile birleşmesinden elde edilen (melez) karma tüylü develerdi. **(*bunlara celep ismi verilir.*** Bu develere ayrıca Tülü devede denir. Tülü aynı zamanda dik tüylü olan anlamındadır. Tüylü tülü devenin erkeğine Besrek, dişisine Maya adı verilir. Bu develere Orta Asya'da olduğu gibi köyde Buğur deve derlerdi. Ömürleri ortalama 25 yıldır. Develerin yaşadığı yıllara göre aldıkları adlar:

Daylak	:	İki yaşından sonraki deve yavrusu
Tülü Daylak	:	İki ile altı yaş arasında olan dik tüylü deve yavrusu
Beserek	:	Altı yaşını geçmiş deve yavrusu
Tülü Beserek	:	Altı yaşını geçmiş dik tüylü deve yavrusu
Buhur	:	Çift hörgüçlü damızlık erkek deve
Lök	:	Melez erkek deve
Potuk	:	Yeni doğmuş altı aylığa kadar olan deve yavrusu
Haçan	:	Babası lök, anası mayadır. (*kırma denir.*)

Develerin iki yaşından altı yaşına kadar olanına Daylak veya Tülü Daylak, altı yaşından sonra Beserek veya (***Tülü Beserek***) denir. İyi ve cins bir devede aranan en büyük özelliklerden bazıları şunlardır. Devenin başı büyük ve profilinde mümkün olduğu kadar düz olmalı. Gözleri parlak ve büyük olmalı. Üst dudağı yarık ve yırtık olan devenin dudağının dilini örtecek şekilde olması, (***Kısa olanına güdük derler***.) Altdudağı sarkık olmamalıdır. Uzun boylu ve hafif mukavves olmaları ve kasların kuru ve sıkı olması lazımdır.

Kulak ve göz kısımlarında fazla kıl bulunan develer ile altçenede yara izi ve nedbeler bulunan develer tembel oldukları gerekçesiyle makbul değildir. Bugün köyde develerin izine rastlamak mümkün olmadığı gibi, develerin girmesi için yapılmış büyük kapılı develikler ve evlerde yoktur.

Gerek Osmanlı Devleti gerek diğer Beyliklerin sınırları içerisinde deveye sahip olan kişiler Adet-i Ağnam adı altında vergi ödemekle mükelleftiler. Bu vergiler, kanunnameler ile bölge yapısına göre ve bir deve otuz koyuna bedel gösterilerek belirlenirdi. Buda deve besleyenlere zora sokmakta dolaysıyla deve yerine taşımacılıkta ve binmek için başka hayvanlar tercih edilmekteydi.

Koyunculuk ve tarihçesi:

Bütün Türkmen ve Yörük köylerinde olduğu gibi Burunören köyünde de köylünün yıllarca en çok faydalandığı küçükbaş hayvanlardan biriside koyun dur. Koyun ve keçilerin genel adına davar, bu işle meşguliyet ve mesleğe davarcılık denilmektedir.

Anavatanı Asya kıtası olan koyun çok eski tarihlerde Orta Asya'da ehlileştirilmiş ve dünyanın diğer bütün yerlerine oradan yayılmıştır. Bu nedenle atalarımızda koyunculuğa

[91] *(Burunören'de devecilik ve deve kullanımı ile ilgili baz bilgiler 1997 yılında köyden Zülfikar Doğan'ın baba ve dedelerinden duyumlarına dayanarak, anlatımlarından istifade edinilmiştir.)*

büyük ilgi göstermiştir koyun aynı zamanda zenginliğin bir göstergesi olmuştur. Kapısında koyunu çok olan aileler zengin olarak görülmüş, nakitleri (*Paraları ve geçer pulları*) olmasa da öyle kabul edilmiştir.

Bazı dinlerin mukaddes saydığı bu hayvan, eti, sütü ve derisi ile insanlara büyük faydalar sağlamıştır. Fazla taşlık ve kayalık araziye gelmeyen, kendini kurttan koruyamayan, korkak ve ürkek olan bu hayvanlar çok yağışlı ve sıcak bölgelerin haricinde her yerde yaşa-yabilmektedir.

(Gömürgen'li koyun çobanları sürüleri ve Kangal köpekleri ile görülmekte.)

Koyunlar: Yaş ve cinslerine göre:

Gış (kış) Guzusu	:	Kış ortasında doğan kuzular
Görpe Guzu	:	Mart ve Nisan aylarında doğan kuzu
Emlik	:	Zayıf olduğundan koça gelemeyen, koç tarafından geç olarak aşılan koyunun Mayıs ayına doğru doğan kuzusu.
Kuzu	:	Altı aylığa kadar olan koyun yavrusu.
Toklu	:	Altı ayla iki yaş arasındaki erkek koyun
Öveç	:	İki yaşından sonraki erkek koyun
Şişek	:	Altı ayla iki yaş arası dişi koyun
Marya	:	İki yaşından sonraki dişi koyun
Koç	:	Yaşlı öveç. (3-4 yaşında)

gibi adlar altında tanınmaktadırlar.

Koç katımı :

Üç dört yaşlarına gelmiş, diğer koyunlar ile beraber (*yayılmakta*) otlatılmakta olan (*erkek koyunlar*) arasından seçilen iyi ve cins koçlar Ağustos ayının 15 ile 20 si arasında sürüden ayırıp, 40 - 50 günlük bir besiye tabi tutulur veya bir çoban tarafından ayrı yerlerde otlatılır. Bazı yörelerde koç katımı üç zamanda yapılsa da köyde ve çevre köylerde (*son güz dediğimiz*) Ekim ayı sonlarında yapılır. Koç katımı yapma fiilini gerçekleştirmeden önce koçların sırtları ve kuyrukları kök boyası, aşı boyası ve kına gibi çeşitli renklerle rengârenk boyanırken, döşünün (**göğsünün**) yünü kırklık ile kesilir. (***kırkılır.***)

Cuma günü haricinde yapılan ve koyun sahibi olan köylüden hepsinin orada bulunduğu o gün sanki bayram veya eğlence yeri gibi olur. Koç katımında koçlar, koyun sürüsüne doğru götürülürken, üzerlerindeki renklerinden gecede olsa koç olduklarını tanıyan koyunların koçların etrafını çevirmeleri ilginçtir. Koç ile birleşmek isteyen koyunların bu hareketine **"*Mall yüğrüdü veya mal koçsadı*** „ denilir.

İki sene üst üste katıma katılan (*aşım yapan*) koçlar üçüncü sene katılmaz. Çünkü birinci sene kuzu, ikinci sene toklu, üçüncü sene şişek olan evlâdı önüne geleceğinden evlatlarına ilişmemesi için o sürüde bulundurulmaz o koç kesilip yenir veya başka bölgelerdeki köylere satılır. Koç katımından sonra 15-20 gün içinde koyunlara dölü bozar tutmaz diye tuz verilmez. Koyunlar koç katımından beş ay sonra mart aylarında kuzular. Eğer koç erken aşmışsa kuzu kış ortasında olur.

Kutsallığına ve Pir'inin Hz. Musa olduğuna inanılan koyunların sağımını ve kırkımını köylü yine hep beraber bir arada yapar. (*Bugün Burunören'de bu adetlere rastlamak mümkün değildir*.)

Geçimi hayvancılığa bağlı olan Yörük ve Türkmenler, Osmanlı devleti zamanında âdet-i ağnâm (Koyun resmi) adı altında devlete yetiştirdiği koyun ve keçiler için vergi öderlerdi. Bölgenin fiziki yapısı ve ekonomik durumları göz önüne alınarak kanunnameler ile belirlenen vergi sistemine göre; iki koyuna bir akçe alınırdı ve kuzulu koyun ve keçi yavrusu ile bir sayılırdı. Devlet adına adet-i ağnam tahsil etmeye gelen eminler, yüz koyuna elli akçe aldıktan sonra kendileri içinde "derâmed" adıyla beş akçe almaktaydılar. Kişinin koyun sayısı 300 olduğu zaman sürü olarak kabul edilir ve bunun içinde ayrıca beş akçe Ağıl resmi alınırdı.

Diğer taraftan, yaylak ve kışlık olarak yaşamakta olan göçer Yörük ve Türkmenler buna ilaveten üç geceden fazla kaldıkları otlak ve meralarda ***(miri veya tımar sahiplerinin)*** yaylak adı ile vergi öderlerdi. Diğer taraftan yayla mevsiminin sonunda, kışı geçirmek için gittikleri sıcak bölgelerde arazisinde kışladıkları (tımar) arazi sahiplerine 100 koyuna karşılık 17 akçe ve derâmed adıyla 3 akçe vergi öderlerdi. Bu bazı zamanlar 100 koyunda bir koyun vergi alındığı gibi her haneden iki yüz dirhem yaklaşık 600-700 gram (nevği) tereyağı ilaveten vergi olarak alınmaktaydı.

Aşiretlerin koyunlarının hastalıklar nedeniyle kırılması veya eşkıyalar tarafından çalınması aşiret için bir ekonomik çöküm olmuştur. Çünkü halk tahrir edilen mallarının vergisini vermede oldukça zorlanır ve bu yükün altında kolayca kalkamazdı. Bunun içinde devletten vergi muafiyeti veya vergilerinin taksitlendirilmesini isterler ve bu istekler yine kanunnameler ile belirlenirdi.[92]

Eğer hastalık nedeniyle kırılan koyun sayısı 24 sayısından aşağı düşmüş se bu hale kara denir ve bunun içinde o kişi yılda yalınız on iki akçe kara resmi öderdi.

---

[92] (MAD 9830,s.125) ,
(MAD 3472 s.2 ; 16077 s.22 ; 9830 s.153)

Keçi besleme:

Toros Dağları eteklerinde ve diğer yüksek dağ eteklerinde yaşayan Yörük ve Türkmenlerin aksine Burunören'de keçi; fakirliğin bir göstergesi ve delili olarak görülmüştür. O nedenle köyde ve çevre aşiret köylerde, keçiler için fukaranın ineği sözü kullanılmaktadır. Köyde keçisi olanların ekonomik durumları o günlerde göz önüne alınacak olursa bence burada bir gerçeklik payı vardır.

Çünkü köyde sadece hali durumu iyi olmayan, (***Bunlar aynı zamanda çalışmayı sevmeyen, tembel, her şeyi hazır başkalarından bekleyen tiplerdir. Çünkü 1930 yıllarına kadar köyde bütün meraların ve tarlaların boş olduğu yıllardır. İnsanların konumu ve değerleri, yetiştirdikleri birkaç baş koyun ile değerlendirildiği o yıllarda, bu insanlarda koyun yetiştirebilirler ve kendilerini diğer komşularının psikolojik baskısından kurtarabilirlerdi. Onların meclisinde onlar kadar laf konuşup, onlar kadar söz edebilirlerdi. Köyde fakir olarak görülen, birkaç keçili bu aileler, ne yazık ki 1960 yıllı ortalarına kadar, fakirliğin kader ve yazgıdan gelen bir şey olduğu, söyleye gelmişlerdir. Halbuki keçi yetiştiren bu insanlar koyunu neden yetiştiremesinler****?*) ailelerin kapılarında keçi besledikleri görülmektedir.

Keçiler koyunların aksine dağlık ve kayalık bölgelerde rahatlıkla yaşayıp, yiyeceğini taştan çıkartan az masrafı bir olan hayvandır. Çok zeki ve hareketli olan keçilerden koyun sürülerinde rehber olarak kullanılır. Keçiler sütü, eti ve kıllı için beslenirken, çevrede yetişen orman ve ağaçlarında baş düşmanı muzır bir hayvandır. Yeşil ne varsa yok eder. Yetiştirildiği hemen her yerde ormandan bir eser kalmamıştır.

Atalarımız Burunören'e ilk göç ettiği yıllarda Büyük Dağ ve çevresi Üç Tepeye kadar büyük olmasa da küçük boylu orman ağaçları ile kaplıydı. Bugün oralarda yeşil bir ağaca rastlamak ancak mucize ile olur. Çünkü bu yeşil canavarları o bölgedeki ağaçları kemirip, yiyip bitirirken sahipleri sadece bakmışlar.

"Keçiler ile ilgili 25/12/1960 tarihinde Dünya Gazetesinde yayınlanan Falih Rıfkı Atay bir Fransız dergisinden naklettiği araştırma oldukça ilginçtir.[93] Yazıda Akdeniz kıyılarında Provance keçiler yüzünde ağaçsız, Yunanistan, Güney İtalya ve Sicilya'yı fakirleştiren o, İspanya'yı kemiklerine kadar Yolan o Berberistan'ı harap eden o, Suriye, Filistin ve Lübnan'ı çorağa çeviren o Asya'dan, Çine kadar olan bütün yerler onun yani keçinin dişleri altında çölleşti demektedir. „

Nevilerine ve cinslerine göre isimleri :

Çebiş : Altı ayla bir yaş arasındaki erkek veya dişi keçi
Keçi : İki yaşından sonraki dişi keçi
Körpe : Yeni doğmuş keçi yavrusu
Oğlak : Her iki cinsin (**Erkek veya dişisinin**) 6 aya kadar olanı.
Seyis : Bir yaşından sonraki iğdiş edilmiş hadım keçi.
Teke : Bir yaşından sonraki erkek keçi (*Burulmamış erkek keçi.*)

Koyunlarda olduğu gibi keçilerde aynı tarihte, teke katımı yapılır. Buna teke katımı denir. Tekeye yaklaşıp, aşılma arzusu gösteren dişi keçilere ise **"tekesemiş „** denir. Keçiler şubat ayında yavrulamaya başlar. Doğan körpe oğlak doğduktan sonra iki hafta, günde iki defa olmak üzere emzirilip, özel kuzuluk denen yerlerde bakılır.

Koyun ve keçiler için dağlarda hayvanların gecelemesi ve dinlenmesi için yapılan barınak yerlerine **"ağıl„** denir. Genellikle koyunları çok olan sürü sahipleri tarafından yapılan Ağıllar, köyün ağıl olmasına münasip olan birkaç yerinde vardır. Ağıllar ve diğer bir adı ile kömler yapılırken, sürüyü kurttan korumak için üç tarafı kapalı olan dağa veya tepelere yaslanmış önü açık olan yerler tercih edilir. (*Köyde sahibinin adı ile tanınan ağıllar vardır. Mesela; Kayenin ağılı gibi*.)

Burunören'de 1960 yıllarının sonuna kadar hayvancılık çok gelişmiştir. İki sürü halinde otlatılan ve sayısı bin ile bin sekiz yüz olan koyun sayısına bugün rastlamak mümkün değildir. Çünkü bu küçükbaş hayvanları kendi yağ, süt ve yün gibi ihtiyaçlarını gidermek için kullanan köylü, 1970'li yılların başında köyden şehirlere başlayan göç nedeniyle eski değerini yitirmeye başlamıştır.

Son yıllarda Türkiye'nin et ihtiyacının artması ile hayvancılık tekrar önem kazanmaya başlaması ile köyde tekrar hayvancılığa yönelmeye başlasalar da artan maliyetler nedeniyle eskisi kadar yaygın olmadığı gözlenmektedir.

1996 yılında 500 - 800 tane olduğu söylenen küçükbaş hayvanların çoğunluğunu Mehmet Ekici, Hüseyin Şahin ve Hurşit Doğan'a aitti. Fakat isimleri yazılı bu kişilerin hayvanlarını sarması üzerine; 2008 yılından sonra Burunören'e çalışmak amacı ile gelip ailece yerleşen Hasan Aytulu, koyun ve keçi beslemeye başlamıştır.

[93] Falih Rıfkı Atay, Dünya Gazetesi 25/12/1960

Konuyu bitirmeden önce istatistik ve sayıları belirleyici bir belgeyi buraya almak istedim. Çünkü iyi korunmuş oldukça ilginç olan bu belge 1960'lı yıllarda koyun çobanlarının yanında çeltek (çoban yardımcısı) olarak çalışmaya başlayan Musa Tunç'un (II.) 1964 yılında kuzu çobanı olarak çalıştığı yıla ait. İsmail'in evinin (*İbrahim Uğur*), Mahmut'lar ve Sadık Seçkin'in kuzu ve oğlakları haricindeki listede adı geçen kişilerin kuzu ve oğlak sayıları, kaç gün yemek verecekleri, ölen oğlak ve kuzu sayısı ile altı ay sonra kuzu ve oğlak başına düşen (yayma) işçilik ücreti (*yıl 1964 kuzu başına 260 kuruş*) yer almaktadır. (Not*: Bu tarihte bir işçinin gündeliği 2,50 ile 5.00 TL arasında değişmektedir.*)

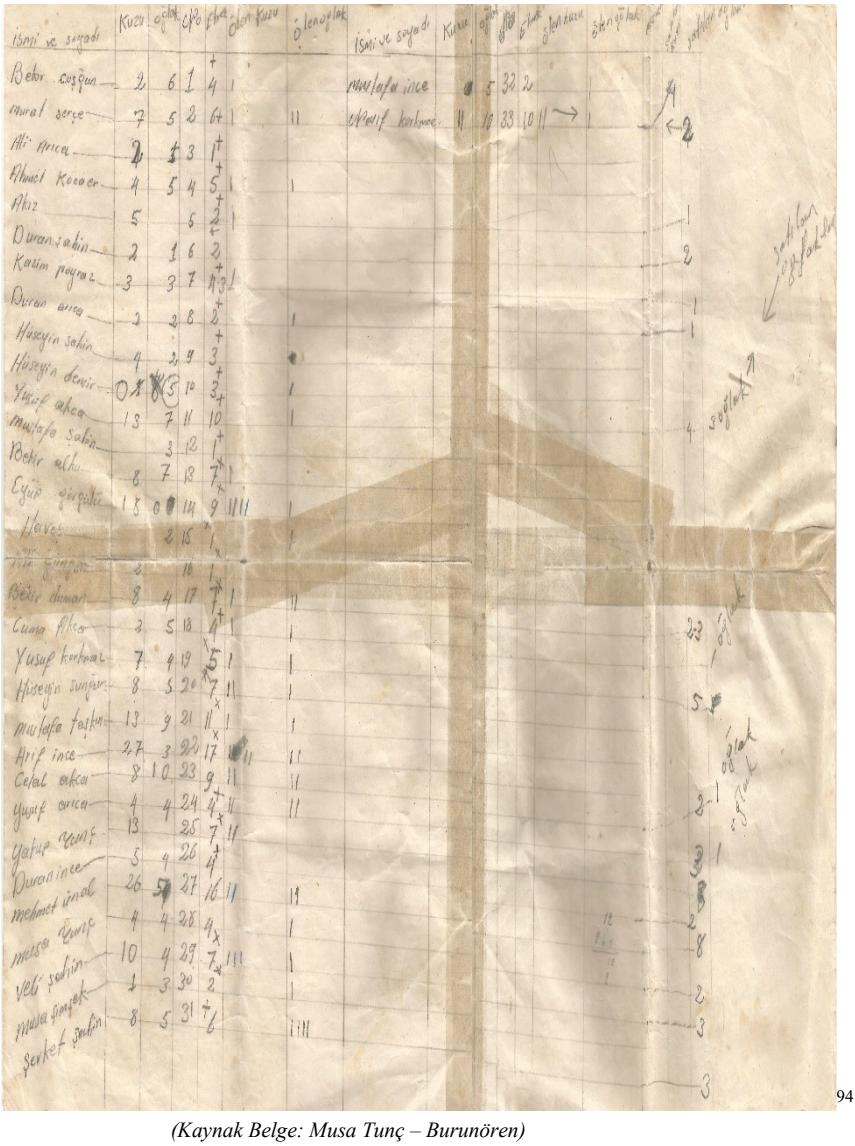

94

(Kaynak Belge: Musa Tunç – Burunören)

94 *Kaynak: Musa Tunç, Burunören-2007. Musa Tunç'un 1964 yılında kuzu çobanı iken Burunören köyündeki güttüğü keçi ve oğlak sayılarını gösterir belge.*

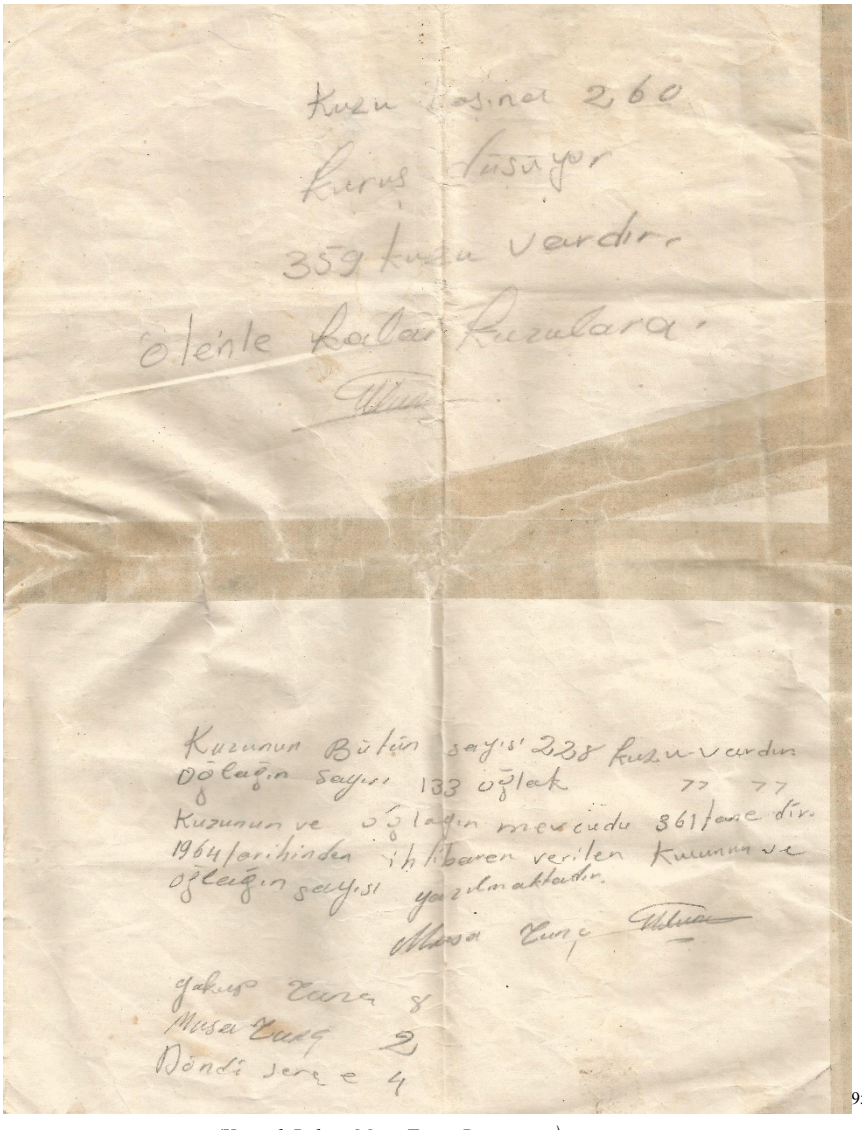
Kuzu kasına 260
kuruş düşüyor
359 kuzu vardır.
ölenle kalan kuzulara.

Kuzunun Bütün sayısı 228 kuzu vardır
oğlağın sayısı 133 oğlak " "
Kuzunun ve oğlağın mevcudu 361 tane dir.
1964 tarihinden ihtibaren verilen kuzunun ve
oğlağın sayısı yazılmaktadır.
Musa Tunç

Yakup Tunç 8
Musa Tunç 2
Döndü Serçe 4

[95]

(Kaynak Belge: Musa Tunç- Burunören)

Musa Tunç'un kendisinden aldığım bu belgeden köyde o yıllarda iki sürü halinde kuzu ve koyun sürüsü olduğu anlaşılmaktadır. Listeye bakılırsa 361 kuzu ve oğlak olduğu görülmektedir. Her üç koyun ve keçiden bir oğlak veya kuzu olduğunu hesap edecek olursak sadece yukarı mahallenin sürüsündeki koyun ve keçi sayının binin üzerinde olduğu görülür. Mahmut Doğan, İbrahim Uğur ve Sadık Seçkin'in küçükbaş hayvan sayıları o yıllarda bu sayıya eşit olduğunu hesap edersek küçükbaş hayvan sayısı iki binin üzerindedir.

[95] *Kaynak:Musa Tunç,1964 yılı kuzu ve oğlak listesi*.

Büyükbaş Hayvan besleme:

Büyükbaş hayvan olarak önceden sütü için yetiştirilen bizim kara sığır denilen cinsler köyde artık yok. Sütleri az olan bu ineklerin yerine 1976 yılından sonra Hollanda'dan ithal edilen Montofon cinsi inekler yetiştirilmeye başlanmıştır. Diğerlerine göre daha fazla süt veren ve iri vücut yapıları ile erkek dana ve tosunlarının etinden iyi para kazanılan montofon ırkından sonra Mehmet Ekici, eti ve sütü daha iyi olan Alman Simutel ırkını da yetiştirmeye başladı.

[96]

(Mehmet Ekici, Burunören – 1996)

Köyde büyükbaş hayvan yetiştirmek için özel modern ahırlar yapan Mehmet Ekici ve Hüseyin Şahin'den sonra Hasan Aytulu köydeki en fazla büyükbaş hayvana sahip kişilerdir. Köyde Behice İnce ile 1996 yılında yaptığımız konuşmada kendisinin dört ineğinden elde ettiği sütten ayda (süt parasından) (**döviz bazında 200-250 Dolar**) yüz elli milyon Türk Lirası kazandığını bu paranın kendisi için bir emeklilik olduğunu övünerek ve gururlanarak anlattı.

Köydeki diğer ailelerde sadece kendilerinin ev ihtiyaçlarını karşılayacak kadar inek beslemekle yetinmektedirler. Köyde sütü için inek besiciliği yapan, ailelerin günlük sağdıkları sütleri 2009 yılına kadar Sarıoğlan'dan gelen süt alıcıları entegre sahipleri tarafından günlük olarak satın alınmaktaydı.

Ancak Burunören'de büyükbaş hayvan besleyen sayısının her geçen yıl azalması üzerine süt satmamın tam tersi, Burunören köylüsü sütten elde edilen mamulleri dışarıdan almak durumunda kalmış, üretimi durmuştur. 2015 yılında büyükbaş hayvan besleyen Hüseyin Şahin, Adnan Şahin ve Urfalı Hasan Aytulu olmak üzere sadece 4 kişidir. Hayvan sayısı yaklaşık 30 tanedir.

***

[96] Fotoğraf: Haydar Erdoğan. Burunören'de Mehmet Ekici'ye ait besi ahırı.1996

İKLİM

Burunören köyünün iklimi İç Anadolu'daki diğer yerlerden ayrı değildir. Genellikle yaz mevsiminde havalar kuru sıcak, kış mevsiminde ise soğuk ve ayaz geçer. Step iklimi hüküm sürer. Coğrafi yapısına göre; kuzey yönünün açık olması ve eski adı Halays olan Kızılırmak'ın aktığı istikamete doğru esen soğuk kuzey rüzgarı (*Poyraz*) nedeniyle kış ve yaz mevsiminde güneş battıktan sonra çok ayaz olur. Yağmurlar genellikle ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde yağar. Hava sıcaklığı yaz aylarında 25 ile 38 derece arasında olurken, kış aylarında -10 ile +15 arasında seyretmektedir. Eski yıllara göre kar ve yağmur yağışına pek rastlanmaz.

ULAŞIM

Burunören köyünün ilk temelini atan mimarları; bölgeleri çok iyi tanımış olduklarından, bence bilinçli olarak buraya yerleşmeyi istemişlerdir. Çünkü bu yöre aynı zamanda Anadolu'nun doğusundan, batısına, kuzeyinden güneyine en kolay ve kullanışlı çok önemli ticaret yollarının geçtiği yer olup, ipek yolu sayılmaktadır.

12 yy. sonlarında yakın komşumuz Karaözü kasabası sınırları içerisindeki bölgedeki Kızılırmak (*Halays*) üzerindeki Dulkadir Oğullarından Türk Beyi Kör Şahruh'un yaptırmış olduğu köprü o yıllarda olduğu gibi bugünde hala çok önem taşımaktadır. Çünkü bölgede diğer köylere ulaşım ancak bu yoldan sağlanmaktadır. Ulaşım bakımından uygun olarak düşünülerek kurulan Burunören köyü halkının bugün ulaşım bakımından sorunu yoktur denile bilinir.

Burunören'in Yahyalı köyü ile arasındaki 3 Kilometrelik mesafe 1998 yılında asfaltlanmış olup; her mevsimde ulaşıma hazır haldedir. Bu yoldan Sarıoğlan'a ve Kayseri'ye istenilen vakitte ulaşmak mümkündür.

Köylü kendi araçları ile ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile gidip gelmektedirler.

Acil durumlarda özel araçları olan köylünün vasıtasından faydalanılmaktadır. 1930 yılında Kayseri-Sivas arasındaki tren yolu ile 6 Km uzaklıktaki Karaözü istasyonundan veya 10 Km uzaklıktaki Sarıoğlan Tren istasyonundan faydalanılır. 12 kilometre yolu göze aldıktan sonra Sarıoğlan üzerinden Kayseri-Sivas karayoluna ulaşılır ki, oradan her an vasıta bulmak mümkündür.

Diğer bir taraftan 1980'li yıllarının ortasında diğer çevre köylerle beraber Burunören'e de telefon hattı çekilmesiyle internette te içinde olmak üzere iletişim sorunu da ortadan kalkmıştır.

SU KAYNAKLARI ve BİTKİ ÖRTÜSÜ

İçme Suyu :

Burunören köyü halkının içme suyu meselesi, günümüze kadar hep en büyük sorun olmuştur. Köye ilk gelip kazma vuran atalarımız her nedense; koyun, keçi ve develerinin ihtiyacını düşünmekten, kendi zaruri ihtiyaçlarını düşünecek pek zamanları olmamış olacak ki; günlük yaşamaya alışmış bu insanlar, geleceklerindeki yaşamlarını ve gelecek nesillerini pek düşünmek istememişler veya düşünememişlerdir. Çünkü köyün içmek için suyu olmamasına rağmen suyu olan başka yörelere göçüp oralarda yaşamlarını sürdürmek bu aşiretin akıllarına bile gelmemiş veya bildikleri başka bir neden vardı belki bugün biz bunu idrak edip nedeni bilemiyoruz. Köyde eskiden yapılmış olan çeşmelerinin olmayışı ister istemez bizde bazı kanılar uyandırmaktadır.

Burunören köyü sınırları içerisinde bugüne kadar zerinde yaşayan insan ihtiyacını karşılayacak iyi kalitede hiçbir yerde su yoktur. Belirli yerlerdeki su sızıntılarının üzerleri açılarak çukur oluşturulmuş ve orada damla damla biriken su içme suyu ihtiyacını gidermek için kullanılmıştır. Açılan bu çukur yerlere ***<Çaykara>*** denilmektedir. İlkbahar aylarında birkaç yerde bulunan ve küçük oyuklardan çıkan su sızıntıları yaz ayların da sıcakların başlamasıyla sade azalıp, köylünün su ihtiyacını karşılamamaktaydı.

Köylü içme suyu ihtiyacını ilk defa bugün bizim Hanın ardı denilen yerde açtıkları kuyudan karşılamış. Daha sonra Aboğun pınarı denilen yerden ve Acer Kıraç mevkisinin üzerindeki yukarı kuyu adı ile bilinen kuyuyu açıp kullanmaya başlamışlar. **(***Burasını köylü 1960 yıllarının başlarına kadar sade çamaşır yıkamak için kullanır***.)** Daha sonraki yıllarda köyün sınırları içinde kalan araziler üzerinden çıkan sulardan yararlanmayı denemişler fakat istenilen şekilde istedikleri gibi faydalanamamışlardır.

Köyün ortasında 1965 yılında yapılan çeşmesi

Burunören köyünün içme suyu Üç Tepe denilen tepelerin güney kısmından ki derelerin aşağı eteklerindeki Kayapınar denilen mevkiden çıkar. Köy halkı bu suyu yıllarca önce keşfetmiş, fakat bir türlü köye akıtamamışlar. Bir kayanın dibinden az miktarda sızan bu su için önce çaykara olarak bildiğimiz bir gölek (*Çukur*) açmışlar. Sızıntı sular burada birikir ve İçme suyu ihtiyacı olan aileler eşeklerinin üzerine yükledikleri fıçı ve büyük ağaç bardaklar

[97] *1965 yılında yapılan Burunören köyü çeşmesi,1996, Fotoğraf: Haydar Erdoğan*

ile buraya kadar gelip yaz kış demeden bu sudan getirdikleri su kaplarına doldurup, geri köye dönerek su ihtiyaçlarını karşılamaktaydı.

Burunören köyü halkı, içme suyu ihtiyacını yıllarca atları ve eşekleri üzerinde taşıyarak karşılamaya çalıştı. Takii.. 1953 yılına kadar. Yerden kaynayan su, 1953 yılında ilk defa köylünün İmece usulü çalışarak yer altına çanak borular döşeyerek yaklaşık dört kilometre kadar uzaklıktaki Gedik denilen tepeyi yarıp, köye kadar getirdiler. 1960 yıllarından sonra artan nüfus sayısı ve bilinçsiz olarak döşenen su boruları nedeni ile içme suyu yine sorun olmaya başladı.

Köylü içimi tatlı olan bu suyu akıtmak ve çoğaltmak için imece usulü birkaç kez yenileme çalışmaları yaptı, fakat her geçen yıl kar ve yağmur yağışlarının azalması oranında su miktarında da azalma oldu. Bunun üzerine köy Muhtarlığı Devlet Su İşlerinden soruna çare bulunması için girişimde bulundu. Çare olarak Körkuyu köyü toprakları içinde Kör Velet adındaki mevkideki suyu getirmek için çalışmalar başlatıldı.

Fakat Körkuyu köyü halkı suyu vermek istemedi. Bunun üzerine çalışmak için oraya giden köylü ile çatışmaya girdi. Neticede Jandarmanın devreye girmesiyle ara yatıştırıldı ve Burunören köy halkı imece usulü ile su kanallarını kazarak su borularını Kızılırmak'ın içinden geçirdi.

[98]

(Yerlikuyu'daki Körvelet mevkiinden gelen Burunören köyü içme suyu nakil hattı)

1965 yılında tarihinde ilk defa köye yapılan iki çeşmeden su akıtıldı. Ne yazık ki bu sevinç fazla sürmedi. Birkaç ay sonra bir heyelan sonucu su borularının geçtiği dağın kayması üzerine (*Heyelan*) döşenen su boruları tahrip olarak köye gelen su kesildi.

Köylü yine köye akmakta olan eski içme suyunu kullanmaya devam etti. Bir iki yıl bekledikten sonra ikinci bir çalışma daha yapıldı. Şanssızlık bu ya.! bu defa da Kızılırmak ilkbaharda coştu ve içindeki su borularının söküp götürdü. Bu durum köylüyü yine Kayapınar'dan gelen suyu kullanmaya mecbur etti. Köy ortasındaki Burunören köylüsünün içme suyu olarak kullandığı su 2024 yılı haziran ayında tamamen kesildi.

Burunören köyümün süre gelen su sorununu çözmek için, gelişen teknolojiden faydalanmayı düşünen Almanya'da çalışan köylülerden bir gurup, köye tazyikli su getirmek için Almanya'da ilk çalışmalarını 1978 yılında başlattılar.

[98] *Yerlikuyu'dan gelen Burunören köyü içme suyu nakil hattı.1996. Fotoğraf: Haydar Erdoğan.*

Tazyikli Su Projesi:

Almanya'da işçi olarak çalışan Burunören köyünün duyarlı insanlarından: Mehmet Ekici, Haydar Erdoğan, Zülfikar Doğan, Ahmet Kocaer, Almanya'nın Wuppertal şehrinde toplanarak Burunören köyünün su sorunu üzerinde ne yapılması gerektiğini ve çarelerini görüştüler ve ortak bir kararla bu konu üzerinde uzman olan ve çalışmalar yapan bir Jeoloji Mühendise danışarak bilgi almak onun raporu üzerine hareket etme kararı aldı.

1978 yılında Kayseri'den getirilen bir Mühendise çevre ve zemin etüt çalışması yaptırıldı. Raporda Kızılırmak yatağı su seviyesinden birkaç metre aşağı inmesi durumunda bol miktarda su çıkarılabileceği ancak tatsız olduğu için içme suyu olarak kullanılamayacağını rapor etti. Teknik olarak belirlenen yere bir kuyu bu kuyudan çıkan suyu depoya taşıyacak yüksek güçte su motoru ve yüksek bir yere köyün ihtiyacını karşılayacak ölçülerde bir depo yapılması orada depolanan suyun borularla köye ve evlere taksim edilmesi gerekiyordu.

Bu raporun ücretini ödeyen Yukarıdaki adı geçen şahıslar[99] bir sevinçle o tarihte Burunören köyü Muhtarı olan Hacı Veli Kavak'a durumu mektupla bildirdi. Almanya'da çalışan Burunören'lilerin motor, elektrik kablosu ve boru ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini buna karşı o tarihte Burunören'de yaşayan ailelerin su çıkartılması düşünülen Ali Doğan'a ait olan Zülfikar Doğan'ın evinin altındaki kuyudan başlayıp, Acer Kıraç'taki Haydar Erdoğan'a ait olan tarlanın yüksekte kalan kısmına yapılacak depoya, oradan da köye kadar olan mesafedeki su borusu geçecek yerlerin kazmaları istendi. Bu istek Burunören'liler tarafından başta olumlu karşılandı. Fakat gerekli bütün malzemelerin alınmasına karşın, çalışma zamanı her nedense kimse kendi paylarına düşen su kanalı kazma işine başlamadı.

[99] Burunviran Köyü Tazyikli ve Şebekeli İçme suyu Kullanımı Ana Sözleşmesi syf.9

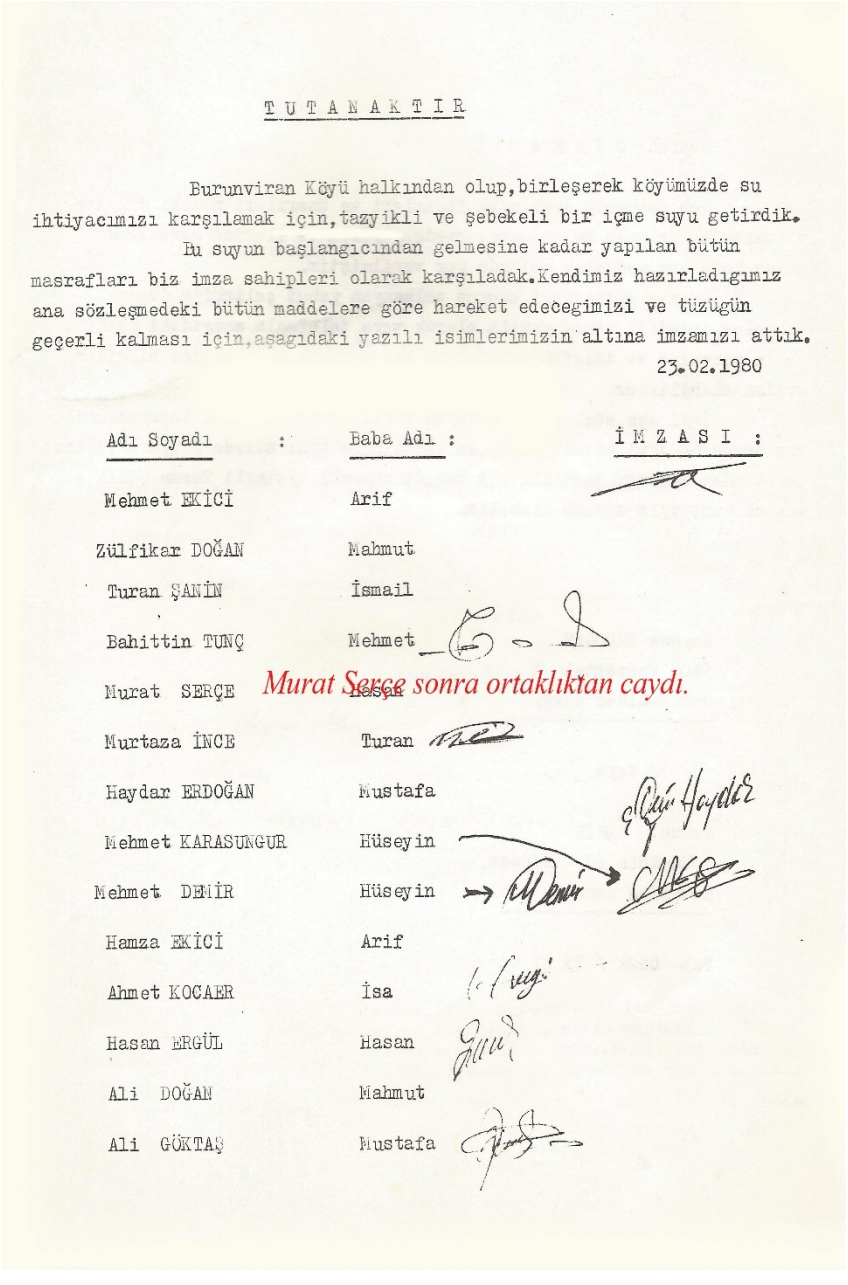

TUTANAKTIR

Burunviran Köyü halkından olup, birleşerek köyümüzde su ihtiyacımızı karşılamak için, tazyikli ve şebekeli bir içme suyu getirdik.

Bu suyun başlangıcından gelmesine kadar yapılan bütün masrafları biz imza sahipleri olarak karşıladak. Kendimiz hazırladığımız ana sözleşmedeki bütün maddelere göre hareket edecegimizi ve tüzügün geçerli kalması için, aşagıdaki yazılı isimlerimizin altına imzamızı attık.

23.02.1980

Adı Soyadı :	Baba Adı :	İMZASI :
Mehmet EKİCİ	Arif	
Zülfikar DOĞAN	Mahmut	
Turan ŞANİN	İsmail	
Bahittin TUNÇ	Mehmet	
Murat SERÇE	Hasan	
Murtaza İNCE	Turan	
Haydar ERDOĞAN	Mustafa	
Mehmet KARASUNGUR	Hüseyin	
Mehmet DEMİR	Hüseyin	
Hamza EKİCİ	Arif	
Ahmet KOCAER	İsa	
Hasan ERGÜL	Hasan	
Ali DOĞAN	Mahmut	
Ali GÖKTAŞ	Mustafa	

Murat Serçe sonra ortaklıktan caydı.

Bunun üzerine Mehmet Ekici, Haydar Erdoğan, Zülfikar Doğan ve Ahmet Kocaer bütün masrafları üstlenerek çalışmaları başlattı. Çalışmalar devam ederken Mehmet Demir, Murtaza İnce ve Bahattin Tunç çalışmalardan doğacak masraflara ortak olduğunu bildirdi. Köyde ikamet eden Duran Şahin'in bizzat çalışarak katılımı ile o yıllarda Türkiye'de ilk ve

örnek bir çalışma olan Burunören Köyü Tazyikli ve Şebekeli içme suyu projesi 1980 yılı temmuz ayında 33.330 Alman Markına veya karşılığı olan o günkü kur üzerinden 776.000 Türk lirası bir maliyetle gerçekleşmiş oldu. *(Bu miktar o tarihte yüklü bir para demektir.)* Suyun köye ilk pompalanıp akıtıldığı gün köy meydanında *(Köyün ortasında)* Kurban kesildi yemek yedirildi.

Tazyikli suyun musluğunun açılmasıyla tazyikle göklere yükselen suyun görüntüsü ve sesi Burunören gibi susuz bir köyde ve o tarihe kadar çevrede görülmemiş bir şeydi. Sarıoğlan'daki resmi dairelerdeki memurlar, Sarıoğlan ve diğer köylerden çok kişi kurban yemeğine katılıp çalışmalara övgüler yağdıra dursunlar çalışmalara katılmayan Burunören'lilerin utandıklarından kurban yemeğine dahi gelmedikleri görüldü.

Suyun borulardan akmaya başlamasından sonra evlerine su almak isteyenlerin katılmasıyla ortak sayı 15 yükseldi. Fakat Murat Serçe, söz verip ismini yazdırmasına karşın ödeme yapmadığı için ortaklıktan çıkartılmasıyla üye sayısı 14 indi. 776.000 TL'sına mal edilen Tazyikli su masraflarını sonradan katılanlarda paylaştılar.

Burunören'de bu suyu sadece ortağı olan 14 kişi kullanmaktadır. (*Bu belgeler Tazyikli su şebekesinin Ana Sözleşme adlı kitapçığından alınmıştır.*)

Burunören Köyü Tazyikli ve Şebekeli İçme suyu giderleri gösterir belge.[100]

[100] Burunviran Köyü Tazyikli ve Şebekeli İçmesuyu Kullanımı Anasözleşmesi syf.11

1

ad.	İdarasız giderler	lira kuruş
1	swacılar ve amellesi	x 19700 —
2	Boru döşeme usdası	x 24800 —
3	Elektirikciler	x 9700 —
4	çeşitli malzeme nakli	+ 9000 —
5	demir Bağlama ustası	x 5000 —
6	Elektirik direkleri	x 5600 —
7	Muhtelif Beton demirleri kilo-1500-37-tl-	x 55500 —
8	mozeyik, 5 Ton	x 4250 —
9	çimeNto 20-ton Torba-125-tl	x 50000 —
10	Bütün malzemesi kendinde kalıpçı kayserden	x 40000 —
11	Traktörlerin 60 günlük çalışması Bedeli	x 45000 —
12	isin takibi için y-s-b-T-su-Boru-Elektirikci ve annele aramalarda umulmadık masraflar için	15000 —
13	tüm işçiler ücüretinin tutarı TL.	180650 —
	yekün	464200
	umum yekün	310721 65
		774921

umum yekunun doğru olduğunu üçimza ile tastik olunur. 12-7-979

zulfu kar doğan Duran sahin mehmet Ekici

Yukarıdaki yazılı giderler, idare heyetimizce incelenip, eldeki hazır belgelerden hesap edilerek, doğrulugu bizcede saptandı.
Yalınız sonradan ele geçen 1.200 TLsı tutarındaki makbuzda hesap edilerek yekun gider tutarı 776.000 TL sı olarak kabul edildi.

Mehmet Demir İdare Heyeti Başkanı
Haydar ERDOĞAN

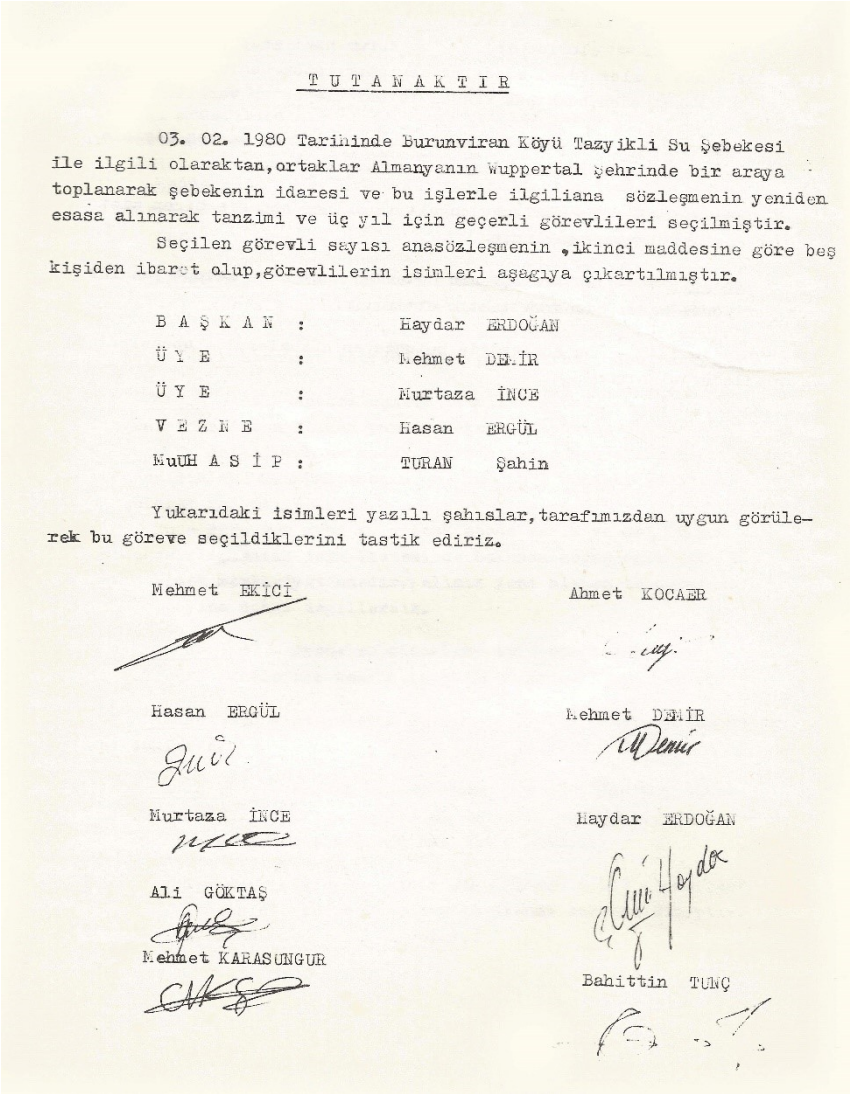

T U T A N A K T I R

03. 02. 1980 Tarihinde Burunviran Köyü Tazyikli Su Şebekesi ile ilgili olaraktan, ortaklar Almanyanın Wuppertal şehrinde bir araya toplanarak şebekenin idaresi ve bu işlerle ilgiliana sözleşmenin yeniden esasa alınarak tanzimi ve üç yıl için geçerli görevlileri seçilmiştir.

Seçilen görevli sayısı anasözleşmenin ,ikinci maddesine göre beş kişiden ibaret olup,görevlilerin isimleri aşağıya çıkartılmıştır.

B A Ş K A N : Haydar ERDOĞAN
Ü Y E : Mehmet DEMİR
Ü Y E : Murtaza İNCE
V E Z N E : Hasan ERGÜL
MuUH A S İ P : TURAN Şahin

Yukarıdaki isimleri yazılı şahıslar, tarafımızdan uygun görülerek bu göreve seçildiklerini tastik ediriz.

Mehmet EKİCİ
Ahmet KOCAER
Hasan ERGÜL
Mehmet DEMİR
Murtaza İNCE
Haydar ERDOĞAN
Ali GÖKTAŞ
Mehmet KARASUNGUR
Bahittin TUNÇ

Böylece Burunören'de ve çevre köylerde ilk defa örnek bir çalışma yapılmış oldu. Evlere alınan tazyikli su ile bu suyu kullanan evlerinin bahçesi sebze ve meyve ağaçları ile yeşillendi.

Daha sonra bu örnek çalışmadan esinlenerek birkaç kişi aynı yöntem ile evlerine su getirmişlerdir. 1994 yılında köylü ayrıca müracaat edip; Karaözü'den Kale köye giden içme suyundan köye getirip her eve içme suyu olarak dağıtmıştır. (*Köyde su kullanımı sayaçlara bağlı olup ücretlidir.*)

Akarsuları:

Burunören köyü toprakları içerisinde çıkan akarsu yoktur. Fakat Sivas'ın Kızıldağ'dan çıkan Kızılırmak (*Halays*), kuzeyden Karaözü istikametinden gelip, güneye Üzerlik

köyü istikametine doğru akıp gider. Bu akarsudan köylü faydalanmayı dememişse de 1980 yılı ortalarına doğru yaz ve kış mevsimlerinde yer değiştirmesinden dolayı faydalanamamıştır.

Burunören topraklarından geçip Kızılırmak'a dökülen başka bir akarsu (*Buna çay demek yerinde olur*.) Sarıoğlan ilçesi topraklarından geçip geldiği için bizim Sarıoğlan suyu dediğimiz Kes Doğan çayıdır.1926 yıllarında bizim hanın altı dediğimiz yerin hemen altından, daha iyi anlaşılabilmesi için Zülfikar Doğan'ın evinin 100 metre aşağısından akıp ileride Kızılırmak'a karışırdı. Bugün geçtiği yer belli değildir. ***(Oldukça bol olan bu akar suda 1928 yılında yaz aylarında, yıkanmak için suya giren Yusuf Hoca'nın 13-14 yaşlarındaki oğlu, bu suda akıntıya kapılarak boğulmuş.)***

Buradan Kes Doğan Çayının yani Sarıoğlan suyunun çok aktığı anlaşılmaktadır. Bu sudanda gerekli şekilde faydalanamayan köylü 1961 yılında imece usulü çalışarak Yukarı Bucak mevkisinin başlangıcı, Yahyalı köy topraklarının sınırında olan yere bent yaparak ilk defa bu sudan yararlanılmaya başlamıştır.

Köyün Yukarı Bucak denen bölgesi böylece sudan yararlanan ekili bölge alanı haline getirilmiş oldu. Bu nedenle bu bölge köyün bitki örtüsünün yoğun olduğu yerdir. Genellikle kavak, söğüt, iğde ağaçları çoğunluğu oluştururken Kızılırmak'ın geçtiği yerlerde bodur yılgın ağaçları vardır. Bu suların geçtiği bölgelerde Pancar ekimi içinde kullanılmaktadır.

Yeraltı Suları:

Burunören köyü sınırları içerisinde, yer altından çıkan çok az miktarlarda, sadece birkaç yerde su vardır. Bu sulardan köylü hiçbir şekilde yararlanamaz. Çünkü yeterli değildir. Acı Pınar, İn'in yanı, Aboğun Pınarı denilen yer, Üç Tepenin altındaki bugün Veli Şahin'in bağının bulunduğu yerdeki Şip-şip kaya, Çayırlık bölgesindeki Acı su, Büyük Dağ'ın arka Sarıoğlan tarafında kalan kısmındaki Ziyaret Deresinden çıkan su haricinde kendi doğa gücü ile çıkan su yoktur.

Acer Kıraç mevkisindeki köylünün su ihtiyaçlarını karşılamak ve bilhassa çamaşır yıkamak için açtığı kuyu ile son yıllarda köyün altı dediğimiz bölgelerde tarla sulamak için açılan artezyen kuyuları bulunmaktadır. Bu kuyulardaki sular 15 ile 20 metre yer altından, motorlar ile yeryüzüne çıkartılmaktadır. Köylü bu suyu günümüzde tarım için kullanmaktadır. Burunören köyü sınırları içerisinde yeraltından çıkan kaynarca ve ılıca gibi şifalı sular yoktur.

Sulama Kooperatifi :

(Sulama Kooperatifi motor ve santrafiş binası)

Sulama Kooperatifi; Burunören'de 1982 yılında kuruldu. Amaç Kızılırmak'tan alınan su ile köyün kıraç, sulanmayan arazilerini sulayarak yıllık verimini artırmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda Burunörenlilerin bir araya gelmesi ile Kooperatif kurup ve çalışma faaliyetlerine başlanmıştır. Devletinde desteklediği bu proje için Kavşut denilen bölgede Kızılırmak'tan su çekmek için bir ana merkez bina yapıldı. Bu binanın içine son model gelişmiş yüksek güçte tazyikli su basan motorlar monta edilip motorların çalışması için enerji hattı çekildi.

Her şey yoluna irdikten sonra yine devlet desteğiyle su kanalları açıldı ve sulanacak tarlalar daha rahat sulanması için karıklar haline getirilerek düzeltildi. Fakat su çekip basacak motorların tükettiği enerji masrafı, elde edilen gelirden çok yüksek olduğu için sadece bir iki yıl kullanılabildi.

Maliyeti milyarlar tutan bu girişim ne yazık ki boşa çıktı; Elektrik trafosu, su motorları ile santra fişler kullanmadan çürümeye terk edildi. Tahrip edildiği için bugün kullanılamayacak durumdadır.

BURUNÖREN'DE EĞİTİM DURUMU

Burunören'e İlk Okulun ilk temeli 1944 yılında Mahmut Doğan'ın girişimiyle atıldı. Okulu köylü yardımlaşa imece usulü kerpiçten yaptırdı. Okulda üç sınıf ve bir öğretmen odası bulunmaktaydı. Yeni yaptırılan bu okula ne yazık ki; Ağcalılar ve Mahmut'lar denilen iki sülale arasındaki çekişmelerden dolayı Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurup öğretmen istenmemiş. (Bazılarına göre köyde Cumhuriyet Halk Partisine oy çıktığı için Devlet öğretmen ataması yapmamış). İlkokul 1950 yılına kadar kapalı kalmış. Ağcalılar sülâlesinden Yusuf Korkmaz'ın köy muhtarlığına rastlayan bu sürenin sonunda Muhtarlık Zülfikar Doğan'a geçmiş. Demokrat Partinin iktidarda olduğu o yıllarda, Sarıoğlan'da yapılan Demokrat Partisi toplantısına köyden Demokrat Partili olarak Zülfikar Doğan katılır[101].

Toplantı da Kayseri'den katılan Belediye başkanı ve Demokrat Partisi Kayseri İl Başkanı Osman Kavuncu'ya fırsatını bulup durumu anlatıp köydeki İlkokula öğretmen atanmasını için ricada bulunur. Olumlu cevap alan Zülfikar Doğan köye döner ve önce camı penceresi olmayan okula; cam, pencere, masa, sandalye gibi ihtiyaçlarını köylüye acele temin ettirir. Bir okula lazım olacak bütün ihtiyaçları giderilen İlkokula 1952 öğretim yılında ilk defa İlköğretim Müdürlüğü tarafından Halil Uçar adında bir eğitmen gönderildi.

İlkokulun ilk öğrencileri yedi ile on altı yaşları arasındaki o zaman köyde yaşayan genç çocuklardır. Böylece Burunörende ilk defa okul 1952 öğretim yılında başlamış oldu. Kerpiçten yapılan bu İlkokul 1963 yılına kadar 11 yıl dayandı. Kışın ve yazın üzerinin topraktan olması ve sık sık su geçirmesi üzerine köy muhtarı Duran Şahin tarafından İlköğretim ve Milli Eğitim Müdürlüklerine bu okulun yerine yeni daha sağlam betonarme bir İlkokul yaptırılması için müracaat ta bulunuldu.

Önce ciddiye almayan Milli Eğitim Müdürü köye yeni bir okul yapılacağını ve eski okulun üzerindeki örtülü ağaçların yeni okul yapımında kullanılacağını söyledi. Eski ile yeni bir arada olmaz, her şey yeni olsun diye düşünen köylü, eski okuldan kalan ağaç ve kerpiçlerle köye bir cami yapacaklarını bildirip, köyün tam ortasında plânda olmayan bir cami yapıp yıkılan İlk okulun yapımında kullanılan ağaçları yapılan Camii'nin üstünün kapatılmasında kullandı. Böylece Burunören'e o zaman muhtar olan Duran Şahin zamanında bir Camii yapılmış oldu. Daha sonra 1987 yıllarında o tarihte muhtar olan Hüseyin Şahin, Camii Yaptırma Derneği kurarak henüz eskimeyen camiyi yıktırıp aynı yerine aynı büyüklükte bir Camii yaptırdı.

[101] Zülfikar Doğan -1993 Burunören, Eyüp Görgülü – 1998 Frankfurt / Main-Almanya

[102]

1962 yılında yıkılan eski okulun yerine Milli Eğitim Bakanlığı köylünün beklentisinin aksine sadece bir sınıflı taştan örme bina yaptırdı. Eski üç sınıflı okulu beğenmeyen köylüler ***(Nasrettin Hoca'nın Timurlenk'e kahrı çekilmeyen filleri geri almasını istemeye gidip daha fazla fil ile geri dönmesi gibi.)***, çocuklarını tek sınıflı okula göndermek mecburiyetinde kaldı. Son 1990 yılına kadar eğitim yapılan bu okul, ne yazık ki köydeki nüfusun hızla azalması ve öğrenci sayısındaki düşüş nedeniyle kapanmak zorunda kalmıştır.

[103]

(Burunören köyü ilkokulu eski hali. Kaynak Fotoğraf: Haydar Erdoğan, Burunören – 2008)

[102] *Burunören köyü İlkokulu,2008*

[103] *Burunören köyü ilkokulu ve Öğretmen lojmanı,2008*

Burunören Köyü İlk okulunun ve Öğretmen lojmanının son görüntüsü. Bugün İlkokul Kütüphane, Lojman Muhtarlık binası olarak kullanılmaktadır. Fotoğraf: Haydar Erdoğan [104]

Köyde kalan birkaç öğrencide Sarıoğlan ve Karaözü'deki okullara devam etmektedirler. Buna rağmen bugün Burunören'de okuma ve yazma oranı (%100) yüzde yüz (*Yaşlılarda dahil*) civarındadır.

Burunören köyü ilkokulunun ilk açılışından itibaren son kapanma tarihi olan 1990 yılına kadar geçen 38 yıllık zaman içerisinde Öğretmenlik ve eğitmenlik yapan kişilerin sırasına göre şunlardır:

9.1) - SIRA : ADI SOYADI : MESLEK DURUMU ÇALIŞTIĞI YIL :

1 -	Halil Uçar	- Eğitmen	1952 - 1953
2 -	Şahin Zor	- Öğretmen	1954 - 1955
3 -	Muhlis Tekden	- Öğretmen	.....
4 -	Muharrem Mucuk	- Öğretmen	1956 - 1958
5 -	Şahin Şahin	- Öğretmen	1959 - 1961
6 -	Ali Yıldırım	- Öğretmen	1961 - 1963
7 -	Şahin Şahin	- Öğretmen	196.? - 1964
8 -	Ahmet Aköz	- Öğretmen	1964
9 -	Ramazan Gencer	- Öğretmen	1965
10 -	Ali Yıldırım	- Eğitmen	1965
11 -	Şahin Tatar	- Öğretmen	1966
12 -	Mustafa Altay	- Eğitmen	1969 - 1969
13 -	Mahmut	- Öğretmen	1969 - ?
14 -	Eyüp Şahin	- Eğitmen	1969
15 -	Mehmet Özbibit	- Öğretmen	1970 -
16 -	Hanifi Şahin	- Öğretmen	
17 -	Hüseyin Ünal	- Öğretmen	1975 - 1982
18 -	Pakize Erdoğan	- Öğretmen	1969 -
19 -	Ahmet Ekici	- Öğretmen	1979 - 1981
20 -	Ahmet .....?	- Öğretmen	

İlkokulda eğitim veren öğretmenleri sıraladıktan Burunören köyü İlkokulu'nun ilk öğrencileri şunlardır:

[104] Fotoğraf : Haydar Erdoğan

BURUNÖREN KÖYÜ İLKOKULUNUN İLK DÖRT YILLIK ÖĞRENCİ KAYIT LİSTESİ[105]
YIL – 1952

Öğrencinin Adı Soyadı:	Doğum Tarihi :	Okula başlama Yaşı :	Edindiği Meslek :
ABİDİN TAŞKIN	1946	6	Polis
AĞCA İNCE	1941	11	
AYŞE TUNÇ	1948	4	
BAHRİ BİLİCİ	1947	5	
BEHİCE TUNÇ	1947	5	
CUMA TAŞKIN	1943	9	
DÖNDÜ ERGÜL	1942	10	
EMİNE KORKMAZ	1943	9	
FATİGÜL UĞUR			
FATMA GÜNGÖR	1946	6	
FİKRİ ŞAHİN		Kaleköy'den	Öğretmen
HASAN ARICA	1945	7	
HAYDAR UĞUR			
HEDİYE KORKMAZ	1947	5	
HÜSEYİN ŞAHİN	1948	4	
HÜSEYİN UĞUR			
İBRAHİM TAŞKIN		Kaleköy'den	
İKBAL ÜNAL	1946	6	
İSMAİL ARICA	1949	3	
İSMAİL YILDIZ	1940	12	
KEZİBAN ÖZDEMİR	1946	6	
KİRAZ DOĞAN	1943	9	Hemşire
MEHMET İNCE			
MEHMET İNCE	1941	11	
MELEK EKİCİ	1943	9	Hemşire
MİHRİBAN AKÇA	1945	7	
MURAT SERÇE	1944	8	
MURTAZA İNCE	1946	6	
MUSA TUNÇ	1948	4	
MUSTAFA İNCE	1946	6	
ORUÇ DOĞAN	1943	9	
RAHİME ERKAN			
RAŞİT DEMİR	1946	6	Jandarma Albayı
SALMAN ARICA	1943	9	
ŞEHRİBAN ERGÜL	1945	7	Hemşire
ŞERİFE ŞAHİN	1941	11	
SEYİT GÜNGÖR	1945	7	Ziraat Memuru
VELİ BİLİCİ	1948	4	Polis Memuru
ZİYA ERGÜL	1943	9	Astsubay
ZÜLBİYER UGUR			

[105] *Bak. Burunören köyü İlkokulu öğrenci kayıt defterinden, 1994*

1953 YILI KAYITLARI

AHMET EKİCİ	1946	7	Öğretmen
ESME DEMİR	1945	8	
HAMZA İNCE	1948	5	
KİRKOR ABİTOĞLU		Yahyalı köyünden	
LÜTFİ UĞUR			
ZEHRA ŞAHİN	1947	6	

1954 YILI KAYITLARI

ADIGÜZEL ŞAHİN		Kaleköy'den		
ALADDİN AKÇA	1950	4		
ALİ ARSLAN				
ALİ TEKDEN	1948	(İlk Öğretmenlerinden Muhlis Tekden'in oğlu)		
ARTİN DOGRU		Yahyalı köyünden		
ATİLLA YILDIRIM		Yahyalı köyünden		
GALİP DOĞAN	1949	5	Avukat	
HACI YILDIRIM		Yahyalı köyünden		
HASPİ DOĞAN		Kaleköy'den		
HAYDAR AKÇA	1950	4		Profesör
İBRAHİM ARICA				
MURTAZA ARICA	1948	5		Öğretmen
NAMAN APET	1945	Yahyalı köyünden		
RIZA DOĞAN	1948	5		
SEYFETTİN AKİN	1946	Yahyalı köyünden		
VAHTİ ERGÜL	1949	4		Astsubay
VELİ KORKMAZ	1948	5		
ZADİK GÖZÖĞELER	1945	Yahyalı köyünden		

1955 YILI KAYITLARI

AYŞE DEMİR			
DÖNE AKGU	1947	8	
EYÜP ŞAHİN	1950	5	Polis
FİDAN AKÇA	1948	7	
GALİP ÜNAL	1950	5	
HAYDAR ERDOĞAN	1952		
HEDİYE İNCE	1953	2	
MAHMUT MUCUK	1947	(*Muharrem Öğretmenin oğlu*)	
REYHAN EKİCİ			
SEDEF DOĞAN	1947	8	
ŞEVKET GÜNGÖR	1948	7	

Yukarıdaki liste Burunören köyü İlkokulu kayıt defterinden alınmıştır. Dikkat edilecek olursa bazı öğrencilerin yaşları iki ye kadar düşmektedir. İki yaşındaki bir öğrencinin ilkokulda olsa bu yaşlarda okula başlayamayacağından dolayı, kayıt defterindeki yazılı olan doğum tarihleri bu öğrencilerin gerçek doğum tarihleri olmadığı anlaşılmaktadır. Hangi amaçla yazılmış bilinmez ama ben resmi kanıt ve arşiv niteliği taşıdığı için olduğu gibi orijinal şekliyle almayı uygun buldum.

BURUNÖREN'Lİ YÜKSEK OKUL MEZUNLARI

Adı Soyadı :	Bitirdiği Okul	Ünvanı
Adnan Tunç	Eskişehir Açık Öğretim	Kamu Yönetimi – Uluslar Arası ilişkiler
Akın Arıca	Hamburg Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği
Anıl Taşkın	Erciyes Üniversitesi Diş Hekimliği	Doktor
Arif Ekici III.	Yüzüncü Yıl Ünivers. Edebiyat	Eğitimci
Aykut Arıca	Hamburg Üniversitesi	Ekonomi Mühendisliği
Barış Korkmaz	Antalya Ünivers.Hukuk Fakültesi	Hukuk
Berkan Akca	İzmir 9 Eylül Üniversitesi.Eğ.Fak.	Öğretmen
Cenk Uğur	İzmir Ege Üniversitesi Ziraat Fk.	Mühendis/Ziraat
Deyiş Doğan	İzmir 9 Eylül Ünv. Hukuk Fakültesi	Hakim
Ece Tunç	Çorlu Üniversit.Bilgisayar	Mühendis
Elçin Akça	Tıp Fakültesi	Doktor /Hekim
Elif Ecem Arıca	Giresun Üniversitesi – Banka Eskişehir Açıköğretim Sigorta	Bankacı
Emine Karagöz	İstanbul Üniversitesi	Doktor
Erdal Uğur		Mühendis /İnşaat
Erdinç Kavak	Balıkesir Üniversitesi	Sağlıkcı
Fatma Karagöz	İstanbul Tıp Fakültesi	Doktor
Ferhat Erdoğan	İstanbul Üniversitesi	Mühendis
Fulya Ergül	İstanbul Ü. Hukuk Fakültesi	Avukat
Galip Doğan	Hukuk Fakültesi	Avukat
Gül Nigar Doğan	Ankara Hacettepe Ünv. İletişim Fak.	
Gülinaz Akça	Eskişehir Açıköğretim	Maliye / Bankacı
Hakan Ergül	Anadolu Üniversitesi	Öğretim Görevlisi
Haydar Akça	İzmir Eğe Üniversitesi. Matematik.	Profesör Dr.
Haydar Erdoğan	Anadolu Üniversi. Açık Öğretim Fak.	Tarih / Edebiyat - İletişim
Hüseyin Demir	Anadolu Üniversitesi. Muhasebe	Muhasebeci
Hüseyin Karagöz	İstanbul Ünivers. Tıp Fakültesi	Doktor
İlbey Erdem Arıca	Niğde Üniversitesi Makine Mühd.	Mühendisi
Kemal Yılmaz	İstanbul Üniversitesi	Mühendis / Elektrik
Mahir Akca	Isparta Demirel Ünv. Edebiyat Fakülresi	Öğretmen
Mahmut Levent Doğan	O. Doğu Teknik Üniversitesi – Ankara	Matematik Bölümü
Mehmet Ali Özdemir III.	Erzurum Atatürk Üniversitesi	Arkeolog
Mehmet Seçkin	Harp Akademisi – İstanbul	Kurmay Albay
Meliha Korkmaz	Ankara Tıp Fakülteşş	Doktor
Meryem Taşkın	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Kamu Yönetimi
Murat Taşkın	Erciyes Üniversitesi Mühendislik Fak.	Mühendis
Murat Uğur	Üstanbul Üniversitesi İnşat Fak.	Mühendis/İnşat
Nazif Korkmaz	Siyasal Bilimler Fakültesi	
Necdet Taşkın	Kütahya Dumlupınar / Makine Mühdisi	Mühendis/Makina
Nesrin Ekici	Antalya Eğitim Fakültesi	Öğretmen

Nusret Şahin	Kayseri Erciyes Üniversitesi	Mühendis / Ziraat
Okan Akca	Birleşik Arap Emirlikleri	Mühendis
Onur Korkmaz	Anadolu Üniversitesi - İşletme Böl.	İşletme.
Ozan Akça	Antalya Akdeniz Üniversitesi Tıp Fak.	Doktor
Ozan Erdoğan	İstanbul Yıldız Üniversitesi	Basın Yayın
Ozan Korkmaz	Tıp Fakültesi	Doktor
Özgür Akça	İst.Üniversitesi Edebiyat-Sosyol. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fak.	Avukat
Özgür Erdoğan	Tıp Fakültesi – Ankara	Prof. Dr – Diş Hekimi
Özgür Yılmaz	İstanbul Üniversitesi	Mühendis
Özkan Akca	Tekirdağ Üniv.Ziraat Fakültesi	Mühendis /Ziraat
Özkan Görgülü	Aydın Üniversitesi Tıp Fakültesi	Doktor
Özlem Devrim Doğan	Samsun 19 Mayıs Üniversitesi	Öğretmen /Egitimci
Rıza Yılmaz	İstanbul Üniversitesi	Mühendis /Elektrik
S. Soydan Ünal	Çukurova Ünv. Ziraat Fakültesi	Mühendis / Ziraat
Savaş Akca	Eskişehir Üniver. Kamu Yönetimi ve Ufuk Üniversitesin Yüksek Lisans	Kamu Yönetimi
Saygın Eylem Doğan	İzmir 9 Eylül Üniversitesi, İngilizce Öğretmenliği	Öğretmen
Sebahat Uğur	Açık Öğretim Fakültesi	
Semiha Korkmaz	……..	Doktor
Semiha Seçkin	Ankara Atılım Üniversitesi, Matemetik ve 2011 İşletme Bölümü Yüksek Lisansı	İşletme
Serdar Özdemir	Konya Selçuk Üniversitesi iki yıllık Eskişehir Açık Öğretim Üniversitesi	Turizim İnsan Kaynakları
Sibel Uğur	Eskişehir Ünivers. İşletme Fakültesi	
Serkan Görgülü		Tıp Fakültesi
Soydan Görgülü	Harp Akademisi	Kurm. Subay
Suat Akça	Anadolu Ünviversitesi Kamu yönetimi	
Taner Tunç	Frankfurt Üniversitesi Almanya	Ekonomist
Tayyar Cem Tunç	Frankfurt Ünivers. Almanya	Mühendis
Yücel Korkmaz	Eğitim Fakültesi	Öğretmen
Yüksel Şahin	Malatya Üniversitesi – Kimya Bölümü Marburg Üniversitesi. Adnan Menderes Üniversitesi.	Profesör Dr. Anabilim Dalı
Yurdagül Ünal	Amasya Eğitim Fakültesi	Öğretmen

YURT DIŞINDA YÜKSEK OKUL BİTİREN BURUNÖREN'LİLER

Adı Soyadı :	Üniversitenin Adı :	Ünvanı
İnan Şahin	Freiburg Üniversitesi	Doktor
Sinan Şahin	Freiburg Üniversitesi	Doktor
Öztürk Görgülü	Frankfurt Üniversitesi	Mühendis
Ezgi Erdoğan	Bon/Köln Üniversitesi	Basın– İletişim Fakültesi
Mehtap Demir	Marburg Üniversitesi	Avukat
Mübeyya Görgülü	Frankfurt Üniversitesi	Avukat
Secatipek Demir	Wuppertal Üniversitesi	Mühendis
Kemal Görgülü	Frankfurt Üniversitesi	Basın
Arif Ekici	Erlangen Üniversitesi	Mühendis /Kimya
Ahmet Kocaer	Bon Üniversitesi	Mühendis
Sibel Şahin	Hamburg Üniversitesi	Avukat
Sibel Görgülü	Frankfurt Üniversitesi	Doktor

BURUNÖREN NÜFUSUNA KAYITLI YÜKSEK OKUL MEZUNLARININ 1970 YILINDAN SONRA MESLEKLERİNE GÖRE SAYILARI ve MESLEK EDİNEN DİĞERLERİ

Burunören Köyünden Üniversite Bitirenlerin istatistiği : **86** Kişi

Branj / Meslek	Sayısı :	Branjı / Meslek	Sayısı :
Profesör Dr.	3		
Doçent	1	İletişim - Basın	6
Arkelog	1	İşletme - Ekonomist	6
Astsubay	21	Kamu Yönetimi	7
Avukat	7	Mühendis	19
Doktor	16	Öğretmen	24
Eczacı	1	Polis	10
Eğitmen	4	Sağlıkçı	2
Elektrikçi	3	Subay	7
Hakim	3	Tekniker	4
Hemşire	9	Turizm	1

Araştırma / Derleme : Haydar Erdoğan - 2022

BURUNÖREN'DE SOSYAL YAŞAM

BURUNÖREN YAŞAMINDA KADINLAR

Köydeki yaşamımızdaki kadın konusuna değinmeden önce, köyden önceki yerlerde ve yıllardaki Türk kadınının yaşam biçimine kısaca değinmek istiyorum. Bugün kendimizi Cumhuriyetin ilânından sonra yeni ve modern Türk ulusu olarak tanımlarız. Cumhuriyet ile beraber Atatürk'ün düşünce ve inkılâplarıyla kadın erkek gözetmeksizin eşit haklar ve Sosyal bir düzen getirilmiştir. Fakat tarihimizdeki kadına, kadın haklarına ve yaşantısına bakacak olursak atasına ve geleneklerine karşı gelen asi torunları olarak bugün kendimizi tanımlayabiliriz.

Orta Asya'da destanlar yaratan atalarımız Türk destanlarında kadını kutsal bir varlık, dişi bir tanrı gibi tanımlarlar. Türklerin yaratılış destanında Tanrıya insanları ve yer yüzünü yaratma düşüncesini Ak Ana adlı bir kadın verir. Bizim kendi mensubu olduğumuz boyun atası Oğuz'un anası Ay Kağan'da böyle kutsal bir kadındır.

Türklerin Oğuz boylarında kadınlar için "hanım, bike, eke, begüm„ gibi adların kullanıldığı görülür. Erkekler gibi ata binip kılıç kuşanan kadınlar yöneticilik ve idarecilik görevlerini de yapmışlardır. Türk Şaman inançlarına göre gökyüzü ve güneş kadın, yeryüzü ve ay erkektir. Oğuz boylarında genç kızların değerleri, el işleri ve becerileriyle değil, ata binip kılıç kuşanmaları ile anlatılır. Oğuz Türklerinde kadın giyiminde kapalı değildir. Evde eşit haklara sahip olup, kocası ile birlikte savaşlara katılırlardı.

Öte yandan diğer Türk boylarından Kırgızların Manas destanında kadın evin yazgı ve namusunun koruyucusu olarak tanımlanır. Kadının evine ve yuvasına bağlılığının sınırsızlığı vurgulandıktan sonra, kadın sözünü önemsemediği gün kahramanın ölümü olduğunu üstüne basarak belirtir. Kazak Türklerinin Koblandı destanında da kadın bir tanrıça ve koruyucudur. Kahramanın yani bir erkeğin dünyada en iyi arkadaşı kadını ve atıdır. Anlatılan Altay destanında kadının ayrı bir konumu vardır. Kahramanlar (*burada savaşan erkekler anlamında*) karısının veya kız kardeşlerinin bağımlılık ve dayanışması ile ölümden ve kötü durumlardan kurtulur.

Bütün destan kahramanları analarından ve ablalarından aldıkları eğitim ve iyi bir denetimden sonra başarıya ulaşırlar. Onlara ilk yol gösterenler anaları ve ablaları yani kadınlardır. Anadolu kültürünü işleyen ve günümüze ulaşmasını sağlayan Dede Korkut'ta kadınlara büyük önem verir. Onun şu şiiri verdiği değeri daha netleştirir.

"Beri gelsene, başımın tahtı evimin tahtı
Evden çıkıp yürüyende selvi boylum
Kurulu yaya benzer, çatma kaşlım
İkiz badem sığmayan dar ağızlım,
Güz elmasına benzer al yanaklım,
Kadınım, direğim, döleğim. „

derken, hikâyelerinde erkeklerin, haiz oldukları aile ve toplum içindeki bütün haklara kadınların sahip olduklarını belirtir. Aile içerisinde hür irade ve seçme haklarının olduğuna belirten şu misali verir. Kanturalı yiğit bir genç, genç bekâr bir kız ile evlenmek ister. Evlenme isteğini babası kızına ilettiği anda kız babasına şöyle seslenir; kendisi ile evlenmek isteyen genç için:

"Baba ben yerimden doğrulmadan o kalkmış, ayağa dikilmiş olmalı;
ben kara koç atıma binmeden o binmiş olmalı;
ben kanlı kâfir eline varmadan o varmış, bana baş getirmiş olmalı„ der.

Dede Korkut'un bu iletisini iyi algılarsak Türk toplumundaki kadının yeri daha iyi anlaşılmış olur. Ne yazık ki; milletimiz üzerine düşen Arap milliyetçiliğinin gölgesin de İslamlaştırılan Türk ülkelerinde olduğu gibi Anadolu'da katı Şeriat uygulamaları ile toplumumuzda önemli bir yeri olan kadınların elindeki haklar alınıp, toplumdan soyutlandırılmışlardır. Müslümanlık adına; kadını horlama ve geri plana atma başka kesimlerde olsa da kendimize özgü inancımız ve hoş görümüzle kendi toplumumuzda kadınlara karşı bu gibi çağdışı inanç ve davranışları tasvip etmemiştir. Anadolu Türkmen kadınları okumuş yazmış olmasalar da sanki her şeyin bilincindedirler. Evde, Tarlada, dağda, bayırda hatta Yavuz'un Çaldıran savaşında Yavuz'a karşı binlerce Türkmen kadın büyük bir savaş vermişlerdir. Bu savaşta Yavuz güçlü topları ile savaşı kazansa da savaş sonrası şehitler arasında gezerken yan yana savaşarak ölen çok sayıda karı kocanın birbirine sıkıca sarılmış elleri ve bedenlerini görünce, tahtı için kardeşini öldürten Yavuz göz yaşlarına hakim olamamıştır.

1900 yıllarına kadar İstanbul'da şeriat kuralları uygulayıcıları sarayda zevki sefa içinde yaşarken; ülkeyi İngiliz, Fransız ve İtalyanlara çaresizlik içinde teslim etme planları yapmaya başlamışlardı. O yıllar Osmanlı ordusunda henüz genç bir subay olan ve ülkenin elden gittiğini gören Atatürk ve arkadaşları ülkeyi, düşmanlardan kurtarmak için kurduğu Kuvayı Milliye ye katılıp bütün erkekler ile cephelere koşan kadınlar; İstanbul'daki Osmanlı Saray yönetiminin Anadolu'nun yörelerinde yaşayan Şeriat özlemcileri ve Osmanlı yaltakçısı bazı Şeriatçılar değil çağdaş ve modern görüşlü bizim kadınlarımız olmuştur. Bunlardan Kara Fatma'lar sadece bilinen örneklerdir.

Seferberlik yıllarında Burunören'de Kara Musa'lar sülâlesinden Selli Rahime olarak tanınan Rahime Tunç, Kayseri Zincidere'den aldığı erzak ve cephaneleri kağnılar ile günlerce yol gidip kardeşi Yakup'un asker olduğu ve bitlenerek hastalıktan öldüğü Sivas'taki askeri birliğe taşımıştır. Vatan için savaşmak, vatanı düşmana vermemek için yaşlı olmasına rağmen gücünün yettiği kadar yurt savunmasına yardımcı olmak için evini yurdunu bırakıp yola düşmüş. Rahime kadın *(Rahime Tunç)* köyümüz kadınlarından bir örnektir.

Rahime kadında diğer kadınlar gibi evinde kalıp, ne yapalım kader, yazgı, savaşta erkeklerimiz yenilirlerse Allah'ın emridir gibi ne bir düşüncesi ne de böyle bir inançları var-

dır. (*Bu ayete göre yenen taraf, karşı tarafın karısına ve kızına savaş ganimeti olarak el koymayı yerinde görür ve normal karşılar*.) Ama bizim felsefemiz bunu kabul etmez.

Biz bizim toplumumuz ve ailemiz içinde bizim düşündüğümüz kadar kadınlarımızı da düşündüğümüz içindir ki, bizimle savaşa gitmek onlara korku değil gurur vermiştir. İslâm öncesi kadınların geleneksel sosyal yaşamdaki yerine kısaca değindikten sonra onların uzantısı olan yaşam ve gelenekleriyle Burunören'li kadınların onlardan ayrı olan hiçbir yönü yoktur.

İslam'ı çağdaş ve demokratik bir biçimde algılayan ve kendilerine göre bir inanç yolu seçen atalarımız; kadınları hiçbir zaman kendi toplumundan ayrı tutup onları küçük görmemişlerdir. Atalarımız Şaman inançları ve Manihaizm inançlarına sahipken de kadınları ayrı bir yaratık olarak görmemişlerdir.

Onlar aile ve iş hayatının her kademesinde görev almışlardır. Ne yazık ki atalarımız yaşamlarının üzerine düşen dinsel ve inançsal, baskılardan olacak ki Burunören'de 1950 li yıllara kadar bizde de kadın toplum arasına pek sokulmamıştır.

Toplu misafir gitmelerde kadınlar ayrı odalarda otururlar hatta oturdukları yerde erkeklerin duyabileceği şekilde yüksek sesle konuşmaları hep ayıp sayılmıştır. Fakat bir iki ailenin bir araya gelmesi ile yapılan sohbetlerde kadınlar erkekleriyle aynı konu üzerinde konuşup tartışabilmekteydi. Bugün Burunören'de kadın geçmişe nazaran değişen şartlar ve zamana göre daha özgür ve hürdür. Evde olduğu gibi tarlada, bağda, fabrikada, büroda hatta yapabilecekleri her işte kendi istem ve iradeleri ile iş alıp çalışmaktadır.

Eskiden beri her ne kadar "Eksik etek - Saçı uzun aklı kısa" gibi kadınları küçük düşürücü ve aşağılayıcı sözler söylene gelse de kadın üzerinde erkek baskısı pek yoktur. O nedenle kadın evinde hür ve özgürdür.

Aile içinde kadında erkek gibi adabı usulünde ve saygı kurallarına bağlı olarak söz söyleme hakkına sahiptir. Burunören'de ve çevre aşirette kadınlar peçe, çarşaf gibi Arap kültürünün, İslâmî görünüş altında getirdiği kılık ve kıyafetlere kesinlikle ilgi duymazlar. Cem ibadetleri haricinde eski örf adete ve Türk geleneklerine uygun şekilde giyinirler.

Burunören'de yaşayan ve çiftçilik ile yaşamlarını kazanan aileden bir kadının günlük yaşamına kısaca bir değinecek olursak kadını ailenin en çok iş yapan ferdi olarak görürüz. O halde insanca konuşma, söz söyleme hakkı neden olmasın. Yaz mevsiminde hasat zamanı sabah saat üç buçuk ile dört te evin erkeği kalkıp tarlaya ekin biçmeye giderken o evin kadını da beraber kalkar. Sabah tarlaya ekin biçmek için çalışmak için giden erkeği uğurladıktan sonra kendisi evin işlerine başlar.

İlk işi inekleri sağmak ve sağılan inekler ile beraber ahırdaki diğer büyükbaş hayvanları köyün belirli yerlerinde toplanan sığır sürüsüne kattıktan sonra eve geri döner. Sağdığı sütü süzüp pişirirken varsa bir gün önceden kalan yoğurdu bir yayıkta yayıp tereyağını ve tarlada çalışan işçilerine götürmek için ayranını hazırlar. Bu işlerin bitiminde evini süpüren kadın tarlaya götüreceği iki öğünlük yemeğin hazırlığına başlar.

Kadının evde kendine yardım edecek kızı varsa kendine düşen işleri azalır. *(Her kadın mutlaka bir kızının olmasını gönülden ister. Çünkü kız evde annenin en yakın arkadaşı, dostu, hatta kadınları deyimiyle "bel kemiğidir.)* Hazırladığı yemekleri kendi olanakları ile kuşluk zamanı dediğimiz saat on sıralarında tarlaya götürür. Tarlada çalışanlar ile yemeğini yiyen kadın biçilen ekinlerin destelerini yığın yapıp, dökülen başakları toplamak için tırmık çekmeyle tarladaki işine devam eder. Kadının tarlada çalışması ikindi vaktine kadar devam eder. İkindi vakti geldiğinde akşam eve gelecek sığırı eve almak ve akşam yemeğini hazırlamak içindir. Velhasıl-ı kadın köyde ilk baharda işe başlar ve sonbaharın sonuna kadar evde ve tarlada çalışmakla devam eder. Çiftçilik ile geçimini sağlayan ailelerdeki kadınları işi bununla da bitmez. O yıl ekilen bostan ve ekili pancarları varsa çapalamak işi onlara düşer. Tabii doğum kontrolu olmayan köyde istem dışı doğan çocuklarının bakımını da üstlenerek.

Özetleyecek olursak daha düne kadar köyde yaşayan kadınımız günlük yaşamımızın her sefasında vardı. Hatta günlük yaşamımızda erkeklerden daha çok çalışarak. Ama bugünkü kadınlarda eski yaşamdan izlere rastlamak mümkün değil. Çünkü bugün köyde yaşayan kadınlar dahi, tıpkı şehirde yaşayanlar gibi köye gelen satıcılardan günlük ekmek de dahil olmak üzere her şeyi hazır olarak satın almaktadır. Artık üç aylık, altı aylık yufka ekmek yapmak, yıllık un, bulgur, peynir yapmak gibi günlerce zaman alan işler, nerede ise tarihe karışıp eskiler ile yok olup gitti. Tabiri caizse köydeki kadınlarımız çağı çoktan yakalamışlar bile. Şimdi köyümüz kadınlarının günler alan ve her yıl zorunlu olarak yapmak mecburiyetinde oldukları kışlık yiyeceklerini hazırlama gibi bazı işerinden bahsetmek istiyorum. Çünkü bu işler bilhassa yaşlı kadınları önceden kaygılandıran zahmetli ve yorucu işlerdir.

BULGUR HAZIRLAMAK - (Bulgur Pişirmek) :

Bulgur yaşamımızda bıkmadan en çok yediğimiz yiyecek maddelerin den birisidir. Bunun için kadınlar yaşamları boyunca yılda en az bir haftalık günleri sadece yıllık bulgur ihtiyacını karşılamak için harcar. Köyde yaşayan insanların normal yaşam sürelerini 60 ile 75 yıl olarak hesap edecek olursak Burunören'de kadınların ömürlerinden sadece ailenin yılda tüketeceği kışlık bulgur ihtiyacını karşılaması için 15 ay gibi uzun bir süreyi gün olarak hesap edilirse 455 - 460 günlerini harcadığı ortaya çıkar.

[106]

Bu kadar zahmetli ve zaman alan temel tüketim maddelerinden olan bulgur, hazırlanıp sofraya gelince, kendine has tadı ve lezzeti ile gerçekten de çekilen zahmeti fazlasıyla değer. Yapılıp hazırlanması uzun zaman alan bulgurun yemek sofrasına gelene kadar ki sefalarına kısa kısa değinmeye çalışacağım.

[106] *Melda Taşkın, Bulgur kaynatırken, Burunören 2013. Fotoraf: Haydar Erdoğan arşivi.*

Bulgurun asıl ana maddesi buğdaydır. Bulgur yapmak için en iyi cins Buğdaydan yıllık ihtiyacı karşılayacak kadar ayırt edilir. Bu buğdaylar eleyip temizledikten sonra akar suda yıkayıp çuvallara doldurulur.

Bulgur evde yapılacaksa tandır yakılır. Evin dışında hazırlanması planlandı ise bir ateş yakılır. Yakılan ateşin üzerine özel olarak bakırdan yapılmış içi kalaylı Bulgur kazanı[107] *(Çamaşır yıkamakta da kullanıldığı için Esvap Kazanı denir.)* konur. Kazanın içine yetecek miktarda su dökülerek kaynatılmaya bırakılır. Kaynayan suyun ısısı 40–50dereceye çıktığında Bulgurluk olarak temizlenip hazırlanan Çuvallardaki buğdaylar kaynayan kazanın içine dökülür. Kıvamına gelen kadar kaynatma işlemine bulgur kaynatma denir.

Ailenin nüfus sayısına göre yan yana birkaç kazan ile kaynatılan buğdayların kaynatıldıktan sonraki haline ise **"hedik„** denir. (*yeni diş çıkar tan çocuklar içinde hedik yapılır*.) Kaynatılan buğdayların hedik haline gelmesiyle ağıza alınarak kontrol edilir. Tam olarak piştiği kanaatine varılır ise; hedikler bir ilistir içinde suyu süzüldükten sonra helkeler ile palazların yan yana dizilmesiyle yapılan sergi denilen yere kuruması için serilir. (*Sergiler genellikle bol güneş alan yerlere serilir.*)

Yıkanan buğdayların hedik haline getirilip kaynatma işlemi bittikten sonra hazırlanan sergilerde havanın ve güneşin durumuna göre iki - üç gün kurutulur. Kuruyan hediklerin bundan sonraki haline ise bulgurluk denir. Kuruyan bulgur aile fertlerinden kadın ve kızların tarafından altı yükseltilmiş bir tahta üzerine dökülerek tekrar içinde var olan veya sonradan karışan bütün yabancı maddeler seçilip içinden temizlenir. Bu safhaya ise bulgur seçme denir. Seçilen bulgurluk çuvallara doldurularak değirmene götürülür. Değirmende çekilip kırılması esnasında, kabuklarının soyulması için içine çok az miktarda su atılarak nemlendirilir.

[107] *Bulgur kazanı, Burunören 2013. Fotoğraf: Haydar Erdoğan arşivi.*

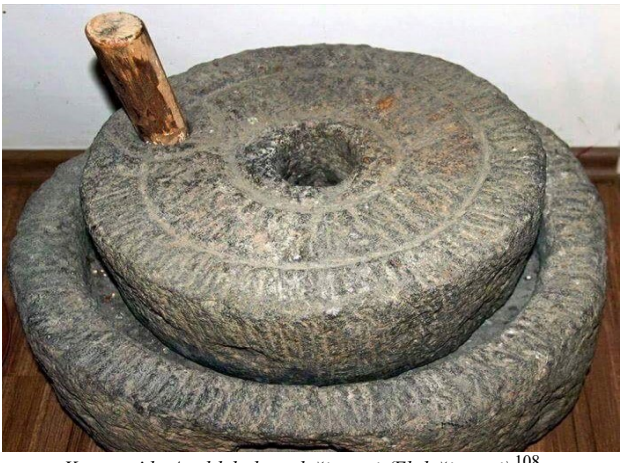

Karaözü'de Asırlık bulgur değirmeni (El değirmeni) [108]

Değirmende çekilen bulgur tekrar çuvallara doldurularak getirilip, güneşte kuruması için hazırlanan sergilere dökülür. Burada en az bir gün kurutulduktan sonra değirmen taşları arasında kırılıp kepek haline gelen kabuklarının temizlenmesine başlanır.

Daha zahmetli ve ilginç olanı ise; hazırlanan bulğurluğun bira araya gelen kadınların saatlerce devam eden bulgur çekme işidir. Elle bulgur çekme işi genellikle imece usulü ile yapılır. Sırası ile her gün bir ailenin bulguru kendi aralarında anlaşabildikleri kadınların bir araya gelmesiyle başlar. Hazırlanan bulgurluğu çekmek için bir veya birkaç el değirmeni getirilir. Değirmenler kurulduktan sonra iki kadın değirmenin etrafında karşı karşıya oturur. Yuvarlak şekilde yapılmış ve döndürmek için ağaç bir sapı bulunan el değirmeni kadınların birer eli ile tutup döndürmeye başlaması ile kadınlar eline aldıkları tas ile değirmene çekilecek bulgurluktan az miktarda dökerek ikisi birden aynı anda döndürmeye başlar. Bulgur çekme işi devam ederken, kadınlar kendi aralarında karşılıklı olarak maniler ve türküler söylerler. Genellikle akşamları başlayan bulgur çekme işi sabaha kadar devam eder.

Her iki bulgur çekme safhasından sonra yelde savrulan bulgurluk elenmesi ile bundan sonra üç isim altında üç çeşit yemeklik gıda maddesi ortaya çıkar.

Bunlar sırası ile;

Verilen ad :	Ölçüsü / Ufaklık	Yapılan yemekler :
1 - Bulgur	Normal ufaklıkta	- Pilav, İçli köfte, dığıl
2 - Düğür	Bulgurdan daha küçük	- Sıkma köfte, çorba, çiğ köfte
3 - Düğürcük	Düğürün daha ufağı	- Çorba

adlarında elekten geçirdikten (elendikten) sonraki irilik ve ufaklıklarına göre adlandırılıp, hangi çeşit yemekte kullanılacaksa, yemek yapacak kadın kendisi seçer. Kurutulduktan sonra temizlenip elenen bulgur tekrar çuvallara doldurularak evin rutubet ve nem almayan yerine kilerlere koyulur.

[108] *Sefa Doğanay, facebook paylaşımı,23.02.2016*

YARMA HAZIRLAMAK ve DÖĞMEK

[109]

Bulgurda olduğu gibi yarmanın da ana maddesi buğdaydır. Yarma iri taneli buğdaylardan seçilerek yapılır. İlk olarak yarma yapılacak buğday temizlenip köyde soku olan yere götürülür. Bulgur çekmede olduğu gibi yarma hazırlama işi de kendi başına bir kişinin yapacağı bir iş olmadığı için genellikle köydeki genç güçlü delikanlılar bir araya getirilir. Ziyafetlerin hazırlandığı yarma döğme işi, buğdayın su ile ıslatılıp biraz bekletilmesi ile başlar. Islak hale getirilen buğday, sohu denilen ve yarma döğmek için özel olarak içi oyulup etrafı taşlarla desteklenmiş büyük taşın içine ölçü ile dökülür. Bundan sonra sıra elinde tokmaklar ile bekleyen gençlere gelir. Birbirinin gözüne bakarak işaret ile anlaşan gençlerden birisi;

Yaaaa .. Allah
ikincisi ; Yaaa... Muhamet
diğer sıradaki üçüncüsü ise; Yaaa.... Ali.

diyerek tokmakları sırası ile kaldırıp indirmeye başlarlarken yarma döğme işi de başlamış olur. Bulgur çekmede olduğu gibi yarma döğme işinde de gençler karşılıklı olarak maniler söylerler. Yarma dövmede yorulan gençlerin yerine dinlenenlerin tekrar gelmesi ile saatlerce sürer. Bu esnada köyde yarma ihtiyacı olan ailelerden çoğunun yarması dövülmüş olur. Hazırlanan buğday temizlenip, ıslatıldıktan sonra sohuda yarma olarak dövülmesinin nedeni buğdayın kabuklarının bu işlemde soyularak çok olmamak üzere bazı buğday tanelerinin kırılmasını sağlamaktır.

Kabukları birbirinden ayrılan, yani sohu da dövülen yarma alınır ve bir kalbur içinde kepeklerin yarmadan ayrılması için savrulur. Savrulan yarma su içinde yıkadıktan sonra hazırlanan sergi *(Serilen palaz veya savan denilen bez)* üzerine döktükten sonra koruması için serilir. (*İsteyen isteğe göre el değirmeninde çekerek biraz daha ufaktır*.) Kurutulan yarma istenildiği zaman yemeğini yapmak için muhafaza etmek üzere rutubet ve nem almayan yerlere konur. Bu aşamadan sonra hazırlanan yarmadan;

- Yarma aşı, - Döğme - Aşure - Ayranlı aşı - Tarhana

gibi Burunören köylüsünün sofralarını süsleyen yemekler yapılır.

[109] *Öküz veya eşek ile döndürüen bir ilkel bulgur ve yarma sokusu. Yerlikuyu köyü. Fotoğraf: Haydar Erdoğan.*

TARHANA YAPMAK

Tarhana: Yıllardır Anadolu köylüsünün bilhassa sabah öğünlerinde sofralarının vaz geçilmez bir yiyeceğidir. Burunören'de yaşayan ailelerin yıllardır sofralarından tarhana çorbası eksik olmamıştır. Hatta genellikle 1960 yılı öncesi kuşaktan insanlardan çoğu tarhana çorbası içmediği gün yemek yediğini kabul etmeyip aç olduğunu söyler. Çünkü tarhana çorbası onlara tadı ve lezzeti ile alışkanlık edindirmiştir. Köyde önceden beri günümüzdeki kadar mutfak zenginliğimizin olmayışının bunda etkisi olduğu malum. Her ne kadar başka yiyecek maddelerinin azlığından başka çaresizliğinden olsa da haftanın üç dört günü mutlaka her sabah her evde tarhana çorbası pişirilirdi.

Bilhassa kış günleri havaların soğuması ile daha da kendine özgü tadını değiştirir ve dışarıdan hissedilen kokusu ile cazip hale gelir. Kışın ava gidecek avcılar o gün kendileri tarhana çorbası içmeden ava çıkmadıkları gibi, yanında götürdükleri tazılarına mutlaka sıcak tarhana çorbası içirmeden ava götürmezlerdi. Bunda amaç tazının tarhana çorbasına alışkanlığından değil, tazıya fazla yük olmadığı ve açlık hissettirmediğindendir. Tarhana çorbası içen tazının avını daha rahat alabildiği söylene gelmiştir. Şimdi tarhananın yapılışına değinelim.

Önce belirli ölçülerde hazırlanmış nohut ve fasulye büyük bir kazan içinde yarı pişmiş hale gelinceye kadar kaynatılırken bir ailenin bir yıl boyunca kendilerine yetecek kadar yarmayı kazanın içine atıp karıştırdıktan sonra kaynatmaya devam edilir. Sonradan atılan yarma yarı kaynamış hale geldikten sonra ateşten indirilir ve soğuması için bekletilir Pişmiş bulgur pilavı haline getirilen tarhanalık biraz soğutulduktan sonra, üzerine daha önceden suyu süzülmüş halde bekletilen soğuk yoğurt, soğuyan tarhanalığın üzerine dökülerek karıştırılır. Süzülmüş yoğurt ile karıştırılan tarhanalığın bundan sonraki adı "Tarhana"dır. Tarhana bundan sonra içi yıkanıp temizlenen büyük boy küplere doldurularak ağzı hava almaması için kapatılıp, yemek ihtiyacı oldukça alıp pişirmek için serin bir yere (Killere) konur.

ERİŞTE YAPMAK (Kesmek):

Eriştenin de ana maddesi buğday unudur. Erişte yapılacak un çok temiz ve en ince elekten geçirilmelidir. Erişte tarhana ve yufka ekmek yapmada olduğu gibi çok zahmetli işi vardır. O nedenle erişte yapacak aile mutlaka fazla yapar. Hazırlanan un yoğrulmak için büyük hamur teştinin içine dökülür. Dökülecek un ölçü olarak, ne kadar zaman için yapılacaksa ona göredir. Un teşte boşaltıldıktan sonra yine ölçüsü ile içine süt ve yumurta koyduk tan sonra, su ekleyerek yoğrulur. Yoğurma işi yarım saatten fazla sürer. İyice yoğrulduğuna inanılan hamur ele ve tahtaya yapışmayacak şekilde olmalıdır. Hamur yoğurma işi bittikten sonra, yufka açmakta kullanılan ekmek tahtası denilen iki ayak üzerinde geniş ve düz tahta bir bez üzerine hazırlanır.

Tabi ufra denilen unda yanında hazır edilir. Her şey hazır edildikten sonra, yapacak olan kadın teştteki hamuru bezi yapar. Yani yuvarlak top şeklinde yapar. Sonra beziler den birer tane alıp, hamuru yufka yufka açar. (*Yalnız açılan hamur yufka ekmek yapmak için açılan hamurdan iki kat daha kalın olmalıdır*.) Geniş daireler biçiminde açılan hamurlar sırası ile dizilir. Sonra bir ara verip, açılan bu hamurlar, tahta üzerinde bir bıçak ile ince ince kesilir.

Kesilen hamur kuruması için güneşe serilir. Eğer teştteki erişte yapılacak hamur bitmemişse hamuru açmaya devem edilir. Eriştelik hamurun açımı ve kesimi bitmesi ile erişte kesme işi bitmiş olur. Kesilen erişteyi güneşte en az bir iki gün kurutulduktan sonra, bir kalbur üzerindeki unların ve kırılmış incelerin çıkartılması için elenir. Elenen erişte tandır üzerinde

ısıtılmış olan sac üzerine azar azar dökerek kavrulur. Yanmayacak şekilde kavrulan erişte nem almayacak şekilde muhafaza etmek için kaplara koyarak saklanır. Böylece erişte kesme işi bitmiş olur.

Erişte yemeği pişirmek - (Erişte yemeği) :

İçine su koyulmuş tencere yanan ocağın üzerine koyarak kaynaması beklenir. İlk kaynama esnasından sonra pişirilecek erişte suyun içine atılarak karıştırılır. Yaklaşık 10 - 15 dakika pişirdikten sonra ateşten alınıp bir ilistir denilen süzgeç ile suyu iyice süzülür. Süzülen erişte hazırlanan yayvan bir kap içine boşalttıktan sonra üzerine ısıtılan tereyağı dökülüp karıştırılır. Böylece erişte yenmesi için hazır duruma getirilmiş olur. Yanına bir baş kuru soğan, soğuk ayran ve yufka ekmek te konursa, sofranın güzelliği ve yemeğin tadı bir başka olur.

YUFKA EKMEK YAPMAK:

Köyümüz insanlarının sofralarından hiç eksik olmayan temel gıda Maddelerinden biriside yufka ekmektir. Yufka sözlük anlamı ile ince ve derin olmayan anlamlarındadır. Ekmek ile ilgili değerlendirmek gerekirse, kalın olmayan ince ekmek anlamında demektir. Yufka ekmek tadı lezzeti ve uzun zaman dayanabilmesinden dolayı yıllardır köyümüzde yapılıp yenir.

[110]

Fotoğrafta Yufka açan Sultan Güngör, pişiren Behiç'e İnce. Fotoğraf: Haydar Erdoğan – 1994

Yufkanın temel ana maddesi diğer ekmeklerde olduğu gibi buğday unudur. Ekmeğe ihtiyacı olan kimse yufka ekmek yapmak için kaç aylık ekmek yapacaksa ona göre ambarda veya un çuvallarında muhafaza edilen undan un çıkartıp hazırlar. Çok zahmetli olup uzun zaman alan yufka yapmak işi, yufka ekmek yapacak olan ailenin kadını başlamışken, üç veya altı aylık bir süre içinde yetecek kadar un hazırlar. Hazırlanan un büyük bakır teştler içerisinde su ve yeteri kadar tuz katarak yoğurmaya başlanır. Eğer varsa içine biraz süt ilave ederek daha yumuşak olması sağlanır. Hamur yoğurma işi ne kadar uzun sürer iyi yoğrulursa ekmeğin kalitesi artar. Hamuru yoğurup hazırladıktan sonra tandır yakılır ve üzerine ısınması için sac

[110] Fotoğraf: Haydar Erdoğan, Fotoğrafta, Fotoğrafta Yufka açan Sultan Güngör, pişiren Behice İnce.

konulur. Hamur fazla yoğrulmuş pişirilip bitmesi uzun zaman alacaksa komşu kadınlardan yardım istenir.

Bu anda üç kişiye ihtiyaç vardır. İkisi ekmek tahtası üzerinde yoğrulan hamurları oklava ile inceltip ufra adı verilen un ile yufka hale getirirken diğer üçüncü kadın ise tandırın başına oturur. Onun işi ısınmış sac üzerinde elindeki evraç ile kendisine verilen açılmış yufkaları pişirip bir yere istif etmektir. Yufka ekmek yapmak işi saatlerce sürer. Pişirilen yufkalar serilerek kuruması sağlanır. Kuruyan yufka evin rutubet ve nem almayan bir yerine üst üste konur. Bundan sonra ihtiyaç halinde evin kadını yetecek miktardaki yufkayı alıp, üzerini sulayıp yumuşattıktan sonra bir süre bekletir. Bekletilen yufka eski pişmiş halini alırken sofraya getirmek içinde hazır demektir. Burunören'de sofranın temel gıda maddesi olan yufka ekmek, çok zahmetli ve uzun zaman aldığı için köyde genellikle imece usulü yapılmaktaydı. Fakat günümüzde artık herkes Sarıoğlan'daki fırınlardan hazır ekmek almaktadır.

BAĞ BOZMA

Burunören'de hemen her ailenin 1970 yılına kadar üzüm bağı var idi. Bağlar genellikle bir bölgede ve birine sınır olan yerlerde yapılmıştır. Bugün Yahyalı köyüne giden yolun iki tarafında kalan tarlalara, dedelerinin gereksinim duyma mallarına karşın torunları yıllar sonra çeşitli yörelerden getirdikleri cins bağ çubukları dikerek bağ yapıp üzüm yetiştirmeye başlamışlar.

Amaçları üzümü ve şırası olan pekmezinden faydalanmak olan köylü daha sonra şarap ve boğma rakısını yaparak son birkaç yıl öncesine kadar faydalanmışlardır fakat bugün üzümünden, şarabından faydalanmayı bir tarafa bırakalım eskiden var olan üzüm bağlarını bile yerinde bulmak mümkün değildir. Çünkü ekonomik yönden fakir olan köy halkının şehirlere ve yurtdışına çalışmak için köyü terk edip gitmesiyle, köylünün var olan kurulu düzeni bozulduğu gibi bağları da bakımsızlıktan kuruyup bitti.

Bağcılık oldukça zahmetli ve üzerinde uğraşı gerektiren bir iştir. Emek verecek kimse olmazsa meşhur **"Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur„** atasözümüzde olduğu gibi dağlaşır (*Dağ halini alır*) ve bağ, bağ olmaktan çıkar. Bağlarındaki çubukların her yıl mart ayında geçen sene üzüm kesiminden sonra ekim ayında kışın donarak zarar görmemesi için dipleri toprak ile doldurulan bağ çubuklarının gözleri açılır.

Çünkü cemrenin toprağa düşmesiyle ısınan toprakla üzüm çubuklarının dipleri havalandırılmış ve yeşermesi için hazırlanmış olur. Onu takiben nisan ayında geçen yıldan kalan çubuklar budanır. Bu budama işi ile de bağ gençleştirilmiş ve işe yaramayan üzüm vermeyecek olan çubuklar kesilip temizlenmiş olur. Daha sonra mayıs ayında bağ bellenir. Yanı bütün bağın toprakları yabancı otlardan arındırılır ve havalandırılmış olur.

Bağ bellendikten sonra üzüm yeme zamanına kadar yani temmuz ayı sonundan başlayıp Eylül ayı sonuna kadar iş yapılmaz. Çünkü bu ara üzümün yetişmesi ve yenme zamanıdır. Bu zaman içerisinde yenip bitirilemeyen üzümler ailenin bütün fertlerinin seferber olmasıyla "**bağ bozumu**„ adı altında üzümleri kesilir. Kesilen üzümler eğer varsa bağların yanına yapılan bağ damlarında veya arabalar ile eve getirerek, evlerde suyu sıkılıp üzüm pekmezi yapılır.

Pekmez yapmak :

Eve getirilen veya bağ damlarında dallarından kesilerek bir araya getirilen üzümler, ağaçtan veya büyük taşların oyulması ile özel olarak yapılmış havutlara dökülür. Burada kuvvetli birisi ayaklarını iyice yıkadıktan sonra tepelemeye başlar. Üzerine ağırlığın basması ile

ezilen üzüm suları havutun altındaki delikten altına koyulan teştin veya başka bir kabın içerisine dökülürken suyunun çıkartılması ile birbirine yapışık olarak kalan ve şilf denilen üzüm kabukları ailenin ihtiyacı olması durumunda ayrı bir yere koyulur. Çünkü şilf şarap ve boğma rakı yapımında kullanılır.

Üzüm ezme işi üzüm bitene kadar devam eder. Kabuklarından ayrılan üzüm suyu ince tülbentlerden süzüldükten sonra yakılan tandır üzerine koyulan büyük kazanlara kaynatılmak üzere doldurulur. Kaynatma işi uzun zaman ister. Ayrıca üzüm kaynatılırken kaynayan üzüm kazanının yanından ayrılmamak gerekir. Yarı kaynamış üzüm suyunun içine başka yerden getirilen ve içinde %50-90 beyaz kireç içeren (köylü Ağ dağdan getirirdi.) özel maya niteliğini taşıyan ve oluşacak pekmezim pH dengesini sağlayacak toprağı bir kazan içindeki üzüm suyuna yetecek miktarda bir bez içine sarıp kazanın içine atılır ve kaynat maya devam edilir. Üzüm suyunun bu aşamadaki adı "Şire *(Şıra)*„ dir. Pekmez kaynatma işi şıranın suyunun buharlaşıp uçarak koyulaşmasına kadar devam eder. Bu zamana kadarda ağaç bir kepçe (çömçe) ile arada bir karıştırılır. Çömçe *(Kepçe)* ile alınan şıra yukarıdan aşağı doğru akıtılarak kontrol edilir. Pekmez istenilen şekilde kaynayıp olmuş ise kazan ile alınarak soğutulması için serin bir yerde bekletilir.

Soğuyan pekmez özel olarak yapılan büyük boy pekmez küplerine (köyde yaşayan eskilerin söylemine göre tahir küpüne) doldurarak bilhassa kışın gerektiği zaman çıkartıp yemek için kilerlere dizilir. Böylece pekmez kaynatılış olur. Fakat Burunören ve çevre köylerde pekmez içine katılan bazı yiyecek maddelerine göre çeşitli adlar altında yapılır. Bunlardan kendilerine has özel aromalı meyvelerde vardır. Bu çeşitler kaynatılması esnasında isteğe göre yapılır. Bunlar;

Kabaklı pekmez, Patlıcanlı pekmez, ekşi pekmez, çalma pekmez gibi adları ile tanınan isimlerinden bazılarıdır. Bunların yapılışına ayrıca değinmeye gerek görmüyorum.

BURUNÖREN MUTFAĞI

Anadolu'nun her tarafında, bilhassa kırsal bölgelerde yaşayan insanların beslenmeleri ile Burunören köyü ve çevresindeki köylerde yaşayan insanların beslenmeleri aynı olup, birbirinden farkı yoktur. Yapılan bir istatistiğe göre halk ekmek ve çörek gibi hamur işleri sayesinde günde 3.000 civarında kalori alabildiği ve bunun;

% 80 sini	Hububattan
% 2 sini	Sebze ve hayvani yağlardan
% 7 sini	Süt ve süt mamulü yiyeceklerden ve yumurtadan
% 1 ini	Et mamullerinden

elde edildiği belirtilmektedir. Şimdi sırası ile Burunören köyü insanlarının en çok yedikleri yemeklerden birkaçının pişirilip hazırlanmasına değinelim.

Mantı yemeği:

Mantı buğday unundan yapılan bir yemek çeşididir. Son yıllarda adını duyuran mantıyı köyümüz insanları yıllarca sofralarından eksik etmemişlerdir. Türkiye'de mantı adı nerede söylense orada, sucuk ve pastırmada olduğu gibi Kayseri adı hatıra gelir ve insanlar öyle algılar. Fakat bilinmeyen bazı yönleri vardır. Oda Kayseri şehir merkezi ve çevresinde olduğu gibi çokları bu yemek çeşidini tanımazlar bile. Mantı Kayseri'nin bazı yöreleri ile köyümüzde içinde olmak suretiyle Niğde, Sivas, Çorum, Yozgat ve Tokat yörelerinde yapılıp yenilmektedir.

Mantılık un eriştelik unda olduğu gibi, kaliteli buğdayın öğütülmüş unundan yapılır. Bunda maksat mantı yemeğinin renginin düzgün olması ve pişirildikten sonra mantının kendini dağıtmaması içindir. Mantı yapmak için hazırlanan un bir leğen içinde su ile yoğrulurken, içine pişirilmesi esnasında dağılmaması için birkaç yumurta kırılır. Bu karışım iyi bir şekilde yoğurduktan sonra, sert bir durum haline gelen hamur ufak top şeklinde "**bezi**„ adı verilen parçalar halinde yuvarlanıp dizilir.

Bezi haline getirilen hamur, ekmek tahtası üzerinde ufra adı verilen ve tahtaya yapışmaması için kullanılan un ile yufka ekmek açar gibi hamur açılır. Ondan sonra hangi çeşit bir mantı yapılacaksa ona göre açılan hamur bir bıçak ile kesilir. Bu çeşitler arasında etli mantı, patatesli mantı ve yoğurtlu mantı gibi isimlerle bilinip yapılanlar vardır. Etli ve patatesli ve peynirli mantılar Burunören'de "**yumma**„ mantı olarak adlandırılır. Ekmek tahtası üzerinde yufkaca açılan hamur küçük küçük kareler şeklinde kesilir.

Köyde yapılan bu aşamadaki işe **"mantı kesme„** denir. Kesilen karelerin içine eğer etli mantı yapılacaksa; Önceden hazırlanan et kuş başından daha küçük şekilde kesilip içine, tuz, biberden sonra isteme göre içine baharatlar atılıp karıştırılır. Hazırlanan bu et kare veya dikdörtgenler şeklinde kesilen hamurların içine yeteri kadar koyup karşılıklı iki kenarını birbirine denk getirip etin kayıp içinden çıkmaması için kavuşturulup yapıştırılır.

Eğer patatesli mantı yapılacaksa mantının içi kaynamış patatesi ezerek içine ince olarak doğranan soğanın üzerine tuz, nane, biber attıktan sonra karıştırarak açılan hamurun içine azar azar koyulur. Eğer mantı peynirli olarak yapılmak isteniyorsa genellikle çanak içinde muhafaza edilen peynirin içine soğan doğradıktan sonra tuz, biber, nane atıldıktan sonra karıştırıp kesilen mantı karelerinin içine azar azar koyarak "Mantı Sıkma„ olarak bilinen işlemi yapmış olur.

Mantı çeşidinin adı :	İçine katılan malzeme :	Pişirme süresi :
Etli Mantı :	Et, soğan, maydanoz, toz biber, nane, tuz	30 dakika
Patatesli mantı :	Kaynatılmış patates, tuz, biber, soğan, nane	20 dakika
Peynirli Mantı :	Çanak peyniri, soğan, tuz, toz biber, nane	20 dakika
Yoğurtlu mantı :	Pişirdikten sonra yoğurt katılır	20 dakika

Bu şekilde hazırlanan hamur; etli, patatesli veya peynirli mantı olarak yapıp hazırlanmış olur. Bundan sonra hazırlanan mantı ateş üzerinde yarı kaynatılmış su içine atılarak kaynatılır. Kaynatma işi 20 dakika ile yarım saat arasında bir zaman alır. Bu arada kaynatılan mantı yapışmaması ve suyunun taşmaması için karıştırılır. Kaynatılıp pişirilen mantı biraz soğuması için bekletilirken üzerine dökülecek yağ hazırlanır. Isıtılan tereyağın içine kırmızı toz biberden biraz atılarak renk vermesi sağlanırken bir dibek içinde ezilip tuz ile karıştırılan sarımsak ve üzerine dökülen yoğurt mantıya bambaşka bir tat verir.

Yalınız yoğurtlu mantı kesilirken içine bir şey konmaz. Fakat çeşitli şekillerde kesilir. Pişirdikten sonra soğuması için bekletilir. Soğutulan mantı bir ilistirde suyu süzüldükten sonra sulandırılmış yoğurt ile karıştırılır. Daha sonra tava içinde, tereyağı ve kırmızı toz biber ısıtılıp üzerine döküp yüzüne renk verirken içine ezilmiş tuzlu sarımsak koymak da ihmal edilmez. Her yörede bir başka şekilde hazırlanıp pişirilmiş olsa da ben burada Burunören'de bir mantı yemeğinin nasıl pişirilip sofraya geldiğini anlatmaya çalıştım.

Tarhana çorbası pişirmek:

Tarhana çorbasını Anadolu'da bilmeyen yok gibidir. Bilmiyorum diyenler olsa da bilmedikleri kendi yörelerinde başka isimlerle tanınmasından dolayıdır. Mesela bazı lokanta ve restoranlarda müşterilerine yayla çorbası diye servis yaptıkları gibi. Her ne kadar başka yörelerde çeşitli isimler altında hazırlanıp pişirilse de ben burada Burunören'de tarhana çorbasının nasıl pişirilip sofraya geldiğine değineceğim.

Tencere içinde kaynayan suyun içine aileye yetecek miktardaki tarhana muhafaza edilen küp içinde çıkartıldıktan sonra tencereye konur. Tencere içinde çözülmeye başlayan tarhana ağaç bir kaşık ile yavaş yavaş karıştırılır. Bunda amaç yoğurdun kesilmesini ve özelliğini bozmamasını önlemek içindir. Yirmi dakika ile çokluğuna göre yarım saat süren karıştırma işinden sonra tarhana kaynatma denilen işlem kazanın ateşten uzaklaştırılması ile sona erer. Kaynayan tarhana henüz kazanda iken bir tava içerisinde kızdırılmış yağın içine yarpuz kurusu, kekik ve kırmızı toz biber atıp kızardıktan sonra kazanda bekletilen pişmiş tarhananın üzerine dökülür. Bundan sonra tabaklara konularak servis yapılır. Dahada cazip olanı ise; büyük leğen içine boşalttıktan sonra kışın yanan soba üzerinde içi kızartılmış yufka ekmek ile ağzı yakmaması için ağaç kaşıklar ile tabaktaki veya leğendeki tarhana ile ağız arasındaki kaşık trafiği ve etrafa yayılan kendisine has kokusu etrafa yayılır. Tarhananın kokusu yemem karnım tok diyenleri dahi iştaha getirir.

DİL ve EDEBİYAT

DİLİMİZ LEHÇEMİZ:

Burunören köyünde yaşayan köy halkının hepsi Türk kökenli olup, konuştukları dil öz Türkçedir. Anadolu topraklarına sahip olan Selçuklular ağırlıklı olarak Farsçayı kullanırken 15. Yüzyılın ilk yarısından itibaren padişah Yavuz Sultan Selim'in halifeliği ilan etmesinden sonra; saraya, İstanbul ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine atadığı Arap ülkelerinden getirdiği sözde ulemalar in etkisiyle hızla Arapça konuşulmaya başlandı. Anadolu'da Arap ve Farsça dillerin hızla yaygınlaşması ile ortaya Türkçe, Arapça ve Farsça karışımı Osmanlı'ca denilen yeni bir dil ortaya çıktı.

Karamanoğlu Mehmet Bey, çadırda dergâhta, Sarayda Türkçeden başka dil kullanılmayacağını halkına ilân ederken, Aydın, Menteşe, Saruhan, Kastamonu Türkmen Beyleri Türkçe konuşmanın yanı sıra Türkçe eserler yazdırıyor ve neşredilmiş önemli eserleri Türkçeye tercüme ettiriyordu. Buna karşın, dedelerimiz kesinlikle kendi dillerini bırakıp, Osmanlı'ca öğrenmek gibi bir hevese kapılmamışlardır.

Arapça, Farsça ile karışık olan Osmanlıcanın bağda, tarlada ve dağlarda işlerine yaramayacağını düşünmüşler. Fakat atalarının İslâmiyet'i kabulü Arapçadan bazı kelimelerin bugün konuştuğumuz dilimize karışmasına mani olamamışlardır. Burunören'e ilk gelip yerleşenler, Burunören'e iskân etmeden, önceki yaşadıkları yerlerde beraberce yaşadıkları insanların konuştukları farklı Türkçe, şive ve lehçelerden çok azda olsa etkilendikleri görülmektedir. Burunören'de yaşlı olan insanların kullandıkları dil, hiçbir değişime uğramadan 1960'lı yıllara kadar herkes tarafından kullanılmıştır. Cumhuriyettin ilânından sonra Türkiye'de başlatılan Milli Eğitim seferberliğine Burunören'de büyük ilgi duyulmuştur. Fakat köyde okul olmadığı için fazla ilerleme olmamıştır.

1952 yılından sonra köyde okula gidenlerin sayısının artmasına paralel olarak, 1955 yıllarında Radyo ve1970 yıllarında köyde Televizyonun hızla yayılmasıyla da konuştukları dili güncelleştirmeyi bilmişlerdir. Diğer taraftan gönüllerinde yaşattıkları ve büyük ilgi duydukları çok net Türkçe kullanan halk aşıklarından ve halk ozanlarından, Pir Sultan Abdal, Karaca Oğlan, Dadaloğlu, Aşık Veysel ve Aşık Mahzunî Şerif gibi birçok kişilerin sazlarının etkileyici seslerine eşlik eden Öz Türkçe olarak söyledikleri türkülerinden faydalanmışlardır.

Bugün Burunören'de yaşayanların eskiye nazaran şive ve lehçe farklılığını ortadan kaldırıp bilhassa gençlerin çok güzel Türkçe konuştukları görülmektedir. Burunören ile çevresindeki; Yedi Bucak Avşar'ı köylerden: Karpınar, İğdeli, Körkuyu, Kaleköy ve Yerlikuyu köylerinde konuşulan Türkçede kelimeler aynı anlam ve mana ile kullanılırken yakın komşumuz Beydili Türkmenlerinden Karaözü halkının şivesi daha farklı ve değişiktir. Karaözü ile ilgili araştırmalar yapan Karaözü'lü araştırmacı ve yazarlar kitaplarında, bizde Türkmen'iz deyip kendi geçmişlerini irdeleme arayışı içine girseler de konuştukları Türkçeleri, örfleri, adetleri ve kendilerine has kültürleri ile Anadolu topraklarında yaşayan insanlara yakın, misafirperver ve sıcakkanlı Türkmenlerin hiçbirine benzememektedirler.

Burunören ve çevresi köylerinde konuşulan Türkçede sözcüklerin başlarına gelen "K„ harfi bugüne kadar "G„ harfi gibi söylene gelmiştir.

Meselâ :

Kız	: Gız
Kamyon	: Gamyon
Kayseri	: Gayseri
Karpuz	: Garpuz

Kalem	: Galem
Kadı	: Gadı
Kara	: Gara

gibi söylenirken R harfinin yerine de "I" harfi kullanmışlardır.

Razıya	: Irazıya
Rakı	: Irakı
Radyo	: Iradıyo

gibi sözcüklerde olduğu gibi. Yalınız unutmamak gerekir, konuşurken cümlede kullanılan sözcüklerdeki harflerin, söylenişlerinin değişik olması o kelimenin manasının değişeceği anlamına gelmez.

Diğer taraftan kendine özgü bir konuşma biçimi olup Anadolu'nun diğer bölgelerinde Kayseri ağzı veya Kayserili dili olarak tanınan ve nüktedan güldürü ustalarının tiyatro sanat eserlerine konu olan ayrı bir özelliği de vardır. Birkaç örnek vermek gerekirse;

Nörüyon	.. ?	Ne yapıyorsun ?
Nire gidiyon	..?	Nereye gidiyorsun ?
Gadanı alıyım..		Senin yerine ben öleyim
Abooo...!		O da ne?, O ne?

gibi kurulan cümleler ve kullanılan cümlelerden birer örnektir. Türkçe konuşurken kullandığımız dil, Cumhuriyetten sonra Türk Dil Kurumunun düzenlemesiyle yapılanmasından sonra günümüzde genç nesil tarafından oldukça düzgün bir şekilde konuşulmaktadır. Her ne kadar değişik şekillerde konuşulsa da anlam ve manaları gayet açık ve herkesin anlayacağı şekildedir. Ben burada Burunören ve çevre köylerde yaşayan insanların konuşurken kullandıkları deyimlerden ve bugün neredeyse artık hiç kullanılmayan bazı sözcüklere değinmek istiyorum.

YEDİ BUCAK AVŞAR'LARINDA ve BURUNÖREN'-DE KULLANILAN DEYİMLER

Abayı yakmak	:	Birine aşık olmak, sevdalanmak.
Açık yürekli olmak	:	Her şeyi saklamadan çekinmeden söylemek.
Açıkta kalmak	:	Herhangi bir işe girememek, açık yerde kalmak.
Ağır işitmek	:	Yavaş duymak.
Ağzı laf yapmak	:	Konuşmaları ile işlerini yoluna koymak.
Ağzı sıkı olmak	:	Sır vermemek.
Ağzı olup dili olmamak	:	Başkalarına karşı saygılı olmak. Her şeye konuşmamak.
Ağzından bal akmak	:	Hoşa giden güzel sözler konuşmak.
Ağzını bıçak açmamak	:	Hiç bir şey söylemden durmak, kızgınlık hali.
Ağzını almak	:	Ağzından laf almak.
Ağzını aramak	:	Ağzından laf almaya çalışmak.
Ahiret suali sormak	:	Bıktırırcasına peşi peşine soru sormak.
Aklı takılamak	:	Aklına şüphe gelmek.
Alaflanmak	:	Ateşi yükselmek, Ateşlenmek.
Alıştırmak	:	Ateşi yakmak, cemi birisine bir şey öğretmek.
Andılıp gezmek	:	Aç susuz sallanarak gezmek.
Aymalamak	:	Bir şey mi oldu diye birden sallamaya çalışmak.
Azarlamak	:	Yapılan bir şeye karşı kızmak.
Bağrı yanık olmak	:	İçinden, kalbinden üzülmek.
Başını açmak	:	Kafasına giydiğini çıkartmak.
Bezenmek	:	Süslenmek. Çeşitli renklerde giysiler giymek.
Bir başı, bir peşi	:	Bir tek kendisi.
Borca batmak	:	Ödeyemeyeceği kadar borçlanmak.
Böğründe	:	Yanında. Bitişiğinde.
Burun bükmek	:	Yapılan bir şeyi beğenmediğini burnunu bükerek bildirme.
Buymak	:	Soğuktan aşırı derece üşümek.
Cıngırak çıkartmak	:	Kavga-gürültü yapmak. Ortalığı birbirine katmak.
Çaktırmadan	:	Kimseye belli etmeden.
Çalınmak	:	Felçlilik hali, Felç olmak.
Çamur atmak	:	İftira etmek.
Can havliyle koşmak	:	Uykudayken veya sıkıcı bir anında kurtularak koşmak.
Çemkirme	:	Sinirli, sinirli cevap verme.
Çenilemek	:	Köpek yavrularının canının acıması durumunda çıkardığı ses.
Çığırdım	:	Çağırdım. Gelmesini söyledim.
Çimmek	:	Suda yıkanmak. Banyo yapmak.
Cin gibi olmak	:	Çok hareketli ve atik olmak.
Cirit atmak	:	Sağa sola gezmeye başlamak, At üstünde cirit atmak.
Çirtmek	:	Bir şeyi ince parçalara ayırmak (Patates gibi).
Çiselemek	:	Yağmurun yavaş ve ince ince yağma şekli.
Çisemek	:	Nemlenmek.
Çitimek	:	Dikmek.
Çitimeli	:	Dikişli. Kumaş veya bezi kalın bir iğne ile dikilmiş hali.
Civildeşmek	:	Kuş yavrularının çıkardığı sesler. Samimi bir ortamda se vinç ile konuşma.
Çöğdürmek	:	Bir şeyin bir ucundan basarak öbür ucunu yukarıya kaldır

		mak. İdrar yapmak, idrarını boşaltmak. İşemek.
Çöğelmek	:	Ayakları düz halde vücudu ile kalkar gibi yapmak.
Çöğdürmek	:	Sidik ihtiyacını gidermek, sidik torbasını boşaltmak.
Çömelmek	:	İki ayak üzerine dizleri yarım kırıp üzerinde yere değme den oturmak.
Çömelmek	:	İki düz üzerinde kıçı yere koymadan oturur gibi yapmak.
Çorlu	:	Öksürüklü.
Çürüğe çıkartmak	:	Kullanılamaz hale getirmek.
Dalama	:	Kuduz köpeğin ısırması.
Debelenmek	:	Yatıp yuvarlanmak.
Dekdurmak	:	Akıllı, uslu durmak. Yaramazlık yapmamak.
D(t)epmek	:	Hayvanların ayakları ile vurması/bir deliği kapatmak.
Derme	:	Bir araya getirme.
Derilme	:	Bir araya toplanma.
Dıkılıp girme	:	Girmek, müsaadesiz yitip içeri girmek, üzerine gitmek.
Dıngırdama	.	Boş ses çıkarma.
Dil uzatmak	:	Hakkında söz etmek.
Dinelmek	:	Oturmadan ayakta durmak.
Dirliksiz	:	Geçimsiz.
Dirsek çürütmek	:	Öğrenim görenler için söylenir. Tahsil yapmak.
Dölek dur	:	Rahat dur. Yaramazlık yapma. Kıpırdama.
Dölpülemek	:	Metal alet ile yontarak inceltmeye, aşındırmaya çalışmak.
Ellemek	:	El ile dokunmak. (O'na elle me, o'na dokunma.)
Evirmek	:	Çevirmek, öbür yüzünü döndürmek.
Eyleşmek	:	Durmak. (Bir yerde eyleştik. Bir yerde durup dinlendik.)
Fıldırmak	:	Eline aldığı bir şeyi uzağa atmak.
Fırlanma	:	Dönme. (Şöyle bir fırlan gel. Biraz gez, dön geri gel)
Fırlanmak	:	Dolanmak. Aynı yerlerde, aynı şeyin etrafında gezip dur mak.
Gaçhele	:	Çekil oradan, oradan çekil.
Gadanı alırım	:	Günahını alırım. Senin yerine ben ölürüm.
Ganırmak	:	Bir şeyin ucundan basarak yukarıya kaldırmaya çalışmak.
Gayırmak	:	Taraf tutmak, birisine destek vermek.
Geğirmek	:	Yemek sonrası mide de biriken havanın ağız yolu ile çıkart-mak.
Genirmek	:	Yemek sonrası mide de biriken havanın ağız yolu ile çıkart-mak.
Gevmek	:	Ağızda bir şeyi yutmadan çiğneyip durmak.
Gıcık kapmak	:	Birisine belli etmeden içinden kızmak
Gırım gırım gırılıyom	:	Kendi kendine çok kibarlaşıyorsun.
Gıvışlamak	:	Kıpırdamak, hareket etmek.
Gicişmek	:	Kaşınmak.
Goparak Gel	:	Koşarak gel.
Gönüllemek	:	Gönlünü etme. Misafir ağırlama.
Gönülsemek	:	Belli etmeden küsmek.
Gönmek	:	Yanmak
Göresim geldi	:	Özledim.
Göz seğrimesi	:	Gözün alt kapağının içindeki damarın arada bir kıpırdama hali.

Gullanmak	:	Kullanmak.
Gunnamak	:	At ve eşek gibi hayvanların doğurması.
Hafkalamak	:	Köpeklerin birine saldırma hali.
Hapı yutmak	:	Her şeyini, varını yokunu elinde ne varsa kayıp etmek.
Herslenme	:	Öfkelenme.
Him etmek	:	Gözle işaret etmek. Bir yerin belli olması için işaret koymak.
Hoğlamak	:	Üzerine gitmek. Tecavüze yeltenmek.
Homurdanmak	:	Kendi kendine konuşmak. (Kızgınlık hali)
Hönkürmek	:	Yüksek sesle ağlamak.
Hır çıkartmak	:	Kavga başlatmak.
Hırtmak	:	İnatlaşmak.
Iğramak	:	Kımıldamak, hareket etmek.
Iğratmak	:	Sıkıştırılmış bir şeyi gevşetmek.
Ihtırmak	:	Çökertmek. Ayakta duran deveyi yatırmak.
Imıl - ımıl	:	Yavaş, yavaş.
İki dinli olmak	:	İki tarafa iyi görünmek.
İkircikli	:	Kararsız. Bir şey üzerinde karar veremeyen.
İpey oldu	:	Çok oldu. Beklenenden zamandan uzun oldu.
İveşmek	:	Başkasına bakarak iş yapmamak.
İyileşmek	:	Yakalandığı hastalıktan kurtulmak. İyi duruma gelmek.
Kabak tadı vermek	:	İşin tadı tuzu kaçtı
Kavilleşmek	:	Birisi ile aralarında sözleşmek. (Kökü Arapça)
Kıskanmak	:	Başkasının üstünlüğünü kabullenememe, kendisine ait olduğu bir şeyi başkasıyla paylaşmak istememe. Çekemezlik hali.
Kötek atmak	:	Birisini dövmek.
Kötelemek	:	Fırlatmak. Kaldırıp atmak, uzağa atmak, fırlatmak.
Kürümek	:	Kürempe denilen bir tahtadan yapılmış bir gereçle yağan karı bir başka yere yiterek götürmek.
Lebedir olmak	:	Bir daha olmamak.
Maymun iştahlı	:	Açgözlü, obur, normalden fazla hareket etme hali.
Masime almamak	:	Önemsememek, önem vermemek.
Mesmeye almamak	:	Ciddiye almamak, küçümsemek.
Meydan okumak	:	Rest çekmek. Döğüşe davet etmek.
Mı (u)dara etmek	:	Muhtaç olmak.
Mıhaat o	:	Verilen bir şeye sahip ol. Kaybetme. Mukayyet ol.
Mıncıklamak	:	Bir şeyi karıştırmaya çalışmak.
Mıncığını çıkartmak	:	Sebze ve meyveler için kullanılır. Kullanılmayacak yenmeyecek, hale getirmek.
Mırıldanmak	:	Kendi kendine söylenmek.
Ne anırıyon ?	:	Ne bağırıyorsun?.
Nefes tüketmek	:	Bir konu üzerinde fazla konuşmak.
Nörüyonn?	:	Ne yapıyorsun? Nasılsın?
Ödü kopmak	:	Korkmak.
Öykelenme	:	Sinirlenme, hiddetlenme. Söylenme.
Öykünme	:	Özenme. Karşısındakinin taklidini yapma.
Para yemek	:	Bir başkasından yapacağı ve yaptıracağı iş için para almak.

Pineklemek	:	Perişan bir şekilde yatıp kalkmak. Yarı uykuya dalmak.
Postu sermek	:	Oturmak için postu yere sermek. (Argo: Öldürülmek).
Rengi atmak	:	şekli değişmek.
Sancımak	:	Kadınların iğneyi gerektiğinde kullanmak için giysisinin yakasına sokması. Bir yerin ağrımaya başlaması.
Savuşmak	.	Kimseye belli etmeden bulunduğu yerden gitmek. Gitmek.
Saplıcana yakalanmak	:	Ateşli akciğer veya karın ağrısına yakalanmak.
Savuşturmak	:	Bir kimseyi bulunduğu yerden; başta köpek ve olası insan ların verebileceği zarardan korumak amacıyla güvenli bir yere kadar götürmek için gideceği yere refakat edip gön dermek.
Seyrelmiş	:	Arası açılmış. Arası açık bırakılmış.
Sıracalı	:	Hastalıklı, mızmız, sümüklü.
Sırımak	:	Sağlam dikmek. Sağlam olsun diye kalın iplikle sağlam dikmek.
Sıtkını sıyırmak	:	Kararını değiştirmek, beklemediği hareketler karşısında tanıdığı kişi hakkında, yanlış tanıdığı anlayıp kararını değiştirme (Nefret etmek.)
Sıvışmak	:	Kimseye haber vermeden bulunduğu yerden gitmek.
Sineye çekmek	:	Bir şeyi zararına da olsa kabullenmek.
Sinmek	:	Korku ve baskı nedeniyle sessiz kalmak.
Siymek	:	Köpeklerin sidik ihtiyacını karşılaması hali.
Sokranmak	:	Bir şeyin olmamasını sessizce kendi-kendine konuşarak istememeye çalışmak. Kızmak.
Sümsürmek	:	Burnunun sümüğünü atmak.
Suncuğu sarkmak	:	Gönlü kalmak. Canı çeken bir şeyin karşısında bakıp dur mak.
Sündürmek	:	Çekip uzatmak.
Sümsürmek	:	Burnundan akan sümüğü iki parmağı ile silmek.
Şafağı atmak	:	Bir şeye birdenbire sinirlenmek.
Şikirsiz	:	Asık suratlı. Saçı, başı dağınık. Yüzü yıkanmamış.
Şo yanı	:	Elle gösterilen taraf. (*şo yanı = Şo tarafı.*)
Tabanları yağlamak	:	Kaçıp gitme hali.
Telesime	:	Terleme. Terlemeden dolayı sıkıntılanma.
Tınlamıyor	:	Dinlemek, söyleneni ve kendisinden istenen şeyi yapmıyor.
Tırpanlamak	:	Tırpan ile acelece biçip bitirmeye çalışmak.
Tummak	:	Akarsu, göl veya denize tepesi aşağı su altına dalma.
Uçuklamak	:	Korku halinde, ağız ve dudaklarda yara oluşması.
Üleşmek	:	Pay etmek. Eşit şekilde paylaşmak.
Ürümek	:	Köpek havlaması.
Yadırgamak	:	Kendisini başka yerde yalınız hissetmek. Yabancı görme.
Yanılmak	:	Düşündüğü gibi olmamak. Yanlış hesap etmek.
Yapıldak	:	Yalın ayak. Ayağında ayakkabı olmayan.
Yaygaraya vermek	:	Ortalığı birbirine katmak.
Yaymak	:	Hayvan otlatmak. Etrafa dağıtmak, dedikodu yapmak.
Yekinmek	:	Oturduğu yerden kalkar gibi yapmak. Kalkmaya çalışmak.
Yelpikli	:	Öksürüklü. Akciğerinden rahatsız olan.
Yeltinmek	:	Bir şeyi yapmaya çalışmak.

Yerinmek	:	Bir başkasının yaptığı şeye özenmek, ona ilgi duymak.
Yoymak	:	Rüyanın manasını açıklamak. Görülen rüyayı tabir etmek. Anlam çıkartmak.
Yükü tutmak	:	Zenginleşmek.
Zihnini kurcalamak	:	Kafasına başka şeyler takmak. Kafası, beyni karışmak.

SÖZCÜKLER

Burunören'de yaşayan köylü halkın kullandığı dil Öz Türkçedir. Halen Türkmenistan, Halep ve Kuzey Irak'ta yaşayan Türkmen'ler gibi aynı Türkçeyi Burunören ve çevresi aşiret köylerde yaşamış ve halen yaşamakta olan dedeleri ve ebelerinin 1960 yılı öncesine kadar geçen zaman içerisindeki sözcükleri hiçbir değişime uğratmadan kullandıkları görülmektedir.

Cumhuriyet sonrası Türk dil Kurumunun yeni Türk dili ile ilgili çalışmaları Milli Eğitim Bakanlığı aracılığı ile Türkiye'nin her tarafında aynı anlam ve manaları ifade eden kelime ve sözcükleri okullarda öğretmeye başlattı. Bu uygulamalar ile Türkçede kullanılan yüzlerce kelime, herkesin aynı anlamda anlayabileceği bir şekilde güncelleştirildi. Fakat okur yazar olmayan Burunören köyü halkı, Türkçede hala sıkça kullanılan kelimeleri, yani Öz Türkçe anlamlı sözcükleri günümüze kadar kullandılar. Bugün Anadolu köylerinde hala kullanılmaktadırlar.

Bu sözcükleri köyde doğup büyüyenler annesinden babasından veya köydeki diğer yaşlı olanlardan duymuşlardır. Köyde yaşayanlar bu kelimeleri, yerinde anlamlarına uygun zaman ve şekillerde konuşmaları esnasında kullansalar da kullanım yoğunluğu günümüzde azalmıştır. Bu kelimelerin genç nesiller için yararlı olacağı düşüncesi ile burada yer vermeyi uygun buldum.

Aba	Ebe
Acer	Yeni. Hiç kullanılmamış. Taze.
Ağa	Büyük ağabey, Hatırı sayılır, herkesin sevdiği, malı varlığı yerinde zengin kişi.
Ağartı	Beyazlık. Işık, ışıltı. (*Gün ağarmaya başladı*.)
Ağıl	Koyun ve keçilerin *(Davar)* barınağı.
Ağız	İneğin doğumdan sonraki ilk sütünden yapılan yiyecek.
Aha	İşte. (Aha geldi = İşte geldi.)
Ahren	Aynı yaşta olan, yaşıt.
Akgözlü	Korkak.
Al	Kırmızı renk. Kadınlara doğum sonrası musallat olan görünmeyen varlık.
Alabaş	Ulu orta yerli, yersiz konuşan.
Alaca	Siyah - beyaz karışımı. Kümes hayvanlarının ve köpeklerin eve girmesini önlemek için kapıya tahtalardan yapılan koruyacak.
Alaf	Yanan ateşin çıkarttığı alevler.
Alafirik	Henüz olgunlaşmamış buğday. Argo: İki yüzlü.
Alayı	Hepsi.
Alengirli	Karışık. Net olmayan. Belirsiz.
Alıştırma	Ateşi yakmak, tutuşturmak. Bir şeyler öğretmeye çalışmak.
Amanat	Emanet. Geri almak üzere verilen.
Amel	İshal. Arapçadan dilimize gelen sözcük. İnanca göre başa gelecek insanın kendi yaşantısı, kader
Anaç	Yavrusuna düşkün, analık yapan, anasını seven, anası gibi olan.

Anadut	Tarlada biçilmiş olan tahılları araba veya kağnılara yüklemek için kullanılan ince saplı olup; ikisi altta biri üstte üç bacaklı şey.
Anca / k	Henüz, biraz önce
Andavallı	Saf kişiler için söylenir.
Andırma	Aç susuz ve gamsız, kasavetsiz olarak gezen anlamındadır.
Annac	Karşı.
Annacı	Karşısı.
Annacında	Karşısında.
Apban	Küçük yassı taş
Ark	Bağ bahçe sulamak için açılan küçük su kanalı.
Arkaç	Köyün dışında koyun ve keçilerin dinlenmesi için, düzenlenen yer. Genellikle yamaçlarda küçükbaş hayvanların gecelemesi için yapıl mış hafif meyilli, rüzgar almayan kuytu, dulda yer.
Arık	Çok zayıf
Arzuman	Gönül
Arşın	Osmanlı dönemi uzunluk ölçüsü birimi *(80 Cm uzunluk)*
Asbap	Elbise, üzere giyilen giysi.
Asbab kazanı	Bakırdan yapılmış büyük çamaşır kazanı.
Asvata	Alış-veriş.
Aş	Yemek.
Aşhane	Yemekhane. Yemek yapılan yer. Mutfak.
Avurt	Yanak.
Ayakçak	Merdiven. Ayağa takılan şey. Ayak üstü.
Ayel	Genç kız ve gelinler için kullanılır.
Azar	Sözle kızma.
Baa	Bey, efendi.
Bahhele	Şuna bak. Şuna bakar mısın? Demek öyle mi?
Bakraç	Süt, yoğurt kabı (*Bakırdan*). Güğüm.
Baldırcan	Patlıcan.
Baş	Kafa. Hayvan sayısı. (*Mesela: 40 baş hayvan*).
Bardabaş	Dağınık / geçimsiz kişi.
Barhana	Ev veya kişiye ait eşya.
Bari	Keşke. (Bana deli diyen kendi akıllı olsa bari.)
Batal	Yok olma. Yıkılıp yok oldu. (O eski günler, o eski evler batal oldu.)
Batman	Ağırlık ölçüsü birimi. Sekiz kilo ağırlığın karşılığı.
Bayır	Yokuş.
Bazlama	Sacda pişirilen yufka ekmeğin biraz kalın pişirilmiş hali.
Bedeviş	Değişmek. (Değiş -Tokuş).
Beşiriksiz	Beceriksiz. Ev temizliği yeteneği olmayan (Bayanlar için) Bir iş beceremeyen.
Bet / bed	Çehre yüz, Beniz
Bêk	Sıkı
Beklik	Takı. Güvence olarak verilen.
Beniz	Çehre, yüz.
Beri	Yakın. (*Beri gel: Yaklaş, yakına gel*). Bu taraf.
Bıçkı	Testere.
Bıldır	Geçen yıl, geçen sene.
Bibi	Hala. Babanın kız kardeşi.
Bidene	Bir tane.

Bibi	Hala. (*Babanın kız kardeşi*).
Bider	Tohum.
Bile	Beraber. (Onunla bile oturduk.).
Bili	İlim, bilim.
Bilik	Civciv.
Birez	Biraz.
Bisseâl, Bissal	Sonra.
Bişirik	Sıva, harç. Eski toprak köy evlerinin damının üzerine atılan çamur.
Bitmek	Birden karşısına çıkmak. (Birden karşımda bitti.), Tükenmek. (Artık o bitti, ondan bitti.)
Bodur	Şişman kısa boylu. Kısa.
Bolluk	Tarlada çıkan ürünün bereketine, beklenenden fazlası. Fazlalık.
Bostan	Kavun, karpuz gibi şeylerin ortak adı.
Boyunduruk	Kağnı ve çift çeken öküzlerin boyunlarına takılan ağaç aygıt.
Boz	Açık toprak rengi.
Böcük	Böcek
Böğür	Vücudun böbrek tarafı, yan taraf.
Böğür	Yan. (*Böğründe: Yanında*)
Böyü	Akrep.
Buçuk	Yarım.
Buymak	Üşümek.
Buzağı	İnek yavrusu.
Bük	Eğri, virajlı yol, köşe, eğmeye çalış diye emretme anlamlarında.
Bürğü	Kadınların başına attığı ve çene altında bağladığı kalın baş örtüsü.
Cacık	İlkbahar mevsiminde yenilen bitkilerin ilk hali *(iki üç haftalık yeşil Bitki).*
Cadaloz	Lafını bilmeden çok konuşan. Kavga etmeye hazır.
Cağlak	Su akan yer.
Cahal	Cahil, aklı yetmeyen.
Camız	Manda.
Cara	İnce boyunlu su testisi.
Carbık	Tarlalarda ve harman yerlerinde yaşayan büyük fare.
Cırık	Uzun boylu, zayıf.
Cin arabası	Bisiklet
Cinaz / Dinaz	İnat. Aksine davranma. (Cinazıma gitme = Benimle inatlaşma).
Cenderme	Jandarma.
Cenik	Kent, kentsel
Cerek	İnce uzun ağaç parçası
Cereme	Ceza, suç. İşlenen bir suçun karşılığı. (Ceremesini çekiyorum.)
Cıbıldak	Üstsüz. Üzerinde giysisi olmayan.
Cıbır /cıbıl	Züğürt kişi, üstü başı perişan. Tüyü dökülmüş. Üstsüz.
Cıdıl	Kavgacı.
Cıdır	İnce, zayıf, bakımsız.
Cıdırğı	Sık sık kavga eden.
Cılbah	Çıplak.
Cılga	İnce dar yol. İki yaka arasında kalan dar yol. Keçi yolu.
Cılgısız	Yaramaz. Beraber geçinmesi zor olan, geçimsiz.
Cılk	Bayatlamış, bozulmuş yumurta.

Cıncık-(h)	Candan yapılmış kırılacak şeyler. Porselen tabak.
Cıngar	Döğüş, kavga.
Cıngıl	Üzüm salkımının küçüğü. (*Bir cıngıl üzüm versene*).
Cıngırak	Münakaşa, kavga, gürültü.
Cınak/Cırnak	Tırnak. (*Cınağı etime geçti.*)
Cırlavuh	Lastik ayakkabı.
Cıscıbıl	Çırıl çıplak. Üryan. Üstsüz. Üzerinde giysisi olmayan.
Civan	Yakışıklı, uzun boylu genç.
Culuk	Hindi.
Cumbuş	Eğlence, şaka. Bir müzik aleti
Curcuna	Kalabalık.
Cücük	Küçük civ civ - *(Küçük kuş ve kümes hayvanı yavruları)*
Çakıldak	Davarın arkasından sarkan dışkısı. Ek, ilave, takıntı. Peşte bırakılan pis işler. (*Adamın peşinde bir sürü çakıldağı var.*)
Çaktırmadan	Kimseye belli etmeden.
Çalı	Ağaç ve bitki dalları. Dikenli sert bitki dalı.
Çalkalama	Ayran.
Çalkamaç	Ayran.
Çalmaç	Çamursuz ve betonsuz olarak yığma yaşlarla örülerek çevrilmiş geniş alan.
Çanğal	Yetişen fasulyenin sarması için toprağa dikilen uzun sopa.
Çaput	Bez parçası.
Çar	Örtü.
Çarık	Manda derisinden yapılan, ucu sivri ayağa giyilen şey.
Çarkı (h)t	Bozuk. İşe yaramaz, kullanılmayacak halde.
Çarpana	Edepsiz. Kötü huylu.
Çaşıt	Casus, ispiyoncu, müzevir.
Çavırtı	Kuru gürültü.
Çebiş	Altı ayla bir yaş arasındaki erkek veya dişi keçi. Sağılmaya veya yavru yapmaya keçi adayı.
Çeç	Tahılların kabuklarından ayrıldıktan sonraki harmanda yığılı sav rulmuş buğday.
Çekiş	Döğüş, kavga. Çekme gücü.
Çeltek	Koyun çobanı yardımcısı.
Çemkirme	Sinirli bir şekilde cevap verme.
Çerçi	Köyleri dolaşarak cıncık, boncuk gibi süs eşyaları satan kimse.
Çepik	Alkış.
Çetene	Kenevir tohumu.
Çıbık	Çubuk.
Çıngı	Kıvılcım. (*Aman dikkat et çıngı çıkmasın evi yakarsın!.*)
Çıra	Gaz lambası.
Çilingir	Kalburun büyüğü, arpa, buğday elemeye yarayan daire şeklindeki edevat.
Çimcik	Çimdik atmak, el parmaklarının tırnağı ile sıkış.
Çimen	Çayır. Yıkanan, banyo eden. Anlamlarında da kullanılan kelime.
Çinik	Tahıl ölçümü için kullanılan kap. *(Sekiz kilo tahıl için kullanılır.)*
Çipri	Kurumuş ince ağaç ve bitki dalları.
Çitimeli	Dikişli.
Çitme	Tekme. (*uzak dur çitme atar*).

Çivit	Meyve çekirdeği
Çökelik	Ekşimiş - *(Kesilmiş sütten veya ayrandan yapılan yiyecek maddesi)*
Çömçe	Ağaçtan yapılmış kepçe
Çor	Öksürük. (Çorlu- Öksürüklü.).
Çuha	Kadınların üzerine giydiği kalın kumaştan yapılmış elbise.
Çüş	Eşeğe dur anlamında verilen emir sözü.
Çıra	İçine gaz doldurularak yakılan ilkel bir aydınlatma aracı. İdare de denir.
Dadak	Umut verme. Şeker, çocuklara şeker vererek sevindirme.
Dam	Evin üst kısmı.
Dandik	Aksi, ters. Benzeri gibi olmayan. Uyumsuz.
Daniska	En güzel, en iyi.
Dangırdak	İneklerin veya davarların boynuna takılan büyük zil.
Darda	Yardıma muhtaç durumda. (*Cemde ayaküstü sorguya çekilme*).
Darı	Mısır.
Darlık	Fakirlik, yokluk. Kıtlık.
Dayak	Sopa. Dik duran bir şeyin devrilmemesi için yanlarına verilen destek.
Daylak	Anasının yanında yeni yetişen, genç deve yavrusu.
Deâlmî	Değil mi?
Dekdur	Yaramazlık yapma.
Dellâl	Bir şeyi yüksek bir yere çıkarak, yüksek bir sesle duyurmaya çalışmak.
Demîn	Biraz önce.
Dezze	Teyze - *(Annenin kız kardeşi)*
Dığa	Usül bilmez. Edepsiz. (*Ben bu dığaya edep öğretemedim*).
Dıkıl	Gir. *(Dıkılma: Girme. Kapıya vurmadan dıkıl gir.)*
Dibek	İçi oyularak, içinde bir şeyler döverek ezmeye ve küçültmeye yarayan ağaç.
Dibahaam	Söyle bakalım.
Didiğin	Söylediğin.
Dimek	Demek. Söylemek.
Dinaz / Cinaz	İnsanın kendi düşüncesi ve görüşü. İnadına hareket etme.
Dingildek	Hafif. Uysal. Saf-saf oradakilere bakıp duran.
Dirgen	Ucu demir çatal olan ağaç saplı el haceti.
Dirlik	Düzen, saadet, mutluluk. Huzur.
Dişendirik	Atların ağzına takılan şey.
Dolak	Boyun bağı.
Dolama	Bezden giysi olarak vücuda dolamak suretiyle giyilen bez. Vücutta Oluşan iltihaplı şişlik.
Dölek	Düz. (Evi dölekte = Evi düzde.)
Dölek dur	Rahat dur, yaramazlık yapma.
Döş	Göğüs, bağır.
Döşenği	Mobilya.
Dul	Eşinden ayrılmış olan.
Dulda	Rüzgarın erişemeyeceği, rüzgar almayan serin yer.
Duluk	Surat. Yanak.
Düğür	Bulgurun küçültülmüş şekli.
Düğürcük	Düğürün küçültülmüşü.

Düneme	Pusmak, Yatmak.
Duvana, Divane	Deli, kötüyü düşünemeyenler içinde kullanılır.
Düş	Rüya.
Düşkün	Alevilikte bir canın ikrarında durmayarak suç işlemesi sonucu Cemde Dede tarafından dara çekilip sorgulaması sonucu suçlu bulunması durumunda toplum dışına yitilmesi olayı. Toplumdan uzaklaştırılan, kovulan, dışlanan kimse. Çok fakir anlamında da kullanılır.
Düve	İnek olacak dişi dana.
Düven	Kalın tahtaları yan yana getirip altına küçük ince sert taşlar çakarak, harmanda öküzlere çektirerek tahılları başaklarından ayırmaya yara yan gereç.
Eemmi	Oldu mu ..?
Ebemkuşağı	Gökkuşağı
Eğlen	Dur. (Biraz eğlen (dur) sonra gideriz.)
Ehtaç	Muhtaç, muhtaç olma. Gereksinim. (Nan ekmeğe ehtaç oldu).
El	Yabancı.
Elbir	Aracı.
Elbirlikçi	İki kişi arasında aracılık yapan.
Ellaam	Sanki.
Elekçi	Elek yapan. (Argo: İki yüzlü.)
Ellice	Tava.
Ellik	Eldiven, arpa, buğday, nohut ve mercimek gibi şeyleri tarlada yolarken, ellerin zarar görmemesi için, ağaçtan parmaklara geçirilen şey.
Emlik	Kışın doğan, zayıf, cılız koyun ve keçi yavrusu. Körpe kuzu.
Emmi	Amca.
Enik	Köpek, kedi yavrusu.
Entare	Kadın elbisesi.
Epey	Bayağı çok zaman oldu. Uzun zaman.
Essah	Gerçek, doğru.
Essah mı?	Doğru mu? gerçek mi?
Essahtan	Gerçekten. (*Essahtan herkesin içinde o sana öyle mi dedi?*)
Eşkere	Açığa, herkesin göreceği, bileceği şekilde. Ulu orta.
Erincek	Tembel. Çalışmak istemeyen. (*İş yapmaya eriniyor*).
Evlek	Eski alan ölçüsü birimi. (250 metre kare.)
Evmek	Acele etmek.
Evraç	Yufka ekmek pişirmek için, iki tarafı ince olarak yapılmış ağaç.
Eyserî	Dik ve hoşa gitmeyen bir biçimde duran, dik duran yatmayan saçlar.
Felfecir	Açıkgözlü. Gözleri fırıl-fırıl dönen.
Fer	Gözdeki ışık.
Ferik	Keklik yavrusu.
Fırlama	Aniden koşmaya başlama. (Argo: yaramaz çocuk).
Fışkı	Hayvan dışkısı. Yaramaz, haylaz kız.
Fıştırık	Oynak. Üçkağıtçı. Kötü huylu kadın için söylenir.
Fiğ	Otsu bir bitki.
Firek	Kapı anahtarı.
Firez	Biçilmiş ekin yeri.
Firik	Buğdayın henüz olgunlaşmamış başağının ateşte kavrulmuş, pişirilmiş hali.
Fistan	Kadın giysisi.

Fol	Kümes hayvanının altına konulan tek yumurta.
Fırlama	Dönme. Birden koşmaya başlama
Fışkı	İnsan veya hayvan dışkısı.
Gaçele	Biraz çekil. Çekil buradan. Koş.
Gada	Ölüm, tecelli / kişinin ölümü.
Galıf	Yağmurdan ve soğuktan korunmak için arazide taşlardan yapılan küçük kulübe.
Gamalak	Uyuşuk. Tembel.
Gancık	Dişi köpek ve eşek *(Argoda kötü huylu kadın anlamındadır.)*
Gapcık	Mermi kovanı, meyve artığı.
Gaplık	Mutfak dolabı.
Garez	Bilerek başkasına verilen zarar. Kasten. Kin.
Garık	Sebze ekilmesi için hazırlanan küçük bahçe parçası.
Gaybet	Arkasında konuşmak.
Gaygana	Yumurtadan yapılan yiyecek.
Gejgere	İki kişi tarafından ahırdan hayvan pisliği taşımaya yarayan tahta dan yapılmış aygıt.
Gelberi	Kürempe.
Gerneşmek	Esnemek. Uykusuzluk hali.
Gever	Akarsulardan tarla, bağ, bahçe sulamak için açılan ve sulama bittik ten sonra kapatılan topraktan su seti.
Gevmek	Ağız içinde bir şeyi dişler arasında ezmeye, zarar vermeye çalışmak.
Gıbal	Görünüm, görüntü. Tipi.
Gıdım	Yavaş - yavaş
Gıncıfıllı	Süslü.
Gırık	Gizli sevgili. Kadının herkesten sakladığı erkek aşkı.
Gısnık	Kıskanç. Pinti, cimri.
Gıt	Olması gerekenden az. Az. Nadir bulunur.
Gıyak	Yakışıklı. Kayırma.
Gıyık	Kalın kaba şeyleri dikmek için kalın metal iğne.
Gilâar	Kışlık ve yazlık yiyecek muhafaza edilen yer.
Gişi	Koca, eş anlamında.
Gop	Koş. (Goparak git-gel)
Golan	Yün ipinden yapılmış enli ince ip.
Gonur	Siyah ile beyaz arasında bir renk.
Gop	Koş. Acele et.
Gopça	Düğme
Goru	Kabir, mezar. (Beddua: Goru sıkasıca - Kabri sıkasıca).
Goruk	Üzümlerin oluşmamış hali.
Goya/ güya	Bayağı.
Gökgözlü	Şaşkın şaşkın bakan.
Gön	Kurutulmuş hayvan derisi.
Göğ / Göö	Sebze ve meyvelerin henüz yetişmemiş ve olgunlaşmamış yeşil hali.
Görümce	Kadına göre kocasının kız kardeşi.
Gönük	Yanık.
Görki	Kim bilir.
Görpe	Mart ve Nisan aylarında doğan kuzu. Henüz çok genç.
Gözel	Güzel, yakışıklı.
Gözer	Büyük gözlü, etrafı kasnak ile çevirili elek. (*Tahıl eleği*)

Gubal	Tip, görüntü.
Gubat	Kaba. Yakışmamış. (*Üzerine giydiği elbise amma da gubat duruyor*).
Gubur	Süprüntü. Sertleşmiş baca isi.
Gulunç	Sırt.
Gücün	Güçlükle. Zor bir şekilde.
Güdük	Toprak yapılı evlerde, evin üzerini kapatmak için kullanılan kalın ağaç. Kısa.
Güre	Eş istemini hareketleri ile belli etmeye çalışan dişi eşek. Yörede bu kelime argo erkek düşkünü kadın için söylenir.
Gülle	Yuvarlak biçimde olan. Bilye.
Güman	Şüphe.
Gûğüm	Su taşımaya yarayan bakır uzun kap.
Guzine	Ekmek pişirilen demir fırın.
Gıı..	Kızlara hitap biçimi- (Kız, gız gibi.)
Gıcık	Gelenekler dışında hareket eden, ters davranan.
Gıdım	Az / biraz.
Gısnık	Cimri. Var olduğu halde kısarak harcayan. Kendisine ait bir şeyi başkasına vermeyen, paylaşmayan.
Gıt	Az miktarda.
Gıygıdı	Keman. Yaylı müzik aleti.
Gıymık	Küçük dal parçası.
Gızan	Dişi Köpeklerin birleşme istemesi hali. Ege bölgesinde çocuklar, yiğitler anlamında.
Gicişme	Kaşınma. Kaşıntı.
Gişi	Kadına göre kocası.
Gökcek	Güzel. Keleş.
Hacana	Ahlaksız kadın. Başkalarına kadın veya erkek pazarlayan.
Hacat / hacet	Evde kullanılan her türlü alet ve edevat.
Hamır	Hamur.
Hamut	Devenin üzerine vurulan semer. Deve semeri.
Hındırhıt	Eh şöyle böyle. Orta karar.
Haral	İçine un doldurulup muhafaza edilen çuvalın büyüğü.
Hasım	Düşman.
Haside	Un ve pekmez ile yapılan tatlı hamur yemeği.
Haşeri (e)	Yaramaz, saldırgan. (Çocuk çok yaramaz. O at çok haşeri (e).)
Hatır	Saygı.
Havt /Havut	Çeşme ve ahırların önüne hayvanların su içmesi için yapılan içi oyulmuş ağaç, iki tarafı kapalı ağaç.
Hayat	Büyük avlu.
Hayın	Acımasız, gaddar.
Hayırlı kuş	Baykuş.
Hazın	Tarladan çıkan kışlık yiyecek. (*Bu kış hazınımız iyi oldu*).
Hazin	Meydana gelen çok acı olay, acı, üzücü son.
Hedaye	Hediye. (*Çocuğa bir hedaye alınacak*).
Hedene	Bozkır. Ağaçsız boz dağlar.
Hee	Evet.
Hemi?	Öylemi.? (Sen de oradaymışsın hemi= Sende oradaymışsın öylemi?)
Helke	Çeşmeden su getirmeye yarayan bakırdan yapılmış içi kalaylı su kabı. Büyük kap.

Hers	Öfke.
Heybe	Yünden yapılan ve iki ucu bükülerek iki tarafının içine eşya konu lan şey.
Hezen	Eski kerpiç evlerin üzerini örtmekte ve direk olarak ta kullanılan kalın çam veya ardıç ağaç. Kalın ağaç.
Hırlak	Köpek gibi saldıran, köpek gibi ses çıkartan.
Hırtlak	Gırtlak, boğaz. (Hırtlağımdan tuttu, nefesim kesildi.)
Him	Ev, bina temeli. İşaret.
Horanta	Bir aile içinde olanların tamamı. Aile efradı. Ev halkı.
Hotlama	Atlama. (*Sen buradan nasıl hotladın?–Sen buradan nasıl atladın?*).
Höbek	Küçük yığın.
Hökela	Ukala. Bilgiçlik taslayan.
Höllük / öllük	Kadınların toprak ısıtarak bir bez ile çocuğun altına sarılan belek.
Horh (k) ut	İnsanlara korku salan yaratık. (Geceleri çıktığına inanılır).
Hoshopalak	Tombul, şişman.
Hurç	Heybenin büyüğü (Hayvan üzerinde yük taşımaya yarar.).
Hışır	Eski - *(kullanılmayacak halde olan)*
Icıcık	Biraz, az, çok değil.
Ihtırıcı	Çökertici.
Imıl	Yavaş. (Altına odun at. Imıl - ımıl (Yavaş-yavaş) yansın.
Epey / İpiy	Uzun zaman, uzun yol. Çok. (Epey uzakta= Buradan çok uzakta).
Ismarıç	Sipariş.
Işıma	Gündüz olmak.
Işkın	Genç bağ çubuğu dalı.
Işmar	İşaret.
İbibik	Çavuş kuşu.
İçesine	İyice. İçine sinerek, çekinmeden. Kuşku duymadan.
İdare	Küçük gaz lambası - *(ilkel aydınlatma aracı*) - Yağlı çam yarması.
İlaan	Leğen.
İlaane	Lahana. (*Her sene ilaane turşusu kurardık*).
İlegen	Yayvan içinde yemek yenen içi kalaylanmış bakır kap.
İlenme	Beddua etme.
İleriki gün	Dünden önceki gün.
İlistir	Bakır süzgeç
İlişkir	Elde yapılan içi kıyma ve baharatlı bir sucuk türü.
İlmik	İp.
İpiy	Çok. (Epiy uzakta: Buradan çok uzakta).
İreşber	Çiftçi, rençber. Ziraatçılık yaparak geçimini sağlayan.
İşitme	Duyma.
İşlik	İş gömleği. Çalışılacak işyeri.
İşmar	Göz ile işaret etmek, göz kırpmak. İşaret.
İtdirseği	Arpacık.
İteâ	Kadınlar ekmek yaparken üzerine un koydukları kalın bez.
İteği	Üzerinde yufka ekmek açarken yere un dökülmesini önlemek için yere serilen bez.
Kabayır	Af edilmeyecek ağır suç. (*Bu suçlardan birisini işleyen bir Alevi; düşkün olduğu gerekçesiyle Cem ibadetine alınmaz*.)
Kafa kağıdı	Kimlik, nüfus cüzdanı.
Karagözlü	Cesur, yiğit. Göz rengi kara.

Katık	Yayılmış yoğurt suyu.
Karak	Zenginlik. Doyma, açlığını gidermiş.
Karık	Sebze sırası.
Kavîl	İki kişi arasında verilen söz. İki kişi arasındaki ölünceye kadar bağlı kalınması üzerine verilen söz.
Kaye	Muhtar.
Kaygana	Yumurtayı bir kap içerisinde karıştırdıktan (Çırptıktan) sonra bir tavada yağ ile kızartılarak yapılan yiyecek.
Kele	Kız *(Kadınların kadınlara hitap şekli)*
Kelek	Bostanın küçüğü - *(Kavun ve karpuzun henüz yetişmemiş ham olanı)*
Kem	Kötü.
Keleş	Güzel. Yakışıklı.
Kemçik	Alt dudağı sarkık, çenesi düşük.
Kemlik	Kötülük.
Kenef	Tuvalet.
Kepez	Balığın gizlendiği yer
Kerme	Sıkıştırılarak kurutulmuş hayvan gübresi.
Kes	Otun samanı.
Kesmik	Kısa kısa kesilmiş dal veya mısır koçanı ve dalları.
Keş	Yetmemiş ekşi armut. Çökelek.
Keven	Üzerinde dikenleri bulunan top şeklinde yuvarlak dağ bitkisi.
Kıran	Bulaşıcı hastalık. Hayvanlarda toplu ölülere sebep olan hastalık. (*Tavuklara kıran girdi. Tavuklar hastalanıp hepsi birden öldü*)
Kırıntı	Ufak tefek şeyler. Küçük parçalar.
Kırkayak	Çıyan.
Kinğirdek	Çok gülen, çok gülümseyen.
Kirmen	Yünü ip haline getiren alet.
Kizir	Bekçi.
Konalğa	Göçerlerin göç esnasında kondukları, sulak yeşil alan
Kopuk Takımı	Çalışmaya yüzü olmayan, işsiz, güçsüz avare grubu.
Koruk	Henüz olgunlaşmamış ham üzüm.
Koyak	İki dağ arasında kalan çukur. Korunacak yer.
Köm	Elle yapılan barınak, dışarıda koyun ve keçilerin barınması için yapılan yer.
Kömbe	Tandırda ve sac arasında pişirilmiş ekmek.
Körsen	Alaca karanlık. Çok zayıf ışık. Sönmek üzere olan kor, ateş.
Kös	Sürünün önde giden baş öncü koyun.
Köse	Sakalı çıkmayan erkek.
Körpe	Mart ve Nisan aylarında doğan kuzu. Henüz çok genç.
Kötek	Dayak
Kötürüm	Topal, yürüyemeyecek durumda özürlü olan.
Köylü	Göçebe olarak yaşamayan. Yerleşik, yerli.
Köynek	Eskiden atlet yerine giyilen beyaz iç çamaşırı.
Kovu	Gıybet. Aleyhte konuşma.
Kozak	Olgunlaşmamış meyve, çam ve meşe tohumu.
Kubur	Baca içindeki isin oluşturduğu siyah tortu.
Kulun	Yeni doğmuş at yavrusu. Küçük tay.
Kurum	Bacada oluşan is tortusu.
Külbe	Tandırın hava alıp daha iyi yanması için yanına açılan delik.

Külek	Ağaçtan yapılmış yoğurt kabı.
Kümük	Çürümüş, arası açılmış diş.
Künde	Her gün.
Kürtün	Semer, Eşek semeri.
Kürempe	Yağan karı yerden temizlemek için ağaçtan yapılan aygıt.
Küskü	Ucu sivri odun parçası.
Kuskun	Semerin eşek üzerinden düşmemesi için kuyruk altından geçirilen ince ip.
Kuşluk	Tan vakti.
Kırkma	Tıraş etmek. Davarların yününü kesme.
Kırık	Bozuk kullanılmaz halde olan, gizli tutulan sevgili (*dost*).
Kulun	Yeni doğmuş at yavrusu.
Lebedir	Bir daha tekrarlamama durumu, tekrar etmeme.
Loda	Tahılları geçici bir zaman muhafaza etmek, saklamak için üzerine yarım kubbe şeklinde saman ve toprak yığarak bekletmek.
Lohusa	Yeni doğum yapan kadın.
Löküs	Gazla yanan yüksek derecede ışık yapan alet.
Mağ	Evin tavanı, dam evin bir bölümü anlamında kullanılır.
Made	İştah - (*Mide içinde kullanılır*)
Mahat	Sedir. Eskiden evlerde ağaçtan yapılmış oturulan yer.
Mahbere	İnsan varlığının vücudu ile tamamı, geleceği.
Malafat	Erkek cinsel organı.
Malak	Manda (Camız) yavrusu.
Malamat	Rezil, rezil olma.
Manık	Kedi yavrusu.
Maya	İki yaşına gelmiş deve yavrusu.
Masime	Önemseme.
Marya	İki yaş üzeri dişi koyun.
Menend	Eş, benzer.
Menendi	Eşi, benzeri. (Menendi bulunmaz).
Mertek	Eski kerpiç evlerin üzerine örtülen kalın ağaç.
Meses	Öküzleri korkutup yönlendirmek için kullanılan ucu demirli ağaç sopa. Değnek.
Mest	İnce deriden yapılan ve ayakkabı içerisinden ayağa giyilen şey.
Mıdara	Tenezzül, güven. Muhtaç olma.
Mıh	Çivi.
Mıhaât	Mukayyet. Bir şeye zarar gelmemesi için sahip olmak, Korumak.
Moruk	Sevimsiz, bakımsız yaşlı.
Muallim	Öğretmen. Eğitici.
Mudara	Sağlam olmayan.
Muhanet	Bir başkası, başa kalkan, verdiğini sonradan söz eden.
Mukaat / Mıhaat	Sahip olma, Sahip çıkma (*Emanet edilirken söylenen söz*)
Musahip	Dünya ve Ahiret kardeşliği.
Mülayim	Yumuşak, sakinleşme.
Musselle	Cenazeleri cenaze namazı kılmak için üzerine konulan masa şeklindeki taş.
Müşmula	Yeni dünya.
Mıymıntı	Bir işi yaparken fazla oyalanan, isteksiz görünme hali, Uyuşuk davranan.

Nahas /Nehas?	Nasıl oldu da. Ne değişti de. (Ne has bırakıp da geldin?).
Name	Mektup.
Nektip	Mektup, Name.
Nemarek	Neyime gerek. Bana ne.
Nire	Nere, neresi
Nodul	İnce ağaç ucuna takılan ucu sivri demir.
Norüyon	Ne yapıyorsun?
Nü	Ağırlık ölçüsü birimi.
Oba	Üç beş çadır halkı. *(Aşiretlerde)*
Ortancı	İki ucun ortası. İkinci.
Oynaş	Hovardalık yapan. Yasak sevgili.
Öbek	Tarlada biçilmiş ekin yığını. Yığıntı. Bir şeyin üst üste konulması.
Öbür /öbürü	Öteki, ötekisi.
Öğürme	İçeriden kusar gibi olmak.
Ok	Kağnıların uç kısmı, ilkel bir silah.
Okka	800 gram ağırlığında ağırlık ölçüsü birimi.
Okuntu	Düğün davetiyesi.
Orak	Tarlada tahıl biçmeye yarayan ağzı yarım ay şeklinde metalden yapılmış ağzı keskin şey.
Öğün	Yemek vakti.
Ölet	Ölümcül.
Öpez	Öz, evlatlık veya üvey olmayan.
Örme	Çuval gibi şeylerin ağzını bağlamak için yünden veya ipten yapılan kalıp ip.
Örtme	Güneşten korumak için üzerine yapılan kalın örtü.
Öşür	Osmanlı döneminde alınan tahıl vergisi.
Ötüğen	Öten kuşlar. Ötücüler.
Öykeli	Öfkeli. Sinirli, asabi.
Pahıl	Kıskanç. Kendisine ait şeyleri ihtiyacı olan kimselerin istemesi ha linde var olduğu halde vermek istemeyen.
Pakla	Fasulye.
Pasak	Kir.
Patika	İnce dar yol. Keçi yolu.
Palaz	Çetene denilen keten bitkisinin kabuklarından yapılan ve tezgahta geniş biçimde dokunduktan sonra bir birine eklenerek büyütülen ve üzerinde bir şeyler kurutmak için kullanılan bez.
Partal	Yalan. Yalan atma.
Papak	Yünden yapılan ve bilhassa kış aylarında başa şapka gibi giyilen şey.
Patik	Üst kısmı olmayan elle örülen kısa çorap.
Pelit	Meşe ağacının kendisine özgü meyvesi.
Penes	Küçük ince altın.
Peşkir	Havlu.
Peştemâl	Kadınların bellerine bağladığı iki ucu arkadan bele bağlanarak giydiği giysi.
Peyik	İç çamaşırlarda iki bacak arasına gelen ve yırtılmaması için dikilen parça.
Pinnik	Kümes hayvanlarının barınağı.
Pişik	Ciltte oluşan kızarıklık.
Polüm	Numara yapmak, aldatmak.

Pontul	Pantolon.
Pos	Boy.
Pöslük	Hayvanların pisliğinin atıldığı yer.
Potin	Bot, ayağa giyilen kaba ayakkabı.
Potuk	Deve yavrusu.
Puşt	Ahlaki bakımdan iyi huyu olmayan.
Pul	Değersiz para.
Sabındırık	Kağnı tekerlerinin dönerken ses çıkarmaması için mazı denilen dönen kısına sürülmesi için yumurta ve yağ karışımı bir maddenin boynuz içine koyarak kağnının yan tarafına asılan boynuz.
Sadır	Sidik.
Sabî	Küçük bebekler için kullanılır.
Saftirik	Saf, anlama sorunu olan.
Sakar	Her şeyi tersine yapan. Saçlarının önünde beyaz olan.
Sakayır	Kaza ile bilmeden, istemeden yapılan.
Saki	İçki dağıtan kimse.
Salaca	Mezarlığa kadar üzerinde cenaze götürülen ağaçtan yapılmış parça.
Salahhane	Başıboş. Ne yaptığını bilmeyen.
Sancı	Vücutta oluşan dayanılamayacak derecedeki ağrı.
Savak	Düşüncesiz hareket eden. Su yolu.
Savur sinisi	Üzerinde ailenin tamamının yemek yediği büyük yayvan mutfak takımı.
Secere	Kimlik, kişilik. Ne olduğu hakkında bilgi.
Sedir	Topraktan veya tahtadan yapılan odalarda oturulacak yer.
Seğirtme	Koşmak.
Sef - Seflik	Yanlışlık, Yanlışlıkla.
Sehim	Dağıtılan bir şeyden kişiye düşen pay.
Seki	Odalarda oturulan topraktan yapılan yer. Tarla ve bahçelerde ekim için hazırlanmış küçük alan.
Sele	Kamış kabuklarından yapılan, içine ekmek koymaya yarayan şey. Sepet.
Selef	Önceki.
Selinti	Sel suları ile gelen. Sel sularının söküp getirdiği ağaç veya ağaç dalları gibi şeyler.
Semaar	Uyuşuk, bir iş beceremeyen.
Sepken	Yağmurla karışık dolu.
Sepli	Düzenli.
Sergi	Bulgur yapmak için yıkanmış ve kaynatılmış olan buğdayları güneşte kuruması için bir bez veya palaz üzerine sermek.
Seyis	Bir yaşından sonra iğdiş (Hadım) edilmiş keçi. At bakıcısı.
Sınama	Deneme.
Sıraca	Hastalık.
Sırım	Sıkı sarılmış, örülmüş sağlam ip.
Sıtk	İçten, gönülden.
Sıyrık	Huysuz, arsız. Büyüğüne karşı edepsizlik yapan, saygısız.
Silik	İşsiz, güçsüz ortada gezen. İnsanın yüzüne çemkiren. Büyük-küçük dinlemeyen.
Sin	İnsan hayatının bir kısmı yaşı. Mezar.
Sini	Üzerinde yemek yenen yayvan geniş kap.

Sirke	Henüz yavşak olmamış bit yumurtası. Üzüm suyu asidi.
Sitil	Küçük bakır su kabı.
So (k) hu	Buğday kabuğunu soyup yarma yapmak için yapılan içi oyulmuş taş.
Sokranmak	Kızmak.
Somuruk	Çocuk emziği
Soyka	Varlığından rahatsızlık duyulan meta, ölü eşyası veya giysisi.
Sual	Soru.
Sumsuk	Yumruk.
Sümsük	Uyuşuk. Aptal aptal duran.
Süyüm	Bir karış uzunluk.
Sıtk	Birisinin bir başkası hakkında aklında o kişiyi değerlendirmesi.
Şahak /Şafak	Alnın tam ortası.
Şakî	Eşkıya, Soygun yapan.
Şal	Bele sarılan yünden yapılmış kalın kumaş.
Şalak	Kavunların olgunlaşmaya başlamış hali.
Şaplak	Tokat. Şamar.
Şayak	Pembe rengi.
Şebek	Fırıldak, sözünde durmayan kişi.
Şebik	Kolları altın bilezikli yeni gelin.
Şelek	İple sarılarak sırtta taşınan yük.
Şergada	Yaramazlık yapan. Ona buna sataşan. Kavga çıkartan.
Şetil	Fidan.
Şıngır	İnce, zarif. (Şıngır bacak= İnce bacak). Kırılan camdan çıkan ses.
Şikâr	Naz, naz etme.
Şilf	Suyu çıkartılmış üzümün kabuklarının sıkılmış hali.
Şimşir	Parlak, bir ağaç türü.
Şiraze	Sabır. (Beni şirazeden çıkartma = Benim sabrımı taşırma anlamın da), kitap ciltlemede kullanılan, yaprakların düzgün durması, dağılmaması için üzerine yapıştırıcı sürerek kullanılan ince şerit şek linde bez.
Şire	Kaynatılarak elde edilen koyu meyve suyu tatlısı.
Şişek	Altı ayla iki yaş arasındaki dişi koyun.
Şor	Konuşma.
Talık	Duvar içine oyulmuş ve bir şeyler konulan yer.
Tını	Ses.
Tandır	Köylerde ekmek pişirmek için yere açılan, içinde ateş yakılan oyuk.
Tavatır	Çok iyi.
Tebaat	Huy, İnsan huyu.
Teberik	Ölen kişiden kalan hatıra.
Tefellet	Doğum tarihi.
Teke	Erkek keçi.
Tekme	Tepik. (*Ayakla vurma*).
Telesik	Acele.
Temaşe	Kaygı.
Teneleme	Davarın ekin tarlasında fazla tahıl yemesinden dolayı işkembesinin şişerek hastalanıp ölmesi.
Teneşir	Cenaze yıkanılan ağaçtan yapılmış masa.
Tepik	Tekme. Ayakla vurma.
Terek	Mutfak rafı.

Terşi	Yünden ip yapıp sarmaya yarayan bir ucu topuzlu diğer ucu ince uzun ağaç.
Teşt	Bakırdan içinde hamur yoğurmak için yapılmış geniş yayvan kap.
Teyare	Uçak.
Tezek	Isısından faydalanılan kurutulmuş hayvan pisliği.
Tıngırtı	Boş kaptan veya metalden çıkan ses.
Tokt	Başka köpeklerin boğmasını önlemek için köpeklerin boynuna takılan şey.
Tığ	Hasat mevsiminde tahılları düven ile sürülerek ezilmesinden sonra saman ile karışmış harmandaki yığılmış hali, kadınların el örgüsü yapmak için kullandıkları ince tel.
Tıkıl	Dolgunlaşmış.
Tıknaz	Şişman kısa boylu, bodur.
Tınaz	Sitem.
Tınlama	Ses verme. Dinleme.
Tırşı	Ekşi.
Tırşımış	Ekşimiş.
Tiringiz	Her yemeği beğenmeyen. Her şeyi beğenmeyen.
Toklu	Altı ayla iki yaş arasındaki erkek koyun.
Tor	Acemi.
Tuman	İç çamaşırı, iç don.
Tülü	Dik tüylü deve yavrusu.
Uçkur	İç giysilerin aşağı düşmemesi için giysi üstüne geçirilen ipten yapılan kuşak.
Uçuk	Heyelan yeri, çöküntü.
Ufra	Yufka ekmek açarken tahta ile oklavaya yapışmaması için hamurun üzerine atılan un.
Üç etek	Kutnu ve kumaştan yapılmış üç tarafı yırtmaçlı kadın giysisi.
Üleş (Leş)	Ölmüş hayvan ölüsü.
Uluk	Çürük, Çürük meyveler için kullanılır. İyileşmeyen, azan yara.
Uruba	Elbise.
Urup	800 gram ağırlık birimi. (*Tahıl ölçme kabı*).
Urupla	Tahıl ölçmek için ağaçtan yapılan ölçü kabı.
Uysal	Her şeyi yavaştan alan, aldırış etmeyen.
Ütme	Aldatma, kandırma. Oyunda karşısındakini yenme. Kesilen hayvanın Derisi veya kafasındaki kılları yanan ateşte yakarak uzaklaştırmak.
Varlık	Zenginlik.
Velesbit	Bisiklet.
Vergili	Birine sözlenmiş genç kız. Söz verilmiş. Vergilendirilmiş mülk.
Yadırgı	Vahşi. Yabancı. Başka yerden gelen.
Yağlık	Kadınların ince bezden yapılmış başörtüsü. Muhafaza etmek için yağ koyulan yer.
Yalak	Çeşmeden akan suların biriktiği yer.
Yalbırdak	Yalınayak. (*Yabırdak geziyor. Ayağında bir şey yok*).
Yamaç	Karşı.
Yannık	Yayık.
Yantir	Topallayan. Yan yan giden, yan yan yürüyen.
Yaren	Eş, dost.
Yarennik	Şaka. Arkadaşlık.

Yarmaca	Tomruğun ortadan yarılarak parçalara ayrılması, büyük bir şeyin parçası.
Yaş	Islak olan. Olmayacak, olması imkansız bir iş için söylenir. (“Senin o iş yaş” = Senin o işin olması imkansız anlamında.)
Yavan	Tatsız, katıksız yemek.
Yavşak	Bit yavrusu.
Yayışma	Lauballi olma. Rastgele düzensiz oturma.
Yayma	Hayvan otlatmak, Argoda aldatmak anlamındadır.
Yaşmak	Kadınların başını örtmek için başına attıkları bez, tülbent, başörtüsü.
Yeğni	Hafif, yerinde duramayan. Yaramazlık yapan çocuk.
Yekinmek	Oturduğu yerden kalkmak, kalkmaya çalışmak ama kalkmamak.
Yelpik	Öksürük.
Yemeni	Ucu sivri yukarıya bakan deriden yapılmış ayakkabı çeşidi.
Yiminle	Yeminle. Yemin ederek. Yemin ederim ki.
Yeni Yaka	Yeni ev sahibi olan.
Yesir	Esir.
Yeğni	Hafif, ağır olmayan, yerinde duramayan yaramaz.
Yıramak	Uzaklaşmak.
Yiğin	Çok.
Yiğni	Kiloda hafif. Argoda: Yaramaz.
Yiminle	Yeminle, yemin ederek. And içerek.
Yire	Yere. (Gideceğin yire kadar – Gideceğin yere kadar)
Yolluk	Yolcu azığı. Yola giden için çantasına koyulan yiyecek.
Yörük	Göçer. Yazın dağlarda kışı köyde ve obada geçiren.
Yufka	İnce pişirilmiş köy ekmeği.
Yuka	Derin olmayan. İnce.
Yumak	Sarılı ip.
Yumuş	Emretmek, bir başkasından bir şeyler yapmasını isteme
Yunuk	Yıkanmış.
Yüklü	Hamile, hamilelik durumu, üzerinde yük taşınma pozisyonu
Yüklük	Un, bulgur gibi kışlık yiyecekleri içinde tutan çuvalların ve yatakların dizildiği yer.
Zaar	Herhalde. Küçük boylu köpek.
Zadeli	Görgülü.
Zağarki	Belki.
Zahmarı	Ocak ayı, zemheri de denir.
Zahra	Buğday, arpa, çavdar, yulaf gibi tahılların genel adı.
Zelve	Kağnıya veya çifte koşulan öküzün boynuna takılan şey.
Zerzembi	Bodrum. Zemin kat.
Zibil	Kullanılan maddelerin artığı, hayvanların kurumuş pisliği.
Zifir - i	Kara, çok kara.
Zopa	Dayak.
Zorlu	İyi, sağlam, emsallerinden iyi olma.
Zedeli	Görgülü.
Ziyan	Zarar.

YEDİBUCAK AVŞAR'LARI ve BURUNÖRENDE KULLANILAN BAZI ATA SÖZLERİ

Burunören halkı yıllarca kentleşmiş bölgelerde yaşayan insanlar ile ilişki kurup, iletişim sağlayamamışlarsa da yaşadıkları çağlarda güncelleşen hiçbir şeyden mahrum kalmamışlardır. Bu nedenle Anadolu'da yaşayan kendi milletinin sanat eserleri ve kültürlerine, bugünkü gibi o yıllarda görsel ve yazılı basın olmasa da ulaşabilmişlerdir. İşte atasözlerimizde bunlardan bazılarıdır. Bu atasözlerimiz sadece Burunören'de değil, Türkiye'nin her tarafında aynı anlamda ve anlamlarda kullanılır.

Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz.
Abdalın arkadaşlığı yol görününceye kadardır.
Aç ayı oynamaz.
Aç tokun halinden bilmez.
Aç kurt insana saldırır.
Aç tavuk rüyasında darı görür.
Acele giden ecele gider.
Acele işe şeytan karışır.
Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
Ağ it, kara it, hepsi de bir it.
Ağaçlı köyü su basmaz.
Ağaçtan maşa; aptaldan, çingene den paşa olmaz.
Ağacı kurt, insanı dert bitirir.
Ağlayanın malı, gülene hayır etmez.
Ağustos ayında beyni kaynayanın, zemheride (*Zemheride*) kazanı kaynar.
Adım çıkmış doksana, hiç inmez seksene.
Ağır otur, batman götür.
Ahmak misafir, ev sahibini ağırlar.
Ak akçe, kara gün içindir.
Akan su, pis tutmaz.
Akıl, akıldan üstündür.
Akıl yaşta değil baştadır.
Akılı olmayana neylesin sakal, kayışı tarladan götürür çakal.
Akşamın hayrından sabahın şeri iyidir.
Alma el kızının ahını, gökten indirir şahini.
Alma mazlumun ahını çıkar aheste-aheste.
Altın anahtar, her kapıyı açar.
Altın eşik, ağaç eşiğe muhtaçtır.
Altın yere düşmeyle değer kaybetmez.
Altının kıymetini sarraf bilir.
Alışmış kudurmuştan *(Beterdir)* kötüdür.
Ana gibi yar, vatan gibi diyar olmaz.
Anan gibi saç uzatacağına, baban gibi bıyık büyüt.
Ananın bastığı yavru incimez.
Anlayana sivri sinek saz, anlamayana davul zurna az.
Arayan bulur, inleyen ölür.
Arkadaşını söyle ki, sana kim olduğunu söyleyim.
Arı bal yapacak çiçeği bilir.
Aslan yatağından belli olur.

Asıl azmaz, bal kokmaz, kokarsa yağ kokar, onunda aslı ayrandır.
At binenin, kılıç kuşananındır.
At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.
At yedi günde, it yediği günde belli olur.
Ata binmek bir ayıp, inmek iki ayıp.
Ateş yanmayan yerde duman olmaz.
Atılan ok geri dönmez.
Atımın anlı sakar, lakabını ele takar.
Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.
Ayağa değmedik taş, başa gelmedik iş olmaz.
Ayağını yorganına göre uzat.
Ayranı yok içmeye, taksi ile gider sıçmaya.
Az menfaat çok zarara mal olur.
Az veren candan, çok veren maldan olur.
Azan Mevla'sını da bulur, belasını da.
Azı bulamayan çoğu bulamaz.
Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez.
Azıcık aşım, kaygısız başım.
Azıksız yola çıkanın, iki gözü el torbasında olur.
Aş kaşık ile, iş keşik ile.
Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık.
Aşk olmayınca meşk olmaz.
Baba koruk yer, oğlunun dişi kamaşır.
Baba oğula bir bağ bağışlamış, oğul babaya bir cıngıl üzüm vermemiş.
Bağa gir izin olsun ki, yemeye yüzün ola.
Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.
Bakmadan usta olunsaydı, köpekler kasap olurdu.
Bal tutan parmağını yalar.
Balı parmağı uzun olan değil, kısmeti olan yer.
Baş nereye giderse, ayak oradadır.
Başsız evin köpeği çok havlar.
Bedava sirke baldan tatlıdır.
Besle kargayı oysun gözünü.
Beş parmağın beşi bir değildir.
Bilgisiz insan meyvesiz ağaca benzer.
Bin biliyorsan bir bilene danış.
Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
Bir koyundan iki post olmaz.
Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
Bir yiğit kırk yılda meydana gelir.
Birlikten kuvvet doğar.
Boğulursan büyük suda (denizde) boğul.
Boş duranı Allah'ta sevmez kulu da.
Bülbülü altın kafese koymuşlarda, ille de vatanım demiş.
Çağrılan yere erinme, çağrılmadığın yere görünme.
Cahile söz anlatmaktansa, deveye hendek atlatmak iyidir.
Cahilin dostluğundan, alimin düşmanlığı iyidir.
Çalışan kazanır.
Cami ne kadar büyük olursa olsun, imam bildiğini okur.

Can boğazdan gelir.
Çatal kazık yere batmaz.
Çocuğu işe gönder, peşinden sen git.
Çürük tahtaya çivi çakılmaz.
Damlaya damlaya göl olur.
Danışan dağlar aşar, danışmayan yolda şaşar.
Davetsiz gelen döşeksiz oturur.
Deme dostuna, der dostuna. Bir gün olur tuz basarlar postuna.
Demir tavında dövülür.
Denize düşen yılana sarılır.
Deniz sevilir de densiz sevilmez.
Dereyi görmeden paçayı sıvama.
Deveyi yardan atlatan, bir tutam ottur.
Doğru söyleyenin bir ayağı üzengi de gerek.
Dövüşerek pazarlık et, güle güle ayrıl.
Dost başa, düşman ayağa bakar.
Dost acı söyler.
Dost kara günde belli olur.
Dut kurusuyla yar sevilmez
Düşmanın karıncaysa da kork.
Eken biçer, konan göçer.
Ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur.
El ağzı ile çorba içilmez.
El deliye, bende akıllıya muhtacım.
El elin eşeğini türkü çağırarak arar.
Eli ile köfte yuvarlıyor, gözü kırık kovalıyor.
Eli dar olanın, dili kısa olur.
Elin ile koymadığını kaldırma.
El yumruğu yemeyen, kendi yumruğunu balyoz sanır.
Emanet (*Amanat*) ata binen, tez iner.
Evladı ben doğurdum ama, gönlü benim değil ki.
Eşek hoşaftan ne anlar. Suyunu içer, denesini (tanesini) kor.
Fakirin tavuğu tek tek yumurtlar.
Garip kuşun yuvasını Allah yapar.
Gelin ata binmiş de görkü kimin kapıya inmiş.
Gem almayan atın ölümü yakındır.
Gergin ip, çabuk kopar.
Gitti ağalar paşalar, kellere kaldı köşeler.
Gizliden gebe kalan, aşikâre *(Eşkere)* doğurur
Göğe direk, denize kapak olmaz
Görünen dağın uzağı olmaz.
Gözün ile görmediğini söyleme.
Güzel gözünden, yiğit sözünden belli olur.
Harman yel ile, düğün el ile olur.
Hasta yatan değil, eceli gelen ölür.
Havada ahreni ile uçmayan kuşun sesi havadan değil, tavadan gelir.
Hazıra hanak, pişmişe konak.
Her taş baş yarmaz.
Her koyun, kendi bacağından asılır.

Her kuşun eti yenmez.
Her zamanı bir sayma
Hesabını bilmeyen kasap, kıçına gider masat.
Isıracak it dişini göstermez.
İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.
İnsan kocar, gönlü kocamaz.
İp inceldiği yerden kopar.
İstemek bir ayıp, vermemek iki ayıp.
İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü kara.
İt ite buyurur, itte kuyruğuna.
İt kağnının gölgesine yatmışta, ne koyu gölgem var demiş.
İt utansa don giyer.
İyilikle uslanmayanın sonu kötektir (*Dayak*).
Kafirden hacı, elden bacı olmaz.
Kakma el kapısını el ucuyla, yiterler kapını var (olanca) gücüyle.
Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.
Karga bülbülü taklit edeyim derken, ötmeyi unutmuş.
Karnının doymayacağı yere, açlığını bildirme.
Karıştırma bokunu çıkartırsın.
Kasap et derdinde, koyun canı derdinde.
Kasap sevdiği postu yere vurur.
Katranı kaynatsan olur mu şeker, cinsi batasıca cinsine çeker.
Kaşıkla verip, sapıyla gözünü çıkartma.
Keçinin canı sopa isteyince, çobanın değneğine *(sopasına)* sürtünür.
Kel yanında kabak anılmaz.
Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al.
Keskin sirkenin küpüne zararı vardır.
Kimi yer, kimi bakar. Kıyamet ondan kopar.
Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.
Köpeğe dalaşmaktansa, çalıyı dolaşmak hayırlıdır.
Köpeğin duası kabul olsaydı, gökten kemik yağardı.
Kötü tarlanın verdiğini, yiğit kardeş vermez.
Kurunun yanında yaşta yanar.
Kılıç kınını kesmez.
Kırk hırsız bir çıplağı soyamaz.
Kırk yıl ecel yağsa, eceli gelen ölür.
Kızım sana diyorum, gelinim sen anla.
Kızını dövmeyen dizini döver.
Lafla peynir gemisi yürümez.
Leyleğin günü lak-lak ile geçer.
Lokma karın doyurmaz, şefaat artırır.
Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
Muhabbet iki başlı olur
Namazda meyli olanın, kulağı ezanda olur.
Nasihat vereceğine, para ver.
Nazar insanı mezara, hayvanı kazana götürür.
Ne verirsen elinle, o gider seninle.
Nokta kadar menfaat için, virgül kadar eğilme.
Öksüz kuzu, toklu olmaz

Öfke ile kalkan zarar ile oturur.
Para insana dil, elbise insana yol öğretir.
Paraya nereye gidiyorsun demişler, çoğun olduğu yere demiş.
Pire itte (köpekte), bit yiğitte bulunur.
Pis boğaz ile boş boğaz, beladan kurtulmaz.
Sakalda keramet olsa, keçi şeyhlik ederdi.
Sakla samanı, gelir zamanı
Sayılı koyunu kurt kapmaz
Sinek küçük ama, mide bulandırır
Soğuk su, sıcak aş, diş düşmanı, genç avrat koca herifin baş düşmanı.
Sopayı yiyen eşek, atı geçer.
Söyleme dostuna, oda söyler dostuna. Bir gün olur kül basarlar postuna.
Söylemeyen ağız, söyleyen ağzı yorar.
Söz var insanı yola getirir, söz var insanı yoldan çıkartır.
Söz sukut ise sukut altındır.
Su akmayınca durulmaz
Su akarken testini doldur
Su testisi su yolunda kırılır
Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.
Tartılırsan denginle tartıl.
Tatlı söz yılanı deliğinden çıkartır.
Tatlı tatlı yemenin, acı acı geğirmesi olur.
Tavşan dağa küsmüşte, dağın haberi olmamış.
Taşıma su ile değirmen dönmez.
Tosya'ya tuza gideyim derken, evdeki bulgurdan olma.
Tırnağın varsa başını kaşı.
Ulu sözü dinlemeyen, uluya uluya yurtta kalır.
Ummadık taş baş yarar.
Ürümesini bilmeyen it, sürüye getirir kurt.
Üzüm üzüme baka baka kararır.
Üzümünü ye bağını sorma.
Var ne bilsin yokun halinden.
Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
Yalın varsa karnına, çulun varsa sırtına.
Yazın eli yaş olanın, kışın ağzı yaş olur.
Yemeye hazır dayanmaz.
Yeğniyi yel atar, boka sidiğe katar
Yöğrük at yemini artırır
Yol üstüne bostan ekme el için, kocalıkta (*ihtiyarlıkta*) avrat alma el için.
Yol yürümeyle, borç ödemeyle biter.
Yola giden yorulmaz.
Yolu yordamıyla, ormanı baltayla.
Yuvarlanan taş, yosun tutmaz
Zararın neresinden dönersen kardır.
Zengin dağlar aşar, olmayan yolda şaşar.
Zora dağlar dayanmaz.
Zorla güzellik olmaz.
Şaşkın ördek, tersine doğru yüzer.
Şimşek çakmadan gök gürlemez.

BURUNÖREN'DE SÖYLENEN BİLMECELER

Burunören'de hoşgörülü, bol sohbetli ve bu yönleri ile gayet neşeli insanları vardır. Çocukluk yıllarımın geçtiği köyümüzde bilhassa kış aylarındaki, akşamların benim olduğu gibi diğer yaşayanların belleklerinde de bambaşka yeri vardır. Çünkü diğer mevsimlerin aksine bu mevsimde köyde yaşayanlar, güz ayında bütün işlerini bitirdikleri için kış mevsiminde odalarda, bol sohbetli, hoş günler için hepsi de evlerinde olurdu. Kimsenin kışın çalışma gibi kaygıları yoktu.

Bu nedenle evlerinde yalınız kendi başlarına oturmaktansa birkaç aile bir eve toplanıp o akşamı neşe ile geçirmeyi yeğlerlerdi. Akşam evine oturmak için gelecek misafirlerini ağırlamayı düşünen ev sahibiyse dışarıda hava ısısının düşüp havanın soğuması ile akşamın erken saatlerinde enerji ayarı olmayan tezek yakan sobalarını yavaştan ateşlemeye başlar. Evlerinde akşam yemeklerini yiyen sohbet meraklıları ve kendi evlerinde yalnızlıktan sıkılan aileler *(bilhassa soba yanan sıcak evlerde)* toplanmaya başlarlar.

Çay ve kahveler içildikten sonra sohbetler başlar. Varsa köydeki güncel konuları kendi aralarında konuşurlar. Tabi sohbetler hemen bitecek değil yaa….! Bilenler varsa hikâye veya masal anlatırlar. İlginç bazı manzaraları orada görmek mümkündür. Yanan sobanın ısısı ve içeride oturanların teneffüs etmesiyle oda içerisinde normalin üzerinde bir ısı oluşur. Kerpiçten plansız olarak yapılan bu küçük oturma odalarında normalin üzerindeki ısınmadan genellikle yaşlılar olmak üzere, bazılarının uyumaya başladıkları görülür.

Romantik ve yaşayanların hafızalarından silinmeyen böyle manzaralı kış akşamlarında odada oturanlar, bildikleri bilmeceleri hem sohbetin uzaması hem de tatlı tatlı uykuya dalanları uyartmak için sormadan da edemezler.

Bilmece sorulurken uyumuş olduğu için bilmecede ne sorulduğunu bilemeyen uykulu kişilerin insanı güldürecek şekilde başka cevaplar vermeye çalışanın hareketleri, oradakileri kahkahalara boğar. Hatta dinlemeyip uyuyanlar odada oturanlar tarafından cezalandırılır. Ben burada köy yaşantısındaki kış gecelerinin vazgeçilmez eğlencesi mantıksal cevaplar içeren bilmecelerinden derleyebildiklerim bazılarından örnekler vermek istiyorum.

Ağzından yer ağzından kusar.	Yayık / Yannık
Altı kara, üstü kara içindeki beyaz para.	Çekirdek
Altı demir üstü demir, içinde büyük amir.	Soba
Baldan tatlı zehirden acı.	Dil
Ben giderim o gider önüm sıra tim-tim eder.	Gölge
Benim adım iki hece, çalışırım gündüz gece.	Saat
Bilmece bildirmece, el üstünde kaydırmaca.	Sabun
Bir ağacı oymuşlar, içine dünyayı koymuşlar.	Televizyon
Bir evim var dört odası var.	Ceviz
Bir yumağım var. Sararım-sararım bitmez.	Yol
Cansız canlıyı tartar.	Beşik
Çarşıdan aldım bir tane eve getirdim bin tane.	Nar
Çarşıdan alınmaz, yağlığa konulmaz, ondan tatlı bir şey olamaz.	Uyku
Dağa varır seslenir eve varır yaslanır	Balta
Dağı var taşı yok, denizi var kuşu yok.	Harita
Dal ucunda kırmızı gelin.	Kiraz
Dal ucunda kitli sandık.	Ceviz
Dam başında dana oynar, kaç dedim yine oynar.	Dolu *(tolu)*

Dört kardeş ev yapar.	Çorap iğnesi
Dört kardeş bir kuyuya taş atar.	İnek memesi
Dut ağacını oyarlar, içine mani koyarlar, ağlama tonton ağlama, kulağını bükerler.	Saz
Dışı kazan karası, içi un helvası.	Kestane
Elden ele dilden dile, bunu bilmeyen kertenkele.	Para
Elinde kantar, altını tartar.	Kulak
Ev üstünde şapkalı Ahmet.	Baca
Fil fillice, boynu eğrice.	İbrik
Gündüz kalede, gece belada.	Yatak
Het dedim, hüt dedim, git şuraya yat dedim.	Süpürge
Hoplayarak yürür, patlayarak ölür.	Pire
Kapıyı açar, örtmeden kaçar.	Rüzgar
Karınca kaderince, yol yapar ince ince.	Makina
Kat kat katmer değil, yenilir elma değil.	Soğan
Küçücük dalı var, kadifeden donu var.	Patlıcan
Kısa boylu, kadife donlu.	Patlıcan
Küçük mezar, dünyayı gezer.	Ayakkabı
Küçük küçük odalar, birbirini kovalar.	Tren
Kırmızı kabuğun üzerine beyaz güvercin dizili.	Diş
Pişirirsen aş olur, pişirmezsen kuş olur.	Yumurta
Sabahleyin kalktım çatal kuyuya düştüm.	Pantolon
Sarı sarı sarkar, düşerim diye korkar.	Ayva
Soktum doldu çektim soldu.	Çorap
Suya atarım ıslanmaz, etini keserim seslenmez.	Gölge
Sıra-sıra odalar, birbirini kovalar.	Tren
Şekere benzer tadı yok, gökte uçar kanadı yok.	Kar
Tavuktan küçük, insandan büyük.	Şapka
Üstünden ot biçtim, altından süt içtim.	Koyun
Uzunluğu urgan gibi, genişliği yorgan gibi.	Irmak
Yarı kaşık, duvara yapışık.	Kulak
Yazın giyinir, kışın soyunur.	Ağaç
Yer altıda sakallı dede.	Soğan
Yer altıda gezer, yedi gelinden güzel.	Saban
Yol ortasında kilitli sandık.	Mezar
Yol üstünde bulgur kazanı	Karıca
Yük üstünde kıllı yumak.	Kedi

Şu dünyada üç şey yok dedi:

a) *Göğün direği yok*
b) *Denizin kapağı yok*
c) *Kızıl otun tohumu yok*

Bir kuyum var, içinde iki türlü suyum var
Pencereye bir kuş geldi, cak dedi - cuk dedi. ➔ Yumurta

Biz-biz idik, otuz iki kız idik
Akşam oldu dizildik, sabah oldu silindik. ➔ Yıldız

Çarşıdan alınmaz
Mendile konulmaz
Tadına doyulmaz ➔ Uyku

Kırk kız idik, bir dala dizildik
Kırkıncı geldi kıramadı,
Vurguncu geldi vuramadı. ➔ Tarak

Burada baktım emir memir
Yanına vardım kitli demir
Açtım baktım arı boku
Yedim baktım altın topu ➔ Bal

Hey hırt katı, hırt katı,
Kırmızıdır üst katı,
Yapmacılar yapamaz,
Çatmacılar çatamaz,
Bu Allah'ın hikmeti. ➔ Soğan

***

BURUNÖREN'DE LAKAPLAR ve TANIM SÖZLERİ

Lakaplar her ne kadar kişileri üzse, onları kızdırsa da aslında bunlar kültürümüzde ve yaşamımızda var olan kişileri tanım sözleridir. Lakaplar yani yakıştırmalar kişinin huyu, karakteri ve davranışı hatta aşağıdaki örneklerde görüldüğü üzere o kimsenin fiziki yapısına göre yapılır ki ben şahsen fiziki bakımdan takılan lakapları tasvip etmiyorum. Lakap takılan kişi başta karşı çıksa da zaman içerisinde alışıp gidiyor ve doğal karşılıyor. (*Bir örnek vermem gerekirse benim annemin babası Sivas ili, Şarkışla ilçesine bağlı Saraç köyü nüfusunda kayıtlı "Kara Hasan" denilen bir babanın oğlu olarak resmi kayıtlarda yer almaktadır*.)

Gelenekselleşen Lakap diğer adı ile isim takma aslında mecburiyetten zorunlu hale gelmiş. Hatta köylerde lakapçılar bile türemiş. Köylü bunların varlığına sevinmiş. Kimisi lakapçının kişilere taktığı lakaplara gülerken, genç bekar kızlar; aman bana lakap takmasın diye el açıp Allaha dua etmiş, lakapçıya yalvarmış. Bana göre asıl mecburiyet kişilerde soy ad olmadığı için bu gibi yakıştırmalarla kişilerin daha iyi tanınması sağlanıyor ve neredeyse bir lakap almak kişilerde istek haline geliyor. Burunören köyünde yaşamış olan ve yaşayan sülalelerin soyağaçlarını çizerken ve onlarla ilgili yazılarımı hazırlarken bayağı zorlandım. Çünkü bir sülalede değil sadece bir ailede aynı isimden onlarcasına rastladım. Soy ad yok. Olsa dahi aynı isimden çok. Hasan oğlu Hasan, Hasan oğlu Hasan, (*Osmanlı dönemindeki eski Tapu kayıtlarında ve diğer resmi evraklarda ayı sözler şöyledir. "Hasan bini Hasan, Hasan bini Hasan"*.) vs. Sayamadığım kadar örnek verebilirim. Burunören'de veya aynı köyde yaşayan insanlar birbirlerini doğal olarak çok rahat tanımaktadır. Fakat aşiret içinde çoğalan nüfus karşısında birbirini tanımaları zorlaşıyor. Çünkü aynı isimden ve soyadı taşıyan kişi fazla. Lakabı olan kişilerin oğulları, kızları ve torunlarını tanımak merak edip soranlar için zor olmuyor hemen tanıyorlar. Çünkü lakap takılan kişi köyde tanınanlar arasına girmiş oluyor. Lakap, bana göre "tanım sözleri", sadece Burunören köyünde değil bütün toplumda var olan ve sürüp gelen bir gelenek halindedir.

Burunören'de lakaplar:

Ağzıkara, Bitlibağdat, Boncuklu, Cartanbıyık, Cıdırmehmet, Cırıkziya, Culukcuma, Çamcı, Çaparnazmiye, Çaparmustafa, Çatalduran, Çatlakduran, Çildede, Çopurmehmet, Deliayşe, Deligelin, Deligözel, Delihasan, Delimemo, Devemelek, Dilliboduk, Fanfanali, Golimehmet, Göğelif, Gumcu, Haveş, Hülleci, Kamburhasan, Hırlakkaraba, Karaayşe, Karaeşe, Karahalla, Karamusa, Katıkmustafa, Kıçıkara, Kirlihamdi, Körhacı, Kürtükmustafa, MacarÇerkez, Motormelek, Muhacirarif, Parlakiyip, Saçıbiçik, Sağırmelek, Sakardurmuş, Sarısultan, Siflisel-ver, Sineklimedine, Sulucuk, Şarpıt, Tangılayşe, Tapanali, Tazımahmut, TilkiYusuf, Topalüsüyün, Topalyakup, Üllüz, Zımbılzöhre, Zomali, Zımbılsultan.

KÜLTÜR - SANAT ve ŞİİRLER

Diğer köylerde olduğu gibi yakın tarihe kadar Burunören köyünde de kültür amaçlı herhangi bir dernek veya kuruluş yoktu. Nedeni köy nüfusunun çok düşük olması ve kültürel çalışmaları yapacak kişilerin işleri ve meslekleri gereği, Türkiye'nin diğer yöreleri ile yurtdışında yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Anadolu'da köklü bir Kültür yapısına sahip olan Türkmen boylarından olan Atalarımız eski kültürlerini kayıp etmeden olumlu ve yararlı her şeyi rahatlıkla kabullenmişlerdir. Yalınız yıllardır yönetimlere küskün olarak, içlerine kapanık olarak kalmaları ile kentleşen bölgelerdeki güncel sanatları öğrendikleri söylenemez.

Burunören köyünün ilk temelini atanlar, tıpkı kendi ataları ve dedeleri gibi kendi kafalarında çizdikleri köylerdeki yaşam felsefesinin dışına çıkamamış ve kendilerine özgü bir yaşam biçimi oluşturarak bugüne kadar yaşaya gelmişlerdir. 1950 yıllarının sonlarında en son olmak üzere, daha düne kadar askerliği haricinde köyden hiçbir erkek çalışmak amacı için de olsa mecbur kalmadıkça köy dışına gitmemiştir. O yüzden büyük kentlerde yayılan kültür ve sanatın nimetlerinden pek faydalanmamışlardır. Aşiretin insanları genetik yapılarından olsa gerek ataları gibi, müziğe çok önem verirler.

Çünkü saz ile yapılan müzik eşliğinde bütün dertlerini ve sıkıntılarını dile getirerek, bireysel düzeylerde kalsa da rahatlamaya çalışırlar. Aynı duyguları dinleyenlerde beraberinde yaşar. Türk boylarında, bilhassa Türkmenlerde bu işi yapanlara aşık adı verilir. Aşıklar eskiden "Kopuz" denilen bugün, çöğür, saz ve bağlama adı verilen ve üç ile sekiz telleri olan müzik aletlerini çalarak içinden gelen duygularını dile getirirler. Yıllarca sürüp gelen bu kültür ve görenek hala devam edip gitmektedir. Yıllarca önce yaşamış Anadolu Türk halk aşık ve ozanlarının söz ve nefesleri, yetişen nesiller tarafından günümüze kadar çalıp söyleyerek gelmiştir. Bu isimlerden: Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah, Sadık Baba, Seyranî gibi tanınmış aşıklar örnek olarak verilecek bazılarıdır. Onların deyişleri ve türküleri günümüze kadar söylenip gelirken; günümüzde yetişen çok değerli örnek alınacak Aşık Veysel, Aşık Mahzunî, Muhlis Akarsu, Aşık Ali Kızıltuğ, Gülabî gibi çok sayı da çağımıza ismini yazdıran Türkmen aşık ve ozanlarda vardır.

Yakın akrabalık bağlarımızın olduğu çevre aşiret köylerinde aşıklara özenti ve onları dinleme merakı aynıdır. Yalınız Karpınar köyünde dünyaya gelen Aşık Hüseyin Aslan (*Aşık Üso olarak tanınır*.) 1954 yılında TRT Radyosundan Türkiye'ye adını duyuran aşiret adına örnek verecek tek aşıklarımızdandır. Özel eğlence, düğün ve muhabbet toplantılarında aşıklama düzeninde saz çalıp, adlarından söz ettirenler ise;

Burunören'de **:** Haydar Erdoğan, Ahmet Boyraz, Ali Erdoğan, Mahmut Doğan, Hasan Ekici.

gibi adlarını duyuran ve çevre aşiret köylerde önceden beri tanınan kişilerdir. Bugün bu isimlere eklenecek, Burunören ve aşirette daha çok gençler vardır. Burunören'de ise; müzikle yıllardır ilgilenen; Hanifi Yalçın 1969-1978 yıllarında Haydar Erdoğan ve 1980 yılında sonra Ahmet Poyraz, Ali Erdoğan, Mahmut Doğan ve Hasan Ekici adlarındaki kişiler olmuştur. Yeni yetişen gençler arasında saz ve bağlama çalma merakı son yıllarda giderek artmıştır. Köyümüzde edebî yönü ağır basan yetenekli şiir yazanlarımızda vardır. Ben burada şiir yazan bu kişilerinin şiirlerinden örnekler vermek istiyorum. Bunlar sırası ile şunlardır:

1 - Bektaş	2 - Eyüp Görgülü	3 - Halil Tunç
4 - Hüseyin Ergül	5 - Haydar Erdoğan	6 - Musa Şimşek
7 - Bahattin Tunç	8 - Nergiz Tunç	9 - Muzaffer Arıca
10 - Fatma Tunç /Erdoğan	11- Buket Demir	

BEKTAŞ: (Ali Oğlu) :

Kethüda Oğullarından Ağcalı Kağın torunu, Hasta Ali'nin oğludur. Köyde yetişip büyüyen Bektaş askerden önce ve askerden geldikten sonra develer ile yük taşımacılığı yaparak geçimini sağlamaya çalışmış. Rusya'dan kalkıp Karadeniz'den Samsun ve Ordu limanına yanaşan Rus gemilerinden aldıkları yükleri (Anadolu'da bulunmayan tuz ve şeker gibi malları) Maraş ve Antep tarafına götürür, oradan aldıkları ipekli kumaşları ve Suriye ve Irak mallarını Anadolu'ya getirirmiş. Yine bir seferinde 1870 yıllarında Samsun'dan aldığı malları beş deveye yükleyip, Sivas toprakları üzerinden Bünyan ve Uzun Yaylayı geçip Maraş'a doğru yol alırken; gece gündüz üzerinde ağır yükle yol giden develerinden genç dişi olan bir tanesi aniden hastalanarak Maraş'a varmadan yolda ölür.

Yıllarca çalışmasının karşılığı olarak deve sayısını beşe çıkartan Bektaş, develerinden birisinin ölmesi üzerine adeta yıkılır. Yapacak başka şeyin olmadığını anlar ve çaresizlik içinde ölen devenin yükünü kalan dört deveye taksim edip yükledikten sonra Maraş'a doğru yol alırken, Burunören'e dönüşünde ailesine ve büyüklerine vereceği hesabı da düşünerek aşağıdaki şu iki dörtlüğü söyler. (Dikkat edilecek olursa bu şiirinde gerçek bir Anadolu Türkmen ve bugün Yörüklerin değişime uğratmadan kullandıkları Türkçe kelimeleri kullandığı göze çarpmaktadır.)

Devem dört değil beş idi
Alayı da birbirine eş idi.
Gonur daylak alayına (*hepsine*) baş idi
Telli mayam kalk sılaya gidelim.

Sılaya varmadan siymedi tuzum
Maraş'a varmadım kör olsun gözüm.
Eğlen burada kal katın kızım
Telli mayam kalk sılaya gidelim.

EYÜP GÖRGÜLÜ : 1930 - 2002

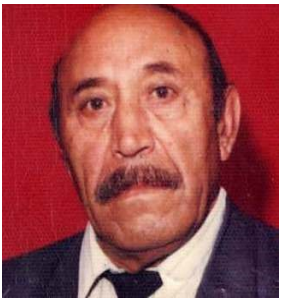

Eyüp Görgülü, 1930 yılında Burunören'de Cin Hüseyin'in kızı Hatice karıdan dünyaya geldi. Babası köyden Süleyman ağa diye Süleyman Görgülü' nün oğlu olup; Çerkez'in torunudur. Köyde İlk okul olmadığı için okuma yazmayı Karaözü' de okula giderek ve köyde kendi yaşıtları olan arkadaşları ile beraber köye gelen, Karaözü'lü Mehmet Avcu gibi köy imamlarından öğrenir. Zeki ve beceri sahibi olan Eyüp Görgülü ne yazık ki ilkokulu bitiremediği için başka okullara devam edemez ve babası ile çiftçilik yapmaya başlar. İyi bir konuşma üslubu, geniş bilgi ve kelime dağarcığına sahip olan Eyüp Görgülü, şiir yazmaya henüz küçük yaşlar da başlar.

İlk şiirlerini köydeki genç bekar kızlar için yazar. Çok beğenilir köyde. Beğenilmesine sevinir ve başka şiirler yazmak gelir içinden. Sonra çevreye, tabiata ve insanlığa aşık olur. Onlar için yazmaya başlar şiirlerini. Tabii bu arada ülkemizde gelişen güncel olayları izlemekten geri kalmaz. Gelişen her olay için kalemine sarılır. Bazı olayların tekerrür etmesinden tehlike sezer. Birlik, beraberlik ve dostluk çağrıları yapar şiirleri ile. Ünlü ozan Yunus'un dediği gibi ''Gülelim eğlenelim, bu dünya kimseye kalmaz'' sözleri ile mırıldar dudakları. Herkese bunu anlatmaya çalışır kalemiyle mısralarında. Şairin şiirlerini okursak bunu daha iyi anlarız.

Eyüp Görgülü köyde olmasa da geniş tarla ve mallara sahip bir ailenin üç çocuğundan birisidir. 1960'lı yılların başlarında başlar çift traktörle çiftçiliğe. O gün için en modern ve varlıklı çiftçilerin sahip olabileceği bu düzen içinde, kardeşi ile çalışırken; bir Almanya sevdası başlar köylerde. Köydeki işini gücünü bırakıp giden gidenlerden biriside Eyüp'ün kendi kardeşi olan Çerkez'dir.

Bir iki yıl çalışanlar o günlerde köye iyi para ile dönerler. Köyde işi malı mülkü olmayan fakirler için, bulunamayacak bir iş ve iyi bir kazanç yeridir Almanya. Şair bunlardan etkilenir. Bir yıl boyunca çalış, çabala eldeki gelir, kendi deyimiyle kapısında çalışan bir fakirin, altı ayda biriktirdiği para kadar bile değildir. Hele birde şu Almancıların teypli, radyolu ve altında araba şu forsları yok mu? Eyüp Görgülü'yü kızdırır. Elindeki traktörlerini satıp Almanya'ya gitmeye karar verir. 1970 yılında Almanya'ya turist olarak gidip çalışmaya başladı. İşte asıl şair için hayat ve çekilmez yaşam bundan sonra başladı. Şimdi şu dörtlüklerine bakalım. Vatan hasreti çekerken kendi menfaatinin içinde bir eşkıya oluşturduğu ve kendisini köyüne (sılasına) geri dönmesine mani olduğunu vurguladı ve nedenini (*Gavur parası*) Alman parası kazanmak hırsında gördü.

Kader, talih, çile benimle beraber
Gülmek yasak dediler işte gülmüyom.
Vatan benim anam toprağım gibi
Çocuk oldum ağlıyorum derdim bilmiyor.

Dağlar çiçek açmış yurdum gel diyor
Eşkıya menfaatim beni salmıyor.
Yollarını kesti Eyüp ağladı,
Yalvarıyor ama yüzü gülmüyor.

Acımıyor bize kimlere küsek,
Cellat hazırlanmış istiyor asak.
Aracıya kızar, istida yasak,
Ne kadar kaba imiş, sözde almıyor.

Kumaş bozulursa giyilmez astar
Allah'ım yurdumu sen bana göster.
Gönül dolu dizgin vatanı ister,
Menfaat tedbirli aman vermiyor.

Geçti yirmi sene, vatan özlenir
Huzur kayıp olmuş, nerde gizlenir.
Karalar bürünmüş, vicdan sızlanır,
Yalvarmak kar etmez, sözde almıyor.

Eyüp, vatan ister, derdi göresi
Bizi öldürecek gavur parası.
Gurbetin acısı kurşun yarası
Sinem kevgir, gözer kimse bilmiyor.

Eyüp Görgülü bu şiirinde zamanın Milli Eğitim Bakanlarından olan Ali Naili Erdem tarafından hazırlanan bir kitabın, okullarda ders kitabı olarak okutulmasına tepki göstermektedir. Bütün Türkiye'de tepki gören kitapta bir işçinin namusu ve şerefi ile doktor, avukat ve profesörün namus ve şerefi bir olamaz gibi sözler ile Alevilerle ilgili iftiralar ve tahriklerle dolu yazılar yer almakta idi. Şair bu şiirinde bu kitabın halkın ve milleti böleceğini ve ikicilik yarattığını dile getirmektedir. (Topla o kitabı yırt at, yoksa çok fena olur demekte)

FENA OLUR

Kardeş bu yurdu iki bölen var
Milet te beladır, dert fena olur.
Bir gene misali emer kanını,
Hastalık getirir bit fena olur.

Müslüman düşmanı yazıyor neler,
Anneler yavruyu yurt için beler.
Kuzuya saldırır, ikiye böler
Yalın sağ gezer, kurt fena olur.

Ulan bu iftira yanarsın nara
Dinde yalan olmaz ey yüzü kara.
Vietnam değildir Türkiye bura
İkiye bölersen yurt fena olur.

Külli iftiradır tövbe ve haşa.
Gayretin yanlıştır bölemen boşa.
Böylesi itleri getirmeyin başa,
Vatana zararı pek fena olur.
Eyüp Görgülü'yüm yurduna yanar

Bu millet bölünmez hep seni kınar.
Hakem-î Mervans' ın Mervan-ı himar
Topla o kitabı yırt fena olur.

Eyüp Görgülü, okuyacağınız bu şiirinde, Türkiye'ye yıllık izini için geldiğinde gördüğü bir ailenin yaşantısını mısralara dökmüş ve gördüklerini objektif olarak yansıtmaya çalışmış.

PERİŞAN

Yolcu idim bir köylüye rastladım
Türkçeyi bilmiyor, dili perişan
Eşeği, ineği kağnıya koşmuş
Uymaz birbirine yolu perişan.

Almancısın derde bakar yerinir.
Burçak yolar kıçın-kıçın sürünür.
Şalvar yırtık her tarafı görünür,
Derdini sormayın hali perişan.

Bir büyük oğlunu askere salmış
Mirası fakirlik, dededen kalmış.
Karısı doktora varmadan ölmüş
Ayşe ölmüş ama Ali perişan.

Tesellisi şükür diyor burama
Dört çocuğa birer metre dolama,
Surat çatlak, ağız dudak yalama,
Mecnun çöle düşmüş, çölü perişan.

Yavanlıktan iyice benzi sararmış
Sırım sıkmış, ayakları yara olmuş.
Çitimeli çarığın kenarı kalmış,
Vücudu çıplak ya.! deri perişan.

Bekliyor yokuş ne zaman biter
Kul başından uzak, bu başka beter.
Kışın soğuğunda ahırda yatar,
Yarılmış parmaklar eli perişan.

Eyüp Görgülüyüm çile güç gelir,
Ömür boyu oruç, karnım aç kalır.
Azrail gelmiş, doktor geç kalır,
Ölmüş te gidiyor.! salı perişan.

Eyüp Görgülü, olur da siyasete ve politikaya ilgisiz kalır mı hiç? Elbette kalmaz. Çeşitli vaatlerle oy isteyen politikacılar, hele birde kendi menfaatleri için, vatandaştan aldıkları oyları pazarlayarak, bir başka partiye transfer oldularsa. İşte o zaman şair Eyüp, kendi

silahı olan şiiri ile bu milletin, kimsesiz olmadığını Ata'ya şikayet edip, bu millete bir sahip çıkacağını vurguluyor.

VATAN

Katar ile deveyi hamutla yutan
Beygir pazarımı, ne alıp satan
Emmim dayım benim o şehit yatan
Yine bir Atatürk isterim vatan.

En sonunda yine bizi ektiler
Bu yurt için nice kanlar döktüler.
Biz oy verdik, bak pazara çektiler
Bizleri ettiler saf dışı çatan.

Bakın gün geçtikçe neler oluyor
Her şehirde birkaç kişi ölüyor.
Vatan öksüz kaldı sahip arıyor
Senin bir sahibin var derim vatan.

Çekin ey çıkarcı nedir bu kanca
Umudum orada düzelir bence
Acemi elinden olduk eğlence
Ateş serpti yurda kor derim vatan.

Dini tesbih çeker namazdır işi
O bir azılı melanet başı
Neden öldürüyor gardaş - gardaşı
Bunun bir sebebi var derim vatan.

Eyüp Görgülüyüm bende emekçi
Şehitler gaziler yurduma bekçi
Almanya'ya düştüm oldum emekçi
Gözlerim doluyor zor derim vatan.

Nasıl isyan etmesin ki şair Eyüp Görgülü. Bir doğal felaket olan deprem dolaysıyla yerle bir olmuş olan Van, Muş ve Muradiye'de görülmemiş bir şekilde hırsızlık ve yolsuzluklar olur. Depremden ölmeden sağ kurtulan felaketzedeler kendi canları derdinde düşer. Evsiz, yurtsuz aç ve susuz iken, bölgeye gelen yardımların devletin memurum dediği vicdansızlar tarafından talan edilip çalınması ile yankıları taa. Avrupa'ya ve dünyaya duyulur. Özel Televizyon kanallarının olmadığı o yıllarda, TRT Televizyonu ve Radyosu tarafından sık sık duyurulmasına sitem eden Eyüp Görgülü, şu dizeleri ile dile getirir.

MURADİYE

Yabancı basından utanın biraz
Bu kış böyle gitmez gelir bir gün yaz.
Ölü kefeninden Allah'tan korkmaz
Bakın kefenleri soyan soyana.

Yer ile düz oldu sesler duyurmak
Çoban alakası, ölü sayılmak
O yardım sana mı ey karnı doymaz?
Gizleyip durursun, duyan duyana.

Muradiye maf oldu gelinde bakın
Teselli ol gardaş teselli hakkın
Ölü kefenimi Allah'tan korkun
Yazık insanlığa kıyan kıyana.

Virandır kasaba suları akmaz.
Çıkarcılar ortada kimseyi takmaz.
Sadaka muhtacı Allah'tan korkmaz,
Mazlumun hakkını yiyen yiyene.

Allah yardım etsin çıplak yatana,
Yardım edilir mi alıp satana?
Ben insan isterim biraz utana
Haksızlık meydanda süren sürene.

Yaşı on karnı aç, elin emiyor.
Ensesi kalınlar hisse umuyor.
Herkes ölüsünü kendi gömüyor
TRT senin de görevin övüne- övüne al.!

Analık çocuğumu şöylemi gezsin.?
Ulu tanrım bunu elesin seçsin.
Ne ağlarsın yavrum sen yine açsın,
İnsanlığa her gün kıyan kıyana.

Adaleti böyle cebeci beyin
Okulu yok, yolu yok talihsiz köyün
Lisan bilmiyorum derdimi deyin
Basına derdimi aman deyin ha.

Doğru bu derde her kesim yanar
Okul yok, Türkçe yok, gözüne bakar.
Elbet bu millete bir sahip çıkar
Van'da matem var duyan duyana.

Bu felaket bize Allah'tan oldu
Yapılan yardımı çıkarcı aldı.
Sağ kalan soğukla açlıktan öldü
Rahatı yerindedir bizim beyin ha..

Eyüp Görgülüyüm mağdura yazık
Engel var arada gitmiyor azık.
Oğlum alışırsın az daha dişini sık,
Yetişmez yardımlar yiyin, yiyin ha..!

"Endişe duyuyorum, azıtmaya başladılar bunlar vatanı bölmek istiyorlar. Karanlıklara dönmek yok artık" diyen Eyüp Görgülü, 1993 yılında Sivas'ta 37 kişinin bir otelde diri diri yakılarak öldürülmesinden sonra şeriat özlemcilerine ve ülke bütünlüğünü bozup kendi gibi düşünen ve inanan bir azınlık ile rejimi yıkmaya çalışan katil zihniyetlileri ılımlı bir üslup ile kınayan şu şiirini yazıyor.

YAZIKLAR OLSUN

Yazarın kalemi, ozanın sesi
Suçumuz ne idi yaktınız bizi
Bizi yaratanın kör değil gözü
Kınıyorum sizi lanetler olsun.

Cuma'dan çıktınız bu nasıl bela
Böyle adi yobaz gelir mi yola.
Yezid'in ordusu Sivas Kerbela
Kınıyorum sizi yazıklar olsun.

Sahipleri geldi sürüsünü arar
Yurdu böleceksin ne işe yarar.
Köpekler yüz buldu, kurt sürüyü kırar
Kınıyorum sizi yazıklar olsun.

Kuran'da buyurur Rabbül- alemîn
Cuma gününde adam mı yanar ey dinsiz hain.
Evel millet Allah der, bağırır daim.
Kınıyorum sizi yazıklar olsun.

Müslümanım derde olursun Yasin
Muharren oldu o Aziz Nesin
Vicdanın olsa sende yanarsın
Kınıyorum sizi yazıklar olsun.

Aşık ozan derki zamanlar kötü
Katil hazırlanmış kötü niyeti
Sivas'ın köpeği Kangal'ın iti
Kınıyorum sizi yazıklar olsun.

Eyüp Görgülüyüm der gel fazla yanma,
Sekiz saat yandık daha güvenme.
Zülfikar'dan korkup, kılıçtan dönme
Kınıyorum sizi yazıklar olsun.

Eyüp Görgülü bu. Her şey gördüğü gibimi kalacak? Hayır. Mutlaka bir şeyler söyler ve yazar. Bir de demlenmiş se söylemeye ne hacet. Yapacağını bilir o. İşte bir gün Almanya'nın Frankfurt şehrinde bir barın önünde kendi halinde demlenirken arada sırada karşılaştığı bir Türk vatandaşı ile tekrar karşılaşır ve aralarında dostluk kurarlar.

Yeni edindiği arkadaş oldukça dertli ve Almanya'ya geldiğine de geleceğine de bin defa pişmandır. Önce karısı gider Almanya'ya sonra kendisini istek yapar ve götürür. İşte o zaman hayatının en büyük hatasını yapar zavallı adam. Çünkü sonradan karısı tarafından getirilen bu kişi üzerinde karısı, kendinde bambaşka bir varlık ve üstünlük görür. Bunu bir türlü kendine yediremeyen zavallı adam, üzerindeki sıkıntı ve stresi atmak için Eyüp Görgülüye yaklaşır ve ona dertlerini anlatarak, biraz dertlerini hafifletmek ister. Adamı dinleyen şair, sonraki günlerde bu kadının hareketlerini kendi gözleriyle görüp şahit olduktan sonra şok olur ve hislerini şu mısralar ile dile getirir.

Hey! Almanya nerden geldim ben sana
Avrat, meistarım (*Ustam*) oldu bana buyurur
Sigara bilmezdi elden öğrenmiş
Dumanını halka - halka.. kıvırır.

Elbise yakışmaz kendini beğenir
Haddine söz söylemek Polis çağırır
Doğru yürüyemez kalça kıvırır
Rüzgar vurur eteğini savurur.

Sabrım kalmadı iyice taşıyor.
Karı sana ne oldu aklım şaşıyor.
Temizlik bulaşık bana düşüyor,
Arar noksanımı durmaz bağırır.

Ardı önü açık bir manto ister
Kendi konuşacak herkese sus der.
Kıdemliyim der de itaat ister
Karnım aç ama, çene ile doyurur.

Ahlaksıza yetmez kimsenin gücü
Köylümü, şehirli mi, bu kadın neci.?
Kendi müdürüm der, bende odacı
Yüzü gülmez zile basar çağırır.

Döğüyor kocayı nereye gitsin
Öldürdün adamı sülalen batsın.
Mayası bozuk ise Almanya ne etsin
Aman duyar hatırıma değinir.

Yüksek ökçe giymiş seyrek adımlar
İçkiyi öğrenmiş her gün yudumlar.
Sakın incinmesin başka kadınlar
Elbise beğenmez soyar giyinir.

Fiyatı sorulmaz desem kaça aldın.?
Keyif için mi geldik? niye göç oldun.?
Yaşı elli beş çiçek gibi açıldı
Cıngırdaklı beşik bulsa doğurur.

Bir şapka vurulmuş al ile pullu
Çarşıda yürürken tam çifte telli
Türkiye'ye de dönmez arkası zilli
Aynaya bakar da kendin beğenir.

Eyüp aslını öğren, bu kimin nesi
Taze gelin oldu yeni kınası.
Yaşı geçkin ama tonacı sesi
Şehirden çağırsa, köye duyurur.

Eyüp Görgülü çok şakacı, nüktedan ve konuşmaları ile iyi bir laf üreticisidir. Onu tanımayan birisi dahi konuşmaya başlamasından sonra hemen anlar ve onu dikkatle dinler. Dinletmesini de bilen biridir. Almanya'da bir fabrikada çalışırken yanına bir Türk bayan yaklaşır ve şiir yazıyormuşsun bir şiirde benim için yazar mısın der.

Bunun üzerine Eyüp, kadına: kendimce iyi veya kötü yazarım der ve keser. Kadın tekrar eder bir de benim için yaz da bakalım nasıl yazıyormuşsun der. Çalıştığı iş yerinde işi kısa bir süre için bırakan Eyüp Görgülü kadına döner. Peki yazayım der. Kadına adın ney senin der. Kadın Huriye. Peki Huriye hanım sağa dön, sola dön, ileri git, geri gel derken kadın dayanamayıp birazda kızgın bir suratla Eyüp'e sen bana talimi yaptırıyorsun yazacağın bir şiir der.

Ben senden bunu istedim demesi üzerine; Bak Huriye hanım! siz bir avukata gidip dava açmasını isteseniz bu avukata derdinizi, şikayetinizi anlatmaz o da sizden sormaz ise nasıl sizin için bir dava açabilir demesi üzerine, Huriye hanım haklı bulur ve ne denildi ise yapar. İşte Eyüp Görgülünün gönül objektifinden şiirleri ile Huriye'nin şöyle bir tanımı ortaya çıkar.

HURİYE

Ne güzel yakışmış altın ile takın
Allah'ını seven gelinde bakın
Elde kötü çok kendini sakın
Söylenir dillerde sözün Huriye

Allı morlu giymiş nedir niyeti
Güzel olanların talihi kötü
Bir ben değil öldürüyorsun milleti
Başkadır baharın kışın Huriye.

Gece gündüz firma Roth'da çalışın
Yalınız yaşarsın nasıl alışın
Elma yanakların tatlı gülüşün
Sohbetin başkadır, senin Huriye.

Eyüp Görgülüyüm sohbet eylesem
Yanıma otursan şiir söylesem.
İhramdır neyine tavaf eylesem
Kabe Beytullah mı, gözün Huriye.

Türk milleti, bir toplum olarak kendimize has adet örf ve ananelerimiz vardır. Bu milletten ve toplumdan olup, bu töre ve geleneklere aykırı düşenler, kendi ailesi içerisinde asi ve isyankar evlat muamelesi, toplumda ise; bu kişileri kendi yöntemleri, üslupları ile yargılayarak cezalandırmıştır. (*Bunun için bizde hep büyükler ne derse doğruyu der. Yanlışı olsa bile*.)

İşte bunların başında bugün dahi çoklarının anne ve babanın isteği üzerine bilmediği tanımadığı birisiyle evlendirilmesi olayı gelmektedir. Sevmek, sevilmek o taze genç delikanlılık çağlarda birbirine bakarak gönüllerine ve kalplerine sevgi enerjisi doldurup, pekiştirecek ve ebedileştirecek ölümsüze dek beraberlik yoktur bu evliliklerde. Olmaz demeyin. Vardır. Oda tıpkı bizim şair Eyüp Görgülü gibi. Sevemedim diyor, ben sevilsem de. İşte böyle bir evlilik yapan şair ilerleyen yaşına rağmen, bir tadımlıkta olsa mutluluk aramış ailesinde ve yuvasında. Ama hiçbir zaman bulamamış. İşte birkaç bardak yudumladıktan sonra kaleme sarılarak karısına şikayetini şöyle dile getiriyor.

SENİN OLSUN

En sonunda muradına eriştin
Terk ettim dünyayı kal senin olsun
Tedavisiz bu dert beni öldürür.
Kutnu kumaş giy şal, senin olsun.

Nasıl tedavi ettin beni güzelim
Acıyıp ta mezarımı kazanım
Boynu bükük seri sefil gezenim
Giydirdin karayı al senin olsun.

Öztürk'üm çok ufak var idi sorun
Şimdi murat aldın al yeşil görün
Daha dün okuntu ele toy düğün
Davul zurna getir, çal senin olsun

Eyüp Görgülüyüm çoktur hayalim
Gün me gün kötüye gidiyor halim.
Seni süründürsün benim vebalim
Zehir bana yeter bal senin olsun.

Efkarlı ve dertlidir bizim ozan ve şair Eyüp Görgülü. Başta da olduğu gibi evliliğinin son yıllarında ilk karısı ile mutsuzluğu giderek artar. Aradığı ilgi ve beklediğini bulamayan şair kendini içmeye verir. Kadehlerle içki masasının başında yaşamaya çalışır; mutluluğu ve özlediği hayatı. Ama her geçen gün sağlığından kaybeder. İşte kendini içkiye verdiği günlerde

karısı evi terk eder ve kendisi hastaneye yatar. Sağlığına tekrar kavuşan Eyüp Görgülü, evinin kapısını açıp içeriye girdiğinde gördüğü manzaralar karşısında evinde gördüklerini kendi mizahı ile şöyle dile getiriyor.

EVDEKİ DÜĞÜN

Sormayın derdimi keyfiyet başka
Kul görgüsü imiş kınamayın boşa
Yalınız benim ile her gün baş başa
Benim evin düğününü duydun mu?

Kara böcek düğün eder kınayı yaktı
Fare ata binmiş ciride çıktı
Kurbağa güreşti yılanı yıktı
Benim evin düğününü duydun mu.?

Bütün yaratıkların bana mı kastı
Örümcekler ağ kurdu yolumu kesti.
Bahşiş veren yokta, düğüne küstü
Benim evin düğününü duydun mu.?

Karınca garsondur iyi çalışır
Herkes dansa çıktı çoktur sevişen
Oyun bilmiyorum ki bende karışsam
Bizim evin düğününü duydun mu.?

Tahta kuruları yorganımı açtı
Okşayıp sevdiler her yanım şişti
Lambayı yakınca utanan kaçtı
Benim evin düğününü duydun mu?

Eyüp Görgülü' yüm bak neler yazdı
Buna hayat derler, cilveydi nazdı.
Evi temizledim diye hepsi de kızdı
Benim evin düğününü duydun mu?

Kendine göre yaşam ve mutluluğu bir türlü bulamayan Eyüp Görgülü' nün bu sefer işlediği konu da beklentilerinin olmaması ve ümit bağladıkları kişilerin ve akrabalarının kendisini terk etmesi. İşte bunlardan birisi de kardeşi olur. Alkole olan bağımlılığından dolayı münasebeti kesen kardeşi için; dahada dokunaklı ve anlamlı şu mısralarla gözleri dolarak soruyor.

NE OLUR?

Gücenme sözüme gardaşım ama
Haftada bir kere gelsen ne olur.?
Göz verdi yaram derdim deşildi
Kanayan yaramı sarsan ne olur.?

Yorgan yastık idim yattığın yere
Derdime dokunma kanıyor yarem.
Haftada çok ise, ayda bir kere
Şu berbat halimi görsen ne olur.?

Talihim ters gitti, çoktur gülüşen
Zoruma gidiyor nasıl alışsam,
Dar günümde bir ekmeği bölüşen
Şimdi elindeyse versen ne olur.?

Evvelden kumaş idim, şimdi oldum yaman
Sen iyi bilirsen kahırım kime.
Kibir gurur bilmem, ben varım ama,
Varınca yüzüme gülsen ne olur.?

Eyüp Görgülüyüm dünya alemin
Çektiğim cefamı.?, acep çilemi?
Masraftan korkuyorsan Tanrı selamı
Gelip giden ile salsan ne olur.?

Gibi daha birçok birbirinden güzel şiirin sahibi Eyüp Görgülü 2002 yılı zemheri (Ocak) ayında yaktığı sobadan çıkan kömür gazından zehirlenerek yaşamına köyde veda etti.

HALİL TUNÇ : 1930 - 1998

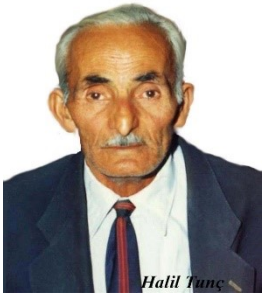
Halil Tunç

Halil Tunç, 1930 yılında Burunören'de Rahime'den dünyaya gelmiş olup, Kara Musa diye tanınan Musa'nın oğludur. Hayatı fakirlik ve yokluk ile geçer. Köydeki kendilerine ait arazileri üzerinde çiftçilik yapmaya başlar. Fakat kıtlık ve yokluk onu başka yerlere göçe etmeye zorlar. Ailesini ve çocuklarını alıp İstanbul'la gider. Halil Tunç köyünden ayrılmaya hiçbir zaman alışamaz. Fakat diyarı gurbette mecbur kalır. 1960 yıllarının başına rastlayan bu yıllarda ilk şiirlerini yazmaya başlar. Fakat tutkusu daha öncelere dayanır. Saz çalıp türkü söylemek için çok uğraşır Halil Tunç. Öğrenmek için köyde o zaman kendi çapında çalıp söyleyen Hanifi Yalçın'ın yanına gidip gelir. Fakat bir gün kendi anlatımına göre; Hanifi usta kendisine saz çalmasını öğretirken onun taklidini yaparak saz çalması Hanifi ustanın dikkatini çeker. Birden sinirlenir ve elindeki sazı ters çevirerek sapından tutup, Halil Tunç'un sırtına vurur.

Hanifi, ustanın yaprak yapılı sazı param parça olurken kendisi korkusundan bir daha öğrenmek için onun yanına gidemez. Aklındaki ve hayalinde iyi bir saz alıp o zaman odalarda çalıp, kendi türkü ve bestelerini söylemek olur. Ama hayalleri gerçekleşmez. Bunun üzerine kendi-kendine şiirler yazmaya başlar. Halil Tunç şiirlerini genellikle ayrılık ve hasretlik üzerine yazdığı görülmektedir. Köyden İstanbul'la göçen Halil Tunç, karısı Sultan'ı İstanbul'dan köye çocukları ile gönderir. Yalınız kalınca bakın dörtlüklerinde neler dile getirir.

DAHA NE GELECEK BENİM BAŞIMA

Sılaya gönderdim nazlı yârimi
Kimlere arz edem garip halimi
Felek kırdı kanadımı kolumu
Daha ne gelecek başıma benim.

Beni gönderme gelmem diyordu.
Ağlarım artık gülmem diyordu
Sırını ellere vermem diyordu
Daha ne gelecek başıma benim.

Benden ayrılırken gözleri doldu
Uzattı yanağını bir buse sundu
Çok kalmaz sevdiğim gelirim dedi
Daha ne gelecek başıma benim.

Sultan'ım sılaya yüzün dönderdi
Ciğerimi aşk oduna yandırdı,
Halil Tunç'un gül benzini soldurdu
Daha ne gelecek başıma benim.

diye başına gelenlere sitem ederken, kendi mısralarındaki dizelerde pişmanlığını söyler ve çaresiz olduğunu ikinci bir şiirinde dile getirir.

GEL GAYRİ

Aylar geçti yavrularım gelmiyor,
Zalim felek hiç halimden bilmiyor
Uzadı yollarım gözüm görmüyor
Varamıyorum nazlı yârim gel gayri.

Nazlı yârim gurbet elde ah çeker
Bağlar gazel döktü, güller yas çeker,
Varacağım ama yollar çok çeker
Varamıyorum Nazlı yârim gel gayri.

Sen gideli dostlar bize gelmiyor
Gözlerim ağlıyor, yüzüm gülmüyor
Mektuplar yazıyorum cevap vermiyor
Varamıyorum nazlı yârim gel gayri.

Halil Tunç ağlarım gurbet ellerde
Yavrularım gelmedi gözüm yollarda
Bülbülün feryadı gonca güllerde
Varamıyorum nazlı yârim gel gayri.

Halil Tunç bu şiirinde ise, çaresizliğini dile getirir. Yalnızlık ve aradan geçen zaman içerisinde çocuklarının nafakası için mecbur gurbette kalan şair, şu mısraları ile dünya ya sitem etmeden duramaz.

YALAN DÜNYA BİR GÜNÜNÜ GÖRMEDİM

Beklerim sıladan haber gelecek
Bu ayrılık başa camı sürecek?
Anasız kuzular kime kalacak,
Yalan dünya bir gününü görmedim.

Kızılırmak seli gibi çağlarım
Garip kaldım yanar yanar ağlarım.
Aldırdım elimden nazlı Sultan'ım
Yalan dünya bir gününü görmedim.

Ne yaptım ki felek vurdun başıma,
Ağu kattı ekmeğime aşıma
Yolumu uğrattın dağlar başına,
Yalan dünya bir gününü görmedim.

Halil Tunç'um yaralandım ne çare
Felek yol vermiyor gidemem yâre
Bu davamız kalsın ulu divana
Yalan dünya bir gününü görmedim.

diye sözlerini bağlarken, son iki şiirinde kızgınlık, kırgınlık ve çaresizlik sözleri yerine daha yumuşak bir şekilde, yârine (Sultan'ına) Turnalar ile selam gönderir ve haber sorar.

Turnam sökün etti urum elinden
İstanbul boğazından İzmit gölünden,
Adapazarı'ndan Bolu Dağından
Yâre benden selam söyleyin turnalar.

Bolu Dağını geçince Kızılcahamam
Güzelleri boldur kaşları keman,
Sizin de muradınızı versin yaradan
Yâre benden selam söyleyin turnalar.

Başkent Ankara'yı ziyaret edin
Akşama kalmayın Bala'ya gidin
Gölbaşı avcudur yüksekten uçun
Yare benden selan söyleyin turnalar.

Ondan öte Kaman sizin yolunuz
Kırşehir'de Hacı Bektaş'ı görünüz
Halil Tunç'um Kayseri'dir elimiz
Doğru Burunören'e gidin turnalar.

*

Turnam katarlanmış dertli ötüyor,
Ötmen dertli dertli beni götürün.
Eğer uğrarsanız bizim ellere
Nazlı yâre ahvalimi bildirin.

Bir gece yârimin konuğu olun
Benimle dargınsa, gönlünü alın.
Çok durman orada geriye dönün
Nazlı yârden bana haber turnalar.

Yârden ayrılırken bir vedalaşın
Palas Ovası'ndan, Lale'den geçin
Erciyes yüksektir, sağından uçun
Nazlı yârden bana haber turnalar.

Boğaz köprüsünde ayrılacak yolunuz
Kışın Karaman'dır sizin eliniz,
Halil Tunç'um Hacı Bektaş'tır pirimiz
Nazlı yârden bana selam turnalar.

Turnam, Hacı Bektaş'ta bir gece kalın
İnin dergâhına yüzünüz sürün,
Hüseyin aşkına bir haber verin
Nazlı yârden bana haber turnalar.

Oradan kalkınca Kaman'a konun
Pek hızlı uçmayın belki yorulun
Avcılardan kendinizi koruyun
Nazlı yârden bana selam turnalar.

Gölbaşı turistlerin yatağı
Bala'da güzellerin otağı
Mevla'm versin cümlenizin dileği
Nazlı yârden bana haber turnalar.

Ankara, Kızılcahamam, Gerede, Bolu
Şaşmayın bir tarafa doğrudur yolun,
Solmadan Halil Tunç'un bahçede gülü
Nazlı yârden bana haber turnalar.

***

Burunören'in yetiştirdiği değerlerden biri olan Halil Tunç, İstanbul'daki işini ve yaşamını bırakarak çok sevdiği köyüne geri dönüp köyünde yaşamaya başladı. Evliliğinden 8 çocuk babası olan Halil Tunç adına şiirler yazdığı karısı Sultanın ölümünden üç ay sonra 1998 yılında yaşama veda etti.

HÜSEYİN ERGÜL :

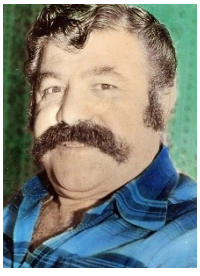

Burunören'de Emirler sülâlesinden Musa Kağ'ın torunu olup, 19.. yılında Hüseyin kızı Zeynep'ten Musa oğlu Hasan Ergül'ün oğlu olarak dünyaya gelir. İlkokul öğrenimi olmayan Hüseyin askere gidene kadar köyde babası ve ağabeyi ile çiftçilik yapar**.** Askerden sonra köyde kendi geleceğini garanti edecek iş imkanlarının olmadığını anlar ve Mersin'e çalışmak için gider. Daha sonra karısını ve çocuklarını yanına götürüp orada kendisi ve çocuklarının geleceği için bir ortam hazırlar. Fakat Yurtdışına başlayan işçi akınına kapılarak Almanya'ya gitti. Köyünden ve yurdundan ayrılan Hüseyin, içinde hep ayrılık acısı ile yanar. Bu duygular ve his kendisini genç yaşta ayrılık, sıla, gurbet, vatan ve yaşadığı yıllardaki ülkedeki ortama göre siyasi şiirler yazarak duygularını dile getirir. Almanya'dan sonra Antalya'ya dönüp orada yaşamaya başlayan Hüseyin Ergül 1998 yılında geçirdiği ani kalp krizinden yaşamını yitirdi. Mezarı Antalya'dadır. Hüseyin Ergül'ün birkaç şiirinden örnekler:

BENİM HAYATIM

Genç yaşımda çıktım bende gurbete
Gittim uzaklara köyümden öte
Yatacak yerim yok, rahatça yatam
Soğuk samanlıklarda yattım arkadaş.

On yaşımda düştüm elin işine
Genç yaşımda neler geldi başıma
Yağ yerine biber kattın aşıma
Kuru topraklarda yattım arkadaş.

Hep çalıştım ben işimi bitirdim.
Zemheri ayında güller bitirdim.
Fabrikada üç parmağımı yitirdim
Çok acılar çekip, gezdim arkadaş.

Dev gibi makina parmağım kesti
Feleğin rüzgarı bağrımda esti.
Azrail geldi kefenim biçti.
Geldim barakalarda yattım arkadaş.

Destan yazma ile bu dertler bitmez
Çöktü bu fakirlik serimden gitmez.
Viran olmuş bağda bülbüller ötmez
Gençlik elden gitti böyle arkadaş.

Hüseyin'im bu destanı yazıyor
Yaraları göz - göz olmuş azıyor.
Bu kâğıda hayatını yazıyor
Ömrüm böyle geçti benim arkadaş

14.2.1977

ÖLDÜRDE KURTUL

Ekmek ata binmiş hızlı gidiyor
Felek avcu olmuş beni güdüyor
Deniz derya olmuş, beni yutuyor
Kahpe felek beni, öldür de kurtul.

Nere gitsem felek benim peşimde
Onun gözü ekmeğimde aşımda
Gurbet ele düştüm şu genç yaşımda
Kahpe felek beni öldür de kurtul.

Yeter artık felek bırak benim peşimi
Zehir ettin ekmeğimi aşımı
Acımadın felek benim şu genç yaşıma
Kahpe felek beni öldür de kurtul

Kurtulamam felek senin elinden
Hasret koydun vatanımdan elimden
Doyup usanmadım nazlı yârimden
Kahpe felek beni öldür de kurtul.

Kahpe felek beni gurbete saldın
Eşimi dostuma hasret koydun
Anamı, babamı elimden aldın
Kahpe felek beni öldür de kurtul.

Kısmet kalkar ben gidersem gurbete
Vadem yeter ben gurbette ölürüm.
Beş yavruya nerden ekmek bulurum
Kahpe felek beni öldür de kurtul.

Hüseyin'im artık bu kadar yeter
Dostum düşman olmuş Mervan'dan beter
Elbet bir gün Allah elimden tutar
Kahpe felek beni öldür de kurtul.

SÜLEYMAN

Demirel kürsüde millet ayakta
Etlerim çürüdü Vallah dayakla,
Kurtlar kol geziyor, hep sokaklarda
Özgürlük düşmanı, katil Süleyman.

Amerika'ya ambargoyu koydurdun
Bu milletin gül benzini soldurdun,
Dost ağlatıp düşmanları güldürttün
Şaşırıp ortada kaldın Süleyman.

Bu milleti sen kendine küstürdün
Mahirler öldürüp, Aslan astırdın
Yuvalar bozdurup, yurtlar bastırdın
Fakirin düşmanı, katil Süleyman.

İstanbul'a ısmarladım kaz gelir
Anlayana davul zurna, saz gelir.
Dünyalar söylesem sana yine az gelir
Fakirden ne isten, mason Süleyman.

Osmanlı döneminde sık sık cereyan eden fakir halkın isyanından ders alıp anımsayan Hüseyin Ergül, günümüzün siyasetçi ve politikacılarına hatırlatarak, geçmiş dönemlerdeki örnekleri bir daha yaşamamak için 1970 yıllarında uyarmak istiyor. Ne yazık ki; yöneten ve idareci konumunda olanlar onun kadar hassas değildir. Doğudaki fakir halkın sesini duymak istemeyen o zihniyet ne yazık ki binlerce Türk askerinin ölümüne sebep olan neticeler doğurmuş ve vatanı parçalamaya kadar dayanmıştır. Kendisi doğulu olmamasına rağmen yaşadığı fakirlik hayatı, onu fakir insanlara daha da yaklaştırır ve onların ağzı ile şiiri Sarız'lı mahalli sanatçı Aziz Şimşek'in yaptığı kasetine isim olan ve Bakanlara seslenen bu şiiri kaleme alır.

BAKAN EFENDİ

Doğululer bilmez baharı yazı
Tarlada çalışır gelini kızı
Her gün sopalıyor ağalar bizi
Bize huzur yok mu? bakan efendi.

Tarlada çapada ağa başında
Çalışır çapalar, atmış yaşında
Tezek kokar ekmeğinde aşında
Yaşantımız bu mu? bakan efendi.

Batılılar bilmez doğunun halin
Çocuğu sırtında ağlar bir gelin
Bize huzur vermez ağalar zalim
İşte yaşantımız bakan efendi.

Hüseyin'im söyler halkın dilinden
Beşli martin omuzumda belimde
Zincir vurdu ayağımda kolumda
Bize huzur bu mu (*Yok mu*) bakan efendi.

NERGİZ TUNÇ (Görgülü) : 1932 - 2012

Nergiz Görgülü Burunören'de Rahime'den dünyaya gelmiş olup, Musa Tunç'un kızıdır. Okula gidecek çağlarında köyde okul olmamasından dolayı okumuş-yazmışlığı da yoktur. Küçük yaşlarda başlamış kendi kendine şiirler söyleyip ağıtlar yakmaya. Haz duymuş bütün bu söylediği şeylerden. Fakat bunları kaleme alıp bir defterin beyaz sayfaları üzerine dökememiş. Tıpkı köyde gençliğinde dokuduğu kilimin üzerine döktüğü, nakışlar gibi. Bu yüzden unutmuş aklında yazdığı şiirlerini. 110 yaşında ölen ve İstiklâl savaşın da Kayseri Zincidere'den Sivas'a kağnılar ile yiyecek ve cephane taşıyan, kardeşini esir veren Rahime kadının (*Selli Rahime*) anlatımlarından esinlenerek, kendi tarzı ile yazdığı şu şiirinde Atatürk'e bazı endişelerini dile getiriyor.

YURDUN PERİŞAN

Atatürk'ün üstü halıdan nakış
Ayağım kırıldı çıkamam yokuş
Bu Yunan ordusu niye bize bu pis bakış.?
Uyan atam uyan yurdun perişan.

Atatürk'ün ayağında çizme, döşünde süngü
Erciyes, Kayseri, Anadolu, atanın yurdu
Haymana'dan kovdu bir büyük ordu
Uyan atam, uyan.. yurdun perişan.

Bahçeye ektiğim soğan çillendi
Yağmurlar yağdı, yerler nemlendi.
Mehmetçik'in sesini duydu, Yunan ordusu gamlendi
Uyan atam, uyan.. yurdun perişan.

Nergiz Görgülü, bu şiirinde ise, her yılın ilkbaharında akıp gittiği yerlerde nice canlar alıp, yıkıp deviren ve köyün yüz metre kadar yakınından akan Kızılırmak için söy-lemiş. Onu en fazla etkileyen yanı ise can almasıdır. Amcasının küçük kızı Türkan ve Duran Şahin'in tek oğlu Metin'in Kızılırmak'ta sel sularında boğularak can vermesi onu etkiler. Diğer yönden Kızılırmak'ı çeşitli yönleriyle köye gelişini ve akış istikâmetine doğru gidişini dile getiren bir şiirinde, kendilerine ait ekili ve dikili tarlalarına zarar vermemesi için şu şiiri ile istemektedir.

KIZILIRMAK

Kızılırmak'ın çıktığı yerde Zara Dağı'nın başı
Dünyaya geleli akar gözümün yaşı
Sızır'ın, Göksu'yu dersen, analıktan gardaşı
Bunu da yanına al git sen Kızılırmak.

Kızılırmak gelir, Sivas dağını dolanır
Bahar ayı gelir. Bir akar, bir durulur biraz bulanır
Lale, sümbül, koyun, kuzu sende sulanır,
Onları bunaltma su ver sen Kızılırmak.

Şahruh Köprüsüne gelir, duru bulanık akar
Mezarlıburuna gelir, yorulur yatar.
Şöyle bir baktım ki .. ta.. yukarı adaya kol atar
Sarıoğlan suyunu da yanına alda git sen Kızılırmak.

Kaleköy'ün başında çok olur keklik i,le tavşan
Kale'nin başında bitmiyor yavşan.
Deliali'nin adaya kol atmış, oluyor pişman
Aman deli tarlaya, dokunmadan git Kızılırmak.

Kızılırmak geldi de Burunören köyüne doldu
Çoştu taaa…. evlerimizin altına geldi.
Duran ile Feride'yi oğlansız koydu
Türkan ile Metine mukayyet ol sen Kızılırmak.

Aşağı Adayı dersen sanki bir çarşı
Burunören köyü de Üzerlik köyüne karşı
Yıkılmış örenler olmuyor çarşı
Yıkılmış örenleri yapmaya su ver, sen Kızılırmak.

İnin üstüne baktım ki, kupkuru toprak
Yılgınların, ağaçların dalı yemyeşil yaprak
Bendin başına diktik, bir sıra kavak
Sıra kavaklara su ver, sen Kızılırmak.

Gökdere'den akar, büyük dağın seli
Başımda esiyor bir fırğat yeli
Bahar aylarında büyür mayısın gülü
Bahar güllerine su ver, sen Kızılırmak.

Bende Nergiz Tunç'um, kendi başıma
Ben yağmur istedim, hışım düştü başıma
Üçtepe'nin, Acıpınar'ın karı, çok yağdı başıma
Yağan yağmurlara mukayyet ol, sen Kızılırmak.

Nergiz Görgülü

BAHATTİN TUNÇ : 1938 - 2014

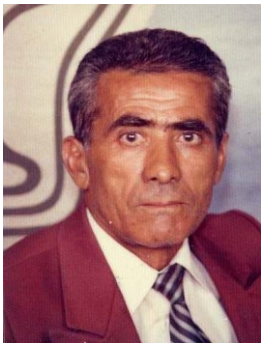

1938 Burunören köyü doğumlu olup, Körkuyu köyünden Musa kızı Sultan'dan dünyaya geldi. Burunören'de Musa oğlu Mehmet Tunç'un oğludur. İlkokula gitmek için köyden ayrılan Bahattin, köye dönüp bir daha uzun zaman kalıp yaşayamaz. Öğretmen okulundan ayrıldıktan sonra İstanbul'a çalışmak için gider. İçindeki sıla özlemi ile yaşayan Bahattin, hasret gidermek için geldiği köyünde hiçbir şeyin değişmediğini aksine dahada kötü olduğunu görür. İstanbul'a dönüşte köyü hakkındaki görüş ve duygularını şu şiir ile dile getirir.

BURUNVİRAN

Demişler burun, buraya kurun.
Bakmışlar suyun yok. Sonra demişler, viran
Adın olmuş Burunviran. Sende yoktur iyi gören
Ne kadarsa köye gelen
Yine terk etmişler seni.
Bende terk ederdim, fakat; atam dedem,
Sende gömülmüşler toprağa.
Suyun hani.? Dağın hani.?, bahçen, bağın hani.?
Söylüyorlar bağımız var.
Gidiyorlar Han'ın ardı,
Yolun gelir, şuradan buradan
Suyun akar, yoktur duran.
En sonunda dedem atam,
Kan akıtmış senin için
Bahçen yok, bağında yok.
Kızların çok erkeğin yok.
Adamın yok, iç güveyin çok.
Yetmiyor ki, sana bunlar
En sonunda benim gibi
Artık elveda diyorum
Senin olsun yerin göğün.

Bahattin Tunç - 1964

HAYDAR ERDOĞAN - 1952

ASKERLİK

Efkar bastı yine benim gönlümü
Bu efkarım bir gün biter mi gardaş.
Ayrıldım yuvamdan, hem de yavrumdan
Bir gün bu hasretlik biter mi gardaş.
Hasretlik dedin de aklıma geldi
Hançer vurup sanki bağrımı deldi.
Özledik nihayet bir bayram geldi
Anasız babasız geçer mi gardaş.
Biz bu gam, kederi çeke çeke bekleriz
Giydik bir uruba şimdi askeriz.
Dün gelmeden teskereyi bekleriz
O günlerde bir gün gelir mi gardaş.
Gezersin tozarsın bazı benimle
Gel gardaş konuşalım seninle
Doğup büyüdüğümüz o köylerimize
Bu askerlik bizimle gider mi gardaş . ?
Çekeriz sıkıyı belki bir zaman
Kes Haydar sözünü kalmadı zaman
Emrediyor yine bizim kumandan
Bu emirler bir gün biter mi gardaş.

Denizli - 1974

TAŞLAMA

Sen beni görmeden geçme ey deli
İnsanlar içinde alçak serseri.
Ben seni tanırım eskiden beri
Doğmadan adını koyup ta geçtim.
Değerce büyüme bence küçüksün
Şu güzel vatana en büyük yüksün
Yumurtadan çıkmış yeni cücüksün
Senin de zarını yırtıp da geçtim.
İnsan gıybetine laflar atılmaz,
Kıskanmakla namus ele satılmaz,
Hey namussuz, hey şerefsiz utanmaz
Tıraşın önüne döküp de geçtim.
Görmediğin yere laf etme bana
İftira derler de gülerler sana
Kıskanmak değil mi? bu da bahane
İsmimi kalbine yazıp ta geçtim.
Aslını öğrendim zaten aşılama
Gel Haydar, sen bu iti taşlama
Ağzını açıp bir aylıktan başlama
Olanca ömrünü yazıp ta geçtim.

Burunören - 1971

MUSA ŞİMŞEK

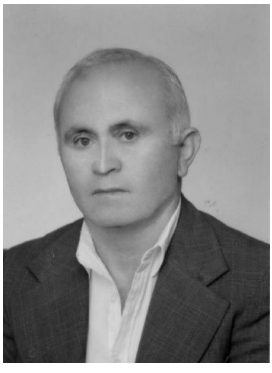

Aşkın badesine değer verenler
Sevda çeker gönüllerden içeri
Sevgidir muhabbet ehli gönülden
Bade içer muhabbetten içeri.

Yapısı insandır, gönül deryadır
Arı isen dağdan çiçek aradır.
Hakkı arar isen yeri neredir?
Gönülden- gönül e kandan içeri.

Yetim Musa'm, aşk elinden çınarım
Kaynamış volkandan akan pınarım
Zemzem damlasıysan nerden bileyim
Hakikat ı haktadır dilden içeri

26 . 11 . 1999

MUZAFFER ARICA :1962

1962 yılında Burunören'de Abbas Arıca ile Elif Seçkin'in evliliğinden dünyaya geldi. İlkokulu köyde okuyan Muzaffer Ortaokulu Kayseri Sümer Lisesi orta kısmında, liseyi Karaözü'de bitirdi. Okuldan sonra evlenerek Almanya'ya gitti. Evliliğinden bir çocuk babası olan Muzaffer Almanya'da yaşamaktadır. Burunören köyü meraklısı birisidir. Köyünü ve iyi olan bütün köylülerini sever. Burunören köyü yararına yapılan her şeyin yanında olmak isteyen bir düşünceye sahiptir.

Olumsuzluklara ve yaramazlara da karşıdır. Gurbette sıla özlemi çeken Muzaffer duygularını şiirleri ile yorumlayıp dile getirmeye çalışmıştır. İşte o güzel şiirlerinden birkaç örnek.

BURUNÖREN'de BİR GÜN

Saat sabahın üçü oldu. Hala gözlerimin üstüne değirmen taşı düşmedi.
Elimde resim albümü keşke resimleri gah köyümün büyüklerinden kalan siyah be yaz resimleri.
Gözlerimde canlandılar birer birer.
Gözel emmim, Alo emmim, Duran emmim, babam, Gelin bacım, Zöhre bibim, Emine bibim, Bağdat bibi, Veli Ağa dayı, Kumcu dayı, Hacı dayı, Şevket dayı der ken;
Halil Ağa dayıdan istedim bir kilo bandırma ile bisküvi. İçecek olarak ta Furuko. Ne yapacağın bunları? dedi.
Rızan dayı ile Cik Aali dayı al kızı, vur papazı oynuyorlar dedim.
O an Hüseyin dayı kooo koo kölağım… gel beri dedi. Haçca bibi yağlı bir dürüm verdi.
Behice ile Mehmet abi atları koşuyorlardı arabaya.
Arif dayı cenaze varmı diye aşirete gidiyordu.
Yukarıdan Zülfikar dayının sesi Kadiriyeeee….. diye adayı döğüyordu.
Birde baktım Kumtepe'den Hacı dayının sesi Şemşiiiii….. ! diye Kaleköy'ün Kale'yi döğüyordu.
Hemen okulun önüne gittim.
Mehmet dayı meydan okurcasına Durmuş'un karşına dikildi.
Bibin yumurta pişirdi ye diye beni eve saldı.O an kulağıma bir ses geldi.
Duran dayının sesi. Gızzzzz….. Yeter diye köyü inletiyordu.
Haveş dayı ayağını yere vurarak Sultan bibiden köylü sigarası ile bir şişe şarap alıyordu.
Ümürgüllü Hüseyin dayı ise tazılarını yağlıyordu.
Sultan bibi, burun otu çekiyordu. Sarardıkça sararacak imanım.
Durna bibi ise maşallahı var. Dilini ısırarak Gülbeyaz'ı döğüyordu.
Koşarak eve geldim.
Bekir dayının Selami…… !! diye Navruz'lu sesi kulağımı deldi.
Eski odanın camından baktım.
Eyüp dayı balık yakalamış, Papaz karasıyla bir güzel inceden inceye yuvarlamış.

Karaelif çocuklarına çağırıyor. Kadim…, Karaaa, Elif…., Muharrem…., Hattın… diye.
Ardı ardına sıralıyor. Hırsını da Katık dayımdan çıkarıyor.
Vay Tapanali dayım vay…. Seni unuttuğumu zannetme.
Ziya dayıya harmanı belletme.
Nasıf dayıda çakmak tamiri yapıyor, Raziye bibim se haral yamıyor. Ağız (Akkız) bibi ise
cüüüü… bili …. Cüüüüü…..biliii. ! diye tavuklara yem atıyordu.
Birde baktım Yusuf dede.. Eşeğine binmiş dört nalla Abbas'ın çocukları üzümleri yolmasın diye bağına doğru gidiyordu.
Göğ Elif bibi ise; yan yan gelip - gidene bakıyordu.
Hele hele hiç unutamam.
Kula İbrahim dayının ablam Sultan'la, beni armut ağacında yakalayıp ayaklarımızdan astığını.
Bekir dayı, Avusturya'dan gelmiş. Rahme bibi kızlarından gizli yağlı dürüm yedirmiş.
Buçuk dayı, ise üç metre basmayı,bir çinik buğdaya Melek bibiye Hüseyin'e yorgan diksin diye satmış.
Yazmadıklarım sanmayın bizleri anmadı. Vallahi Burunören köyü hayalimde birden bire şen oluverdi. Ne olduysa kafamı kaldırdığımda gözümün önünden kayboldu. Hiçbiri ortalıkta yok. Gitmişler.
Madem ki gittiniz, mekanınız Cennet olsun. Allah hepinize Rahmet etsin. Yaşayanlar sizden ders alsın.Çoğunuzu lakaplarınızla andım.Beni bağışlamazsanız yandım. Sizlere rahmet sundum. Yaa hak.
Anılar dedim, belki bir işe yarar diyede gidenleri , yaşayanlara hatırlattım.
Birbirinize sık sık hal hatır sorar, sevgiyle kucaklar sarar, dostlukla akrabalığı yaşarsınız. Yoksa Camii'nin dibinde dedikodu eder bir karış çorak toprak için silah çeker kurşun atarsınız. Bir kusur işlediysem af ola. Yüreğimiz insanlıkla sevgi dola.

OH OLSUN

Ekinini ektim, harmanını savurdum
Samanını yosup toz duman oldum
Ne acılar gördüm, körpecikken öksüz kaldım
Buda yetmiyormuş gibi gurbete savurdun.

Oh! olsun işte, şimdi kimlere kaldın
Yemyeşil bağlarını kurutup çöl oldun.
Sen, bana değil el aleme yurt oldun
Köstebek yuvasına dönmüşsün Burunören.

Sende doğdum, Sende büyüdüm
Acıların en zorunu da sende gördüm
Öksüzdüm yetmedi, birde yetim oldum
Buda yetmiyormuş gibi, birde hasretlik çektim.

Bak, kuşların cıvıldadığı bu saatte
Horozların öttüğü kuşluk vaktinde

Sende; ses seda yok, dumanın tütmez olmuş
Oh olsun, en acısı aşklar bile yaşanmaz olmuş.

Ekinin ekilmez, harmanın savrulmaz oldun
Bacaların tütmez oldu, köz ateş gibi söndün
Dağlarında, koyunları kuzuları meletmez oldun
Oh olsun işte, sende viraneye döndün Burunören.

Burunören adı ile websitesi açıp İnternet vasıtasıyla Burunören köyünü ve tarihini Dünya'ya tanıtan Haydar Erdoğan (*Benim*) için yazmış olduğu çok güzel bir şiir.

BURUNÖREN KÖYÜNÜN HAYDAR ABİSİ

Binbir emekle, tertemiz bir sayfa açmış
Burunören köyü'nün Haydar abisi.
Sayfaya yerleştirmiş köyünün seceresini
Nereden gelip, ne akibete gidişini.
Köyün tarlasını, Büyükdağını, Gediğin deresini
Soyunu sülâlesini, beşikteki bebesini,
Ahirete göçenini, dünyaya gözünü açanını,
Gelinlik kızların, ince ince dantelini işlediği gibi
İnternet sayfasına işlemiş, köyün Haydar abisi.
Birgün bende tıklattım, tarih dolu sayfaya
Okuduklarımı yerleştiremedim bu kafaya.
İnsanca konuşamayan, mahluk yüzlü hayasızlar
Akıtmışlar, kalplerinde ki pisliği bu sayfaya.
Bakma öyle işte, mayası odur, sütü odur
Asılları ne ise, nesilleride odur.
Kızma be, köyün Haydar abisi
Edelerinden kalmadır.
Elbette olacaktır, evlatlarının da itlikleri.
Yoksulluktan bilirdim, köyümde türüyen;
Sıkıntıyı, derdi, harmanda kopan patırtıyı.
İnsanlıklarını da yitirmişler, yazık.!
Bol para görünce cepleri.
Arifliğinle, cehennemi görüyorsun, cahilin yüzünde
Cenneti de görmelisin, Secatipek gibilerin yüreğinde.
<< it ürür, kervan yürür >> de, köyün Haydar abisi
Sayılmayacak kadar da çoktur, köyümde insan gibisi.
Elbette olacaktır köyün; hem akıllısı, hem delisi.

Muzaffer Arıca, herşeyi ile güzel bir Burunören özlemi içinde olmuştur. Fakat son kırk yıl içinde cereyan eden Burunören köyüne zarar veren olumsuzluklardan dolayıda Burunören'e ve Burunören'lilere sitemi var. İşte sitemini dile getiren çok güzel bir şiiri. Yorumu da size bırakıyorum.

VİRANE KÖYÜM

Köy; köy dediğin bire hey ! elin yurdu gibi
Dağında selvisi, çamı, ardıcı, kozalağı
Ovasında kurdu, kuşu, yılanı, çayanı olmalı.
Otlağında koyunu, keçisi, zıplayan kuzusu olmalı.
Yiğitleri harmanda arpasını, buğdayını savurmalı
Obasında tavuğu, kazı, çivcivi olmalı.
Kapısında sadık dostu köpeği, nankörü kedisi olmalı.
Dahası dahası okulu, okul bahçesinde
Cıvıl cıvıl koşan çocukları olmalı
Halk insanca yaşayıp onurlu olmalı
Sevgiyi, saygıyı bilip ananelerini unutmamalı.
Sen - sen virane köyüm Burunören;
Bağın, bahçen, taşın, toprağın kalmamış
Çoluk – çocuğun kalmamış, ilim, yuvan;
Onursuzlarına, gursuzlarına ardiya olmuş.
Toprağında mı, havanda mı, suyunda mı
Bilmem bu nankörlük senin neyinde?
Kızılırmak akar yanından şırıl-şırıl
Burunören'li gözüne bakar zırıl, zırıl.
Taşını, kumunu satmışlar harıl-harıl
Yıkanacak suyun, güneşlenecek kumun kalmamış
Ar kalmamış, utanacak yüz kalmamış
Hısım akrabaya kin bağlamış. Aslını unutup,
Adliye koridorlarına koşup şarlatan olmuş.
Toprağın doyurmamış, gurbetçi olmuşlar
Gurbette doyurmamış sana dönmüşler
Köyün ortalığında birbirine saldırmışlar.
Seni elaleme rezil etmişler……..
Sen nasıl köysün benim köyüm Burunören'im.
İnşallah adın gibi ören olup viran kalasın.

FATMA TUNÇ : 1964

Fatma, Halil Tunç'un Sultan ile evliliğinden 1964 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. İlkokula İstanbul'da başladı ve üçüncü sınıfa kadar İstanbul'da okudu ve Burunören'de 1975 yılında bitirdi.1976 yılında girdiği sınavlarda başarılı olarak Kilis Kız Öğretmen okuluna girdi. Altı yıllık öğreniminden sonra 1982 yılında mezun oldu. Edebiyat ve sanata büyük ilgi duyan Fatma (Fatoş) çeşitli konularda çok sayıda yazılar ve şiirler yazdı. Radyo sunuculuğu da yapan Fatma Tunç, iki çocuk annesi olup Antalya'da ve doğumyeri olan Burunören'de yaşamını sürdürmektedir. Fatma Tunç'un o güzel şiirlerinden bir kaç şiiri.

BEĞENMEZ

Pöslükte büyümüş bak hele şuna,
Şimdi; seni, beni, insan beğenmez.
Yüzüne nur değmez, gözü çapaklı,
Bulmuş ta gülü sabunu, suyu beğenmez.

Yalınayak gezerken bulmuş urganı,
Hasır bulamazken, halı beğenmez,
Kapısız damlarda yatan haşere,
Sedir bulamazken koltuk beğenmez.

Okumaktan acizken iki satırı,
Köyünde bırakmış atı, katırı
Denizi de öğrenmiş almış yatını,
Şimdi ırmaktaki salı beğenmez.

Çoban abasını bulup giyemezken
Soğan yanında bulgur alamazken,
Çocuklukta rızkını çöplerden seçen,
Fırınlardan çıkan ekmek beğenmez.

Kimsenin elinden yemek yemezmiş,
Fakir olanın hatırını da sormazmış,
Kendi sanki dünyaya uzaydan gelmiş.
Geçmişinden utanır, soyunu beğenmez.

Fatma Tunç (Fatoş) 16.11.2012

BURUNÖREN BENİM KÖYÜM

Bugün yine efkâr çöktü gönlüme,
Bizim eli şöyle bir hayal ettim,
Antalya'dan çıktım sılaya doğru,
Kayseri'den geçip seyran eyledim.

Sarıoğlan kazamız geçtim içinden,
On dakika sonra yol aldım Yahyalı'dan,
Üç Tepe'nin ardında kurulmuş Burunören,
Sağlı sollu bağları geçtim de geldim.

Gitmesek te, görmesek te baba ocağı,
Felek vurdu yıktı, babam koca çınarı,
Hani nerede Halil'in Sultan ceylanı,
Mezarın taşına baktım da geldim.

Evimizin kapılarına vurulmuş kilit,
Viran olmuş kerpiç duvar kalmamış ümit,
Neredesin? Sultan bacı, ey Halil yiğit,
Evvel gerçek idi şimdi yalan olmuşlar.

Sanki hiç yaşanmamış bu yıkık handa,
Nerede komşularımız nere de akraba,
Selam verip etrafıma baktım da,
Selamı alacak bir kul kalmamış.

Ahırlar yıkılmış, villa ayakta,
Ekmek pişiren yok tandır damında,
Kuşlar bile uğramıyor bu mekana,
Yaşanır namına gölge kalmamış.

Çiftler sürülmemiş o tarlalar da,
Ekin biçilmemiş orak tırpanla,
Nohut, mercimek yolunmamış dağlarda,
Yükseğine tırmanacak nefes kalmamış.

Babam ile geçerdik Hasangocoğlundan,
İnin altından, çayırlığın ağzından,
Ekinler indirirdik atla, büyükdağından
Şimdi yaya gidilecek yolu kalmamış.

Kızılırmak bile kahrından çekmiş suyunu,
Onda yurduk kilim, çuval, buğdayı,
Aramazdık ellerdeki şen yaylaları,
Bizim elde konaklanacak hal kalmamış.

Kızlarla tezek toplardık hani,
Halaylar çekerdik davul zurnalı,

Kışın toplanıp ta saya gezerdi gençleri,
O fidan boylardan eser kalmamış.

Bağlarımız kurumuş boş kalmış yazı,
Tavşanı önüne katardı tazı,
Her mevsimde ayrı tat verirdi havası,
Bizim ele sisler çökmüş kalkmamış.

Yaşlılar göç eylemiş gerçek dünyaya,
Hileci birkaç zalim çıkmış ortaya,
Sanırlar bu dünya kalır onlara,
Sorsan insan denecek bir hal kalmamış.

Almanya'yı mesken tutmuş büyüklerimiz,
Şehirlere yerleşmiş son neslimiz,
Kimbilir ya döner ya dönmeyiz,
Belki mezarlığımıza son misafir geliriz.

Fatma Tunç (Fatoş) 18.MAYIS.2002-öğlen saat: 12

BOŞUNA İNSANLIK

Nerede emmin dayın bak dünyanın işine,
İnsan sevgin ağır basmış koşmuşsun hepisine,
İşte şimdi seninde dostları ölçmenin zamanı,
Aman yanlış tartmasın ortalı tut kantarı,

Bir kefeye sevgi koy diğer kefeye para,
Arkanda mı dostların dönde bir tane ara,
Al giymeye çalışsan hep giydirirler kara,
Cenazeni taşırkende isterler sala kira

Üç beş insan varmıki etrafına bir baksan,
Bir elin beşi çıkmaz eğer saymaya kalksan,
Çünkü hep sen verirken iyi idi bu millet,
Şimdi sen iste de gör nasıl ederler nefret.

Güvenmişiz insanlarda tatlı dil, güler yüze,
Aklımıza sığdıramayız bize yapılır hile,
Sonumuzu hazırlarız farkında olmadan bile bile,
Katlanmak zorundayız her acıya ve zulme.

Çalakaşık yemedeler hala senin sofranda,
Bir elleri gül verir, keskin bıçak sırtında,
Arkanı dönmeye gör bak ne büyük zordasın,
Gözlerin görür ama gönül gözün uyansın.

Tavuk ördek kaz gibi yolmaya alışmışlar ,
Yüzüne canım balım arkandan konuşmuşlar,
Sanki yıllar yılı senin cebe çalışmışlar ,
Biraz daha susarsan borçlu çıkartacaklar.

El etek öpmen için çabaları artıyor,
Kimi kan sürer lokmana,kimi zehir katıyor.
Şimdi hepsi birleşmiş insanlık anlatıyor,
Uyanık ol candostum zaman çabuk geçiyor.

Anlatmakla biter mi kötülerin hilesin,
Kalbi aydınlık olan görmez elin fitnesin,
Yüreğin sevgi dolu, mutsuzluğa son desin
Aç elini yaradana duan kabul eylesin.

Dirhem dirhem toplayıp okka okka vermişsin,
Kaymağı ele verip posayı sen yemişsin,
Şu üç günlük dünyayı boşuna çiğnemişsin,
Yeter et güzel insan say gönül eylemişsin.

Gamı derdi bırakta kendin içinde yaşa,
Başa gelen çekilirmiş diyerek olma maşa,
Kimse kimsenin yerine girmiyorki mezara,
Çekil kalleş meclisinden kendine de merhaba.

Seyret terk etsinler sevdiklerin birer birer.
Batan gemiyi bilirsin terk eder ilk fareler,
Ölümden başka herşeye bulunmazmı çareler,
Gerçek dosta sırtını ver kapanır tüm yareler.

Yaşın geçmiş olsada, yinede bak kârdasın,
Sanma yalnız kalırsan büyük zararlardasın,
Yolun neresinden dönsen,işte kârın ordadır,
Elbet sana uzanacak bir dost eli de vardır.

Fatma Tunç (Fatoş) 19 KASIM 2001

DÜNÜM OLMADIN

Mümkün değildi de zaten,
Bugünümsün yarım ve eksik olsa da,
Sende buldum kendimi, Yarınım olur musun?
Bir bütün olarak kocaman bir yarın,
Ve sabahım ol her zaman.
Hiç akşamım olma olur mu?
Ben geceleri sevmem, karanlıktan ötürü,
İçim kararır, ruhum daralır, bunalırım,
Sicimler sanki boynumda.
Aydınlık olsun, güneşim hiç batmasın dünyamda.
Sen hep yarınım ol,

Hep SABAHIM kal olur mu?.

Fatoş Tunç 04.10.2011- Salı saat:22:15

ARİF TUNÇ

BUGÜNDEN SONRA

(Ayça ve Daniel için)

Vazgeçtim bugün taşınmaktan.
Pencereden bakacağım, sokağa çıkacağım,
Şiir yazacağım,
Gün boyu şarap içip, Ayça için yazacağım
örneğin, Daniel için.
Vazgeçtim bugün taşınmaktan.
Bir kuş kondu pencereme.

Cık dedi geri uçtu olacağım.
"Deine augen sind sehr schön" Ayça yeğenim,
Vildan, bile gözüme güzel gözüküyor bu sabah.
Engin'i iyi şiir yazabilecek üstatmış gibi düşler göreceğim.
Bırak da Yüksel'de kendini terziyim diye yuttursun.
Hüseyin Dirik, aslında salak değilmiş olacağım,
Apo, içip - içip ayağını kırmaz olacağım,
İstediğin kadar doğurabilirsin Daniela. Benden baba olmaz.
İşkenceci Polislere bile çiçek verebilir olacağım.
Vazgeçtim bugün taşınmaktan.

Aslında ben her gün taşınırken
Kuşlarımı kafesinden salıveririm ağaçlara.
Köpeğimi öpüp, azad ederim sokağa.
Ayça'mın gözleri hiç te güzel gözükmez bana
Daniela, aptal çocuklar doğurur, budala.

Hep taşınırım ben ya kimseye duyurmadan,
Güzel bir dünyaya merhaba demem hiç bir sabah.
Senin gözlerin çok güzel bugün Ayça.
Senin gözlerin ve Daniela'nın doğurganlığı aşkına
Polis Karakollarını da basmam, taşınmazsam bir daha
Söz.
Taşınmam, aşık ta olmam bundan sonra.

Arif Tunç

Frankfurt /Main – Almanya 28.05.2005

RÜYA

Dostum bana Kuran verdi
Çevirdim bir o yana, bir bu yana.
Öptüm götürdüm alnıma
Manasını anlamadım.

Buldum Türkçe'sini okudum
Koynumda gezdirdim dokundum
Aklım şaştı bir hoş oldum
Manasını anlamadım.

Muhammed miş büyük imam
Ali'dir ardında duran.
Zeynel'miş boş ol diyen
Manasını anlamadım.

Bekir'in kızı dokuz yaşında
Muhammed oturmuş tahtında
On üç hanımıyla kırk üç yaşında
Manasını anlamadım.

Bekir Fatma'yı istiyor. Ali alıyor.
Ali kızını Bekir'e veriyor.
İkisi de Allah'ını sevip iman ediyor
Manasını anlamadım.

Şeytan diyor, cin diyor, ateş diyor, Melek diyor
Hurilere gel diyor.
Hem ol diyor, kafirlere hem olma diyor.
Manasını anlamadım.

Ben Tanrı'yım sözümde dururum diyor,
İstersem sözümden cayarım diyor,
Hem seviyor, hem sevmiyor.
Manasını anlamadım.

Arif der; bu ne çelişki.
Kafamda saç kalmadı, aklım karıştı
Bir de uyandım ki rüyadayım
Ne Kuran var ne de efratı.

Arif Tunç - Frankfurt/Main

BÜLENT TAŞKIN :

VARSIN VİRAN OLSUN

Irmak kenarına kurulmuştu köyüm
Kerpiçtendi her bir evim, gözüm
Sarı başaklardı; koyunun, keçim, karabaşım
Varsın viran olsun.
Kalmasın kerpiç duvarlarım, sarı çiçek sarartsın
Akmasın köy çeşmem, çatlasın dudaklarım
Yukarıbucak yeşilin, kavakların kurusun kalsın
Varsın viran olsun.
Uzatsam ellerimi gurbetten sılaya
Sözmü geçer gönül deki amansız yaraya
Gelincikler açsın yüreğimdeki sılaya
Varsın viran olsun.
Atın beni gurbet ellere
Sılamı, gurbetmi hangisi gel bana sor
Vefansın benim sılamsın, Burunören'imsin
Baykuşlar konsun iğdelerine
Varsın viran olsun.

SEÇİLMİŞ HAYAT

Sanadır isyanlarım dualarım değil,
İçimdeki biriktirdiğim öfkemi bir bilsen.
Gözlerimdeki yeşil zeytin rengi kaybolur
Yüreğimdeki akan yaşı görsen.

Hayat sadece bir bıcak sırtı
Ölürsem ya da seçilmiş hayatı yaşarsın
Evet isyanlarım sana yanlış duymadın
Rest çekiyorum hayata Rus ruleti gibi.

Kendine bir şans verirsin
Adil olmayan bu koşuşturmacada
Bir an gelir… o an geldiğinde
Bil ki kaybetmişsindir.

Yanaklarda süzülen göz yaşı değil
Giden hayatlar… umutlar..
Beş parasız kalırsın… ciğara paketin boş
Alırsın çeketini çeker gidersin sonsuzluğa… hayat.

Bülent Taşkın 16.02.2013

BUKET DEMİR

SAVAŞLAR

Savaşlar, yaralar, kavgalar, var mı manalar?
Zafer istedik, boşa yitirdik
Aşıkları, yavruları, canları
Kaybettik, geç anladık, canları geri alamadık
Ağladık, yandık yorulmadık
Aynı hatayı tekrarladık.

ŞİİR - 2

Sevdiğimiz dünyadan gidince...
Kim için üzülüyoruz?
Kim için ağlıyoruz?
ne düşünüyoruz?
ben, ben onsuz nasıl?
onsuz nasıl yaşarım?
kime derdimi anlatırım,
kiminle gülerim,
kim kahrımı çeker,
Zaman geçiyor ...
acı günler unutuluyor...
İnsan sade kendini düşünüyor.....

ERKEK OLAMAM AMA

Erkek olamam ama....
neden erkek, neye gerek?
nedir gercek? neden ben yapaman?
neye yaramam? anlamıyorum,
üzülüyorum....
Soyad neye yarar? Olmasa da kime zarar ?
neden bukadar önemli? var mı sebebi?
erkek deyib durmayın, beni boşa yormayın...
söyleyin nedir erkek den eksiğim bende bileyim.

Buket Demir - Köln / Almanya

ÖRF ve ADETLER

EVLENME ADETLERİ

Evlilik bizim düşüncemiz ile bir sülâlenin bir soyun devamını sağlamak için yapıldığı için kabul edilip düşünülse de insan neslinin üreyip çoğalmasını sağlamak için bu kutsal birlik ve birleşme olayı, aynı zamanda hakkın evrendeki var olan düzenin devamını sağlamak için bir kanunudur. Bunun adına tabiat kanunu da diyebiliriz. İnsan oğlu dünyaya ilk yaratıldığı zaman kendilerini ister istemez bu yasanın içinde bulmuştur.

İlk insan Adem ile Hava dünyanın ilk insanları ve atası olduğu gibi dünyada ilk evlenen ve evliliği tadan insanlardır. Onlardan doğup gelen bütün Ademoğulları (*İnsan oğlu*) hep bu gereksinmeleri belirli bir yaşa geldiklerinde kendilerinde, hakkın insanlara olduğu gibi dünyadaki bütün canlı varlıklara olan doğal yasalarına, içlerinden gelen bir istek bir arzu ve şehvet ile mecbur kılmıştır. İlk insanların hangi yaşlarda, nasıl ve hangi adet ve gelenekleri ile evlendiklerini bilmemekle beraber, bugün bu adet dünyada yaşayan insanların kendi ülkelerinde kendi inançları ve kültür yapılarına göre çeşitli şekilde kutlayarak evlenme törenleri yaparak evlendiklerini söylemek doğru olur.

Orta Asya'da, Kafkas'lar da ve Anadolu'da yaşayan ve Avrupa'ya kadar uzanan Türk insanı arasında çok azda olsa farklı şekillerde evlenme törenleri yapıldığı görülmektedir. Dilimizde bu törenin ve kutlamanın adı "Düğün"dür. Ben burada yıllardır süre gelen ve atalarımızdan bize devredilip günümüzde şehirlerde yaşayanlar tarafından biraz değişik şekillerde yapılsa da çevre aşiret köylerde ve Burunören'de yapılan bir düğün töreni öncesinden başlayıp, bitimine kadar adet ve törelerimiz hakkında bilgi vermek istiyorum. Bunun için düğüne kadar geçen birkaç aşamadan bahsetmek gerekmektedir. Bunlardan ilki, birkaç saat süren kısa bir zaman içerisinde istenecek kızı görüp, tanımak anlamındaki görücülüktür.

Görücülük:

Aile içinde genç, delikanlı evlenme yaşına gelmiş, bir genç oğlan varsa o ailenin gözü köyde elinin işçiliği, cana yakınlığı, saygısı ve karakteri iyi olma gibi vasıflara sahip olan, genç, güzel kızların üzerinde ve kulakları komşularından veya akrabalarından birinin vereceği bir tavsiyede olur veya oğullarının görüp beğendiği bir kızı kendilerine bildirmeleri de dikkate alınıp değerlendirilmeye alınır. Kendi isteklerine uygun düşen bir kız buldukları zaman, o kız takibe alınır. Çeşmede bağda, tarlada her nerede görebilirlerse o kız ile konuşup, huyunu karakterini öğrenmeye çalışılır. Hatta bu iş için kendi akrabalarından veya çok iyi tanıdık ve güvendikleri bir kadın veya kız görevlendirilir.

Kızın istenilen vasıflara uygun olması halinde, kıza durum anlatılır. Olumlu bir cevap vermesi veya sessiz kalması hatta, kızması halinde bile o kızın evine birkaç kadın ile görmeye gidilir. Hatta şu söz aşirette ve Burunören köyünde de çok söylenir. "***Varın sorun o kıza söverse, gönlü bize***„ Bu sözlerden anlaşılacağı üzere kızın, gönlünün olup olmaması pek mühim değildir ve evlilik üzerine söz verme ve kendi eşini kendisi seçme gibi bir hakkı yoktur. Kızı ve ailesini görmeye sadece kadınlar gider. Bu kadınlar yanlarına, başka kadınlarda alır. Çünkü o ailenin yanında giden kadınlarda görücü olup, orada olup bitenlere şahit olur ve aynı zamanda o kızın o aileye uygun olup olmadığına onlar da karar verirler. Görücü olarak gittikleri kız evine önceden haber vermeden gitmiş olsalar da gelen aileden birisinin bekar oğlu olmasından, kızın ailesi onların görücü olarak geldiğini hemen anlarlar.

Selamlaşıp hal-hatır sorduktan sonra evin kızından sıkça (*yumuş buyurup*) isteklerde bulunulur ve kızın o işleri yaparken nasıl davranıp ne gibi hataları veya becerileri olduğunu anlamaya çalışırlar. Yapılan ikramlar ile yenilip içilirken bir taraftan orada becerili ve hamarat davranan kız görücüler tarafından beğenilip uygun görülürse, kendi aralarında işaretlerle kızın iyi veya kötü olduğu birbirine bildirilir. Beğenildiği taktirde, orada kızın annesine üzeri kapalı da olsa kızlarını istemek için geleceklerini söyleyip oradan ayrılırlarken görücülük böylece bitirmiş olurlar. Bundan sonraki aşama kız istemek işidir.

Yalınız kız istemek için gitme işlemine başlamadan önce bugün artık o görücülük gibi adetlerin, eski kuşakların hayallerinde bir hatıra olarak kaldığını vurgulamak istiyorum.

Görücülük yolu ile evlenmenin getirdikleri:

1960'lı yıllara kadar Burunören köyünde birbirini seven ve aileleri arasındaki herhangi bir kırgınlık veya husumetten dolayı evlenmelerine izin verilmeyeceğine kanaat getiren kız ve oğlanların anlaşarak kaçıp evlenmeleri haricinde; (*Bu evliliği göze alan genç kız o aileye hainlik etiği için horlanır ve bütün sülâle tarafından sevilmez, hatta ölüsüne dahi gelmesine izin verilmez*.) ne yazık ki görücü usulü ile istem dışı yapılan evlilikler olmuştur. Genellikle genç erkeklerin istemleri üzerine yapılan bu evlilikler; aynı zamanda, henüz buluğ çağına yeni girmiş, gencecik kızların ve oğlanların aralarında başlayan yeni aşk ve sevgiler ile hayaller kurup, ömür boyu sürecek yaşamlarının çerçevesini beraberce çizerlerken, onların hayallerinde canlandırdıkları renkli bir yaşam istekleri hiç beklemedikleri bir günde, herhangi birisinin anne veya babasının bir başkasına söz vermesinin duyulması ile sona erdiği evliliklerdir.

İki genç için bir yıkım olan bu kötü ayrılık haberi karşısında bu gençlerin yapabilecekleri iki şey vardır. Birincisi adet ve töreleri hiçe sayarak kaçıp sevdikleri gençle evlenmek, (Bu seçenekte ise kaçan kız, aile ve sülale içerisinde küçümsenir ve sülalenin yüzünü kara çıkarttığı gerekçesiyle sevilmeyip, dışlanır.) ikincisi ise; kaderimdir deyip, istemediği bir kişi ile evlenmeye mecbur olmaktır.

Ana, baba hatırı için ikinci seçime mecbur olan kız veya oğlan, babası veya annesinin isteği üzerine, her ne kadar fiziki olarak bir evlilik yapılmış olsalar da şu gerçekleri ne kendileri büyüklerine anlatabilmişler, nede o büyükler, yakın günümüze kadar kendi öz çocuklarının isteklerini kendilerinden sorup, dinleyip, onlara kendi gelecekleri ve ömür boyu sürecek bir beraberlik için söz söyleme hakkı vermedikleri gibi, onları anlamamış veya anlamak istememişler. Kendileri de aynı duygu ve düşünceleri yaşamalarına rağmen, bu gaddar tutumlarını her ne adına olursa olsun bugüne kadar sürdüre gelmişlerdir. Burada geleceğin acı faturası kötü de olsa, sadece iki genç körpe delikanlıya çıkmıştır.

Genç birbirini seven iki delikanlıya hiç sormadan; kızı hiç sevmediği belki tanımadığı birisine verirlerken, oğlanı ise annesinin veya babasının hoşuna giden başka bir kızı ile evlendirmişlerdir. Hatta çoğu zaman evlenen kız veya oğlan evlendikleri eşlerini sadece nişan takımında (*merasiminde*) görmüştür. Dahası var. Çok delikanlı genç askerde iken kendilerine sormadan, tanımadığı bir kız ile nişanlanmış ve askerden terhis olup geldikten sonra, evleneceği kızı ilk defa görmüşlerdir. Daha sonra düğünü yapılarak evlendirilmiştir. Sevip birbiri ile evlenemeyen gençlerin ömür boyu unutamayacakları tek şeyleri vardır. O da mazileridir. Bu gençlerin isteği dışında yaptıkları bu evlilikler ne kadar sürerse sürsün, yaşadıkları eski anılarını gönüllerinin derinliklerine gömüp, eski anılarını ölene kadar beyinlerinden çıkartamazlar.

Onlar gizlice buluştukları eski anılarına şahitlik eden ya bir yıkık duvar dibi, ya bir ahır veya samanlık köşelerindeki o heyecanlı buluşma anıları ile eğer iyi saklayabildiler se

birbirine yazdıkları ilk aşk mektupları anı olarak hep onların beyinlerinde ölene kadar devamlı yaşamıştır.

Doğal yaşamın önemli bir parçası olan evlilik üremenin ve çoğalmanın aynı zamanda atılan bu adım ile geleceğin, doğacak nesillerinde temelini atmış olunur. İyi ve sağlam bir yuva oluşturmak için Burunören'de de yıllardır görücülük usulü ile evlenmeler yakın tarihe kadar süre gelmiştir. Bugün kabul görmeyen ve karşı çıkılan görücülük usulü ile evlenmenin baş döndürücü bir hızla gelişen dünyada evliliğin hemen ardından beklenmeyen ve hoşa gitmeyen trajedik gelişmelerin olduğu görünmektedir.

Burunören'de bugün anne ve babanın isteği veya bir başkasının hatırı, tavsiyesi ile evlilik yapana pek rastlanmamaktadır. Oğlan olsun, kız olsun istemediği bir kişiyle evlenmemeyi rahatlıkla ailesi ile tartışabilmektedirler. Bazı iyi olmayan sonuçlar alınsa bile evlilikler günümüzde her gencin isteği üzerine gerçekleşir. Eskiden olduğu gibi genç kızların babadan veya anasından miras kalmış malları ve tarlalarına sahip olmak için yaşlı, birden fazla evli olan erkekler ile evlenmek mecburiyetinde olmadıkları gibi gönül verdiği bekar oğlanın (*genç delikanlının*) kendisi ile evlenmek istemesi halinde bunu ailesine açıkça anlatmaktadır.1960 yıllarına kadar köyde tartışması bile kabul görmeyen ve karşılığının şiddet olduğu o günlere nazaran bugün köyde örnek bir demokratik aile yaşantısı vardır. Bugün köyümüzde görücü gitme gibi, o aile ile tanışmaya gitmeden başka ne bir adet ne bir usul vardır.

Dünür gitmek-kız istemeye gitmek:

Oğlanın ailesi veya oğlanın kendisi tarafından beğenilen kızın ailesine haber gönderilerek misafir gideceklerini bildirirler. Kız tarafı eğer başka bir iş ile meşgul değillerse buyurup gelsinler der. Bu olumlu cevap üzerine oğlanın ailesi ve en yakın akraba ve dostları tarafından istenmek için gidilir. İlk baştan hal-hatır sorulur çay kahve içilip sohbet ettikten sonra, önceden kendi aralarında seçtikleri birisi *(buna dünürcü başı denir)* tarafından esas mevzuya girilir.

Allah'ın emri, Peygamberin kavli ile kızınız .....? ı oğlumuz.....? a istiyoruz der. Bu isteğe dünür olmak denir. Kızın ailesi daha önce dünür olunacağını sezmişler ise ılımlı bir hava oluşturup gayet serbest davranır. Dünür olan kişiler birden gelmiş ve istemişlerse biraz değişik tutum içine girebilirler.

Ama nasıl gelirlerse gelsinler Allah'ın emriyle dedikten sonra kızın ailesi "**kısmetse Allah yazdı ise olur**„ der. Yalınız bunun bir seferle olmayacağını ve kendi kızlarına ve akrabalarına bir sormaları gerektiğini söyleyip, dünürcüleri yolcu ederler. Bu arada ailesi kıza sorar, akrabalarına durumu anlatıp oğlan ve ailesinin nasıl bir yapı ve karaktere sahip olduklarını araştırmalarını isterler. Eğer uygun görülür ise aracılar vasıtası ile haber gönderip kızlarını vermeye gönüllerinin olduğunu bildirirler. Bazen birkaç sefer istemeye geldikten sonra kız verilir. (Bu davranışlar Anadolu'da olduğu gibi Burunören'de de kız tarafı nazlı (*gönüllü*) olur denilir ve normal olarak görülür.)

Söz Kesme:

Söz kesme işi dünür gidip kızı ailesinden istedikten sonraki aşamadır. Bu aşamada oğlanın ailesi sadece kendi akrabaları veya çok samimi oldukları dostları ile organize bir şekilde hareket ederler. Bu adette yine kadınlar kendi aralarında eğlence yaparak başlarlar. Daha sonra oğlan tarafından giden bir kadın gelin adayı kızı ortaya çıkartıp getirdikleri hediyeleri oradakilerin huzurunda verirler ve başına kınalı bir eşarp atılır. Bunun anlamı bu kız o ailenin oğluna sözlenmiştir. Tatlı yenilip, çay ve kahvenin içildiği bu toplantıda oğlan ve kız tarafı bir başka tarihte köyde herkesin katılabileceği şerbet içmek için bir gün üzerinde anlaşarak ortadan dağılırlar.

Şerbet içme:

Şerbet içme işi söz kesimi bitmiş, evliliğin garanti altına alındığından ve hısımlık bağlarının atılmış olmasından sonraki aşamadır. Bundan sonra iki aile birbirine daha sıcak davranırlar. Şerbet içmek için genellikle akşamları bir araya gelinir. Burunören ve çevre aşiret köylerde; haremlik, selamlık gibi mistik bir inançta olmasa da kadınlar ve erkekler o gün ayrı ayrı odalarda toplanırlar.

Bunda maksat babasından, amcasından, dayısından veya diğer büyük erkeklerden çekinen, utangaç (utanan) genç kız ve gelinlerinde o gün rahatça hareket edip gülüp oynamalarına olanak sağlamaktır. Erkekler kendi aralarında çay kahve içip sohbet ederken kadınlar kendi aralarında gülüp oynamaya devam eder.

İlerleyen saatlerde günün konusu olan "Şerbet içme" işine başlanılır. Bun işi için bir ara verip bir büyük bir kap içinde hazırlanmış içine kırmızı renkli ve şeker katılarak yapılan şerbeti, üzeri bir tülbent veya bez ile örtüp kız tarafından bir genç ortaya getirir. Bu genç yıllardır sürüp gelen adet üzerine şerbet kabının açılmadığını söyler. Adet haline gelen ve şakalaşma ile başlayan bu aşamada, oğlanın babası veya yakın akrabalarından birisi ortaya çağrılır. O kişiye şerbet kabının açılmadığını söylerler.

O kişi şerbet kabını açtırmak için şerbet hazırlayıp getiren kişiye bahşişini vermek suretiyle şerbet kabını açtırır. Bu genç şerbeti oğlan tarafından bir tanesine teslim ettikten sonra kendisi çekilir. Önceden hazırlanmış olan şerbet bardaklara doldurulup ikram edilirken, diğer taraftan da getirilen lokum ve bisküvi ikram edilir. Şerbet içen davetliler "**Allah hayırlı uğurlu eylesin**„ dedikten sonra biraz daha eğlenip dağılırlar. Bundan sonra iş nişana kalmıştır.

Nişan:

Nişan dünyadaki bütün milletlerdeki din ve mezhep farklılığı olan insanlarda da vardır. Köyümüzde nişan törenleri bir günlük bir kutlama ile yapılır. Davul, zurna eşliğinde başlatılan bu törende genellikle bütün nişan masrafları kız tarafından karşılanır. Günün ilk saatlerinde köyde oğlan ve kız evinin önünde davul, zurna çalmaya başlar.

Yavaş yavaş düğüne hazırlanan genç kızlar ve genç erkekler halay çekip oynamak için oğlan evinin önünde toplanırlar. Öğleye kadar eğlenen davetliler öğleden sonra toplanıp kız evine doğru yola çıkarlar. Kız evinde toplanan kız tarafı olarak adlandırdığımız kalabalık tarafından karşılanırlar. Kısa bir şakalaşmadan sonra orada halay çekip eğlenmeye devam edilir. İkindi vakitlerine doğru nişan vakti gelmiştir. Oğlan tarafı nişan için gelin olacak kıza aldıkları giysiler ve takılar ile nişan takmak için huzura çıkar. Nişanlanan kız ve oğlan

toplanan davetlilerin huzuruna çıkartılarak aralarında anlaştıkları birisini alınan nişan yüzüklerini takması için çağırılır.

Kırmızı bir şerit ile ikisi birbirine bağlanmış olan bu yüzükler kızın ve oğlanın parmaklarına geçirilir. Bu makas kesmiyor diye seslenir. Aldığı bahşiş ile tepsi üzerindeki makas ile kurdeleyi "Allah hayırlı uğurlu eylesin„ deyip mutluluklar diledikten sonra keser. Bunu takiben oğlanın annesi, babasından başlamak suretiyle davetlilerden herkes çeşitli hediyeler takar. Hediye veren kişiye "**Darısı senin çocuklarının başına**„ dileklerinde bulunulurken bekar ise darısı "senin başına„ denir. Takılardan sonra biraz daha eğlenen davetliler kız tarafının verdiği yemekten sonra dağılırlar ve böylece nişan töreni sona erer. Ondan sonra gençlerin nişanlılık süresi başlamış olur. Eskiden bu süre iki üç yıl sürerken şimdi üç veya altı ayı geçmemektedir.

Düğün:

Düğünden bir hafta önce kızın giysi eksiklerin karşılamak üzere kız evine gidilir. Bu süreye çamaşır kestirme süresi denir. Bu buluşmada davet edilecek kimselere gönderilecek okuntular (*davetiyeler)* üzerinde konuşulup beraberce karar verilir. Gönderilen okuntulardan başlıcaları tülbent, basma, eşarp ve yaşlı kadınları başlarına attıkları bürgüdür. Dayı veya amcalara elbise, gömlek (miltan) veya münasip gördükleri kendilerince makbul sayılan eşyaların bir listesi hazırlanır ve kız ve oğlan tarafı birlikte Kayseri'ye düğün hazırlığı yapmak için alışverişe giderler.

Düğünden bir gün önce oğlan sahibinin isteği üzerine köylü oğlan evinde toplanmak üzere davet edilir. Oğlan babası bu davette bir çay kahve içildikten sonra düğünlerinin yarın başlayacağını ve düğünü yönetecek düğün kahyası (kayesini) ve bayraktarının seçilmesini ister. Eğer daha önce belirlenmemiş ise davetliler orada kendi aralarından düğünü yönetecek düğün kahyası (*kayesini*) ve hizmet görecek kişileri seçerler.

Düğün genellikle cuma günleri başlatılır. Sabah gün doğmadan erken saatte oğlan evinin önünde akşamdan seçilen bayraktarın eşliğinde bir araya gelinir. Düğün öncesi yapılması gereken ilk iş bayrak dikme adetidir. (***Burada şu nu da belirtmeden geçemeyeceğim. Türkler bu gibi toplantı ve şenliklerinde çadırlarının önüne diktiği direkler üzerine kendi ongunlarını takarlardı. Hatta kurt başını bile. Çünkü bu onlar için çok kutsal ve aynı zamanda bayraklarıydı***.)

Bayrak dikmek için evin duvarının dibine kazılan küçük bir çukurun başında o ailenin ekonomik durumuna göre bir horoz veya bir davar kesilerek birbirine eklenmiş olan ince ağaçların (*cerek*) ucuna bağlanan Türk bayrağı bir ayna, tozak ve bir elma bağlanarak davul, zurna eşliğinde bayrak kaldırma işi yapılır. Kazılan çukur içine dikilen bayraktan sonra kesilen hayvanın kanı bu çukura akıtılıp üzeri kapatılarak dikilen direğin düşmemesi için sıkıca bağlarken gençler üzerinde taşıdıkları tabanca ve av tüfekleri ile dikilen o aynayı veya elmayı vurup düşürmeye çalışırlar. Vurmayı başaran kişiye oğlan tarafından bahşiş verilir. Davul ve zurnacı köydeki hatırı sayılır ve yakın akrabalarının evinin önünde kısa aralıklarla bir fasıl geçip bahşiş aldıktan sonra yapılacak diğer işler için oğlan evine gider. Daha sonra önceden hazırlanan okuntular (*yeni adı ile davetiyeler*) davul-zurna eşliğinde düğün sahipleri ile düğün kahyasının hanımı yanına aldığı bir kadın tarafından köye dağıtılır.

Aynı gün aralarında seçtikleri gençler ile yakın köydeki iki tarafın akrabalarına okuntular gönderilip düğüne davet edilir. Düğünün ilk gününde davetliler oğlan evinin önünde eğlenirler. Düğünün ikinci günü biraz daha coşkulu ve daha şen geçer. Düğüne gelecek olan diğer köydeki davetlilerde (Seğmenler) bugünde gelirler. Düğün sahibi dışarıdan gelen davetlileri gözetlemek üzere bazı kişiler görevlendirir.

Düğün evine yaklaşan kişileri davul zurna ve bir gurup düğün sahibi karşılar. Eğer kalabalık bir gurup halinde gelmekte ise köye girmeden karşılanır ve düğün evine kadar davul zurna eşliğinde götürülür. Anane ve geleneklerimize göre her evden bir kişi dışarıdan gelen misafirleri paylaşmak için orada olur. Davetlilerden bir veya birkaçını her aile misafir olarak evine götürür. Düğünün ikinci günü dışarıdan gelen davetliler ile daha da canlanırken akşam eğlenceleri içinde hazırlıklar ve planlar yapılmaya başlar.

Gelen misafir ve köydeki erkek sayısına göre köyde belirli evler toplantı ve eğlenmek için seçilip hazırlanır. Akşam olup hava kararınca herkes misafiri ile kendileri için ayrılan odalarda eğlenmek için giderlerken kadınlarda oğlan evinde toplanıp eğlenirler. Akşam eğlencelerinde genellikle odalarda hazırlanan mezeler ile içkiler içilir. Sazların çalınıp türkülerin söylendiği gecede davul zurna çaldırıp halay çekilip silahlar atılırken diğer tarafta kadınlar tarafından kına yakma adetleri yerine getirilir.

Kına yakma adedi:

Kına yakma düğünün ikinci günüdür. İkinci gün öğleye kadar damat evinin önünde devam eden düğün merasimi davetliler ve köylünün toplanıp bir araya gelmesiyle toplu halde kız evine doğru giderek başlar. Bu törede düğün öncesi gelin olacak kız için düğünden bir hafta önce alınan giysileri, gelinliği ve şeker, fındık, fıstık, ceviz gibi yiyecekler bir geniş sini (**Metal geniş yayvan kap**) üzerine konup üzeri örtüldükten sonra bir kadın tarafından iki eli ile başının üzerine alındıktan sonra kendisine eşlik eden kadınlar önde olmak, davul zurna eşliğinde çekilen halaylar ve oynanan oyunlar ile kız evine doğru hareket edilir.

Kız evinin önünde halaylara bir süre devam ettikten sonra kadınlar kendi aralarında kına yakma adetini yerine getirmek için hazırlıklar yapar. Hazırlanan gelin olacak kız bir grup kadın tarafından başına attığı kırmızı tül ile evin önünde bekleyen diğer kadınların içine doğru yavaş, yavaş getirilir.

Bu esnada kız ile gelen kadınlar ile dışarıda bekleyen kadınlar önlerine çıkarttıkları sesi güzel ve dokunaklı sesi olan kadınlar eşliğinde karşılıklı olarak şu "**Baş övme**" de denilen şu ezgileri söylerler.

KINA'DA BAŞ ÖĞME **Burunören köyü – Yedi Bucak Avşar Ağzı**

Gıcılar kavak Gıcılar
Kavak değil oduncular
İşte geldi kınacılar
Kız anam kınan kutlu olsun.

Kız anası, kız anası
Hani bunun öz anası.?
Öz anası kaynanası
Kız anam kınan kutlu olsun.

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kız anam kınan kutlu olsun.

Arap atlar eşkin olur
Al çuhalar pişkin olur.

Gıcılar gavak gıcılar
Gavak değil oduncular
İşte geldi gınacılar
Giz anam gınan gutlu olsun.

Gız anası, gız anası
Hanı bunun öz anası?
Öz anası gaynanası
Gız anam gınan gutlu olsun.

Atladı geçti eşiği
Sofrada galdı gaşığı
Böyük evin yakışığ
Gız anam gınan gutlu olsun.

Arap atlar eşğin olur
Al çuhalar pişkin olur

Ana'dan ayrılan kuzu	Anadan ayrılan guzu
Ölmez ama şaşkın olur.	Ölmez ama şaşkın olur.
Tuz kabını, tuzsuz koyan	Duz gabını duzsuz koyan
Büyük evi işsiz koyan	Böyük evi işsiz goyan
Anasını kız sız koyan	Anasını gızsız goyan
İşte geldim gidiyorum.	İşte geldim gidiyorum.
Ak güğümler susuz kaldı	Ağ güyümler susuz galdı
Büyük evler issiz kaldı.	Böyük evler ıssız kaldı
Kız anası kız sız kaldı	Gız anası gızsız galdı
İşte koydum gidiyorum.	İşte göydüm gidiyorum.
Kaba ağaçlar, kaba ağaçlar	Gaba ağaçlar, gaba ağaçlar
Yün yuduğum, yastı taşlar	Yun yuduğum yasdı daşlar
Hakkınızı helal edin	Hakkınızı halel edin
Ben gidiyom, çift gardaşlar.	Ben gidiyim çift gardaşlar.
Bahçenizde ot muydum?	Bahçanızda otmuydum?
Kapınız da çöp müydüm	Gapınızda otmuydu?
Bir yıl daha kalsaydım	Bu sene de galsaydım
Üstünüze yük müydüm.?	Üstünüze yükmüydüm?.
Gel otur anam yanıma	Gel otur anam yanıma
Başımı koyam koluna.	Başımı goyam goluna
Bir bugünlük misafirim	Bir bugünlük misafirim
Bir daha gelmem yanına.	Bir daha gelmem yanına.
Anam kızın beş miydi?	Anam gızın beşmiydi?
Birbirine eş miydi?	Birbirine eşmiydi?
Attın beni gurbet ele	Aydın beni gurbet ele
Yüreklerin taş mıydı?	Yüreklerin daşmıydı?.
Ufacık mercimek ektim	Ufacık mercimek ekdim
Şehir yollarını duttu.	Şehir yollarını duttu.
Kınamayın eller beni	Gınamayın eller beni
Anam beni tez unuttu.	Anam beni tez unuttu.
Damda kangalın kurusu	Damda gangalın kurusu
Altında keklik sürüsü	Altında keklik sürüsü
Kınamayın eller beni	Gınamayın eller beni
Buda ölümün yarısı.	Bu da ölümün yarısı.

Ezgilerin söylendiği anlarda genellikle kız tarafından bazılarının hüzünlü ağlamalarına rastlanır. Daha sonra bir araya gelen kadınlar ortaya bir sandalye getirip kızı sandalyenin etrafında üç sefer dolandırdıktan sonra sandalyeye oturturlar. Sıra oğlan evinden gelen sini içindeki kınanın yakımına gelmiştir. Bir tas içinde hazırlanmış kına çok az miktarda kızın boyun kısmına ve avcunun ortasına biraz sürüldükten sonra diğer kalanı orada bulunan genç kızların elinin içine, bekar erkeklerin anlına çok az miktarda çalarken "**Darısı sizlere**„ deyip

dileklerde bulunurlar. Kadınlar ve gelinlerde kına çalarlar. Bunu takiben sini içinde getirilen kızın giysileri herkesin huzurunda gösterilerek kız tarafına teslim edildikten sonra getirilen şeker, ceviz, fındık, fıstık gibi kuru yiyecekler kızın üzerinden olmak üzere her taraf saçılır. Bunları toplamaya çalışan çocuklar orada sevinçli ve güzel tablolar oluşturur. Burada gündüz kına yakma işi bitmiştir. Halay çekmeye başlayan davetliler ve köylü hazırlanan yemeği yemesi için kız tarafından yemeğe davet edilir. Yemekten sonra kız evindeki eğlence devam eder ve çalgıcılar o gün orada kalır. Bundan sonra sıra gece kınası yakmaya gelmiştir.

Gece kınası:

Düğünün ikinci günü olan gece kınasında yine köydeki kadınlar kız evinde toplanır. Bir tas içindeki hazırlanmış kına orada tekrar azar, azar eller içine çalınır. Karşılıklı olarak ezgiler söyledikten sonra sıra gülüp oynamaya gelir. Orada kendi aralarında geç vakitlere kadar kendi aralarında müzik çalıp hareketli türküler söyleyerek eğlendikten sonra dağılırlar. Kadınların evlerine dağılması ile kız tarafından birkaç kadın kıza banyo yaptırır. Daha sonra tas içinde bırakılan kınadan kızın ayağına ve ellerinin içinde iyi çıkması için çokça çalındıktan sonra yatağına yatırılır ve kına adetleri yerine getirilmiş olur. (***Bu adetler yerine getirilirken erkekler kendilerine ayrılan odalarda eğlenmektedirler*.**)

Kız ile ilgili adetler yerine getirilirken damat adayı oğlan seçilen sağdıcı ve arkadaşları ile kendileri arasında köyde hamam olmadığı için banyo yapmak tıraş olmak gibi adetleri yerine getirmekle ve kendi arkadaşları ile eğlenmekle meşguldür. Sabaha kadar devam eden bu eğlenceden sonra kısa bir uyku uyuyan köylü ve davetliler üçüncü gün düğün evinin önünde toplanmaya başlar. Bugün düğünün son ve genellikle haftanın pazar gününe rastlayan günüdür. Öğle vaktine kadar oğlan evinin önünde halaylar çekilip eğlenilir.

Öğlen sonu gelin almak için damat tarafından gelen davetli ve kendisini oğlan tarafı diye bildiren gurup ile toplu halde kız evine doğru düğün kahyası (kayesi) ve bayraktarın öncülüğünde yola çıkılır. Aynı zamanda kız tarafından kolay teslim olup kızı vermemek için temsili savunma hattı oluşturulur ve haneye yaklaşıp içeri girenler için mahkeme kurup, kime ne ceza verileceğini kararlaştırdıktan sonra gelin almaya gelen seğmene karşı ellerinde sopalar ile karşı çıkarlar.

İşte burada Türklerin yüzlerce yıl uygulaya gelen oyunlarından birini ortaya korlar. Buna göre herkesin toplu olarak savaşması yerine kendi aralarından seçtikleri kişileri öne çıkartıp onların yenmesini ve yenilgisini kabul etme erdemliğidir. İşte burada ellerinde Türk bayrakları ile iki tarafın bayraktarları öne çıkartılarak karşılıklı olarak sözlü atışmaya başlar. Yıllardır Anadolu'da uygulanan adet ve törelerden olan karşılıklı atışmalarda derleye bildiğim kadarı ile şöyle sorular sorulur ve buna şu cevaplar alınır. Sorularda Müslümanlıkla ve Peygamber ile ilgili bilgilerinin olup olmadığını sorgulayan sorular sorulur.

Bayraktar bayrağını kaldır
Yönünü Kıbleye dönder
Muhammet aşkına bir salâvat gönder
Verelim Peygamber'e salâvat.
Sellalî sel (ser) bayrağa salâvat.
Bayraktar, bayraktara karşı
Akıttık gözümüzden kan ile yaşı
Muhammet Mekke'den Medine'ye giderken
Kimdi Bayraktar başı?
Verelim Peygamber'e salâvat
Sellalî sel (ser) Bayrağa salâvat

Her kim sever Allah'ı
Mahrum kalmaz billâhi
Bundan gayri bir dahi
Verelim Peygamber'e salâvat

Sellali sel (ser) Bayrağa salâvat

Sıra, sıra söğütler
Birbirini öğütler
Düğüne gelen koç yiğitler
Verelim Peygamber'e salavat

Sellâlî sel (ser) bayrağa salâvat.

derler. Sorulan sorular ve verilen cevaplar değerlendirilir. Orada her ne kadar damat tarafı doğru cevap verip kız tarafı yenilgiye uğratılsa da şaka ile damat tarafının suçlu olduğu ilan edilerek gelin almak için gelenler arasında şakadan anlayan ve kızmayan kişiler seçildikten sonra cezalandırılmak üzere huzura çıkartılır. Bir araya gelen topluluğun bakışları arasında onları iğde ve karamuk çalısı üzerine oturtup bacadan alınmış kuburu su ile karıştırarak tıraş ederlerken, bazılarını ayaklarından yukarı asarak çeşitli cezalar verilir.

Başka çeşit cezalarında verildiği bu iş biraz işkence gibi görülse de orada bulunan herkesi gülmekten kırıp geçirir. Ceza kesme işinden sonra gelen davetliler buyur edilir. Kız tarafından misafirlere ikramda bulunulurken, gelin çıkartmak içinde hazırlıklar yapılır.

İçeride gelinliği giydirilip ata binmek için hazırlanan gelini çıkartmak için oğlan tarafından seçilen düğün kahyası (kayesi) veya oğlanın babası evden çıkartmak için varıp kapıya dayanır. Fakat orada kapı açma adeti vardır. Kapı açtırmak için bahşiş verilir ve kapı açtırılarak içeri girilir. Gelin çıkmadan gelinin kardeşi tarafından geline kırmızı kuşak ile kurdele bağlar ve "**Kardeş yolu**,, adı altında geline para takar. Daha sonra koluna girip iki genç kızın kolları arasında annesi babası ve aile etrafı ile vedalaştırıldıktan sonra eşiği öpen gelin baba evinden kız tarafının göz yaşlarının diğer tarafta gelin almaya gelenlerin alkışları ve sevinçleri arasında gelin için süslenip hazırlanmış olan atın etrafını üç defa dolaştırdıktan sonra ata bindirilir. (*Fakat son yıllarda at arabasına bindirilmek moda olmuştu. Şimdi taksisiz gelin çıktığı pek görülmemektedir*.)

Ata bindirilen gelin cirit atan ve yarış eden atlılar ve seğmenler tarafından mezarlığa doğru yola çıkar. Mezarlığın etrafında üç defa tur attırılan gelin düğün kahyasının (*kayesinin*) evinin önüne getirilir. Gelinin inmek üzere geldiğini duyan gençler damadı sağdıcın evinden gelin indirmek için getirirler. Damat gelini indirmeden önce yine damadın anası veya babası çağrılıp gelinin attan inmediğini söyler. Bu sırada bir tarla veya kıymetli bir şey vaat etmesi ile damat tarafından gelin attan indirilir ve damat gelinin koluna girerek düğün kahyasının (*kayesinin*) evine götürür. Fakat gelini odaya bıraktıktan sonra arkadaşları damadı sağdıcın evine geri götürür.

Bu adet yerine getirildikten sonra güveyi donaltma işlemi vardır. Damat evinin yahut köyde geniş bir yerde düğün için gelenler toplanır. Eğer daha önceden tertip edilmiş ise güreş müsabakası yapılıp yenenlere düğün sahibi tarafından çeşitli hediyeler verilir. Daha sonra yere serilen hasır veya kilim üzerine bir döşek ve bir yastık atılarak damat getirilir. Burada davetliler tarafından damada takılar takılır. Bu adet bittikten sonrada oğlan evi herkesi düğün yemeğine davet eder.

Düğün yemeğini yiyen düğüncüler ile gelinin bir arada davul zurna eşliğinde halay çekmesi ile (*Bu adete gelin oynatmak denir*.) düğün için gelenler dağılıp giderlerken düğün adeti böylece bitmiş olur. Daha sonraki adetlerde evine gelin inen düğün kayesi gelinin önüne bir koç veya bir tosun kattıktan sonra, (***inanca göre gelinin evinde bolluk ve bereket olur. Malı davarı çok olur***.) gelini birkaç kadının eşliğinde akşam geç vakitlerde oğlanın evine

götürür. Haber alan damadın sağdıcı arkadaşları ile beraber oğlanı gerdeğe girmesi için evine götürür. Gerdeğe giren damadın dışarıda bekleyenlere attığı çarşaftan sonra, oradakiler birkaç el silah sıktıktan sonra evlerine dağılırlar. Böylece bir yuvanın temeli atılmış olur. Düğünden bir gün sonra damadın ailesinden genç kadınlar ve kızlar bir araya gelirler. Orada gelinin çeyizi ile beraber getirdiği çeyiz sandığı açılır. Getirdiği hediyeler yakınlarına dağıtılır. Bazı köylerde bu adete **"duvak"** açma derler.

Düğünden bir veya iki hafta sonrada damat ile gelin, kızın annesinin babasının ve yakın akrabalarının elini öpmeye gider. Bu ziyarette herkes damadı ve gelini misafir edip ağırladıktan sonra, yol adı altında hediye verilir. Kız tarafını ziyarette çeşitli hediyelerle dönen gelin ve damadın gelmesinden birkaç hafta sonrada kız tarafı damadın ailesini ziyarete gelir. Böylece gelip gitmeler iki taraflı olarak devam eder.

Düğünde oynanan oyunlar:

Anadolu'nun diğer köylerinde yapılan köy düğünlerine, Burunören ve çevresi aşiret köylerinde ki düğünler; Sivas, Gaziantep, Malatya yörelerindeki köylerin haricindeki diğer yörelerdeki yapılan düğünlere pek benzemez. Düğünlerimizde çekilen halay ve oynanan oyunlardan da bu anlaşılır. Çünkü diğer yörelerin aksine, Burunören ve çevresi aşiret köylerdeki düğünlerde, devam eden eski Türk gelenekleri esas alınmış olup, hiçbir değişime uğratılmadan muhafaza edilerek günümüze kadar getirilmiştir. Bu benzerlikler İslâm dinini kabul ederken vazgeçilmez unsurları sabit tutan Anadolu'nun diğer yörelerinde yaşayan Türkmen oymaklarında da görmek mümkündür. Çünkü bu insanlar dini inançların, kültürlerin, geleneklerin ve adetlerinden ayrı şeyler olduğunu bilmektedirler.

O yüzden Türk kültürünü gölgesi altında bırakacak olan Arap kültürü Hegemonyasının etkisinde kalmadan muhafaza etmişlerdir. Adet töre, gelenek ve kültürünü İslami inançlara göre uyarlayan ve kendilerine göre bir yaşam biçimi oluşturan diğer çevre köylerdeki komşularımızın, düğünlerinde oluşturdukları selamlık, haremlik gibi kadın ve erkekleri bir irinden ayırarak ayrı-ayrı eğlenme düşünceleri ve inançlarının aksine, çağdaşlık ve ananemize ters düşen inanç ve düşünceleri bir tarafa atıp kadın, erkek, genç kız, genç oğlan hepsi kardeşçe yan yana halay çekip oynarlar.

Ölüm günlerinde olduğu gibi bizde var olan ananelerimiz gereği, düğünlerimizde küskünlükler ortadan kalkar. Aynı zamanda düğünler hısım ve akraba oluşturmanın yanı sıra, dostlukların ve sevgi tohumlarının atıldığı günlerdir. Burunören köyü ve çevresi köylerde genellikle güney doğuda davul zurna eşliğinde oynanan oyun havaları çalınıp, oynanır ve halay çekilir. En etkili olanları ise Gaziantep ve Sivas yöresinin oyunlarıdır. Ortalık oyunlarına gelince Anadolu'nun bütün yörelerinde çalınıp söylenen, tanınmış bütün oyunları oynarlar. Düğünlerde oynanan (çekilen) halayların başında ağırlama ilk sırada yer alır. (*birkaç çeşidi vardır*). Sekme, hacim (kadınlar oynar) O fındığım, bico, üç ayak, temir ağa, çekirge, sinsin, Sivas halayı, kaleden kaleye, Gaziantep yolunda isimli halaylar ile yöreye has, en çok oynanan halaylardan;

KANĞALLININ KAYASI

Kangallının kayası
Yârim Türkmen mayası
Yârime kurban olsun
Karşı köyün kahyası (kayesi)

Gidiyim gidemiyom
Az doldur içiyom
Sen benden geçtin ama
Ben senden geçemiyom.

Gidiyim Eğle beni
Zülfüne bağla beni
Zülfün deste gül ise
Üç günlük eğle beni

Kaya dibi kar imiş
Günden yanı erimiş
Otuz iki meyvenin
En tatlısı yâr imiş.

Kayalar karda kaldı
Bülbüller zarda kaldı
Gönül kapısı kitli
Aahtar yârda kaldı.

gibi dörtlükler ile başlayıp uzayıp giden, kangallının kayası halayı bunlardan bazılarıdır. Köyde davul ve zurna ile yapılan düğünlerde çekilen halaylar, karşılıklı olarak söylenen türküler ile olur (oynanır).

Bu halaylarda türkü söylemeye başlayınca davul zurna susar ve türkünün bitmesiyle ara vermeden tekrar devam eder. Bir fasıl geçtikten sonra diğer guruba sıra verip susar. Böylece halaya katılanlar saatlerce halay çekip eğlenir. Zaman zaman 50-100 metreyi bulan halay kuyruğundaki insanlara iki kişi tarafından rakı ve meze ikram edilir. İçki ile halayın rengi daha da değişir ve belindeki taşıdıkları silahlar ateşlenir. Düelloya dönen silah ve tabanca atışlarında yüzlerce mermi atılır. (*Şimdi düğünlerde silâh kullanmak yasaktır.)*

DOĞUM İLE İLGİLİ ADETLER

Anadolu'nun bütün yörelerinde olduğu gibi Burunören'de doğum öncesi hamile kadınlar kendileri ve doğacak çocuklar için bazı hazırlıklar yaparlardı. Bu hazırlıkların başında doğum yapacak kadının ilk doğumu ise önce doğacak çocuğa ağaçtan yapılmış ve üzeri çeşitli renkler ile boyanarak süslenmiş bir beşik alınır. Daha sonra küçük çocuk elbiseleri dikilip, ayağına yünden patik örülür.

Ağırlıklı olarak alınan çocuk giysileri erkek çocuk doğacak gibi yapılır. Fakat doğum sonrası kız çocuğu da doğsa o giysiler giydirilir. Doğum için bu gibi hazırlıklar yapıldıktan sonra doğum günü ve anı o aile için sıkıcı olup, doğumun sağlıklı olabilmesi için dua ederler.

Çünkü köyde doktor ve ebe yoktur. Doğum ilkel metotlar kullanılarak köydeki bu işi iyi bilen bir kadın tarafından yapılır. Doğum saati gelip doğum sancısı çekmeye başlayan kadına bakması için köyde doğum işini iyi bilen kadınlardan biri veya birkaç tanesi çağrılırken (*Köyde 1970 yıllarının başlarına kadar bu işi (ebelik) Ayşe Ekici- Sultan demir I.- Dudu Dikici adındaki kadınlar yapmaktaydılar*.) evin fertlerinden bir tanesi ise temiz toprak eleyip hazırlar.

Doğum gerçekleştiği anda doğan çocuğun göbeği ebe tarafından kesildikten sonra hazırlanmış toprak (*Höllük - Öllük*) hafif ısıtılarak çocuk içine yatırılıp üst üste konulan bezler ile belenir. Bu işleme çocuk beleme denir. Daha sonra çocuğun başını hem çene altından, hem de alnından geçirmek üzere iki taraflı olarak bağlarlar. Orta Asya göçebelerinde var olan bu adet çocuğun kafa yapısının daha düzgün olmasını sağlamak içindir. Şişman doğan çocuklara ise balağ denir.

Doğumu gerçekleştiren kadınların diğer bir işi ise çocuk doğduktan sonra gelen (s*on*) un bizim deyimimiz ile çocuk eşini hemen bir beze sarıp mümkün olduğu kadar toprağı eştirip çok derine gömdürmesi olur. Çünkü çocuğun göbeğinden kesilen eşi kedi veya köpeğin yemesi halinde çocuğa zarar geleceğine inanılır.

Doğum yapan kadın o anda lohusa olarak adlandırılır. Lohusa kadında aynı şekilde hazırlanıp ve biraz fazla ısıtılmış toprak içine yatırılıp üzeri örtülür. Evde ve çevrede sevinçler yaşanır ve göz aydınlığı dilenir. Daha sonraki günlerde komşular tarafından çocuk çeşitli hediyeler alarak görmeye gelinir. Diğer taraftan evlenip çocuğu olmayanlar için ise; İğdiş veya Kör ocaklı derler.

Kırk Çıkartma:

Yıllardır sürüp gelen inançlarımız gereği doğan bir çocuğun kırk gün sonra kırkı çıkartılır. Kırk çıkartma işini her yöredeki insanlar farklı olarak uygular. Burunören'de bir çocuk doğduktan kırk gün sonra ailesi tarafından kırk çıkartma işine başlar. Bu iş için çeşitli yerlerden toplanmış 40 tane küçük taş parçası toplanır. Bu taşlar temizlendikten sonra kaynatıldıktan sonra bir kova içinde ılıtılmış olan suyun içine atılır.

Su ateş üzerinde ılık hale gelince çocuğu kadının bir tanesi soyup çıplak bir halde hazır olarak bekletir. Diğer bir kadın ise; çocuğun başının üzerine bir elek veya ilistir denen delikli süzgeç tutarak kova içinde ılıtılmış ve içine kırk taş atılmış sudan bir tas ile çocuğun başından "Ağrın acın bu sular ile gitsin diyerek„ aşağı dökülür. Ondan sonra çocuğun kafası eller arasına alınarak ayakları sallanarak aşağı doğru sallandırılır ve aynı sözler tekrarlanır.

Daha sonra tekrar doğrultup, çocuğun iki ayaklarını bir araya getirip, kafası aşağı gelecek şekilde bütün ağırlığı ile aşağıya doğru sallandırırken bir eli ile de iki ayağının üzerine birkaç sefer vurduktan sonra çocuk tekrar doğrultup üzerindeki bir bezle silindikten sonra

üzeri giydirilir ve beşiğine yatırılır. Çocuğun taş gibi uyuması içinde bağrına bir taş konur. Böylece kırk çıkartma işlemi bitmiş olur.

Diş Hediği:

Çocukların diş çıkartmaya başlaması ile çocuğun diş çıkardığını ilk gören kişi çocuğun annesini veya babasını müjdelerken çocuğa bir hediye almayı ihmal etmez. Bu müjdenin ardından çocuğun ailesi buğdaydan diş hediği yapıp komşularına çocukları için diş hediği dağıtır. Bazılarının bana benzesin diye çocuğun ağzına tükürdükleri görülür.

Al Basması:

Doğumdan sonra anneye cin ve peri denen doğa üstü, görünmeyen güçlerin anneye görünüp ona musallat olma durumudur. Bu gibi hallerde anne gözüne bazı kimselerin başkalarının şekline (*kıyafetinde/kılığında*) bürünüp geldiğini ve kendine yaklaşmak için çeşitli hareketlerde bulunduğunu, bazı tatlı dil dökerek bazı da daha katı bir şekilde yaklaşmaya çalıştığını söyler. Eğer yakınlaşma veya temas olmuş ise kötü sonuçlar ortaya çıkar ki buna köy dilinde Al basması veya Cin çarpması denir. Buna çalınmada (*Felç olma durumu*) denilmiş olup, bunun etkisinden çocuğun dahi öleceğine bilinip inanılır.

Burunören'de bu gibi inançlar ile ilgili eskiden beri söylenip gelen bazı anlatımlarda vardır. İşte bu söylentilerden biride al basmalarına karşı lohusa yatanlara giydikleri elbiselerinin ucundan keserek verip, onları korkmadan güven ile inandıran ailelerinden bir tanesi de bugün köyde Ese'nin Ahmet diye tanınan ailenin dedelerinin birinin başından geçtiği ve o neden ile al ocağı olarak bilinen bu olayın olduğuna şöyle inanılır ve olduğu söylenir.

‘‘Bir gün bu ailenin büyüklerinden bir zat aşağı tarlasına öküzleri ile çift sürmek için gider. Birkaç dönün yer sürdükten sonra, dinlenmek için oturur ve sonra yan üstü uzanır. Aradan fazla geçmeden bu adamın kulağına in tarafından (*İnin içinden*) ağlayan çocuk sesleri gelmeye başlar. Adam hayretler içinde kalır. Kendi orada iken o ine kimsenin ne girip, nede çıkmadığını çok iyi bilir ve böyle yanı çocuklu kadında görmemiştir. Acaba daha önceden başka köye giderken orada yatıp kalan çocuklu bir kadın benden daha önce gelip buraya girmiş olabilir, diye düşünüp; bunun kim olduğuna bir bakayım deyip ine doğru gider.

Yaklaştıkça çocuklar ile annesinin arasında bazı konuşmalara şahit olur. Fakat orada kimseyi göremez. Konuşma şöyle cereyan eder. Anne biz çok acıktık ne yapacağız? diye sormalarının üzerine anneleri yavrularım biraz daha sabredin der. Çocukları sorar ama daha ne kadar. Anneleri bu geceye kadar der. Ondan sonra karnımız doyacak mı? diye sorar çocuğun bir tanesi. Annesi evet der. Yine çocuğun biri sorar anne ne ile karnımızı doyuracaksın hani bir şey yok ki demesi üzerine annesi;

Bak çocuklar köyün ismi (Burunören) ile hitap ederek orada? adında bir kadın bugün gece doğum yapacak. Ciğerini getireceğim yiyeceksiniz demesi üzerine çocuk tekrar sorar. Nasıl çıkartacaksın anne? Bak çocuklar der. Bu köylüler doğumdan sonra lohusa yemeği yaparlar ve doğum yapan kadına yedirirler. İşte tam o zaman ince bir kıl şeklinde yukarıdan aşağı yemeğinin üzerine konarım. Beni fark etmeyen lohusa kadın beni yuttuktan sonra ciğerini çıkartıp size getiririm sizde yersiniz der.

Bunları duyan adam hayretler içinde kalır. Hemen öküzlerini alıp tarlada çift sürmeyi bırakarak köye geri döner. Karısına köyde kimlerin doğum yapacak olduğunu sorar. Karısı adı geçen o kadınında çok yakında doğum yapacağını söyler. Bunun üzerine adam karısını alıp doğum yapacak kadının evine gider. Birkaç saat oturan karı koca bir türlü kalkıp evine

gitmemesi üzerine rahatsız olan ev sahibi tarafında evde fazla oturulması pek istenmese de adam inat edip kimseye bir şey söylemeden oturmaya devam eder.

Duydukları doğru çıkar. O evin kadını gece yarısı doğum yapar. O adam kadının doğum yaptığı oda da bulunan ocağın (*Eskiden bütün evlerin odalarında ısınmak için şömine şeklinde ocaklar vardı*.) yakılmasını ısrarla ister. Lohusanın bulunduğu yerde erkeğin bulunmasının günah ve ayıp olmasını bilen, ev sahibi ve doğum yaptıran kadınlar adamı kovmak isterler fakat adam kimseye hiçbir şey söylemeden ateşi yaktırıp lohusa kadına bir tabak içinde undan yapılan bulamaç yapılıp getirilmesini söyler.

Lohusa yemeği olan bulamaç kadının yemesi için önüne konduğunda, adam tavana doğru bakmaya başlar. Bu durumdan herkes şüphelenir. Nihayet beklediği an gelir. Yukarıdan ince bir kıl süzülerek gelip yemeğin üzerine konar. Yerinden kalkan adam kılı yavaşça tutup, yanan ateşe atmak üzere iken aniden bir kadın peydah olur ve adamın bileğinden tutup yalvarmaya başlar.

Oradakilerin gözleri önünde gelişen bu olanlardan sonra bir kadından alınan iğne o adam tarafından kadının sırtına batırmasıyla tekrar eski haline gelmemesi sağlandıktan sonra Al kadın serbest bırakılır. İnsan şeklinde uzun zaman adamın evinde yaşadıktan sonra bir gün yine o adam kadına; kendisinin ve yedi sülalesine bir daha gelip musallat olmaması için yemin ettirdikten sonra kadının üzerine sapladığı iğneyi çıkartması ile al olan kadın gözden kayıp olup gider’’.

İşte o günden sonra köyde bu aile al ocağı bilinir. Al basmasına karşı aileden biri-nin giydiği elbiseden bir parça alıp üzerine diken lohusa (*hamile*) kadın kendisini al basmayacağına inanır.

Burunören’de yıllarca söylenip ve böyle olduğuna inanılan olaydan başka al basmalarını önlemek için çocuğun beşiğinin altına Kur’an ı Kerim, demir bıçak, nal, silah gibi şeylerle beşiğin üst kısmına erkek paltosu ve süpürge konur. Geceleri ışıkları yakılı tutulduğunda al basmayacağına inanılır.

Kivrelik (*Kirve*) Kurumu:

Sünnet erkeğin ilk mürüvvetidir. Erkek aşirette prestiji ve güç kaynağı olduğu için özellikle varlıklı aileler gösterişli sünnet törenleri yaparlar. Sünnet töreninden önce aile kendisine bir kirve seçer. Sünnet esnasında sünnet olacak erkek çocuğu kucağında tutup sünnetçiye yardımcı olan, sünnet harcamalarını karşılayan kişiye kirve, bu suretle iki aile arasında kurulan akrabalığa da kivrelik (*Kirvelik*) denilmektedir. Kivre olan aileler arasında kan akrabalığı gibi bağ kurar. Kivre (*Kirve*) olanlar kendi aralarında kız alıp vermezler ve hayat boyunca her konuda yardımlaşma ve dayanışma içinde olurlar.

ÖLÜM ile İLGİLİ ADETLER

Her toplumun kendisine göre bir insanın ölümünden defnedilmesine kadar geçen zaman içerisinde yapmış olduğu bazı adetleri vardır. İslamiyet'ten önceki adetlerini bir tarafa bırakan atalarımızdan sonra bugün Burunören'de İslam inançları doğrultusunda bir adet sergilemektedir. Köyümüzde ölmesinden kuşku duyulan hasta bir kişinin hasta yatağında mümkün olduğu kadar yalınız bırakmamaya ve onun yanında beraber oturup ona teselli vererek, hoş tutmaya çalışılır. Eğer ölecek kişinin öleceğine kesin bakılırsa başında hoca kuran okumaya ve telkin vermeye başlar.

Hasta veya yaşlı kişi can vermekte zorlanıyor; ise kafasının altındaki yastık çekilir ve mümkün olduğu kadar kapıların önünde kimsenin durmaması istenir. (*İnsanlar kapının önünde oldukları için Azrail'in can almak için gelemeyeceğine ve hastanın can vermek için fazla can çekişeceğine, zor öleceğine inanılır.*)

Ölen kişi ilk önce yatağına uzatılır ve üzerindeki bütün giysileri üzerinden çıkartılarak elleri anına uzatılıp çenesi bir tülbent veya bir bezle bağlanıp üzeri örtülür. Ruhun bedeni terk etmesiyle cansız kalan ceset başında (*cenazenin başında*) yakınları ve komşuları yanık sesleri ile ölen kişinin yaşı ve konumu ve fiziki niteliklerine göre içlerinden gelerek ağlayıp ağıtlar yakarlarken köy imamı yüksek bir yerde Sela vererek köyde cenaze olduğunu bildirir.

Bundan sonra cenazenin başında bulunanlar ölen kişinin yakınlarına "Baş sağlığı„ dileyip taziyetlerini bildirirken ölüm vakti de çok önemlidir. Eğer gece ölmüş ise; sabaha kadar cenazenin başında beklenir ve o gün evde ışıklar söndürülmez sabaha kadar yakılır. Aynı zamanda uzak yerlerde ve yakın köylerde yaşayan yakın akrabaları varsa onlara haber verip gömmeden önce cenazeyi son defa görmeleri ve gömülürken yanında bulunmaları için gelmeleri sağlanır. Genellikle erkekler cenazenin başında kalırlarken kadınlar ayrı bir odada toplanıp geceyi orada geçirirler.

Kişi gündüz ölmüş ise; bir taraftan yakın akrabalarına haber gönderilirken köyde cenaze olduğu gün köyden hiçbir tarafa gitmeyen köydeki erkeklerden bazıları da mezar kazmak için mezarlığa gider kazı işini tamamlar. (*Yalınız cenaze gün aştıktan sonra gömülmez.*)

Her şey hazırlandıktan sonra ölen kişi erkek ise köy imamı, kadın ise cenazesi köyde bu işi bilen bir kadın tarafından dört ayaklı tahtadan yapılmış teneşir denen masa üzerinde yıkanır. Ellerine ve ayaklarının parmaklarına kına vurulurken üzerine kolonya ve gül suyu dökülür. Daha sonra birkaç kişinin yardımı ile cenaze salacaya konulup omuzlar üzerinde mezarlığa doğru yola çıkılır. Her sülaleden ölen kişilerin cenazesini götürdükleri bir yol vardır. Bu yol izlenerek bütün köylünün katılımı ile cenaze mezarlığa yakın bir yerde bulunan musalla taşına üzerine konur.

Burada imamın önderliğinde cenaze namazı kılınır ve helâllik alınır. Bundan sonra kadınlar geri evlerine dönerken erkekler cenazeyi İslâm-i kural ve inançlara göre hazırlanmış olan mezara defnederler. (Kadın ve erkekler için derinliği değişen mezara cenaze baş tarafı Mekke tarafına (*Kıble*) gelecek şekilde uzatıldıktan sonra kefen çözülür. Cenaze sahibinin isteği veya ölenin arzusu varsa eşyalarından mezarına yanına konur.) Mezarı kapatmadan önce mezara bozuk parada atmayı sevap bilen köylü sapındırık denen ağaçları yanca üzerine dizip onun üzerine tahta ve sap atıp üzerine toprakla kapatırlar.

Bu işlemler yapılırken imam mezarın başında Kuran okur. Mezarı kapatanlar ise sık sık el değiştirirler. Yani mezarı kapatmaya başlayan bir kişi birkaç kürek toprak attıktan sonra küreği yere bırakır ve bir başkası alıp kapatmaya devam eder. Kapatılan mezarın üzerine evden götürülen (*ibrikteki*) su döküldükten sonra köy imamı Kuran okur ve sonunda okunan

Fatiha ile herkes cenaze sahibinin evine doğru yol alırken İmam mezarın başında okumaya devam eder.

Bundan sonra cenaze sahibinin evine tekrar baş sağlığı ve evde tekrar bir Kuranı Kerim okutmak için gidilir. Burada dikkat edilecek ve günah olarak bilinen bir şey de mezar eşmekte ve kapatmakta kullanılan kazma ve küreklerin omuzlar üzerinde taşımamaya gayret gösterilmesidir.

Cenaze ile ilgili adetlerin sonuncusu ise: cenaze sahibi tarafından cenazenin evden çıkmasından yedi gün sonra can aşı ve kırk gün sonrada kırkı için köylüyü toplayıp yemek yedirip Kuran okutturulur. Bu zaman zarfın da ölen kişinin giyecek veya kullandığı eşyaları var ise bazıları hayrına verilip önemli olanları ise hatıra (*Teberik*) olarak saklanır.

SAYA GEZMEK

Saya gezme kutlamaları Orta Asya'dan başlayıp, günümüze kadar süre gelen ve inanç temeline dayalı gelenekselleşen bir halk kültürüdür. Saya Gezme geleneği Şamanizm gibi diğer eski Türk inançlarında da var olup Türk'ler yakın tarihe kadar kutlayarak gelmiştir.

Saya gezme kutlamaları aynı zamanda temeli dini inançlara bağlı olan bir Uzakdoğu geleneği olmakla beraber Hıristiyanların inancında da var olan bu kutlamalar kış yarısı denilen şubat ayının ikinci haftasında yapılır. Hristiyan ve Ortodokslar ile diğer inançlara mensup insanlarında Karnaval veya başka isimler altında kutlarken; Ege ve Akdeniz bölgesinde Denizli, Manisa ve Aydın ile Antalya'da yaşayan bazı halk tarafından "**Pam Pambıdık**„ adı ile kutlanmıştır. Aynı tarihlerde benzeri bir kutlamada Erzincan, Tunceli, Muş, Bingöl köy ve kasabalarında yaşayan ve oralarda yaşayan halkın konuştuğu Zaza'ca da "**Galîki Kağan**„ adı ile ocak başı şenlikleri yaparak kutlarken; Kayseri'nin Akkışla ilçesinde yaşayan Türkmenler **"Sayıl çıkarmak"** olarak kutlamaktalar. Burunören'de ise bu kutlamalar 1960'lı yılların ortalarına kadar "**Saya gezme**„ adı altında yıllarca kutlanmıştır.

Kış yarısı denen şubat ayının ilk haftasında yapılan bu kutlamadaki anlamı ve amacı Orta Asya'daki eski Göktürklerdeki inançlara göre çeşitli kıyafetlerle insanlara musallat olan kötü ruhların o tarihlerde vasıl olduğuna inanırlar. Onlara karşı savaşmak ve kovmak için köydeki erkekler çeşitli kılık ve kıyafetlere bürünerek onları yok etmek için bir araya gelirler. Bir gelenek haline gelen bu eğlence ve kötü ruh kovmak eğlencesi şöyle olur.

Burunören köyü ve çevresi aşiret köylerdeki bütün erkekler o gün bir araya toplanır. İçlerinden karnapa denilen şişman olanların sırtlarına sardıkları keçi postu ile ayı şekline sokarlarken, ince zayıf olanları ise makyajlar ile tilki veya kurt gibi hayvanlara benzetmeye çalışırlar. Acayip makyajların yapıldığı kılık ve kıyafetlerin giyildiği bu hazırlıklarda bazı erkeklerde kadın elbiseleri giyer.

Diğer taraftan asıl baş görev yapacak olan kişiye, çobanların yağmurlu ve soğuk havalarda sırtına giydiği kalın abadan sıkı ve kabaca bir şekilde giydirilmiş, başı cübbeli, kaba görünüşlü (*Osmanlı devleti zamanında şeriat kurallarına göre insan yargılayan kişilerin görünümü yansıtılmaktadır.*) adına kadı denen sayacı başının emir ve komutasında akşam hava karardıktan sonra şenlikler başlar. Bu gurup içerisinde iki kişi köyden toplayacakları şeyleri içine koymak için omuzlarına birer tane heybe alıp, gurup halinde köydeki evleri teker teker dolaşmaya başlarlar.

Evlerdeki kötü ruhları çıkarttıklarını inanan eski inanç sahibi atalarının aksine "Sayacı" adı verilen bu gurup gittikleri evlerde çeşitli oyunlar ve gösteriler sergilerler. Bunun karşılığı o evin kadını tarafından bulgur, yağ, şeker, kuru yiyeceklerden her ne verirse alıp heybelerine koyduktan sonra oradan ayrılıp bir başka evin kapısını çalarlar. Bu çirkin kıyafetli

acayip insanlardan bazı çocukların korktukları görülürse de onları seyrettikçe korkularının gidip neşeli-neşeli seyretmeye başladıkları görülür.

Saya gezmek kutlamasında, girilen evlerde şakayı seven kişi veya kişiler varsa onlarla şakalar yapılır. O evin kadını ve kızı oyun oynaması için ortaya çıkartılır. Türkü söylemek için beraber gezen türkücülerin teft ve teneke çalarak eşlik etmesiyle ayı, kurt, tilki ve sonradan gelen Kadının da oyuna girmesiyle dahada eğlenceli bir hal alır.

Gidilen evdekilerin oyuncu bu gruba katılımı ile ortamın çok neşeli olması durumunda daha fazla süren bu eğlencenin sonunda, heybesine konulan yiyecekleri alan sayacılar, bir başka eve gitmek için oradan ayrılırlar. Eğlence diğer gittikleri evlerde de devam eder.

Gecenin geç vakitlerine kadar devam eden "**Saya gezme** „ denen bu kutlamalarından sonra tekrar üzerlerindeki giysi ve kıyafetleri çıkartıp elbiselerini tekrar giymeleri için topladıkları yiyecekler ile bir araya gelirler. Burada bir gün sonra bir yerde toplanarak toplanan bu yiyecekleri hazırlamak, yemek, içmek için bir zaman belirleyip herkes evine dağılır. Bir gün sonra bir araya gelen erkekler hazırladıkları yiyecekleri bir arada beraber yer geç vakitlere kadar eğlenirler. Saya gezme eğlencesi böylece bitmiş olur.

Saya gezme geleneği Anadolu'nun bazı bölgelerinde günün anlamı olarak bu mevsimde koç katımından sonra döllenen koyunların karınlarındaki kuzuların ana rahminde kıllanmaya, cenin kuzu olarak belirmeye başlaması ve sürüye bereket getireceğine, çoğalacağına inanılır.

FARFENE OYNAMAK:

Bugün kadınlar günü partisi olarak kadınların bir araya gelerek kendi aralarında eğlendikleri bir eğlence çeşididir. Farfenede oynamak isteyen kadınların ve genç kızların bir yerde toplanmak için anlaştıktan sonra her kadın evinden oraya yemek ve tatlı çeşitlerinden yapmak için oraya bir şeyler götürürler. Orada kendi aralarında hangi kadının evinden hangi yiyecek maddelerini getirecekleri şu yöntem ile belirlerler. İçlerinden birisi gelin farfene oynayalım der.

- Kadınlar sırası ile;
- Ben yağını getireceğim,
- Ben suyunu getireceğim,
- Ben tuzunu

getireceğim diye başlayan şakalaşmadan sonra iş taksimatı içinde kendi aralarında benzeri şakalaşmalar yaparak hazırlıklara başlarlar.

Yemekler tatlılar yaptıktan sonra, hep bir arada yemeye başlarlar. Şakalaşmalar ile başlayan yemek yendikten sonra kadınlar, kızlar ve gelinler getirdikleri teft, zil ve kaşıklar ile söylenen türkülere eşlik ederek, gecenin geç vaktine kadar eğlenirler. Eğlencenin sonunda bir başka ayda başka yerde toplanmak üzere anlaşıp oradan ayrılırlar. *(Farfene bugün kutlanan kadınlar günündeki gibi para veya altın toplama veya birikimi yapmak gibi bir amaç taşımamaktadır.)*

Karın ağrısı:

Süt ve yoğurt içilir. Kahve içilir, ıhlamur çayı kaynatılıp içilir.

Göz ağrısı:

Kapalı olarak uzun zaman muhafaza edilen karpuz suyundan birkaç damla damlatılır, Limon suyu damlatılır.

Zehirlenme:

- Süt ve yoğurt içilir. Zehirlenen kişi çamura belenir.

Sarılık:

Camız (Manda) yoğurdu yedirilir. Sarılık kestirmesi yapılır. Hastanın anlından, damağından ve elinden kan alınır, hastanın sadrı (Sidiği) kendisine içirilir, varsa deve sidiği içirilir, pekmez şerbeti yapılıp içirilir.

Göbek düşmesi:

- Bardak ile göbek çekilir, koltuk altından göbek çekilir.
- Bir bardak içine iğne atılır. İğne döndürülerek göbek duası okunur.

Mayasır:

Defne yaprağı, papatya çiçeği, kekik, sıçan dikeni kökü, taplan yaprağı kaynatılıp içilir, ısırgan otunun tohumu ve ketencik otunun tohumları kurutulup pekmez ile yenir.

Çıban:

Yara üzerine soğan kabuğu sarılır, Pezik yaprağı sarılır, Yara üzerine sabun ve yumurtadan merhem (*Melhem*) yapılıp sürülür, Yara üzerine domates sarılır, çıban üzerine akşamdan üzüm ezmesi veya helva sarılır.

Kızamık:

Pekmez şerbeti içirilir. Kızamık şekeri alıp yedirilir.

Boğmaca:

Sülük yedirilir. Boğazı sarılarak sıcak tutulur.

Diş Ağrısı:

Ağrıyan diş üzerine soda koyulur, Kolan ya veya alkollü yüksek ispirto konur, Tütün konur, Ağrı kesici alınır.

Göz ağrısı:

Küçük bir cam şişe içinde bir veya daha fazla yıl önce hava aldırmadan saklanan karpuz suyu damlatılır.

Kırık - Çıkık:

- Sınıkçılara çektirilir, Kırık veya çıkığın üzerine hamur sarılır, üzeri çirtilerek yumurta ile sarılır.

Yılan Sokması:

Yılanın soktuğu yer sıkıca bağlanır, Sokulan yer jilet, bıçak veya ustura ile kesilir ve kanı alınır, Yılan otu sarılır.

Arı Sokması:

Sokulan yerin üzerine bıçak sürülür. Arı sokan kişiye yoğurt yedirilir.

SOSYAL FAALİYETLER / AKTİVİTELER ve TANITIM

Burunören köyü hakkında yararına tanıtım amaçlı yayın yapan dergi, gazete ve diğer yayın yapan herhangi bir kişi kurum ve kuruluştan 2000 yılına kadar ne yazık ki söz etmek mümkün değil. Çünkü yoktu. Varsa da onlar dışarıdan gelip Burunören adını kullanan, köye zararından başka beş kuruş faydası olmayan, kâr üstüne kâr yapmak için Burunören'den çıkarttığı kumu reklam eden, Kum Ocağı işletenler olmuştur.

[111] (Burunören köyü adı ile 2000 yılında Haydar Erdoğan tarafından kurulan ilk websitesi.)

[111] Bak. Haydar Erdoğan'ın Burunören adı ile 2000 yılında kurmuş olduğu ilk www.burunviran.com/ www.buruoeren.com ve www.burunoren.de adreslerinden yayın yapan internet sitesi.

Gerçek anlamda Burunören köyü hakkında tamamen tanıtım amaçlı ilk olarak 2000 yılında Almanya'da yaşamakta olan Haydar Erdoğan, o tarihlerde Türkiye'de bir ilki gerçekleştirerek yeni gelişmeye başlayan sanal yazılımları ve teknolojiyi kullanarak, Bucak Avşarları köylerine ve çevredeki köy ve İlçelere de örnek olan kurmuş olduğu www.burunviran.com / www.burunoeren.com ve www.burunoren.de Adreslerindeki her konuda zengin bilgi içerikli internet sitesi vasıtası ile Burunören köyünü sanal olarak dünyaya tanıttı. 2015 yılı nisan ayında yayınına son verilen sitede; Türk, Türkmen, Avşar ve Bucak Avşarları tarihi geniş bir biçimde konu edilip sanal dünya da izleyenlere sunuldu. Burunören köyü ile ilgili bütün bilgilerin haricinde haberler, Sosyal içerikli etkinlikler, canlı radyo müzik yayını ve Burunören Tv adı ile burunören köyü ile ilgili çekilen belgeseller yer aldı.

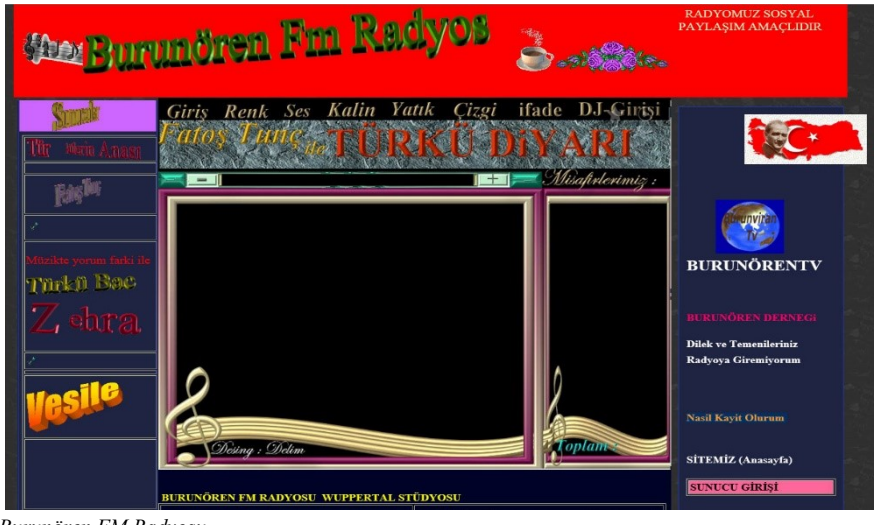

112 *Burunören FM Radyosu.*

113 (Turani Baba ve Haydar Erdoğan, Buruören FM Radyosuda "Ozanlarımız Programını sunarken görülmekte. Yer: Almanya'nın Wuppertal şehri. Yıl: 2009)

Diğer taraftan :

112 İnternet üzeri yayın yapan Burunören FM Radyosu Ana Teması.

113 Halk Ozanı Turani Baba ve Haydar Erdoğan "OZANLARIMIZ" Programını sunarken.Wuppertal – 2009)

114

alternatif olarak Almanya'da www.burunoren.com adresinde yayın yapan ikinci bir internet sitesi açılmıştı.

İLK DERNEK TEŞEKKÜLÜ:

Burunören köyü ile ilgili çevremizdeki aşiret köylerede örnek teşkil eden ilk dernek "Burunören Köyü Kalkınma Sosyal Dayanışma ve Kültür Derneği" adı altında 16.01.2005 tarihinde Almanya'da yaşayan; Haydar Erdoğan, Murtaza İnce, Keziban Souiris, Adnan Tunç, Muhittin ve Süleyman Görgülü adlı kişilerin öncülüğünde kuruldu[115]. (*Örnek diyorum çünkü kurulan bu dernekten sonra aynı tüzüğü kullanarak Almanya'da yaşamakta olan çevre köy sakinleride köyleri yararına dernekler kurmuş, etkinlikler yaparak faaliyetlerini sürdürmektedir.)*Dernek kurucuları hazırladıkları aşağıda protokolu Alman makamlarına ibraz ederek dernek olarak faaliyet gösterme müsadesi aldı.

TUTANAK / PROTOKOLL

16 ocak 2005 tarihinde Wupppertal / Elberfeld Marienstr. 20. a adresinde saat 16: 00 da başlayan dernek kurmak için yapılan toplantıda;

Divan başkanı	:	Mustafa Erdoğan
Üye	:	Şengül İnce
Üye	:	Naciye Erdoğan

dan oluşan üç kişilik bir divan heyeti oluşturuldu ve Burunören Köyü Kalkınma – Sosyal Dayanışma ve Kültür Derneğinin kurulması gündeme getirilerek bu derneğin kurulması için karar alındı. Hazırlanan dernek tüzüğü okundu ve katılımcılarım çoğunluğu ile kabul edildi. Daha sonra Tüzük geregi Yönetim Kurulu seçimi yapıldı. Bu seçim sonuncunda;

Haydar Erdoğan	: Başkan
Adnan Tunç	: B.Yardımcısı
İsmail Kocaer	: Muhasip
Keziban Souris	: Sekreter

114 Bak.Burunören adı ile kurulan alternatif ikinci www.burunoren.com internet sitesi

115 Dernek yayınından ve sitesi alınmıştır.

Elvan Görgülü : Üye
Celal Doğan : Üye
Mehmet Tunç : Üye
Necip Arıca : Yedek üye
Ferhat İnce : Yedek üye

DENETLEME KURULUNA :

Süleyman Görgülü : Başkan
Mehmet Yıldız : Üye
Nilüfer Tunç : Üye

DİSİPLİN KURULUNA :

Murtaza İnce : Başkan
Muhittin Görgülü : Üye
Akgül Kocaer : Üye

isimleri yazılı bulunan kişiler yukarıdaki görevlere seçildikler. Gündeme gelen üyelik aidatı üzerindeki önerilerde üyelik aidatı şimdilik aylık 5 EURO olarak kabul edildi. Toplantı bitiş saatı: 22 : 30 Wuppertal' den 16. 01. 2005

***

Burunören Derneğinin üç yıllığına seçilen ikinci Yönetim Kurulu üyeleri :

DERNEK YÖNETİM KURULU ÜYELERİ	
Haydar Erdoğan	Başkan
Adnan Tunç	Başkan yardımcısı
Elvan Görgülü	Sekreter
İsmail Kocaer	Muhasip
Mehmet Yıldız	Üye
Mehmet Tunç	Üye
Süleyman Görgülü	Üye
Necip Arıca	Yedek
Ferhat İnce	Yedek

3 yıllığına yönetim kuruluna seçildiler. Derneğin diğer orğanlarından Denetleme kuruluna aday olan ;

DENETLEME KURULU YÖNETİMİ	
Nilüfer Tunç	Başkan
Öztürk Görgülü	Üye
Ugur Doğan	Üye

Katılan üyeler ve vekillerinin verdiği 57 oy ile seçilirken Disiplin kuruluna ;

DİSİPLİN KURULU	
Şengül İnce	Başkan
Akgül Kocaer	Üye
Muhittin Görgülü	Üye

116

[116] Burunören Köyü Kalkınma – Sosyal dayanışma ve Kültür Derneği II. Yönetim Kurulu, Dernek Sitesi

117

DERNEK FAALİYETLERİ:

Dernek ilk faaliyetini yine Burunören köyü çevresinde Yedibucak Avşarlarına ve diğer köylere örnek olan köy mezarlığı içini düzenleme yaparak başlattı. Düzenlemede yıllardır bakımsızlıktan girilemez halde olan köy mezarlığı kilit taşlarla planlı bir şekilde yollar yaptırılıp içine tazyikli su getirerek üç tane çeşitli aralıklarla çeşme yaptırıldı. Mezara gelenlerin oturması için alan oluşturulup banklar yerleştirildi.

Katkı olarak Burunören FM Radyosu *(Haydar Erdoğan'a ait olan Burunören FM radyosu Burunören haricinde; Kaleköy, İğdeli köylerindeki mezarlıklara çam fidanı dikme organizelerini yapmış mezarlıklara çam fidanı dikmesini gerçekleştirmiştir.)* yaptığı organizasyon ile çoğunluğu Yurtdışında yaşayan Burunören'lilerin maddi katkıları ile mezarlık içine çok sayıda çam diktirildi. Bu çalışmaları örnek alan çevre aşiret köy dernekleri köylerindeki mezarlık-ları içinde aynı şeklide düzenleme yapmışlardır.

Dernek üyelerinden Çerkez - Nergiz Görgülü çiftinin Burunören Köyü Kalkınma – Sosyal Dayanışma ve Kültür Dernegi adına Cami avlusu içinde kalan ve köyün ortasına yaptırmış oldukları morg, Burunören'lilerin hizmetine sunulan Derneğin Burunören köyü için yararlı faaliyetlerin birisidir. Köy Konağının yapılmasında maddi yardımda bulunmuştur.

[117] Kaynak: Fotoğraf: Haydar Erdoğan, Burunviran.com websitesi ve Burunören Kalkınma ve Dayanışma Derneği websitesi haber sayfası.

[118] Burunören Köyü Mezarlığı eski hali (Fotoğrafta: Mehmet İnce) – 2007

(Burunören Köyü Mezarlığı, Burunören Fm Radyosunun başlattığı kampanya ile dikilen çam ağaçları)[119]

[118] Fotoğraf: Haydar Erdoğan, Burunören Köyü Derneği Mezarlık içi düzenleme çalışması,2007
[119] Fotoğraf: Haydar Erdoğan

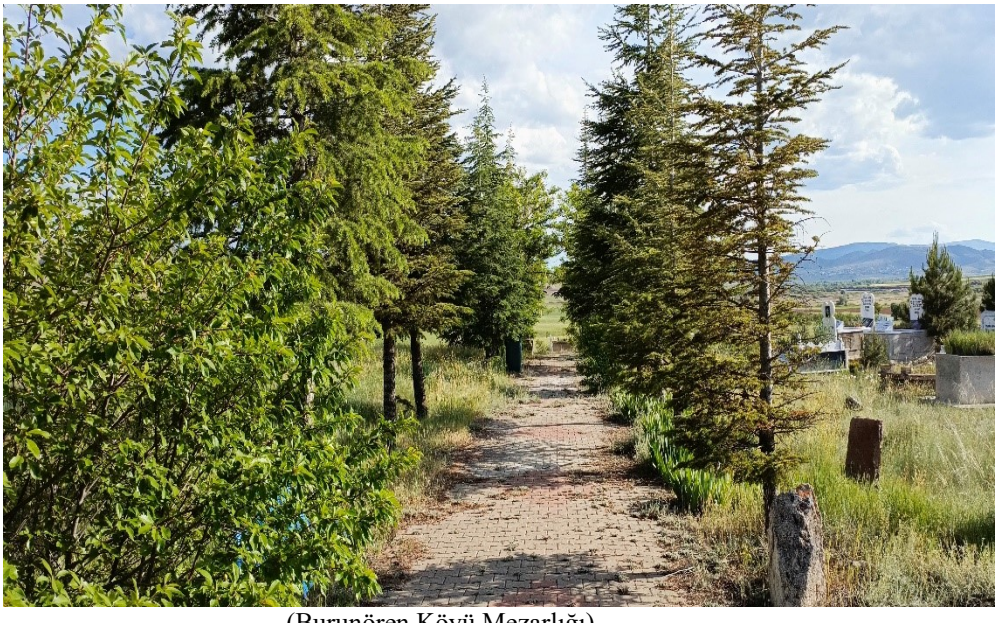

(Burunören Köyü Mezarlığı)

BASINDA BURUNÖREN DERNEĞİ

120 *(Burunören Köyü Kalkıma ve Sosyal Dayanışma Derneğinin organize ettiği etkinlik davetiyesi.)*

120 Burunören Kalkınma ve Sosyal Dayanışma Dernek Etkinliği,01.11.2008, Wuppertal-Almanya

onuk evi kazandırmak için kolları sıvadı

de kendi topraklarında toprağa verilme özlemleri" nedeniyle morg projesine öncelik verdiklerini açıklayan Dernek Başkan Haydar Erdoğan, ayrıca köydeki eski ilkokul binasını da restore ettirip, konukevi olarak kullanacaklarını, ardından da içme suyu sorununu çözmeye çalışacaklarını açıkladı.

Memleket sevgisi

Erdoğan, 1960'larda nüfusu 300'ü aşan köylerinde şu anda yaşayanların sayısının 100'ün altına düştüğüne, ancak Avrupa'da ve Türkiye'nin büyük kentlerinde yaşayan Burunörenlilerin ise 1000'e yaklaştığına dikkat çekti. Erdoğan, köylerinin gelişimine katkıda bulunarak, sadece kendi kuşaklarının değil, Avrupa'da yetişen gençlerin de ileride memleketlerine seve seve gidip, en azından tatillerinin bir bölümünü geçirmesini hedeflediklerini açıkladı.

Dernek yönetimi şu isimlerden oluşuyor: Haydar Erdoğan (Başkan), Adnan Tunç (Başkan Yardımcısı), Keziban Souris (Sayman), İsmail Kocaer (Muhasip), Celal Doğan, Elvan Görgülü, Mehmet Tunç, Ferhat İnce, Sıtkı Doğan ve Necip Arıca. Denetleme Kurulu'nu Nilüfer Tunç, Mehmet Yıldız ve Süleyman Görgülü, Disiplin Kurulu'nu da Akgün Kocaer, Muhittin Görgülü ve Murtaza İnce oluşturdu.

121

122

[121] Sabah Gazetesi Avrupa baskısı, 26.03.2006, Frankfurt/Main-Almanya

[122] Hürriyet Gazetesi Avrupa baskısı,26.03.2006 , Frankfurt/Main - Almanya

123

123 Milliyet Avrupa,26.03.2006 – Frankfurt/Manin

Burunören'e yeni yönetim

ALMANYA Frankfurt'ta genel kurulu yapan Kayseri'nin Sarıoğlan ilçesine bağlı Burunören Köyü Kültür ve Dayanışma Derneği, yeni yöneticilerini belirledi. Yeni yönetim kuruluna Fırat İnce, Mehmet Tunç, İsmael Kocaer, Elvan Görgülü, Mehmet Yıldız ile Haydar Erdoğan, denetleme kuruluna da Nilüfer Tunç, Öztürk Görgülü ve Uğur Doğan seçildi.

Burunörenliler, köylerinin kalkınması için el ele verdiklerini kaydederek beldeleri için yapacakları çalışmalarda içme suyu, elektrik, kanalizasyon, telefon ve internetin çözülmesi gereken öncelikli konular olduğunu ifade ettiler. Kızılırmak kıyısında yer almasına rağmen kıraç bir görüntü sergileyen köyün ağaçlandırılması da hedefler arasına alındı. ■ **FRANKFURT**

Burunören adı ile Burunören'de ikinci bir Dernek kuruldu. Fakat altı ay sonra 2008 yılında köyde yaptığı bir etkinlikten bir hafta sonra ikinci bir derneğe gerek olmadığını düşünen dernek başkanı Derneği fesh ettiğini açıkladı.

Burunören köyünde kurulan ikinci dernek 2021 yılında Kayseri Valiliğinde kayıtlı 38-027-187 kütük numarası ile kurulan **BURUNÖREN KÖYÜ ÇEVRE ve DOĞAYI KORUMA DERNEĞİ**"dir. Amacı Burunören köyünün hemen yanında yıllardır çevreye zarar veren Kum Ocaklarına karşı yasal bir güç oluşturmak ve çevreye zarar veren şeylere karşı mücadele etmek. 2024 yılı Ekim ayına kadar faaliyette bulunan dernek yönetimi şu kişilerden oluşmaktadır.

Adı	: Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneği
Kuruluş Tarihi	: 2021
Kütük No	: 38 – 027 – 187
Fesih Tarihi	: Ekim – 2024

Derneğin ilk ve son yönetim Kurulu Üyeleri :

Başkan	: Haydar Erdoğan
B. Yardımcısı	: Hüseyin Seçkin
D. Sekreteri	: Muharrem İnce
D. Saymanı	: Fatma Tunç
Üye	: Sadık Seçkin
Üye	: Eren Özel
Üye	: Ferhat Can Taşkın
Üye	: Sami Korkmaz
Y. Üye	: Duran Yücel
Y. Üye	: Elvan Görgülü

Denetleme Kurulu :

Başkan	: Abuzer Taşkın
Üye	: Mahmut Doğan
Üye	: Gülcan Şeren
Üye	: Hilmi Şeren

BURUNÖREN ÇEVRE VE DOĞAYI KORUMA DERNEĞİNİN FAALİYETLERİ

Dernek kuruluş toplantısına 25 Eylül 2021 tarihinde Burunören'de herkese açık etkinlik tertip etti. Etkinlikte; Çeşitli partilerden siyasiler, yazarlar, sanatçılar ve konuşmacılar yer aldı. Konuşmacıların gündeminde kutlama yapılan hemen yanında çalışmaya devam eden Kum Ocakları vardı. Burunören'de faaliyet gösteren Kum ocağına karşı mücadele ederken köyün hemen yakınına ikinci bir Kum Ocağı açılması için Kayseri Valiliği ÇET'e gerek yok diye ruhsat verdi.

Burunören Çevre ve Doğayı Koruma derneğinin yasal süre içerisinde yaptığı yazılı itirazına Kayseri Valiliğinin olumsuz cevabına karşı; başta Mahmut Graf Doğan (*Mahkeme masrafı ve savunma avukatın parasını ödeyen*) olmak üzere onun da yardımıyla civar köylerden; Muhtarlar ve duyarlı kişilerin başvurusu ile yeni açılacak kum Ocağının ruhsatının iptali için mahkemeye baş vuruldu fakat mahkeme Kayseri Valiliğinin verdiği çete gerek yok kararını yerinde bularak itiraz ret edip; bütün masrafları itiraz eden, dava açanlara hükmederek, Burunören'de ikinci bir Kum Ocağının faaliyetine onay vermiş oldu.

Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneği

GENEL KURUL SONUÇ BİLDİRİMİ

Sayı : 2021 / 3
Konu : Genel Kurul Sonuç Bildirimi

04 / 10 / 2021

KAYSERİ VALİLİĞİNE

Derneğimizin 25 / 09 / 2021 tarihinde yaptığı genel kurul toplantı sonucu aşağıda bildirilmiştir. Bilgilerinize arz ederim.

Haydar Erdoğan
Dernek Yönetim Kurulu Başkanı

BURUNÖREN KÖYÜ ÇEVRE VE DOĞAYI KORUMA DERNEĞİ 38-027-187 SARIOĞLAN KAYSERİ

DERNEĞİN			GENEL KURULUN				
	Adı	Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneği		Toplantı Tarihi	25.09.2021	Ertelenen Toplantı Tarihi	
	Kütük No	38 – 027 - 187		Toplam Üye Sayısı	26	Katılan Üye Sayısı	23
	Yerleşim Yeri Adresi	Burunören Mahallesi Küme Evler No :30 Sarıoğlan - KAYSERİ		Niteliği	Olağan Genel Kurul Toplantısı ☒ Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı ☐ Toplantısız veya Çağrısız Karar ☐		
	e-posta Adresi	haydarerdogan@msn.com		Organ Seçimi	Yapılmıştır ☒ Yapılmamıştır ☐		
	Telefon No	05050135759		Tüzük Değişikliği	Yapılmıştır ☐ Yapılmamıştır ☒		
	Başkanının Telefon Numarası ve e-posta Adresi	05050135759 haydarerdogan@msn.com		Çağrı Usulü	Gazetede İlan Edilmiştir ☐ Derneğin İnternet Sayfasında İlan Edilmiştir ☐ Üyelere Yazı ile Bildirilmiştir ☐ Elektronik Posta Gönderilmiştir ☐ İletişim Numarasına Mesaj Gönderilmiştir ☐ Mahalli Yayın Araçları Kullanılmıştır ☒		

DERNEK ORGANLARINA SEÇİLENLER

Sıra No	Adı ve Soyadı :	T.C. Kimlik No (1)	Temsil Edilen Tüzel Kişiliğin Adı (2)	Tabiiyeti	Cinsiyeti	Mesleği	Seçildiği Görev	Yerleşim Yeri Adresi
1	Haydar Erdoğan	22664258948		T.C	E	Emekli – Araştırmacı - Yazar	Dernek Yönetim Kurulu Başkanı	Burunören Mahallesi Küme Evler No :26 Sarıoğlan - KAYSERİ
2	Hüseyin Seçkin	23207240864		T.C	E	Emekli Ast.Subay	Dernek Başkan Yard.	Burunören Mahallesi Küme Evler :34 Sarıoğlan - KAYSERİ
3	Muharrem İnce	~~36538596364~~ 24458269912		T.C	E	Emekli - Ziraatçi	Dernek Sekreteri	Burunören Mahallesi Küme Evler :41 Sarıoğlan - KAYSERİ
4	Fatma Tunç	22268127954		T.C	K	Ev hanımı.	Dernek Saymanı	Burunören Mahallesi Küme Evler : 26 Sarıoğlan - KAYSERİ
5	Sadık Seçkin	23219240418		T.C	E	Emekli Ast.Sub.	Üye	İstasyon Mah. İstasyon Cad. Hanedan Evleri No: 121 B Blok. Kat : 4 Tuzla - İSTANBUL
6	Eren Özel	56893118124		T.C	E	Muhtar	Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler No :26 Sarıoğlan - KAYSERİ
7	Ferhat Can Taşkın	23030246774		T.C	E	Oto tamircisi	Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler 6 Sarıoğlan - KAYSERİ
8	Sami Korkmaz	24167208864		T.C	E	Emekli İşçi	Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler :68 Sarıoğlan - KAYSERİ
9	Duran Yücel	18773388904		T.C	E	Emekli İşçi	Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler :41 Sarıoğlan - KAYSERİ
10	Elvan Görgülü	23510230736		T.C	K	Emekli	Üye	Vilbelerlandstr.56 60388 Frankfurt / Main - ALMANYA
11	Abuzer Taşkın	23093244670		T.C	E	Ziraatçı	Denetlem Kurulu Başkanı	Burunören Mahallesi Küme Evler Nr. 6 Sarıoğlan - KAYSERİ
12	Mahmut Doğan	23666225518		T.C	E	Serbest çalışan	Asil Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler :32 Sarıoğlan - KAYSERİ
13	Gülcan Şeren	36538596364		T.C	K	Ev hanımı.	Asil Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler :33 Sarıoğlan - KAYSERİ
14	Günnaz Ünal	25109177484		T.C	K	Ev Hanımı	Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler :34 Sarıoğlan - KAYSERİ
15	Hilmi Şeren	36583594834		T.C	E	Emekli İşçi	Üye	Burunören Mahallesi Küme Evler :33 Sarıoğlan - KAYSERİ
16	Muhittin Görgülü	23528230162		T.C	E	Taksici	Üye	Vilbelerlandstr.56 60388 Frankfurt / Main - ALMANYA

(1)Dernek organlarına seçilen üyeler arasında yabancı kişiler varsa, bu sütuna yabancı gerçek kişiye Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünce verilen yabancı kimlik numarası yazılır.
(2) Organlara seçilenlerin arasında tüzel kişi temsilcilerinin olması durumunda, temsil edilen tüzel kişinin adı yazılır.

BURUNÖREN KÖYÜ ÇEVRE VE DOĞAYI KORUMA DERNEĞİ 38-027-187 SARIOĞLAN KAYSERİ

124

[124] Burunören'de kurulan Çevre ve Doğayı Koruma Derneğinin ilk yönetim kurulu üyeleri.

[125]

İleriki nesillerin bu konuda acaba ne yapılmış, Burunören'deki, zamanın yaşlıları? gibi aklına gelecek sorulara yanıt olsun, kimler bu konuda taraf olduğunu öğrensinler diye buraya almayı uygun buldum. Başkanı olduğum, Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneğinin yasal yönden itiraz dilekçesinin tam metni, Kayseri Valiliği ve diğer resmi kurumlardan gelen raporlar ve Kayseri İdari Mahkemenin verdiği kararın tam metinleri şöyledir.

[125] Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneğinin 25 Eylül 2021 tarihinde yaptığı etkinlik afişi.

BURUNÖREN KÖYÜ ÇEVRE ve DOĞAYI KORUMA DERNEĞİ
Burunören Mahallesi Küme Evler No:26 Sarıoğlan – KAYSERİ
Tel: 05050135759

VALİLİK MAKAMINA

KAYSERİ

Karar:10 / 2023

KONU: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın Sarıoğlan İlçesi Burunören Mahallesi'ndeki (Pafta: j35-C2+c3) üzerinde planlanan ER:3421198 Numaralı Kum Ocağı Projesi ile ilgili olarak Makamınızın ÇED yönetmenliğinin 17. Maddesine dayanarak 19 Haziran 2023 tarihinde "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) gerekli değildir kararınıza Burunören Çevre ve Doğayı Koruma Derneği olarak itiraz.

Anayasa'mızın "*Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması*" başlıklı 56. maddesinde; "*herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu*" açıkça yazılmıştır. "*Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir*" hükümleri yer almaktadır.

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun "Çevrenin Korunması" başlıklı 9. Maddesinin a) bendinde; "*Doğal çevreyi oluşturan biyolojik çeşitlilik ile bu çeşitliliği barındıran ekosistemin korunması esastır*"

e) bendinde; "*sulak alanların doğal yapılarının ve ekolojik dengelerinin korunması esastır*"

h) bendinde "*ülkenin deniz, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının ve su ürünleri istihsal alanlarının korunarak kullanılmasının sağlanması ve kirlenmeye karşı korunması esastır*" hükümleri yer almaktadır.

Aynı Kanun'un "**Çevresel Etki Değerlendirilmesi**" başlıklı 10. Maddesinde;

"*Gerçekleştirmesi plânlanan faaliyetler sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmelerin, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlü oldukları, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatının verilemeyeceği, proje için yatırıma başlanamayacağı ve ihale edilemeyeceği*" yönünde hükümler bulunmaktadır.

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun "Gürültü" başlıklı 14. maddesinde;

"*kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturulmasının yasak olduğu, ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmeliklerle belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirlerin alınacağı* "belirtilmiştir.

25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin "**Duyarlı Yöreler**" başlıklı EK-5 bölümünde, akarsular korunması gereken özel alanlar arasında sayılmıştır.

Akarsu yataklarından, kum, çakıl ve benzeri maddelerin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde alınması, işletilmesi ve kontrolü ile ilgili esasları düzenlemek amacıyla yayımlanan, ***Akarsulardan Kum Çakıl ve Benzeri Maddelerin Alınması, İşletilmesi ve Kontrolü Yönetmeliği'nin***

"Kum, çakıl alımıyla ilgili sınırlamalar ve yasaklar" başlıklı 5. maddesinde; içme ve kullanma suyu temin edilen kıta içi yüzeysel su kaynaklarının miktar ve kaliteleri bakımından sürdürülebilirliğine doğrudan veya dolaylı menfi etkileri tespit edilen sahalarda; mendereslerin sık olduğu mecraların dış kurblarında; yatak şev diplerine şev yüksekliğinin iki katından daha az bir mesafe bırakarak yaklaşmak suretiyle şev stabilitesini tehdit edecek durumlarda; akarsu kıyısındaki vejetasyonun devamlılığının sağlanamayacağı durumlarda; her iki sahilinde kum, çakıl katmanları devamlılık gösteren mecralarda mevcut yatağın genişletilmek istenmesi durumunda, akarsu ve dere yataklarından ocak açılması istenen sahanın akış aşağısı veya akış yukarısı ile yatağın herhangi bir sahilinde, konumlanmış ve mevcut durumda taşkın yönünden emniyetli olan yerleşim birimleri ve tarım arazilerinin söz konusu kum-çakıl ocağının açılmasından sonra taşkına maruz kalacağının anlaşıldığı hallerde; akarsu yatakları üzerinde veya yan dere bağlantılarında inşa edilmiş köprü, menfez ve benzeri sanat yapıları bulunan akarsu ve dere yataklarında, anılan sanat yapılarından herhangi birine memba yönünde en az 750 metre ve mansap yönünde en az 1000 metreden daha yakın mesafe bırakarak yaklaşılacak hallerde; kum çakıl ve benzeri maddelerin alınması esnasında kimyasal, fizikokimyasal ve biyolojik olarak su kalitesine, akarsudaki sucul yaşama, flora ve faunaya olumsuz etkilerin ortaya çıkabileceği durumlarda kum, çakıl ve benzeri maddelerin alımına yönelik kum ve çakıl ocağı açılmasına, işletilmesine ve mevcutta olanların kapasite artışına izin verilmez "denilmektedir.

Aynı Yönetmeliğin **6. Maddesinde de** "*Akarsu yataklarında kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi faaliyetini gerçekleştirecek faaliyet sahiplerinin işletme esnasında uyması gereken esaslar sayılmıştır. Buna göre, malzeme alımı süresince akarsu yatağının doğal formunun bozulmayacağı, 1/25.000'lik, 1/5.000'lik ve 1/1.000'lik haritalarda gösterilen ve koordinatları verilen sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla nakliye ve benzeri faaliyetlerle çevrede bulunan tesislere, tarım, çayır, mera, yaylak, kışlak ve orman alanlarına zarar verilmez " hükümleri bulunmaktadır. Devamında "yatak kenarlarında bulunan ocak kullanım alanı dışında yer alan tarım alanları meskûn mahaller ve diğer yapı ve tesislere zarar verecek şekilde yatak üzerinde çalışma yapılamayacağı" belirtilmiştir. Aynı şekilde maddenin 'g' bendinde ise; akarsu yataklarından malzeme alımının ...civar arazi ve yerleşim yerlerine, karayollarına zarar vermeyecek şekilde gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğu*" ifade edilmiştir.

Kayseri ili, Sarıoğlan İlçesi **Burunören** Mahallesi'nin hemen bitişiğinde yer alan "**Kum Ocağı**", belirtilen Anayasa, Yasa ve Yönetmelik ve ilgili mevzuatlarda düzenlenen amir hükümlerin tamamına aykırı şekilde bugüne kadar faaliyet yürütmektedir.

Kadimden beri var olan bu yerleşim yerindeki toplumsal hayat, kum ocağı faaliyeti nedeni ile bütünüyle durma noktasına gelmiştir.

En temel insan hakkı olan yaşam hakkı köylülerin elinden alınmıştır. Köylüler, Kum ocağı faaliyeti nedeni ile oluşan toz ve hava kirliliği nedeni ile nefes alamaz hale gelmiştir. Köy halkı evlerinin pencerelerini açmaya korkmaktadır. Bu nedenle kronik hastalıklar sağlık sorunları artmaktadır. Haftanın her günü ve günün her saatinde devam eden çalışmalar yüzünden, köyün tamamı kum tozu ile kaplanmaktadır. İş makinalarının çıkardığı ses nedeni ile ciddi gürültü kirliliğine maruz kalmaktadır. Bu hava ve gürültü kirliliği köy halkı için tahammül edilmez bir hal almıştır.

Halen yürürlükte bulunan yasalar bu tür faaliyetlerin yerleşim yerlerine zarar vermeyecek şekilde yürütülmesini düzenlemiştir. Ancak neredeyse köyün içinde yürütülen bu faaliyet nedeni ile, bu faaliyetin yerleşim yerine ve halkına zarar vermeden yürütülmesi imkansızdır. Köy yaşamına dair en temel üretim sektörleri olan tarım ve hayvancılık neredeyse bitmiştir.

Faaliyet gösteren Kum ocağının faaliyeti nedeniyle tarım arazilerinin önemli bir kısmı kullanılamaz hale gelmiştir. Yukarı Bucak denilen yeşil alanda çekilen kumlar nedeniyle Kızılırmak su seviyesinin yer yer 10-15 metre düşmesiyle kavak ve söğüt ağaçları kuruyup yok olmuştur. (*Diğer bir örnek /(Kanıt): Mahallemizde yaşayan Hasan Aytulu, isimli vatandaş kum ocağına ve kum taşıyan kamyonların geçtiği yerin yakınına 10 yıl önce teşvik kredisi alarak yaklaşık 4000-5000 M2'lik alana elma bahçesi yaptı. Ne yazık ki bugüne kadar kum ocağının ve kum taşıyan kamyonların çıkarttığı tozdan dolayı, büyümemiş bodur kalmış, çiçekler dölleme yapamadığı için bir elma dahi alamayarak zarar etmiştir.*)

Köy halkı ürünlerini sulamak için gerekli suyu arazilerine ulaştırmakta zorlanmaktadır. Kum ocakları tarafından işgal edilen köy merası; mera vasfını kaybetmiş durumdadır. Daha önce çok sayıda büyükbaş ve küçükbaş sürüsü bulunduğu halde, köyde hayvancılık bitme noktasına gelmiştir.

Köy halkının, köyün bitişiğinde devam eden Kum Ocağının faaliyeti nedeniyle oluşan gürültüye tahammülü kalmamıştır. Gece-gündüz çalışan iş makineleri ve yük taşıyan kum kamyonlarının oluşturduğu sorunlar travmatik sorunlara yol açmaktadır.

Çevre sorunlarının en başta gelenlerinden biri gürültü kirliliğidir. İnsanların ve diğer tüm canlılar üzerinde onarılması güç psikolojik yıpranmalara yol açan bu sorun, Burunören köyünün en önemli konularından biri haline gelmiştir. Durmaksızın çalışmaya devam eden iş makinelerinin ve Kum kamyonlarının gürültüsü nedeniyle köy sakinleri ciddi stres altındadır.

Kum ocaklarının ırmaktan çektiği kumlar nedeni ile Dulkadir Oğulları Beyliği zamanında yapılan tarihi Şahruh Köprüsü zarar gördüğü için kullanıma kapatılmıştır. 15.Asırın başında inşa edilen tarihi "**Şahruh Köprüsü**", kum ocaklarının faaliyetleri

Kum ocaklarının ırmaktan çektiği kumlar nedeni ile Dulkadır Oğulları Beyliği zamanında yapılan tarihi Şahruh Köprüsü zarar gördüğü için kullanıma kapatılmıştır. 15.Asırın başında inşa edilen tarihi "**Şahruh Köprüsü**", kum ocaklarının faaliyetleri nedeniyle risk altındadır. Irmaktan aşırı miktarda kum alınması ile oluşan boşluklar nedeniyle köprünün ayaklarını tutan temeli aşındırarak zarar görmesine neden olmaktadır.

Kum ocaklarından taşınan kumların ağır tonajlı kamyonlarla taşınmakta ve Köy / Mahalle yolları sürekli olarak bozulmaktadır. Kamyonların köyün yakından geçmesi nedeniyle sarsıntılar oluşmakta ve evlerde hasara neden olmaktadırlar.

Kum ocaklarının faaliyeti nedeniyle ırmak kıyısında var olan ekosistem yok olmuş ve olmaya da devam etmektedir.

Halk sağlığı ve Çevre katliamını göz ardı ederek, görmeden, görmezden gelerek; haksız bir şekilde, 19 Haziran 2023 tarihinde Makamınızca Çevre Etki Değerlendirmesi (**ÇED**) gerekli değildir diye verdiğiniz onaya: Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneği olarak itiraz ediyoruz. Makamınızdan bu konuyu tekrar değerlendirmeniz, halen devam eden kum ocağının faaliyetlerinin, dilekçede belirtilen şikayetler yönünden incelenerek çevreyi koruma adına ruhsatının iptali ve faaliyetinin durdurulmasını saygılarımızla arz ve talep ediyoruz.

12 / 07 / 2023

BURUNÖREN KÖYÜ ÇEVRE VE DOĞAYI KORUMA DERNEĞİ
38-027-187
SARIOĞLAN
KAYSERİ

Haydar Erdoğan
Burunören Köyü Çevre ve Doğayı
Koruma Derneği Başkanı

TASNİF DIŞI

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Suda Sıfır İsraf!

Sayı : E-11959187-115.99-10629392
Konu : ÇED Kararına İtiraz

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 14.07.2023 tarihli ve 42225646-492-75017 sayılı yazınız.

İlgi tarihli yazıda Sarıoğlan İlçesi Burunören Mahallesi sınırları içerisinde bulunan ER:3421198 numaralı I (a) grubu kum çakıl ocağı projesinin bölgede oluşturacağı olumsuz etkiler belirtilerek itirazda bulunulduğu ve konunun kurumumuz mevzuatlarınca incelenip bilgi verilmesi istenilmektedir.

Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneği'nin dilekçesinde verilen koordinatlara göre yapılan incelemede R:3421198 numaralı I (a) grubu kum çakıl ocağının çalışma sahası Burunören Mahallesi sınırları içerisinde bulunan 115 ada 100 nolu parsel içerisinde kaldığı, ırmak yatağı niteliğinde parsel olduğu belirlenmiştir. 115 ada 100 nolu parsel mera vasfı taşımadığından 4342 sayılı Mera Kanunu uyarınca Müdürlüğümüzce yapılacak herhangi bir işlem bulunmamaktadır.

Bilgilerinize arz ve rica ederim.

Mustafa ŞAHİN
İl Müdürü

Dağıtım:

Gereği:
Sayın Burunören Köyü Çevre Ve Doğayı KORUMA DERNEĞİ

Bilgi:
Kayseri Valiliğine
(Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı)

48766

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 592545FB-914C-450E-9D68-BF5CD10CD0EC Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/tarim-ebys

Yeni Mahalle 7. Cadde Kocasinan Kayseri
Tel: (0352) 338 21 44 Faks:
E-Posta: kayseri@tarim.gov.tr Kep: tarimveormanbakanligi@hs01.kep.tr
KEP Adresi : tarimveormanbakanligi@hs01.kep.tr
Bilgi için:İbrahim ÇALIŞKAN
Mühendis

TASNİF DIŞI

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

PATARA

Sayı : E-67141141-165.99-3992365

Konu : Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Burunören Mahallesi, I(a) Kum-Çakıl Malzemesi Ocağı, Kurum Görüşü.(38.06/94)

KAYSERİ VALİLİĞİNE
(Kayseri Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı)

İlgi : a) 28.03.2022 gün ve 35496 sayılı yazınız.
b) 30.03.2022 gün ve 2348183 sayılı yazımız.
c) 14.07.2023 gün ve 75017 sayılı yazınız.

Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Burunören Mahallesi'nde bulunan, ilgi yazı eki uydu görüntüsünde işaretli ER:3421198 ruhsat numaralı 6,13 hektarlık alanda yapılması düşünülen "I-A Grubu Kum Çakıl Malzemesi Ocağı" hakkında kurumumuz görüşünün bildirilmesi ilgi (a) yazıyla istenmiş, ilgi (b) yazımızla, kurumumuz görüşünün verilebilmesi için ilgi (a) yazı eki uydu görüntüsünde işaretli alanın, 21.07.1983 gün ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında Müdürlüğümüz uzmanlarınca yerinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

İlgi (c) yazı ve eki Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneğinin 12.07.2023 gün ve 10/2023 sayılı itiraz dilekçesinde Şahruh Köprüsünün ER:3421198 ruhsat numaralı 6,13 hektarlık alanda yapılması düşünülen "I-A Grubu Kum Çakıl Malzemesi Ocağı" faaliyetleri nedeniyle risk altında olduğu, ırmaktan aşırı miktarda kum alınması nedeniyle oluşan boşluklardan köprünün ayaklarını tutan kemerin aşınarak zarar gördüğü belirtilmiştir.

İlgi (c) yazıda bahsi geçen kum ocağının ilgi (a) yazı eki uydu görüntüsünde işaretli "I-A Grubu Kum Çakıl Malzemesi Ocağı" sahası ile aynı alan olduğu anlaşılmış olup, tescilli Şahruh Köprüsünün koruma alanı dışında kaldığı tespit edildiğinden konuya ilişkin Müdürlüğümüzce yapılacak herhangi bir işlem bulunmamaktadır.

İlgi (a) yazıda bahsi geçen "I-A Grubu Kum Çakıl Malzemesi Ocağı"na yönelik Müdürlüğümüz görüşünün ise Müdürlüğümüz uzmanlarınca yerinde yapılacak yüzey inceleme çalışması sonrası verilebilecek olup bu çalışmanın yapılması kapsamsamında söz konusu alanı gösterebilecek personelin belirlenerek arazi inceleme günü belirlemek üzere Müdürlüğümüzle irtibata geçilmesi hususunda;

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Recep TOK
Koruma Bölge Kurulu Müdür V.

47313

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 58AEECDA-A11A-4134-A791-EAEE0DA84FEC Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/ktb-ebys

" "
Tacettinveli Mah. Lalezade Cad. No:6 Kiçikapı Melikgazi/KAYSERİ Mail: kayserikurul@ktb.gov.tr
Tel: 0352 231 16 25 Faks: 0352 231 75 73
KEP Adresi : kayserikurul@hs01.kep.tr
Bilgi için:Dilek YALDIZ
Arkeolog

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
Doğal Kaynaklar, Ruhsat ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü

YİKOB KAYSERİ

Sayı : E-42225646-000-79521 04.09.2023
Konu : ÇED Kararına İtiraz

Sayın Burunören Köyü Çevre Ve Doğayı Koruma Derneği
Burunören Mahallesi Küme Evler No:36 Sarıoğlan/KAYSERİ

İlgi : 12.07.2023 tarih ve 10/2023 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile; İlimiz Sarıoğlan İlçesi Burunören Mahallesi sınırları içerisinde J35C3 paftasında bulunan ER:3421198 numaralı I (a) grubu kum çakıl ocağı projesinin bölgede oluşturacağı olumsuz etkileri belirtilerek itirazda bulunulmuştur.

Yazınıza istinaden söz konusu Kum-Çakıl ocağı projesi ile ilgili olarak, ilgili kurumlar ile yapılan yazışmalar yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Şenol ESMER
Vali Yardımcısı
YİKOB Başkanı

Ek: Kurumlar yazı.

Buradaki 5070 sayılı Kanun gereğince E-IMZA ile imzalandığı tasdik olunur.
05.09.2023

T.C. KAYSERİ VALİLİĞİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BŞK. 1923

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 7CtXjN-RcsNs/-qRLFkR-xCbR7r-G0GTYSPI Doğrulama Linki: https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys

Gültepe Mahallesi Orgeneral Hulusi Akar Bulvarı No:8 38140 Melikgazi / Kayseri
Telefon No: (352)235 56 18 Dahili: 0 - 0 Faks No: (352)235 91 84
e-Posta: kayseri.yikob@icisleri.gov.tr İnternet Adresi: http://www.kayseriyikob.gov.tr
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ekrem SOLMAZ
Veri Hazırlama Ve Kont.İşletmeni
Telefon No:

T.C
KAYSERİ VALİLİĞİ
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Sayı : E-27332451-220.02-7055988
Konu : Savunma Dilekçesi

KAYSERİ VALİLİĞİNE

İlgi : 14.07.2023 tarihli ve 42225646-492-75017 sayılı yazınız.

İlgi'de kayıtlı yazınızda Sarıoğlan Burunören Köyü Çevre ve Doğayı Koruma Derneği tarafından verilen şikayet dilekçesine istinaden gerekli çalışmaların yapılarak, bilgi verilmesi istenmiştir.

Bilindiği üzere söz konusu saha Başkanlığınız tarafından hazırlanan dosyaya ilişkin olarak ER:3421198 I(A) Grubu Maden (Kum-Çakıl) Ocağı" projesi için 13.06.2023 tarih ve sayılı 27332451 220-02 E-6661660 sayılı Valilik Olur'una esas 09.06.2023 tarih ve 27332451 220-02 E-2023302 numralı ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.

Sözkonusu başvuru dosyası inceleme aşamasında ilgili kurumların görüşünün alınması amacıyla 12.05.2023 tarih ve E-27332451-220.02-6411557sayılı yazımız ile görüşler sorulmuştur;

Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nün sözkonusu sahanın mera vasıflı olmadığını belirten yazısı ile DSİ 12. Bölge Müdürlüğü'nün sözkonusu alandan madencilik faaliyeti yapılmasında sakınca bulunmadığına dair yazısının olduğu, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin içerisinde yer almadığını belirten yazısına istinaden Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığınca hazırlanan dosya incelemeye alınmıştır.

Hazırlanan dosyada Madencilik faaliyetine ilişkin oluşması muhtemel çevresel etkiler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Köy Halkının, köyün bitişiğinde devam eden Kum Ocağı'nın faaliyeti nedeniyle oluşan gürültü ile ilgili olarak belirtilşen hususlar dosya içeriğinde özetle; Faaliyet alanında tüm iş makinelerinin her birinin ayrı ayrı ve maksimum seviyede hep birlikte aynı alanda çalışması düşünülerek yukarıdaki kümülatif hesaplamalar yapılmış, Proje alanında oluşacak gürültü seviyeleri ÇGKY Ek-2'de yer alan, Tablo 1'e göre değerlendirilmiş, Çalışma alanından yaklaşık 150 m mesafede hesaplanan Lgündüz değeri 61.43 dBA olup, yönetmelikte ulaşım kaynakları için belirlenen sınır değerin (Lgündüz :65 dBA/) altına düşmekte olup, Proje alanı yakın çevresinde konutlar, iş yerleri, okul vb. hassas alanlar yer almamakta ve Proje alanına 1.4 km mesafede yer alan en yakın konutta ise hissedilecek gürültü değeri 39.15 dBA ya düşmesi modellenmiştir.

51640

Bu modelleme çalışması kapsamında çevresel gürültü faktörü sınır değerlerin altında kalacağı öngörüldüğünden ve diğer çevresel faktörler (hava, atık su vb.) beraber değerlendirilerek kurum görüşlerinin olumlu olmasıyla beraber ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.

Planlanan çalışma faaliyete geçtiğinde yaşanması muhtemel olumsuzlukların İl Müdürlüğümüze bildirilmesi halinde gerekli denetimler yapılarak çevresel olumsuzluklar giderilecektir.

Yine yazı ekinde yer alan, Dulkadir Oğulları Beyliği zamanında yapılan tarihi Şahruh Köprüsü zarar gördüğü ile ilgili hususlar İl müdürlüğümüze sunulan herhangi bir olumsuz rapor bulunmamakta olup, ilgili kurumlardan ayrıntılı bilgi alınabileceği,

Bu minvalde, yukarıda bahsedilen şartlar gözönüne alınarak Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığınca yapılması planlanan madencilik faaliyetine ilişkin olarak 09.06.2023 tarih ve 27332451 220-02 E-2023302 numralı ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiş olup, kararın iptaline ilişkin olarak hukuk yolunun açık olduğunun billinmesi hususlarını;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Sibel LİVDUMLU
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürü

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: EB4764D1-0B16-45B9-BF87-888D08FE485E Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr
Kocasinan Bulvarı No:155 38090 Kocasinan/KAYSERİ Tel: (0 352) 222 89 84
Belgegeçer: (0 352) 222 89 89
e-mail:kayseri@csb.gov.tr
KEP Adresi : kaysericevrevesehircilik@hs01.kep.tr
Bilgi için:Hatice Seçil SOYDAN
Mühendis
Telefon No:(352) 222 89 84-368

T.C.
KAYSERİ
2. İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 2023/1210
KARAR NO : 2024/288

DAVACILAR : 1- KAMİL AVCU
2- SANDRA GRAF DOĞAN
3- BURUNÖREN KÖYÜ ÇEVRE VE DOĞAYI KORUMA DERNEĞİ
4- SUZAN TATAR
5- EREN ÖZEL
6- DURSUN ÜNAL
7- MAHMUT DOĞAN
8- HATİCE GÜNEŞ
9- BEKİR KILIÇ
10- VEDAT HAYRAN
11- MUZAFFER ÖZDEMİR
12- NAVRUZ ÖZGÜR
13- HİMMET GÖRGEN
14- NAZLI ASLAN
15- SENEM DOĞANAY
16- MEHMET ÇINAR
VEKİLİ : AV. NİYAZİ ÜNALMIŞ
-UETS[16013-10461-18121]

DAVALI : KAYSERİ VALİLİĞİ -UETS[35756-86578-59710]
VEKİLİ : AV. DÖNDÜ GENÇ KANTEMİZ

MÜDAHİL : 1- KAYSERİ YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIĞI (Davalı)
VEKİLİ : AV. HİLMİ UYANIK
-UETS[35811-01189-29695]
MÜDAHİL : 2- TOKGÖZ BETON SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ (Davalı)
VEKİLİ : AV. İNAN DURAN
-UETS[16960-69446-22830]

DAVANIN ÖZETİ : Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Burunören Köyü'nde bulunan (Pafta :J35-C2 +C3) bulunan ER:3421198 numaralı I (A) grubu (kum-çakıl) ocağı projesi hakkında Kayseri Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nce verilen 09.06.2023 tarih ve E.2023302 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" Kararı'nın; Burunören Mahallesinin hemen bitişiğince kum ocakları bulunduğu ve uzun bir süredir de faaliyetlerine devam ettiği, Burunören Mahallesinde devam eden kum ocağı faaliyetlerinin, Burunören Mahallesine ve diğer mahallere zarar vermemesi için Kayseri Valiliğine Çevresel Etki Değerlendirmesi yapılması için başvuru yapıldığı taleplerinin olumsuz karşılandığı, köylülerin kum ocağı faaliyeti nedeni ile oluşan

NOT: Burunören'e ikinci bir Kum Ocağı açılmasına karşı açılan mahkemede davacı olarak Burunören'den; Mahmut Doğan ve eşi Sandra Graf Doğan, Dernek Başkanı olarak Haydar Erdoğan, muhtar olarak Eren Özel'in isimleri yer alırken, dayanışma amacı ile Karaözü, Yerlikuyu ve Alamettin muhtarı ile Karaözü'nden isimleri yazılı kadınlar yer alırken Burunören'de mangalda kül bırakmayan cengaverlerin sessiz ve seyirci kalmalarına torunlarının ileriki tarihlerde bir gün atalarını sorgulayacağı kesin fakat ne cevap verecekler merak konusu.

toz ve hava kirliliği nedeni ile nefes alamaz hale geldiği, haftanın her günü ve günün her saatinde devam eden çalışmalar yüzünden, köyün tamamı kum tozu ile kaplandığı, iş makinalarının çıkardığı ses nedeni ile ciddi gürültü kirliliğine maruz kaldığı, hayvancılığın olumsuz etkilendiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

SAVUNMA ÖZETİ :Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Burunören Köyü'nde bulunan (Pafta :J35-C2 +C3) bulunan ER:3421198 numaralı I (A) grubu (kum-çakıl) ocağı projesi hakkında Kayseri Valiliği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından 09/06/2023 tarihli "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı verildiği, söz konusu "ÇED Gerekli Değildir" kararına esas proje tanıtım dosyasında çalışma yapılacak alanın koordinatları, çalışma kapasitesi, çalışma sonucu oluşabilecek toz emisyonu, gürültü gibi çevresel etkiler ayrı ayrı incelendiği, proje tanıtım dosyasında yapılan inceleme ve değerlendirme sonucu projenin çevresel etkilerinin değerlendirilmesine gerek bulunmadığının tespit edildiği, tesis edilen ÇED Gerekli Değildir kararının hukuka uygun olduğu ileri sürülerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

MÜDAHİLLER BEYANLARININ ÖZETİ : Dava konusu idari işlemin hukuka uygun olduğu iddiasıyla davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Kayseri 2. İdare Mahkemesi'nce; **dava dosyasının tekemmül ettiği anlaşıldığından usul ekonomisi ilkesi gereğince yürütmenin durdurulması istemi hakkında ayrıca bir karar verilmeksizin** dava dosyası incelenmek suretiyle işin gereği görüşüldü:

Dava; Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Burunören Köyü'nde bulunan (Pafta :J35-C2 +C3) bulunan ER:3421198 numaralı I (A) grubu (kum-çakıl) ocağı projesi hakkında Kayseri Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nce verilen 09.06.2023 tarih ve E.2023302 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" Kararı'nın iptali istemiyle açılmıştır.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 2. maddesinde; "Çevresel etki değerlendirmesi: Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları; Proje tanıtım dosyası: Gerçekleşmesi plânlanan projenin yerini, özelliklerini, olası olumsuz etkilerini ve öngörülen önlemleri içeren, projeyi genel boyutları ile tanıtan bilgi ve belgeleri içeren dosyayı ifade edeceği", **10. maddesinde;** "Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmelerin, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlü oldukları, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemeyeceği, proje için yatırıma başlanamayacağı ve ihale edilemeyeceği; Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esasların Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirleneceği" belirtilmiştir.

29.07.2022 tarih ve 31907 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren **Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 1. maddesinde;** "Bu Yönetmeliğin amacı, Çevresel Etki

Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde uyulacak idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir.", **2. maddesinde;** "Bu Yönetmelik;

a) Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ile Proje Tanıtım Dosyasının hangi tür projeler için isteneceği ve içereceği konuları,

b) Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde uyulacak idari ve teknik usul ve esasları,

c) Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamına giren projelerin başvuru, inşaat öncesi, inşaat, işletme ve işletme sonrası izlenmesi ve denetlenmesini,

ç) Çevresel Etki Değerlendirmesi sisteminin, çevre yönetiminde etkin ve yaygın biçimde uygulanabilmesi ve kurumsal yapısının güçlendirilmesi için gerekli eğitim çalışmalarını kapsar.",

4. maddesinde; "... e)Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED):Gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları,..

ğ) Çevresel etki değerlendirmesi gerekli değildir kararı: Seçme Eleme Kriterlerine Tabi Projeler hakkında yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun belirlenmesi üzerine projenin gerçekleşmesinde çevre açısından sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararını, ...

h) Çevresel etki değerlendirmesi gereklidir kararı: Seçme Eleme Kriterlerine Tabi Projelerin çevresel etkilerinin incelenerek, çevresel etkilerinin daha detaylı incelenmesi amacıyla Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanmasının gerektiğini belirten Bakanlık kararını, ...

k) Çevresel etki değerlendirmesi raporu: Ek-1 listesinde yer alan veya Bakanlıkça "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir" kararı verilen bir proje için belirlenen Özel Formata göre hazırlanacak raporu, ...

l) Çevresel etki değerlendirmesi raporu özel formatı: Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun hazırlanmasında esas alınmak üzere; Komisyon tarafından projenin önemli çevresel boyutları ile Halkın Katılımı Toplantısındaki görüş ve öneriler göz önüne alınmak suretiyle ek-3'teki Çevresel Etki Değerlendirmesi Genel Formatında belirtilen ana başlıklar altında ele alınması gereken konuları tanımlayan formatı,.. **6. maddesinde;** "(1)Bu Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekleştirmeyi planlayan gerçek veya tüzel kişiler; Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeleri için; ÇED Başvuru Dosyasını, ÇED Raporunu, Seçme Eleme Kriterleri uygulanacak projeler için ise Proje Tanıtım Dosyasını, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara hazırlatmak, ilgili makama sunulmasını sağlamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlüdürler.(2)Kamu kurum/kuruluşları, bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesi sürecinde proje sahiplerinin veya Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşların isteyeceği konuya ilişkin her türlü bilgi, doküman ve görüşü vermekle yükümlüdürler.(3) Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Ancak bu durum söz konusu teşvik, onay, izin ve ruhsat süreçlerine başvurulmasına engel teşkil etmez...", **15. maddesinde;** (1) Bu Yönetmeliğin; a) Ek-2'deki listede yer alan projeler, b) Kapsam dışı değerlendirilen veya kanunen muafiyeti bulunan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi Ek-2'deki listede belirtilen projeler, için proje tanıtım dosyası hazırlanması zorunludur.", **16. maddesinde;** " 15 inci maddede tanımlanmış

projelerin çevresel etkilerinin incelenmesi amacıyla, proje sahibi tarafından vekâleten yetkilendirilen ve Bakanlıkça yeterlik verilmiş olan kurum/kuruluşlar tarafından; Ek-4'te yer alan formata göre proje tanıtım dosyası hazırlanır. Hazırlanan proje tanıtım dosyası, proje tanıtım dosyasında ve eklerinde yer alan bilgi ve belgelerin doğru olduğunu belirtir proje sahibince onaylı taahhüt yazısı ile başvuru bedelinin ödendiğine dair dekontla birlikte Bakanlığa sunulur.(2) Bakanlık, proje için hazırlanan proje tanıtım dosyasını Ek-4'te yer alan format çerçevesinde 5 iş günü içinde inceler. Formata uygun hazırlanmadığı tespit edilen proje tanıtım dosyası, tamamlanmak üzere iade edilir. Eksiklikleri tamamlanan dosya 15 takvim günü içinde yeniden Bakanlığa sunulur. Sunulmaması durumunda ÇED süreci sonlandırılır. Formata uygun hazırlandığı tespit edilen proje tanıtım dosyasına konu proje ile ilgili ÇED inceleme değerlendirme süreci başlatılır.(3) Formata uygun hazırlandığı tespit edilen ve ÇED inceleme ve değerlendirme süreci başlatılan projelerde; a) Kurum/kuruluş görüşü alınmasına ve toplantı düzenlenmesine gerek duyulmaması, hazırlanan dosyanın yeterli bulunması ve benzeri durumlarda, Bakanlık tarafından 15 iş günü içinde ÇED inceleme ve değerlendirme süreci tamamlanarak karar aşamasına geçilir.b) Bakanlık tarafından gerekli görülmesi halinde, dosyadaki bilgiler dikkate alınarak ilgili kurum/kuruluşlardan yazılı görüş istenebilir veya ilgili kurum/kuruluşlarla toplantı düzenlenebilir. Yazılı görüş istenilmesi halinde görüş talep yazı tarihinden itibaren, toplantı düzenlenmesi halinde ise toplantı tarihinden itibaren 30 takvim günü içerisinde görüş bildirmeyen kurum/kuruluşun görüşü olumlu kabul edilir. Görüş bildirmek için ilave süreye ihtiyaç duyulması halinde talep ilgili komisyon üyesi tarafından yazılı olarak Bakanlığa iletilir. Kurum/kuruluşların ilave süre talepleri Bakanlık tarafından dikkate alınır.c) Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlardan proje ile ilgili geniş kapsamlı bilgi vermesi, araç gereç sağlaması, analiz, deney ve ölçümler yapması veya yaptırması istenebilir.(4) Bakanlıkça; dosyada tespit edilen eksiklikler veya yer alması gereken bilgi/belgeler ile alınmış olan kurum/kuruluş görüşleri, yeterlik verilmiş kurum/kuruluşa yazılı olarak iletilir. Bakanlıkça iletilen görüşler doğrultusunda yeterlik sahibi kurum/kuruluş tarafından hazırlanan proje tanıtım dosyası 6 ay içinde Bakanlığa sunulur. Bu süre içerisinde proje tanıtım dosyası sunulmazsa ÇED süreci sonlandırılır...(6) Proje tanıtım dosyasının, belirtilen süre içinde sunulması ve bilgi/belgelerin yeterli bulunması halinde karar aşamasına geçilir.." , **17. maddesinde;** "(1) Bakanlık inceleme değerlendirme süreci tamamlanarak karar aşamasına geçilen proje hakkında 5 iş günü içinde "ÇED Gereklidir" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararını verir. Verilen karar il müdürlüğüne, görüş alınan kurum/kuruluşlara, proje sahibine ve Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara bildirilir. Bu karar il müdürlüğü tarafından internet sitesinde süresiz ve askıda 30 takvim günü ilan edilerek halka duyurulur.(2) "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilen proje için 5 yıl içinde mücbir sebep bulunmaksızın yatırıma başlanmaması durumunda "ÇED Gerekli Değildir" kararı geçersiz sayılır.(3) Yatırıma başlanılmamış olan projeler için verilen "ÇED Gerekli Değildir" kararları, proje sahibinin talebi ve talebin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde geçersiz sayılır. Bu şekilde geçersiz sayılan kararlar Bakanlık ve il müdürlüğü tarafından internet sayfasında ilan edilir.(4) "ÇED Gereklidir" kararı verilen projeler için ÇED başvuru dosyası hazırlanarak Bakanlığa başvuru yapılması gerekmektedir. Ancak, "ÇED Gereklidir" kararına esas şartların değişmesi halinde, 15 inci madde hükümlerine göre yeniden başvuru yapılabilir...." hükümlerine yer verilmiş; anılan Yönetmeliğe ekli, **Ek-ıı Çevresel Etkileri Ön İnceleme Ve Değerlendirmeye Tabi Projeler Listesinin 45. Maddesinde İse;** "Madencilik projeleri:

a) Madenlerin çıkarılması (Ek-1 listesinde yer almayanlar),

b) (Danıştay Altıncı Dairesinin 16/2/2023 tarihli ve E.:2022/7391 sayılı kararı ile yürütmesi durdurulan bent: 10.000 m3/yıl ve üzeri kapasiteli blok mermer ve dekoratif taşların kesme,

işleme ve sayalama tesisleri,)

c) Karbondioksit, metan gazı ve diğer gazların çıkartılması,

ç) Petrol, doğalgaz ve kayagazının aranması ve/veya çıkarılması (Sismik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, jeofizik vb. yöntemle yapılan aramalar hariç) (Ek-1'de yer almayanlar),

d) Maden arama projeleri (Sismik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, Jeolojik haritalama, jeofizik etüt, (Danıştay Altıncı Dairesinin 16/2/2023 tarihli ve E.:2022/7428 sayılı kararı ile yürütmesi durdurulan ibare: karot, kırıntı ve numune alma) vb. yöntemlerle yapılan aramalar hariç)

e) Kırma, eleme, yıkama, kurutma ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesisler,

f)Fiziksel Yöntemler uygulanan cevher zenginleştirme tesisleri ve/veya bu zenginleştirme tesislerine ilişkin atık tesisleri," düzenlemesine yer almış; **Ek-IV bölümünde;** "Proje Tanıtım Dosyası Genel Formatı" gösterilmiş; bunlar "1. Projenin Özellikleri:

a) Projenin ve yerin alternatifleri (proje teknolojisinin ve proje alanının seçilme nedenleri).

b) Projenin iş akım şeması, kapasitesi, kapladığı alan, teknolojisi, çalışacak personel sayısı.

c) Doğal kaynakların kullanımı (arazi kullanımı, su kullanımı, kullanılan enerji türü vb.).

ç) Projenin inşaat ve işletme aşamasında oluşan her türlü atığın özelliği (cinsi, türü, miktarı vb.) bertarafı ve geri kazanımına yönelik değerlendirmeler.

d) Kullanılan teknoloji ve malzemelerden kaynaklanabilecek kaza riski.

2. Proje Yeri ve Etki Alanının Mevcut Çevresel Özellikleri:

a) Mevcut arazi kullanımı ve kalitesi (tarım alanı, orman alanı, planlı alan, su yüzeyi ve benzeri).

b) Ek-5'deki Duyarlı Yöreler Listesi dikkate alınarak korunması gereken alanlar.

3. Projenin İnşaat ve İşletme Aşamasında Çevresel Etkileri, Öncelikli Etkilerin Belirlenmesi ve Alınacak Önlemler" şeklinde belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen düzenlemelerle; bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi, ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması hususlarının amaçlandığı, bu amaçlar doğrultusunda, gerek Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesinde, gerek Çevre Kanunu'nda, gerekse Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde yatırımcıların projeleri için izlemeleri gereken yol ve sürecin ayrıntılı olarak belirlendiği anlaşılmaktadır.

Dava dosyasının incelenmesinden; Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Burunören Köyü'nde bulunan (Pafta :J35-C2 +C3) bulunan ER:3421198 numaralı I (A) grubu (kum-çakıl) ocağı projesi hakkında Kayseri Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nce verilen 09.06.2023 tarih ve E.2023302 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" Kararı'nın iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlığın çözümü hukuki bilgi dışında teknik bilgiyi gerektirdiğinden, mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş olup, yapılan keşif sonucunda düzenlenen bilirkişi raporunda **özetle;** *"Dava dosyasında yer alan bilgi, belge ve yerinde yapılan incelemeler ışığında elde edilen sonuçlar ve bilirkişi kurulumuzun ortak görüşü aşağıda arz edilmiştir. ÇED mevkii bilgilerinde herhangi bir hata bulunmadığı, Proje alanı; Kayseri İl merkezinin kuş uçumu 56 km kuzeydoğusunda, Sarıoğlan İlçe merkezinin 8,1 km kuzeybatısında, Burunören Mahallesi merkezinin 1,8 km güneyinde yer almaktadır. Proje alanına en yakın konumda bulunan konut*

T.C.
KAYSERİ
2. İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 2023/1210
KARAR NO : 2024/288

Burunören Mahallesi'ne bağlı bulunmakta olup ÇED alanı sınırının kuş uçumu 1,40 km kuzeyinde, Kaleköy Mahallesine 2.50 km kuzeyinde ve Yahyalı Mahallesine 3.70 km kuzey doğusunda yer aldığı, Proje alanına en yakın korunan alan proje alanının güneyinde yer alan Tuzla Palas Gölü Sulak Alanı olup tescil sınırına kuş uçumu 2,76 km mesafede yer aldığı, Yapılan inceleme neticesinde ÇED alanı sınırları içerisinde Arkeoloji ve Sanat Tarihi alanı açısından ulusal ve uluslararası mevzuat kapsamında korunması gerekli bir alan olmadığı anlaşılmıştır. Proje tanıtım dosyasında belirtilen taahhütlerin yerine getirilmesi kaydıyla projenin uygulanmasında Arkeoloji ve Sanat Tarihi alanı açısından herhangi bir sakınca olmadığı, PTD incelendiğinde, oluşacak olumsuz etkiler karşısında alınacak önlemlerin ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olduğu, söz konusu raporun çevresel etki ve mevzuat yönüyle de uygun biçimde hazırlandığı anlaşılmaktadır. Davacı firma tarafından PTD raporunda çevresel risk oluşturabilecek nitelikte su, hava kirleticileri ve katı atıklar için alınacak önlemlerin yeterli olduğu, Dava konusu yerde proje kapsamında ÇED alanı içerisine çakıl-kum ocağı kurulması düşünülmekte olup, bu işlem sırasında proje tanıtım dosyasında belirtilen; gerekli önlemlerin alınması, taahhütlerin yerine getirilmesi, Kayseri DSİ 12. Bölge müdürlüğü tarafından alınan kurum görüşünde belirtilen hususlara ve KASKi tarafından alınması gereken önlemlere uyulması, ayrıca ilgili kanun, yönetmelik ve tebliğlere uyulması durumunda proje kapsamında yapılacak iş ve işlemler nedeniyle hidrojeolojik, jeolojik yapısının etkilenmeyeceği, çevre yapısına muhtemel bir zararının olmayacağı, Proje tanıtım dosyasında ve keşif esnasında yapılan gözlemler ve değerlendirmeler sonucunda, proje sahasının içerisinde tarım arazisi bulunmadığı, proje faaliyetlerine bağlı olarak bitişikte bulunan tarım arazilerinin olumsuz etkilenmemesi için gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda, mevcut faaliyetlere göre tarım arazilerine olumsuz etki durumu beklenmediği, Proje tanıtım dosyası ve keşif esnasında yapılan değerlendirmeler sonucunda; oluşabilecek tozlar toprak, hava ve suyu çevreye kümülatif etkileri bakımından, ayrıca atık miktarı ve radyoaktivite açısından, ve buna ek olarak proje raporunda sunulan önlemler değerlendirilmiştir. Bölgede literatürde ve keşif sırasında fauna ve flora bakımından endemik türler tespit edilmemiştir. Üretim sırasında çıkacak pasa malzeme miktarı, üretim sırasında kullanılacak maddelerin kullanım miktarları, taşınmaları ve depolanmalarına ilişkin projede gerekli belirleme, tespit ve önlemlerin yapıldığı görülmüştür. Bölgenin yapısı göz önünde bulundurularak birim başına oluşabilecek olumsuz etkiler, projenin yaşam alanına uzaklığı ve proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin ve çevre özelliklerinin dikkate alınarak kümülatif risk açısından herhangi bir risk teşkil etmeyeceği, Mevcut İşletme ruhsatı alanında Maden Kanunu'nun 7. Maddesine göre alınması gereken izinler alındıktan sonra işletme ruhsatı alanı içerisinde faaliyet gösterilmesinde Maden Kanununa göre bir sakınca bulunmadığı, I (A) Grubu, Kum Çakıl Ocağı Projesine verilen "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı hakkında bilirkişi heyetinden incelenmesi istenen konularla ilgili yukarıda belirtilen tespitler elde edilmiştir" yönünde tespit, değerlendirme ve görüşlere yer verilmiştir.

Taraflara tebliğ edilen bilirkişi raporuna karşı yapılan itirazlar yerinde görülmeyerek, rapor Mahkememizce hükme esas alınabilecek nitelik ve yeterlikte bulunmuştur.

Ülkemizde son yıllarda yaşanan hızlı endüstrileşme, buna bağlı olarak kırsal yaşamın terk edilmesi ve kent yaşamındaki yoğunlaşmanın çevre ve doğa üzerindeki olumsuz etkileri gün geçtikçe belirgin hale gelmektedir. Bu etkilere önceden yeterince önlem alınmaması çevre üzerindeki tahribatı arttırmaktadır. Ayrıca çevrede olumsuz etkiler ortaya çıktıktan sonra yapılan müdahaleler yetersiz kalmakta, beraberinde büyük çevre sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple gelecekte çevreye yönelik oluşabilecek olumsuz etkilerin ortadan kaldırması ya da en aza indirilmesi için çevresel etki değerlendirmesinin kapsamlı ve her ihtimali göz önünde bulundurularak yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda, çevresel etki değerlendirmesinin gerekli olmadığının tespitinde, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlendiği, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin irdelendiği, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirildiği, ayrıca projelerin uygulanmasının izlendiği ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaların belirlendiği bir süreç öngörülmüş olup, kurulacak tesise ilişkin, projenin gerçekleştirileceği yer ile alternatif alanlar belirlenerek projenin hizmet amacı, önem ve gerekliliği kapsamında yerin ve etki alanının çevresel özellikleri, çevresel etkiler ve alınacak önlemlerin tartışılması, faaliyet yerinin belirlenmesinde ise faaliyetin büyüklüğü, amacı, ulaşım, iklim, toprağın ve çevrenin özellikleri, olası etkiler ve etkilerin azami giderilme olanakları gibi unsurların etkili olması ve böylelikle sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre dengesinin sağlanması yolunda nitelikleri belirlenmiş olan faaliyete en uygun yerin seçilmesi esastır.

Uyuşmazlıkta; dava dosyasındaki bilgi ve belgeler ile yukarıda özetlenen bilirkişi raporu bir bütün olarak değerlendirildiğinde; ÇED mevkii bilgilerinde herhangi bir hata bulunmadığı, proje alanının, Kayseri İl merkezinin kuş uçumu 56 km kuzeydoğusunda, Sarıoğlan İlçe merkezinin 8,1 km Kuzeybatısında, Burunören Mahallesi Merkezi'nin 1,8 km güneyinde yer aldığı, proje alanına en yakın konumda bulunan konut Burunören Mahallesi'ne bağlı bulunmakta olup ÇED alanı sınırının kuş uçumu 1,40 km kuzeyinde, Kaleköy Mahallesine 2.50 km kuzeyinde ve Yahyalı Mahallesine 3.70 km kuzey doğusunda yer aldığı, proje alanına en yakın korunan alan proje alanının güneyinde yer alan Tuzla Palas Gölü Sulak Alanı olup tescil sınırına kuş uçumu 2,76 km mesafede yer aldığı, ÇED alanı sınırları içerisinde Arkeoloji ve Sanat Tarihi alanı açısından ulusal ve uluslararası mevzuat kapsamında korunması gerekli bir alan bulunmadığı, Arkeoloji ve Sanat Tarihi alanı açısından herhangi bir sakınca olmadığı, PTD incelendiğinde, oluşacak olumsuz etkiler karşısında alınacak önlemlerin ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olduğu, söz konusu raporun çevresel etki ve mevzuat yönüyle de uygun biçimde hazırlandığı, firma tarafından PTD raporunda çevresel risk oluşturabilecek nitelikte su, hava kirleticileri ve katı atıklar için alınacak önlemlerin yeterli olduğu, proje kapsamında ÇED alanı içerisine çakıl-kum ocağı kurulması düşünülmekte olup, bu işlem sırasında proje tanıtım dosyasında belirtilen; gerekli önlemlerin alınması, taahhütlerin yerine getirilmesi, Kayseri DSİ 12. Bölge müdürlüğü tarafından alınan kurum görüşünde belirtilen hususlara ve KASKi tarafından alınması gereken önlemlere uyulması, ayrıca ilgili kanun, yönetmelik ve tebliğlere uyulması durumunda proje kapsamında yapılacak iş ve işlemler nedeniyle hidrojeolojik, jeolojik yapısının etkilenmeyeceği, çevre yapısına muhtemel bir zararının olmayacağı, mevcut faaliyetlere göre tarım arazilerine olumsuz etki durumu beklenmediği, bölgede literatürde ve keşif sırasında fauna ve flora bakımından endemik türler tespit edilmediği, üretim sırasında çıkacak pasa malzeme miktarı, üretim sırasında kullanılacak maddelerin kullanım miktarları, taşınmaları ve depolanmalarına ilişkin projede gerekli belirleme, tespit ve önlemlerin yapıldığı, bölgenin yapısı göz önünde bulundurularak birim başına oluşabilecek olumsuz etkiler, projenin yaşam alanına uzaklığı ve proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin ve çevre özelliklerinin dikkate alınarak kümülatif risk açısından herhangi bir risk teşkil etmeyeceği, mevcut İşletme ruhsatı alanında Maden Kanunu'nun 7. maddesine göre alınması gereken izinler alındıktan sonra işletme ruhsatı alanı içerisinde faaliyet gösterilmesinde Maden Kanununa göre bir sakınca bulunmadığı belirlendiğinden, Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Burunören Köyü'nde bulunan (Pafta :J35-C2 +C3) bulunan ER:3421198 numaralı I (A) grubu (kum-çakıl) ocağı projesi hakkında Kayseri Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nce verilen 09.06.2023 tarih ve E.2023302 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" Kararı'nda hukuka ve mevzuata aykırılık

T.C.
KAYSERİ
2. İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 2023/1210
KARAR NO : 2024/288

bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, **davanın reddine,** aşağıda ayrıntısı gösterilen 21.078,95-TL yargılama giderinin davacılar üzerinde bırakılmasına, kullanılmayan 444,60 TL yd. harcının istemi halinde davacıya iadesine, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 10.500,00-TL vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı İdareye verilmesine, müdahil Tokgöz Beton Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi tarafından yapılan 318,25-TL yargılama giderinin davacıdan alınarak müdahil taraflara verilmesine, artan posta avansının talep edilmesi haline derhal, talep edilmemesi halinde kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine, 2577 sayılı Kanunun 20/A-2/g maddesi uyarınca kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren 15 (on beş) **gün içerisinde Danıştay'a temyiz yolu açık olmak** üzere, 09/02/2024 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Üye	Üye
FERİD CENGİZ	ABDULLAH MÜCAHİT ATEŞ	HÜSEYİN ÜŞENMEZ
167885	182181	216792
e-imzalıdır	e-imzalıdır	e-imzalıdır

YARGILAMA İDERLERİ	:
Başvurma Harcı	269,85 TL
Karar Harcı	269,85 TL
Vekalet Harcı	38,40 TL
Keşif Harcı	1.912,35 TL
Keşif Yol Ücreti	4.000,00 TL
Bilirkişi üc.	14.000,00 TL
Posta Üc.	588,50 TL
TOPLAM	21.078,95 TL

MÜDAHİL YARGILAMA GİDERLERİ	:
Başvurma Harcı	269,85 TL
Vekalet Harcı	38,40 TL
Posta Gideri	10,00 TL
TOPLAM	318,25 TL

Yukarıda kopyaları bulunan Burunören Çevre ve Doğayı Koruma Dernek Başkanı Haydar Erdoğan'ın itiraz dilekçesi ve Kayseri 2. İdare Mahkemesine ikinci kum ocağı açılmasına karşı mahkemeye başvuran kişilerin isimleri ve mahkemenin itirazı ret ettiğine dair mahkeme kararı yer almaktadır. Kararda: Kum Ocaklarının Burunören ve çevresine zarar vermediği kararını vermiş, mahkeme masrafını davacı olarak ödememize karar vermiştir (*Not: Mahkeme ve Avukat masraflarını her zaman olduğu gibi Mahmut Graf Doğan ve eşi Sandra Graf Doğan karşılamıştır*.)